GEORGE LĂZĂRESCU

DICȚIONAR DE MITOLOGIE

CASA EDITORIALA ODEON BUCUREŞTI, 1992
Coperta de: *Sl^A* SANDU Redactare si coordonare lexicografica:
pAJVDB^{Z}·$_{S}$·

GUVINT ÎNAINTE

ISBN 973-9008-28-3

Universul cunoştinţelor despre existenţa, apariţia si finalitatea noastră pe acest pământ este infnit. Aceasta, cu atît mai mult, cu cît fantezia noastră, a tuturor, nu are, în timp şi spaţiu, nici o limită.

Tot astfel, tezaurul creaţiilor geniului uman este extrem de bogat; el cuprinde opere de o reală valoare, ori-cînd şi oriunde ar fi apărut şi ar fi fost folosite. Poezia sau .proza, ca si artele, au dat primele semne de existenţă a unei rninţi mâi mult sau mai puţin inventive, mai mult sau mai puţin consistente; producţiile tuturor popoarelor sînt nenumărate şi de o rară bogăţie spirituală, începînd chiar cu acelea ale celor mai primitive. Folclorul, această sursă inepuizabilă de probe concrete ale prezenţei noastre variate, interesante şi frumoase în lume, este o mină de aur.

Miturile, în special, formează o parte din ceea ce fantezia pură a oamenilor a conceput si cuprind sîmburii unor adevăruri istorice de' care trebuie să ţinem neapărat seama. Ele constituie istoria poetizată, idealizată, redarea acesteia sub forma unor povestiri care încîntă curiozitatea noastră, mereu însetată, chiar atunci cînd sînt crude sau groteşti. Sublimul altora iese deci cu atît mai uşor în evidenţă si este gustat şi apreciat ca atar-e. Eroii tuturor aparţin unei lumi imaginare, dar sînt creaţii verosimile, legate de viaţa de toate zilele, de faptele si de aspiraţiile, ca şi de eroismul sau de injustetea unor acţiuni ale noastre. Cele mai multe, dacă nu chiar toate, conţin în sine o morală, a cărei durabilitate ne este confirmată mereu,

Culegerea miturilor cuprinse în acest volum este limitată la numărul de pagini destinat ei; au fost alese aici, în consecinţă, cele mai reprezentative, care, pe măsură ce sînt mai „lumeşti^, sînt mai aproape de existenţa unui popor sau a altuia. Selecţia a ţinut seama numai de criteriul umanităţii în mituri, de acela al învăţămintelor ce pot fi trase şi de aceîa al unei echitabile prezenţe a ficăreia din sferele de imaginaţie sau de civilizaţie în parte: greco-romană, slavă, nordică, latino-americană, extrem orientală sau asiatică. Desigur că sînt predominante miturile create de popoarele din aria mediteraneană şi întf-o măsură de cele din aria slavă, care ne sînt, prin condiţiile geografice, mai apropiate nouă.

Nu au fost incluse în această culegere personajele ce aparţin unui alt domeniu de imaginaţie. Am socotit mai indicate deci pe cele alese aici; ele compun un panteon indispensabil pregătirii umaniste a oricăruia dintre noi; indicarea operelor în care acestea sînt protagoniste şi care ile-au făcut 'cunoscute opiniei publice de-a lungul secolelor constituie o completare care poate fi în jpiod egal binevenită.

Totalitatea miturilor din acest volum ne oferă, în jfîrşit, un patrimoniu poetic, artistic şi moral, ,de o neprețuită valoare, fără de care umanismul nu se poate concepe, chiar dacă ele constituie numai unul din aspectele acestuia. Personajele mitologiei româneşti sînt reprezentate în bună parte şi ne fac cinste, datorită sensului lor profund omenesc; ele conţin pildele cele mai variate de virtute aleasă, de abnegaţie, de spirit ascuţit şi multă sete de frumos şi bunătate, aşa cum bine ne sînt cunoscute din multitudinea de producţii populare, basme, povestiri, zicale etc. cu care ne-am nutrit de cînd ne aflăm pe aceste meleaguri.

Menţionăm că, pentru o rnai directă luare de contact cu personajele mitologice

prezentate, am folosit transcrierea fonetică a limbii române.

A

W

ABAN (l) Fiul lui Hippotoon*. A fost prefăcut în şopîrlă, pentru că a surprins-o pe Cibele* potolindu-şi setea cu prea multă lăcomie. (2) Tovarăş al lui Enea*, după fuga acestuia din Troia*, spre Italia. (3) Fiul lui Linceu* (1) si al Hipermnestrei*, tatăl lui Pretos şi Acrisiu*, bunicul lui Perseu*; întemeietor al oraşului Aba, în Focida (Grecia). (4) Rege al Argeşului* (5), posesor al unui scut renumit pe care şi 1-a.însuşit Enea*. Virgiliu, *Kncida,* I, 121

ABANTI Locuitori mitici ai insulei muntoase Eubeea, din Marea Egee. Au luat parte la războiul împotriva Troici*, sub comanda lui Elpenor*.

&BARIS Poet scit, care a cîntat în versuri călătoria lui Apollo* la hiperboreeni*. Drept răsplată, zeul 1-a făcut preotul său, i-a insuflat darul profeției şi i-a dăruit o săgeată, cu care putea zbura în cer.

ABATEE Serbări organizate în Grecia în cinstea lui Dio-nysos*; se manifestau în tăcere.

ABDERA Sora lui Diomede* (2), întemeietoarea oraşului cu acelaşi nume, din Tracia. (După alții, oraşul a fost întemeiat de Heracles*, în memoria tînărului său prieten, Abeder.) Din cauza unei invazii de şoareci ' si broaşte, locuitorii 1-au părăsit, refugiindu-se în Macedonia.

7

ABE Oraş în Focida (Grecia), unde se află un oracol* al lui Apollo*. Zeul a primi astfel şi epitetul de Abeul.

ABEONA Divinitate romană, protectoare a celor ce porneau la drum.

ABIA (1) Doica lui Ilo*, fiul lui Troos*, venerată în-tr-un templu din Messenia. (2) După Homer, în *Iliada,* este unul din cele şapte • oraşe oferite de Agamemhon" Iui Ahile*- în schimbul sclavei Briseis*, pentru a-i potoli furia pricinuită de răpirea acesteia.

ABIAN1 sau *ABIENI* Popoi Jegendar din Sciția, care locuia de-a lungul rîului Abios. îşi împărțeau viața cu ga-lactofagii, care se hrăneau exclusiv cu lapte de iapă, spre deosebire de vecinii lor, antropofagii, care preferau carne de om. După Homer, abianii iubeau dreptatea şi erau pătrunşi de un profund spirit justițiar.

ABIDA Divinitate calmucă. Prin respirația ei, purifica spiritul morților si îl transporta într-un loc de odihnă veşnică.

ABIDO (1) Oraş în Asia Mică, în apropierea strîmtorii Dardanele, patrie a lui Leandru (-» HeiVr). (2) Oraş în Egiptul de Sus, centru a[1] cultului lui Osiris*.

ABIENI ~> ABIANI

ABILA Munte în Africa, situat în fața muntelui Calpe*, din Spania; împreună formează strîmtoarea Gibraltaru-lui; în antichitate, aici erau localizate vestitele. Coloane ale lui Hercule*.

AB1LL1OS Piui lui Romulus* şi al Ersiliei* în mitologia romană.

ABORIGENI (1) (lat. primii locuitori ai unei regiuni, autohtoni) în mitologia romană, locuitorii vechii provincii Latitim*, care, mai tîr/du, contopindu-se cu troianii lui Enea*, s-au numit latini, după regele Latinus*. (2) In mitologia romană, popoare pe care Saturn* le-ar fi adus din Africa, în Italia.

ABSIRT Fiul lui Eete*. Omorit şi tăiat în , bucăți de Medeea*, sora lui mai mare, membrele i-au fost aruncate în calea tatălui lor, spre a-1 împiedeca să o mai urmărească, după ce, împreună cu lason*, îi furase lîna de aur*. Acesta s-a oprit, într-adevăr, să adune resturile propriului fiu şi le-a îngropat, după legendă, la Tbmis (Constanța de azi). *t*

ABUNDENȚA Divinitate alegorică în mitologia romană, personificată de o femeie tînără si frumoasă. Purta cu sine cornul abundenței*, plin cu toate bunătățile. A fost identificată cu zeița romană Fortuna* şi cu Amalteea* (1), din mitologia greacă.

ABUTTO Divinitate în mitologia japoneză, care vindeca bolile şi îi ajuta pe marinari în

expediţiile lor.
AC AC Fiul lui Licaon* (2) si soţul doicei Iui Mercur*.
IACA CA LIS (1) Plică lui Minos*, primul rege al Cretei. (2) Una din soţiile lui Minos*, care i-a dat un fiu, pe Oaş.
,»
3.CADEMOS Erou atenian, care le'-a arătat Dioscurilor* locul unde Elena*, sora lor, a fost ascunsă de Teseu*. Nu-
mele lui a fost dat gimnaziului care a căpătat, pe vremea lui Platon, denumirea de Academie.
ACAD1NA Izvor legendar lîngă Catania (Sicilia), consacrat fiilor gemeni ai lui lupiter*, Palicii*. Avea însuşirea de a da pe faţă, făcînd să plutească la suprafaţa apei sau să se afunde, tablele pe care era înscris adevărul sau, falsitatea umii jurămînt.
AC ALE Nepotul lui Dedal*. A inventat compasul şi fierăstrăul. Invidios, Dedal 1-a aruncat din vîrful unui turn, dar zeiţa Atena*, protectoare a artelor, 1-a salvat din cădere, trănsformîndu-1, în timp ce era în aer, într-o potîrniche.
AC AMANT (1) Fiul lui Teseu* şi aLFedrei*. A luat parte la asediul Troiei* si a fost trimis împreună cu Diomede* (1), să o ceară troienilor pe Elena*, răpită de la greci, de către Paris*. A fost unul dintre grecii care s-au introdus în calul de lemn si a contribuit astfel la cucerirea Troiei. In timpul incendiului care a avut loc în cetate, el a reuşit să salveze de la moarte pe soţia sa, Laodice* (2), fiica lui Priam* si pe fiul său. (2) Erou troian, fiul lui Ante-nor*, ucis de un oarecare Merion. Virgiliu, *Eneida,* II, 262
AC ANTA Nimfă* din mitologia romană, care 1-a adorat pe zeul Apollo* şi a fost transformată de acesta în planta numită acant.
ACARNAN1A (1) Regiune în Epir (Grecia) fondată, după legendă, de Acarnan, unu,l dintre epigoni*. (2) Regiune din Egiptul antic, unde exista un templu consacrat lui lupiter*.
10
ĂCAST Rege al oraşului lolco, în Tesalia (Grecia), primul fiu al lui Pelia*, rege al acestei regiuni şi participant la expediţia argonauţilor*.
•*AC AŢE* Erou grec, prietenul cel mai credincios al lui Enea*, pe care 1-a însoţit în rătăcirile sale pe mane, după căderea Troiei*. Se spune că, inspirat de o profeţie, ar •fi fost cel care a pronunţat cuvîntul Italia cînd au ancorat la ţărmul acesteia.
Virgiliu, *Eneida, I,* 188, 312; VI 34, 158
ACCA LARENTIA sau *LAVRENTIA* Veche divinitate -romană a pămîntului, protectoare a semînţelor şi rămăşiţelor strămoşilor. Â fost soţia păstorului Faustulus* şi doica lui Romulus* şi Remus*. Serbările dedicate ei de către romani erau organizate în fiecare an în ziua de 23 decembrie.
ACCA LAURENTIA '-+ ACCA hARENTIA
ACE Fiica lui Mănos* regele Cretei, şi mama lui Milet*, regele Cariei.
ACESIOS Unul din zeii protectori ai medicinei în mitologia greacă. Avea un. templu în Olimpia*. Se presupune că ar fi fost şi un epitet al lui Apollo*, el însuşi avînd puteri tămăduitoare.
ACESO Fiică a lui Esculap* în mitologia romană, la rîn-dul ei o cunoscătoare r leacurilor şi tratamentelor medicale.
ACESTE Regele Siciliei, fiul zeului-fluviu Crimisos şi al Egeste* în mitologia greacă. 1-a oferit ospitalitate şi daruri lui Enea* si 1-a ajutat să-1 înrnormînteze pe An-
fc'hise*, tatăl său, pe muntele Erix. în amintirea mamei sale, a întemeiat oraşul Egesta.
Virgiliu, *Eneida, l,* 550; V, 36, 61, 73
ACONTEU Vînător în mitologia greaca, preschimbat în piatră de privirea Medusei*, în timp ce asista la nunta lui Perseu*.
ACETE Marinar din Tir care, a salvat un copil de la sălbăticiile unor alţi marinari. Copilul, fiind în realitate Dionysps*, i-a prefăcut, mai tîrziu, pe netrebnici în J'"[1] fini, iar pe

Acete 1-a făcut preot al său, în insula Na din Marea Egee. Ovidiu, *Metamorfoze,* III, G9G del-Naxos*,.

ACONȚIU Tînăr sărac din insula Ceos, din Marea Egee, de o rară frumusețe, îndrăgostit de Cedippe, fiica unui' atenian bogat, neputînd să o ia de soție, din cauza diferenței sociale dintre ei, s-a folosit de viclenia unui jură-mînt pe care Cedippe, după ce 1-a rostit, nu 1-a mai putut respinge în nici im fel.

ACIDALIA Unul din numele Afroditei* în mitologia greacă, provenit de la izvorul cu acelaşi nume, din Beo-ția, în eare aceasta se scălda împreună cu grațiile*, fiindcă avea darul de a tămădui durerile. Virgiliu, *Eneida,* I, 720

ACINAX Spadă pe care sciții o înfigeau în pămînt, ado-rînd-o ca pe un simbol al zeului Marte*.

ACIS Tînăr păstor sicilian în mitologia greacă, fiul lui Faun* şi al unei nimfe*. Iubit de Galatea*, a fost strivit de o stîncă prăbuşită asupra lui, din gelozie, de Polifem*. Dar Galateea 1-a transformat în rîul cu acelaşi nume, care. curge la poalele Etnei* *(2).*

CI aude Lorrain, *Acis şi Galateea;* Frangois Perrier, *Acis şi Gala-teea,* pictură; Ovidiu, *Metamorfoze,* XIII, 750 şi urm.

ACLIDE (1) Zeița întunericului în mitologia greacă. (2) Divinitate greacă arhaică,, anterioară, după unele versiuni, p'înă şi haosului*. Din ea ar.fi apăru* •apoi toți zeii.

ACONIT Plantă otrăvitoare, apărută din balele Cerberului*, cînd Heracles* 1-a scos din Infern. ,

12

ACRATOFOR Nume al zOalui Dionysos*, provenit de la vasul în care grecii" puneau vinul la masă. Cu acest nume, el era venerat mai ales în Figalia, din regiimea Arca-diei*.

ACRISIU Rege al Argeşului* (5) în mitologia greacă, căruia oracolul* i-a prezis că va fi ucis de un nepot. Pentru a evita împlinirea profeției, Acrisiu a închis-o pe fiica sa, , Danae*, într-un turn de bronz, dar Zeus*, îndrăgostit de "frumusețea ei, a sedus-o, strecurîndu-se la ea sub forma unei ploi de aur, .şi dîndu-i astfel un fiu, pe Perseu*. Mînios, tatăl a părăsit-o pradă apelor mării, cu copilul. Un rege al insulelor Ciclade*, Polidect*, i-a salvat însă pe amîndoi. Mai tîrziu, după numeroase aventuri, Perseu 1-a omorît totuşi, din eroare $i fără să ştie cine e, în timpul unor întreceri sportive. Ovidiu, *Metamorfoze,* IV, 613

ACROPOLA în genere, partea cea mai înaltă si fortificată a vechilor oraşe greceşti., Mai întîi loc de'adăpost al ' pulației în caz de război şi sediu al autorității supreme, M centru monumental si spiritual al oraşului. Cea mai. •uimită prin măreția ei artistică este Acropola oraşului :?na, produs al geniului grec prin excelență. Prima con-uciie somptuoasă, Partcnonul*, a fost ridicată în timpul

13

lui Pericle (între 447 si 432 î.Chr.). Tot atunci au apărut şi Propileele, care formau intrarea pe Acropole, cu un templu dedicat Atenei Victorioase (Nike*), Erehteionul*, cu ,'loja cariatidelor* e te. Pe vremea lui Licurg (secolul IV î.Chr.), activitatea constructivă a fost dedicată teatrului. Invaziile şi războaiele (inclusiv al doilea război mondial) au distrus în mare parte aceste comori ale artei universale. -

ACTEON Fiul lui Aristeu* si al Autonoei* în mitologia greacă, crescut si educat de centaurul* Chiron, care a făcut din el un vînător dibaci. Surprinzînd-o pe Artemis* goală, pe cînd se scălda împreună cu nimfele* ei, aceasta 1-a prescrrynbat, drept pedeapsă, într-un cerb,, iar cîinii săi, nerecunoscîndu-1, 1-au sfîşiat. După altă versiune, el a fost pedepsit astfel, fiindcă a îndrăznit să se întreacă cu zeița în meşteşugul vînatului.

Ovidiu, *Metamorfoze,* III, 193 şi urm.; Domenico Veneziano, Andreea Schiavone, Pleter Brijeghel. Tiziano, G. B. TiepoJo, pictură

ADAD Zeu al fenomenelor atmosferice, al vîntului, ploii •şi fulgerului în mitologia babiloneană. Era reprezentat cu o spadă de foc,.simbol al fulgerului. A fost socotit, pe- de altă >parte, si un zeu binefăcător, fiindcă ploile fao.pă-mîntul roditor. Asirienii 1-au venerat mai mult ca zeu al dezlănțuirii uraganelor si a altor calamități asupra pă-

mînturilor şi caselor duşmanilor lor.
ADEONA Divinitate "romană, protectoare a călătorilor ce se întorceau la casele lor.
ADISESHA în,« mitologia' vedică şarpele primordial care simbolizează timpul, si pe care se odihneşte Vişnu*.
14
ADITYA Numele colectiv al celor şapte zei care conduc ordinea universului în mitologia vedică. Cei mai importanţi sînt Varuna şi Mitra*
ADMET Fiul lui Fe'es în mitologia greacă, regele Tesa-• liei. A participat la războiul împotriva Troiei* şi la expediţia argonauţilor*. Cînd Apollo* a fost izgonit clin Olimp* (1) de Zetis*, Admet i-a încredinţat paza turmelor sale şi i-a dat adăpost, drept pentru care zeul, mai tîrziu, 1-a ajutat în nenumărate situaţii. A convins, printre altele, pe moire* să-'l scape de moarte, dacă cineva se va oferi să-i ia locul. Soţia lui, Alcesta*, a acceptat acest sa^ .crifi'ciu, dar Persefona*, mişcată de gestul ei; 1-a lăsat în viaţă. După alte versiune, Heracles* este cel care 1-a readus din Infern, redîndu-1 Alcestei. *Admet şi Alcesta,* frescă pompeiană Ia Muzeul din Napoli
ADMETA (1) Fiica lui Euristeu, rege al Micenei. Pentru a-i satisface o dorinţă, Euristeu i-a poruncit lui Heracles* să lupte pu aiTti.izoan.c-Le* şi să-i smulgă reginei lor, Hippolita*, centura. Aceasta a fost una din cele douăsprezece munci ale lui Heracles. (2) Nimfă* oceanică.
ADON Divinitate feniciană, împrumutată de mitologia greacă, cii numele Adonis* (2), personificare a morţii si renaşterii ciclice *u* vegetaţiei, •
ADONII Serbări rituale funebre, celebrate în onoarea lui Adonis* (1). în timpul lor, femeile se îmbrăcau în doliu, mimau disperarea plîngînd şi gemînd, îşi tăiau părul.
ADONIS (1) Tînăr de o rară frumuseţe în mitologia rrracă, născut din iubirea-incestuoasă între Cinir*, regele ('iprului, si fiica sa, Mirra*. Adorat de Afrodita*, aceasta i avut durerea de a-i vedea ucis de im mistreţ, aţîţat
15

împotriva lui ele gelozia lui Ares*;. 2eiţa 1-a preschimbat atunci pe Adonis intr-o anemonă, dar Persei'ona* s-a înduioşat de disperarea Afroditei şi i 1-a redat, cu condiţia de a-1 păstra la ea o jumătate de an. Afrodita se învoi, dar o dată împlinită [jumătatea anului, nu şi-a respectat ifăgăduiala. Atunci, Zeus* a hotărît ca Adonis să stea o treime din an cu Afrodita, o a doua treime cu Persefona şi 6 a treia să fie liber. Adonis dedică si această a treia parte Afroditei. D.upă o altă versiune, Zeus a hotărît ca Adonis să trăiască şase luni ale anului în lumea umbrelor, iar celelalte şase, printre cei vii. (2) Zeul soarelui la asirieni şi fenicieni.
Ovidiu, *Metamorfoze,* X, 519; G. B, Marino, *Ado.-î.s,* poem; Jeatl de la Fontaine, *Amor-şi Psiclie,* poem; Claudi Monteverdi, *Adonis,* operă lirică; /reşcă la Pompei şi în Doi ; Aurea; Ti-zian, *Plecarea lui Adonis la vînătoare;* Paolo Vcronese, *Venu.K şi Adonis;* Paris Bordone, *Venus şi Adonis,* Luca Giordano, Ru-beris ele. pictură; De Rossi, De Vries, Canova, Thorvaldsen, sculptură
A.DRAM Zeu venerat îr Jicilia, in oraşul cu acelaşi nume, din apropierea vulcanului Et'na* (2). Animalul consacrat lui era câinele, de aceea templul său era plin ,de cîini.
ADRAMMELECH Divinitate rsiriană, căreia i se jertfeau copii, aruncîndu~i în foc. Era reprezentată sub forma unui păun.
ADRAST (l) Rege al Argeşului* (5), .-conducătorul epigonilor* în războiul «contra" Tebei* (2). Şi-a căsătorit fiicele, pe Argia* şi Deipile*, cu Polinice* si Tideu*, care s-au înfăţişat la curtea lui ascunşi sub o piele de leu şi, respectiv, de mistreţ, aşa cum îi prezisese un oracol* că va avea ca gineri aceste animale,. Pentru a-1 ajuta pe Polinice să recapete tronul tatălui său, Edip*, uzurpat de Eteocle*, Adrast porni împreună cu acesta, Tideu, Ca-paneu*, Hippomedon*, Partenipeu* si Amfiaraif", războiul
16
împotriva Tebei, din care a -scăpat numai el. (2) Un alt Adrast a fost ucis de Telemac*,

din cauza perfidiei lui.
Eschil, *Cei şapte împotriva Tebei*
ADRASTEA (1) Numele' zeiței romane Nemesis*, • în mitologia greacă. (2) Numele sub care era adorată Cibele* în templul care îi fusese consacrat în Grecia, de Adrast* (1). (3). Nimfă* în mitologia greacă ce, împreună cu sora (Melissa*) si tatăl ei (Melisseu*), 1-a îngrijit pe Zeus* copil, după ce Rhea* 1-a ascuns, să nu-1 înghită Cronos*.
ADYTUM Cameră tainică în templul gec, în care aveau acces numai preoții oficianți. Cu, ajutorul u,nor anumite substanțe excitante, ei intrau într-o stare de delir, care îi făcea să capete virtuți profetice, dictate de un preot superior sau o preoteasă, ascuns în adytum, aflat în spatele absidei (altarului) sa ir sub statuia divinității respective.
AEA Insulă din regiunea Colhidei*, reşedința regelui Kcte*. Aici se afla pădurea în care se păstra lîna de aur*.
AEDONA Soția lui Zeto*, regele Tebei* (2), care a avut un fiu unic, pe Atis*. Geloasă pe numărul mare de copii ai Niobei*, cumnata sa, Aedona a încercat să ucidă un copil al acesteia, dar a ucis, din greşeală, pe propriul ei ipil. Zeus*, cuprins de milă, a preschimbat-o în privi-jhetoare.
Ilomor, *Odiseea, XIX,* 51»
IK/..//1 (1) Una dintre amazoane*. (2) Una dintre cele mai itinoscute harpii*.
' II uliu, *Metamorfoze,* XIII, 710 \
l *i-'l:()PE* Soția lui Atreu*, rege al cetății Micene*, şi mama Iu! Mi-nelau* şi a lui Agamemnon*. A fost aruncată în
'κ |i"M,ir de mitologjş
17
mare de soțul ei, fiindcă a nutrit o dragoste neîngăduită .față de cumnatul-ei, Tieste*.
AETLIO Fiul lui Eol*, soțu] tinerei Calice* si- tatăl lui Endimion*.
AEX Una dintre doicile lui Zeus* în mitologia greacă, originară- din Creta. Mai tîrziu, numele ei a fost dat unei constelații.
AFAREU Regele Messenei, tatăl lui Idas* şi al lui Lin-ceu* (2), tineri care au îndrăznit să se împotrivească Dioseurilor*, Afareu este amintit printre eroii vechiului Peloponez.
AFEA Zeița în mitologia greacă, adorată în insula Egina, unde îi era dedicat un templu vestit.. Era originară din Creta.
AFI Numele zeului Heimdr-ill* din mitologia scandinavă, cînd acesta s-a întrupat în om, pen'țru a doua oară, devenind părinte al oamenilor liberi.
o mare putere asupra sentimentelor şi simțurilor muritorilor şi nemuritorilor: a făcut ca Elena* să se îndragos-.tească de Paris*, a trezit patimi în Fedra* şi în Medeea*. A iubit, printre alții, pe Anchise*, cu care a avut un fiu, pe Enea*. Cultul său a fost răspîndit mai ales în Cipru, Citera, Corint si în Argos* (5), considera sacri porumbeii şi mirtul. La romani, a fost cunoscută cu numele de Ve-
1US*.
Ipmer, *Iliada, XX,* 40, 312 şi'urm.; Pierre Louis, *Af rodită, obiceiuri vechi,* roman; George Moore, *Af rodită în Aulis,* român; Praxiteles, *Af rodită din Cnidos,* sculptură; alte sculpturi ale lui ^idias şi .Scopas. Sînt vestite: *Venus Capitolina,* din Roma, *Venus Un Milo,* de la Luvru. San.dro Botticelli, Rafael, Correggio, Ru-Dens.etc., pictură
IGADIST -> AGDISTI
1AMEDE Arhitect grec vestit, împreună cu fratele lui, Trofoniu*, a construit templul din Delfos* dedicat lui Apollo* si o clădire în care să se păstreze tezaurul regelui Beoției. Tot ei au jefuit însă treptat aceste comori, utilizînd un coridor secret de acces în incintă. Cînd Aga-mede a fost surprins de rege, Trofoniu i-a tăiat capul,. de frică să nu-1 denunțe şi pe el. Pământul însă 1-a pedepsit pentru crima sa, înghițindu-1 de viu.
AFRODISII Serbări celebrate în insula Cipru şi la Pufos* (2), în cinstea zeiței Af rodită*.
AF RODIT A Zeița frumuseții, a iubirii, a voluptății şi a fecundității în mitologia greacă. După Homer, este fiica lui Zeus* şi a Dianei*, dar, conform etimologiei numelui, s-a născut din spuma mării (gr. a/ros, spuma mării). Tot ea mai este si zeița mării, cu numele de Anadiomene* („ieşită din mare") şi protectoare a marinarilor si a porturilor. Adorată

mai întîi în Siria şi Caldeea, cu numele de Astharte* şi Militta*, şi-a ales în Grecia, ca loc de preferinţă, insula Citera*, situată în Marea Egee. Ea a avut
AGAMEMNON Fiul lui Atreu*, rege al cetăţii Micene*. Cînd Atreu a fost ucis'de Tieste*, Agamemnon a fugit în Sparta, cu fratele lui, Menelau*. Aici el a luat-o în-căsătorie pe. Clitemnestra*, iar Menelau, pe Elena*, fiicele regelui Spartei, Tindar*. Cînd s-a iscat războiul împotriva Troiei*, din cauza răpirii Elenei de către Paris*,, fiul regelui acestei cetăţi, Agamemnon a devenit şeful suprem al armatelor greceşti, în timpul asediului Troiei, el a intrat în conflict cu. Ahile*, un alt erou grec, pentru sclava Briseis*. După cucerirea Troiei, Cassandrâ*, preoteasă a lui Apollo*, i-a prezis că va îi omorît, ceea ce' s-a şi înţîmplat de îndată ce a ajuns la Micene, ucigaşii. Iţii
fiind Egist* si Clitemnestra. Mai tîrziu, Oreste*, pentru a-si răzbuna părintele, i-a ucis pe amîndoi.
Agamemnon, Oe/oreZe, *Eumenidele,* tragedii; Sofocle, *Electra,* tragedia; Euripide, *Oreste* si *Ijigenia în Taurida,* tragedie; Homar, *Iliada;* Eschil, tragedie; Seneca, *Agamemnon,* tragedie; Voltaire, *Oreste,* tragedie; Vittorio Alfieri, *Agamemnon,* tragedie; James Thomson, De Vicente Garcia la Huerta, Nepomucene Leniercier, *Agamemnon,* tragedie; Darius Milhaud, melodramă, *Oreste recucerit de Ifigenia,* frescă pompeiană; *Sacrificiul Ifigeniei,* frescă pompei ană
AGAN1CE Vrăjitoare din mitologia greacă, renumită în Tesalia.
AGANlPEE (1) Serbări organizate în cinstea muzelor*. (2) Epitet atribuit muzelor*. Inspiratoare ale harului poetic.
AGANIPPE Nimfă*, fiica rîului Permes,xdin Beotia, care izvora din muntele Helicon*. Era protectoarea unei fîn-tîni consacrate lui Apollo* şi muzelor*, a cărei apă avea darul de a-i inspira pe posti-
AGAPENOR Rege al, Arcadiei*. A luat parte la războiul împotriva Troiei*, în funcţia de comandant al grecilor din Arcadia; la revenirea în patrie, a întemeiat, în insula Cipru, oraşul Paf os* (2), unde a ridicat un templu zeiţei Afrpdita*.
AGATODEMON (1) Epitet dat de greci unui zeu egiptean, socotindu-1 un fel de „înger păzitor". (2) Unul dm numele lui PionysQs*, ca wvatpr al situaţiilor critice,
AGAVE (1) Fiica lui Cadmos* şi a Harmoniei*. Şi-a ucis propriul fiu, pe Penteu*, în timpul unei serbări dionisiace, cuprinsă de o criză de nebunie inspirată de Zeus*, drept pedeapsă că acesta s-a împotrivit introducerii cultului său în Beotia. (2) Una dintre nereide*. (3) Una dintre amazoane*.
AGDISTI sau *AGADIS1 ' (1)* Nurne al zeiţei Cibele*, provenit de l'a muntele Agdos, în vîrful căruia se înălţa templul ei cel mai vechi. (2) Hermafrodit* de origine,
divină.
AGELAOS Unul din pretendenţii Penelopei* (proci*), soţia lui Ulise*.
Hpmer, *Odiseea, XX,* 321—339; *XXII,* 131, 13G, 212, 241, 247, 327 *AGELAST* (lat. care nu rîde) Poreclă dată lui Pluto*.
AGENOR Fiul lui Poseidon* şi al Libiei* şi rege al fenicienilor în mitologia greacă, părinte al lui Cadmos* şi al Europei*. Cartagina* a fost numită -şi Cetatea lui Age-nor, fiindcă Didona* descindea din acest rege. Cînd Europa a fost răpită de Zeus* prefăcut în taur, Agenor 1-a trimis pe Cadmos şi pe ceilalţi fii, Fenix* si Cilice*, pe urmele surorii lor, interzicîndu-le să revină acasă fără ea.
Virgiliu, *Eneida,* I, 338
AGENOREA Zeiţa muncii şi a industriei la greci, ta romani, a fost zeiţa curajului d a avîntului nelimitat.
AGES1LAOS Un alt nume al lui Hades*, deoarece împreună cu Hermes* conducea pe oameni şi popoarele din împărăţia umbrelor infernale.
Fierre Corneille, *Ageailas,* tragedie

'AGIEUh Epitet al zeului Apollo*. provenit de la atributul, s.ău de protector al drumurilor si drumeţilor.
AGLAIA Una dintre cele trei graţii* în mitologia romay na. Numele ei înseamnă „strălucire".

A fost soția lui Hefaistos*.
AGONALII Serbări romane instituite în cinstea zeului lanus*, ,de regele Numa Pompiliu*, în ziua de 9 ianuarie; după alții, la 11 ianuarie sau 21 mai şi 31 decembrie.
AGONI Zei romani, invocați de cei ce doreau sa întreprindă o acțiune de mare importanța.
AGLAURA Fiica lui Cecrop* si preoteasa zeiței Atena*. A avut două surori: pe Erse si Pandrosos. în timpul unui război interminabil, Aglaura, pentru a salva oraşul, s-a aruncat din înălțimea Acropolei*, pentru că un oracol* a prezis că numai printr-un astfel de sacrificiu oraşul va fi salvat, în templul care i s-a înălțat, tinerii atenieni rosteau, un jurământ de credință patriei, ori de cîte ori plecau în luptă. După o altă versiune, zeița Atena le-a încredințat fiicelor lui Cecrop o cutie, interzicîndu-le să o deschidă. Cînd, curioase, Aglaura ' si Erse au deschis Cutia, si-au pierdut mințile şi s-au aruncat de pe Acropole. Oyidiw, *Metamorfoze,* II, 739 şi urm.
. *AGNIS* Divinitatea» arhaică a focului în mitologia vedică, sub toate formele lui. Prezența lui este oriunde, chiar şi în corpul omenesc; purificator, anulează păcatele şi este invocat mult pentru aceasta; ocrotește casa si înlătură toate efectele magici duşmănoase. Soarele este marele foc al cerului,, ca şi fulgerul si trăsnetul, după credința respectivă. Este numit şi Pavaca, „purificatorul".
AGNOS (l) Una din nimfele* care 1-au hrănit pe lupi-ter*.. (2) Izvor sacru de pe muntele Liceu, în- care, în perioade secetoase, un preot al lui lupiter* arunca o ramură de stejar, invocînd ploaia.
22.
AGO RAI A Numele zeiței Atena*, ca inspiratoare a oratorilor în timpul adunărilor populare şi dătătoare de înțelepciune, tuturor celor ce aveau de luat o hotărîre.
AGRA Colină din preajma rîuluv Issos, pe care se celebrau micile serbări Elcnsine, în cinstea revenirii primăverii, o dată cu întoarcerea Persefonci* din Infern, pe pămînt.
AGRAULA Soția lui Cecrop* şi mamă a Agkiurc-i*. La Atena, i s-a consacrat o pădurice. De la zeul M'^rte*, a avut o fiică, numită Alcippe.
AGR1A Fiică a lui Edip*, ucisă la porunca uzurpatorului tronului acestuia, Creon*.
Sofocle, *Edip rege. şi Edip la Colonos*
[GR1OPE Un alt nume al Eurîdicei*.
\GROST1NE Epitet folosit pentru nimfe*, ca ființe iigreste, legate de pămînt.
23
AîîAÎA Denumire cil dâre era eurioscută Grecia în vremurile, lui Homer (secolele XI—X î.Chr.). De aici, locuitorii s-au num.it ahei.
AH AR Divinitate cu ' înfățişare omenească în mitologia vedică. După legendă, a dat viață, din propria-i substanță, tuturor creaturilor însuflețite.
AflELAU Fiu al eroului troian Antenor*.
AHELOU Zeul rîului cu acelaşi nume -din Helada, în mitologia greacă, fiul lui Oceanus* si al zeiței Thetis* (1). Şi-a disputat-o cu Heracles* pe Deianira*, dar semizeul 1-a învins, chiar dacă el a luat mai multe înfățişări, printre care, pe aceea de taur, apoi i-a smuls un corn şi 1-a constrîns.să se, ascundă în rîul Toante, numit de atunci Ahelou. Cornul a fost luat de naiade* şi, umplut ou fructe şi flori, şi a rămas în mitologie cu numele de cornul abundenței*. După alte versiuni, Ahelou însuşi i-a dat lui Heracles cornul Amalteei*, pentru a şi-1 recăpăta pe .al său. Cornul abundenței se referă la fertilitatea felului din preajma rîului Ahelou. Ahelou este reprezentat sub forma unui bătrîn cu coarne, a unui şarpe cu cap de om sau a unui taur cu cap de om şi barbă lungă. Qvidiu, *Metamorfoze,* VIII, 547 şi urm., IX, I şi urm.
AHEMENIDE Tovarăş de luptă al lui Ulise*.; a fost părăsit în insula lui Polifem* şi salvat de Enea*, care 1-a luat cu sine pînă în Italia. Virgiliu, *Eneida,* III, 61.4; Ovidiu, Metamorfoze, XIV, 158 ți urm.
AHEMOM sau *AHMON* Divinitate feniciană, strămoş al lui U r anus* şi Ti'deu*.
ÂHEROE Copac — pîop - - consacrat zeilor din înfefh, care creştea de-a lungul Aheronului* (1).
îERON (1) Fiul Soarelui şi al Terrei în mitologia

Seacă, preschimbat în rîu şi rostogolit în Infern, pcn-i că a potolit setea titanilor* cînd aceştia s-au răzvră-împotriva lui Zeus*. (2) Un alt Aheron a fost tatăl eriniilor*.
Virgiliu, *Eneida,* VI, 107
AHERUSA Peşteră pe ţărmul Mării Negre, prin care se credea că 'se pătrunde în Infern..
AHERUSII Nume generic dat mlaştinilor, peşterilor şi lacurilor din Italia, Grecia si Egipt, prin care se credea că se ajunge în regiunile infernale.
AHEU Strămoşul cel mai îndepărtat al aheilor, fiul lui-Xuto: şi al Creusei, fiica lui Erehteu.
AHILE Rege al Tesaliei (Grecia), fiul lui Peleu* si al zeiţei Thetis* (2). Aceasta, pentru a-şi face fiul invulnerabil, 1-a scufundat în rîul Styx*, dar, ţinîndu-1 de călcîi, a făcut ca această parte a piciorului să rămînă • neudată. De copil, a fost încredinţat centaurului* Chiron*, care i-a dat o educaţie demnă de un semizeu. Ulise* 1-a luat cu sine la luptele împotriva TroieP, unde s-a dovedit a l'i unul din principalii eroi: avea o armură de nepătruns, Făurită de Hefaistos*, şi patrii cai nemuritori. A refuzat însă să mai lupte, cînd sclava Briseis* i-a fost răpită de Agamemnon*. Omorîrea prietenului cel mai apropiat, l ';ttroclu*, de către unul din apărătorii Troici, Hector*, l'i i îl regelui cetăţii, 1-a făcut să reintre în luptă si să-1 ucidă pe acesta, tîrîndu-1 în urma carului său de luptă, ilr trei ori în jurul cetăţii. S-a îndrăgostit apoi de Poli-
25
xeriia*, fiica lui Priam* şi a Hecubei* *şi,* cînd a Vrut să o ia de soţie, Paris*, un alt fiu al lui Priam, pentru a-şi răzbuna, fratele — pe Hector —, 1-a ucis cu o săgeată, care 1-a atins tocmai în călcâi. Pe monnîntul pe care grecii i 1-âu ridicat pe promontoriul Sigeu*, la cererea zeilor, fiul său, Pirrus*, a sacrificat-o pe Polixenia şi a ridicat un templu. Simbolizează eroismul total.
Homer, *Iliada,* l, 121 şi urm., XVIII, 22 şi urm., 231 şi urm., 318 şi urm,; Publius Papinius, *Ahileide,* tragedie; Arctin' din Milet, *Etiopida, Distrugerea Troici;* Pindar, poeme: Euripide, *Hecuba* şi *Ifigenia în Aulida,* tragedii; Statius, *Ahileide,* poem epic; Goe-ţhe, *Ahileide,* poem; H. von Kleist, *Pentesilea,* tragedie. Legrentzi, *Ahile in Scir,,* operă; Jean Galbert da Campistron, *Ahile si Poli~ xehia,* libret de operă, pe muzică de Lully si Collasse; Pietro Metastasio, *Ahile în Scir,* melodramă; Giovanni Paisiello, melodramă; Luigi Cherubini, balet pantomimă; Domenico Cimarosa, *Ahile la asaltul Troiei,* opera; *Despărţirea lui Ahile de .Briseis,* frescă pompeiană; *Ahile si Aiax,* frescă în Muzeul etrusc al Vaticanului; • *Ahile la ^Scyros,* bronz, relief la Luv.ru; Giulio Romano, Eugene Delacroix, Rubens, Dominique Ingres, Francois Gerard J, B. Regnault, France&ca Pritnaticcip etc., pictură. Fran-gois Rude etc., sculptură
AHILEA Insulă legendară din Marea Neagră, în care Ahile* a fost adorat ca zeu.
AHMEON (1) Erou grec c; *~e$_f$* pentru că şi-a ucis fiul, a fost torturat de eonii*, ca si Oreste*, care a comis aceeaşi faptă. (2) Unul dintre cei mai vechi zei ai fenicienilor, părinte al cerului şi al pămîntului.
AHMON -> APIEMON
AHRIMAN sau *ANGRA-MAINYU* Divinitate supremă în mitologia persană, simbol al răului, în veşnic contrast cu Ahura Mazda*, zeul binelui, ambii introduşi de Za-rathustra* în mitologia orientală. Războiul dintre cei doi zei s-a încheiat, după trei mii de ani, cu victoria lui Ahura Mazda. Personificare simbolică a luptei veşnice, între geniul luminii si acel al întunericului.
26
MURA MAZDA -> ORMUZD.
[IA. -> EEA
UAX Unul dintre principalii croi greci din războiul îm-.potriva Troiei*, fiul lui Oileu*. Cînd Troia a căzut în mîinile grecilor, Aiax a răpit-o pe Cassandra* chiar din sanctuarul Atenei*, unde îşi căutase adăpost; a fost pedepsit de zei si a pierit într-un naufragiu, în drum spre patrie. După o altă versiune, la moartea lui Ahile*, Aiax a pretins-o pe soţia acestuia, dar i-a fost luată, prin luptă, de Ulise*. .De indignare, s-a sinucis cu propria-i spadă.

Virgiliu, *Knc.ida,* I, 41'; Homer, *Iliada,* XV, 415 şi urm.; Canova, *Aiax,* sculptură; Sofocle, *Aiax,.* tragedie; Ugo Foscolo, *Aiax,* tragedie; Andre Gide, *Aiax,* poem dramatic

AIDONE (1) Rege al molosilor, popor din Epir, care 1-a întemnițat pe Teşea* pentru, că a încercat să o răpească din împărăția lui Pluto* pe Persefona*. (2) Fiică a lui Pandareu* si soție a lui Zeto*. Şi-a sufocat copilul fără să-şi dea seama, în timpul somnului; suferința a pre-schimbat-o într-un sticlete.

AITA Divinitate etruscă a Infernului, identificată cu Hades* din mitologia greacă.

AIUS LOCUTIUS Profet misterios, despre care se spune că într-o noapte i-ar fi avertizat pe locuitorii Romei de apropiata invazie a galilor. A avut un templu la Roma.

M.ALCOMENA Oraş în Beoția, renumit pentru- cultul /c/iței Atena*.

\I,ASTOR (i) Unul-din cei patru c-ai ai lui Hades*. (2) i icniu* răzbunător în mitologia greacă.

27

ALBA LONGA Oraş din Latîum*, întemeiat pe locul unde Ascaniu*, fiul lui Enea*, a găsit o scroafă albă. Este oraşul-mamă al Romei de mai tîrziu. Tullus Osti-lius, al treilea rege al Romei, 1-a distrus către anul 650 î.Chr. Virgiliu, *Eneida,* I, 271; Titus-Livius, *Ab urbe condita,* I, 22

30

ALBLON Fiul lui Neptun*, în mitologia greacă, uriaş care împreună cu Bergion a vrut. să-1 împiedice pe Heracles* să „ traverseze Rinul (după alții Ronul). Zeus* i-a pedepsit pe amîndoi, făcîndu-i.să piară sub o ploaie ,de pietre.

ALBUNEEA Sibila* căreia îi era consacrat un templu în pădurea Tiburului, de lingă Tivoli. Era numită şi sibila tiburtină.

ALCESTA Fiica lui Pelia* şi a Anaxibiei*, soția regelui Adine t*. Acesta, cu ocazia căsătoriei, a omis să aducă o jertfă zeiței Artemis* care, mimată, 1-a obligat să-şi ia zilele. Apollo* a convins-o pe zeiță să accepte în locul lui Admet pe mama, pe tatăl sau pe soția acestuia. S-a sacrificat atunci Alcesta,, din mare iubire față de soțul ei. Heracles*, înduioşat de sacrificiul ei, a coborît în Infern şi, deşi Hades* s-a arătat potrivnic, a luat-o totuşi de acolo şi a redat-o soțului ei.

Euripide, *Alcesta,* tragedie; Vittorio Alfieri, *Alcesta,* tragedie; Benito Perez Gâldos, *Alcextn,* tragedie; Hugo von Hofmannsthal, *Alcesta,* tragedie, J. B. Lully, *Alcesta,* melodramă;' C. W. Gluck, Alcesta, operă lirică

'ALCEU Fiul lui Perseu* şi al Andromedei*, soțul Ippo-menei, tatăl lui Amfitrion* şi, deci, bunic lui Heracles*.

ALCIDE Nume al lui Heracles*, provenit de la Alceu*, strămoşul din partea mamei, jar după alții, de la cuvîn-tul grec *alke:* forță, vigoare, curaj.

28

ALCIMEDON (1) Marinar care a încercat să-1 răpească pe Bachus*, dar a fost preschimbat x3e acesta • într-un delfin. (2) Erou grec care şi-a dat propria fiică de soție zeului Heracles*.

ALCIMENE (1) Unul din fii lui Iason* şi al Medeei*, omorît de mama lui, drept răzbunare că a fost abandonată în favoarea Creusei* (1), fiica regelui Corintului. (2) • Fiul lui Glaucos* (3) şi al Eurimediei. A fost omorît dintr-o eroare de fratele său', Bellerofon*.

ALCIN'OE (1) Fiica lui Polib* (1) şi soția lui Amfiloh*. A fost constrînsă de Artemis* să-şi părăsească soțul împreună cu copiii, şi să-1 urmeze pe Xantos, drept pedeapsă că lăsase fără simbrie pe una din. sclave. (2) Una din doicile lui Zeus*.

ALCINOU Rege al feacilor, popor care locuia în insula Corfu, si părinte al Nausicăi* şi al lui Laodamant* (2), vestit pentru bunăstarea supuşilor săi. L-a primit cu mare prietenie pe Ulise* şi, la plecare, i-a dat o corabie '•are să-1 ducă pînă în patrie, în Itaca. Acelaşi rege i-a /(azduit pe argonauți* în'drumul lor spre casă. Iloiner, *Odiseea,* VI, VII; VIII, IX, XI, XIII

AÎC1ONE (1) Plică lui Eol*, zeul vînturilor. Soția lui Ce i ce*, cu care forma o pereche ideală. Cînd Ceice a murit, în timpul unei furtuni pe mare, Alcione şi-a luat •!e de durere, neputînd suprtivieţxu soțului. Au fost transformați apoi amîndoi în păsări de mare, cu

numele «Ic alcioni. (2) Una din pleiade*.
iividiu, *Metamorfoze,* XI, 41-0 şi urm,; Gabriele D'Annunzio, . Ui'i/'we, poeme
*
Al,('IONEU Unul din titanii* răzvrătiţi împotriva lui i îs*, învins de acesta, şi-a căutat, după o versiune,
29
adăpost pe Lună, unde a fost surprins de zeiţa Minerva* şi azvîrlit pe Pămînt. Aici însă a fost ucis de Heracles*, deşi se bucura de atributul de a fi nemuritor.
Frescă în Muzeul etrusc al Valicanului i
ALCIOPE -> ALCIPPE
ALCIPPE sau *ALCIOPE* Fiica lui Ares*, şi a Aglaurei*, iubită de zeul Poseidon*.
ALCITOE (1) Fiica lui Mineu, rege al cetăţii Orcho-menos; pentru că a contestat originea divină a lui Dio-nysos* si a refuzat să participe, împreună cu'fiicele ei, la serbările date în cinstea zeului, acesta a preschimbat-o în liliac de noapte. | (2) Una dintre nereide*.
Ovidiu, *Metamorfoze,* IV
ALCM.ENA Fiica lui Electrion*, soţia lui Amfitrion*, regele Tirintului, şi mama lui Euristeu. Din unirea 'cu Zeus*, care, îndrăgostit de ea i s-a înfăţişat sub. trăsăturile soţului, 1-a născut pe Heracles*. A fost şi. soţia
lui Radamant*.
' *
Sofocle, *Amphitruo,* tragedie; Eschil, *Ampliiţruo,* tragedie; Eurj-pide, *Eraclizii,* tragedie; Plaut, *Amphitruo,* comedie; Ovidiu, *Metamorfoze,* IX, 281 şi urm.
ALCMEON Fiul lui Amfiarau* si al Erifilei*. Aceasta, dorind să obţină de la Polinice* un colier în schimbul dezvăluirii locului unde era ascuns soţul ei, Amfiarau, pentru a nu participa la războiul împotriva Tebei* (2), 1-a trădat şi şi-a însuşit colierul. Soţul ei a murit în război, iar «Alcmeon a ucis-o pentru această faptă nesăbuită, după care a înnebunit, în rătăcirea lui, a ajuns pînă la Tegeu, care i-a' dat de soţie pe fiica lui, Alfesibea*. Acesteia, Alcmeon i-a oferţt colieru} smuls ma-
mei lui. Mai tîrziu, el a ajuns la regele Ahelou* şi a luat-o de,soţie pe,fiica acestuia, Caliroe* (1), căreia i-a dat în aer acelaşi colier şi peplu, luat de la Alfesibea*, sub pretextul că le va oferi templului lui Apollo*, din Delfos*. Aflîndu-se adevărul, fraţii primei soţii]-au ucis. Caliroe a obţinut de la Zeus* permisiunea ca fiii ei, aflaţi la o vîrstă fragedă, să devină maturi şi să-si răzbune părintele. Astfel a fost ucisă întreaga familie a lui Tegeu.
ALESO (1) Unul din fiii lui Agamemnon* şi ai sclavei Briseis*. A fost preschimbat în munte, fiindcă a complotat împotriva Clitemnestrei*, soţia legitimă a lui Agamemnon; muntele este acela la poalele căruia Per-sefona* culegea flori, cînd' a fost răpită de Pluto*. (2) Vizitiul lui Agamemnon*. După căderea Troiei*, a fugit în Italia, unde a întemeiat oraşul Faleria" (azi Civitâ •Castellana).
Virgiliu, *Bncida, X,* 411
ALETE (1) Fiul lui Egist*. A fost ucis de Oreste*, fiul lui Agamemnon*, fiindcă a vrut să-i uzurpe acestuia tronul din Micene*. (2) Unul din însoţitorii lui Enea* în drumul spre Italia, după părăsirea Troiei* cucerite de greci.
ALETRION Confident şi favorit al lui Ares*. Pus de pază în timpul întîlnirilor zeului cu Afrodita*, într-o dimineaţă nu s-a trezit la timp si cei doi au fost surprinşi de Ilefaistos*, soţul Afroditei. Ares, înfuriat, 1-a preschimbat pe neglijentul paznic într-un cocoş *(Gallo)* osîndin-dii-1 să vestească pe veci răsăritul soarelui.
ALEXIAR Fiul lui Heracles* şi al zeiţei tinereţii şi frumuseţii, Ebe*,
3 J
ALFES1BEA Prima soţie a lui Alcmeon*, părăsita acesta pentru Caliroe* (1).
de
t,
ALIRROŢIU Fiu al lui Poseidon*. A fost .ucis de Ares*, fiindcă a încercat sa o răpească pe Alcippe*, fiica lui Ares şi a Aglaurei*.

ALFEU Fiu al lui Oceanus* şi al zeiței Thetis* (1), vînător care a îndrăgit-o pe nimfa* Aretusa* şi a fost respins de Aceasta. Artemis* 1-a preschimbat într-un rîu, iar pe Aretusa într-un i'zrvor. Alfeu, pentru a se apropia de Aretusa, si-a găsit totuşi loc de scurgere pe sub pămînt, pentru a-şi uni propriile ape cu acelea ale Aretusei, care se aflau în Sicilia, lîngă Siracusa.
ALFHEIM (1) Oraş în cer în mitologia nordică, în care locuiau geniile* luminoase, adică cele bune, care-i aşteaptă acolo pe cei drepți. (2) Palatul unuia din cei.mai importanți zei nordici, Freyr*.
ALIA Una dintre nereide*.
ALICE Nimfă* marină (oceanidă*), fiica 'lui Nereu* şi a nimfei oceanice Doris*.
ALII Serbări celebrate în insula Rhodos si apoi la Atena, în cinstea lui Apollo*.
ALILLAT Divinitate din mitologia arabă, simbolizînd soarele, venerată totodată ca zeiță a frumuseții şi mamă a zeilor.
ALIMEDE Una dintre nereide*.
ALIPES Epitet al lui Mercur*, jnsemnînd „cu aripi la picioare".

ALISSÎTOE Nimfă* iubită de Priam*, regele cetății Troia*, de la care a avut un fiu, pe Esac.
" *ALITERX* Profet din Itaca, patria lui Ulise*. I-a ajutat pe Ulise şi pe Telemac* în lupta împotriva pretendenților Penelopei* (proci*).
Homcr, *Odiseea,* II, 253; XVII, 68; XXIV, 451
ALITES Nume dat ele romani păsărilor din zborul , cărora preoții puteau face o profeție (porumbei, rîndu-nele etc.).
ALLIROE Una din concubinele lui Neptun* zeul roman al mării.
ALLODOLA Pasăre — ciocîrlie — în care a fost preschimbată Scilla* (2), fiica lui Nixus, rege al Megarei. Din-tr-o iubire nesăbuită pentru Slinos*, duşmanul propriului ei tată, si-a trădat totodată şi patria, lăsînd-o să fie ocupată do duşman. Zeii 1-au transformat şi'pe Nixus într-un vultur.
" *ALMA MATER* Epitet dat de romani Terrei şi zeiței l Ceres*, avînd semnificația „mamă care. ne hrăneşte".
ț
1
ALMOPE Unul din uriaşii care s-au răzvrătit împotriva lui Zeus*.
\lA')E Serbări date în cinstea lui Dionysos* si Pemetra*. Erau celebrate la Atena si Eleusis*. .

ALOIZ1 'Nume generic pentru Otp* şi Efialte*,. fiii lui Poseidon* (sau, după alte versiuni, ai lui Alpu*),-uriaşi care voiau să cucerească Olimpul* (1). Apollo*.i-a ucis cu săgețile lui. în Infern, ei stau legați cu şerpi de o co-lo,ană, spate în spate, şi sînt torturați să audă necontenit țipătul unei bufnițe. După Homer, ei au avut meritul de a consacra muzelor* muntele Helicon*.
Homer, *lliada.* V, 385; *Odiseea, XI,* 308
ALOPE Fiica lui Cercione*. A avut de la Poseidon* un fiu, pe Hippotoon*, motiv pentru care Cercione a pe-depsit-o, îngropînd-o de vie. Zeii au schimbat-o într-un izvor, lingă Eleusis*.
ALORVN1 (1) Genii* sau spirite în mitologia germană,
J-'1---* şi manilor* romani. (2)
corespimzînd 'larilor*, penaților*
denumite în mitologia germana
femeile
Alorune erau ..
care exercitau arta profeției.

ALOU Uriaş, fiul Geei* şi tatăl aloizilor*.
ALSEIDE Nimfe* ale pădurilor, care-i speriau uneori pe călători.
ALTEA Soţia lui Eneu*, regele Calidoniei* (Grecia), sora Ledei* si 'mama lui Meleagru*, La naşterea fiului -ei, moirele* i-au prezis că acesta va muri o dată cu stingerea focului din vatră, de aceea Altea întreţinea cu grijă focul aprins. Mai tîrziu, cînd Meleagru şi-a ucis unchii în urma unei neînţelegeri, Altea, cuprinsă de furie, *a* aruncat apă în jar şi în aceeaşi clipă Meleagru şi-a dat ultima suflare. De disperare, Altea s-a sinucis şi ea.
34
ALTEŢE Tatăl frumoasei Laotoe*, una din soţiile lui Priam*.
Homer, *Jliada,* XXI, 86; XXII, 51
ALTIS Pădure care împrejmuia templul lui Zeus* din Olimpia*, de unde se culegeau ramurile de măslin ce încununau frunţile învingătorilor la jocurile olimpice.
ALUZZA Idol venerat de vechii arabi, înaintea lui Ma-ho-med.
AL-ZOHARAH Nume dat de arabi stelei Venus, adorată ca divinitate de seamă.
AMADOCO Erou hiperborean*, a cărui umbră a pus pe fugă pe galii care au îndrăznit să atace sanctuarul de la Delfos* al lui Apollo*.
AMADRIADE Nimfe* ale pădurilor, fiice ale lui Ne-reu* si Doris*. Trăia,u şi mureau o dată cu copacii în care se năşteau şi care erau, de obicei, stejari (gr. *drys,* stejar). Simbol al vieţii vegetale.
AMALTEEA (1) Capră care 1-a alăptat în Creta pe Zeus* copil si al cărei corn, rupt din joacă, a fost umplut cu toate bunătăţile dorite de nimfele* care 1-au crescut pe Zeus; din pielea ei, mai tîrziu, Zeus şi-a făurit scutul. (2) Numele sibilei* cumane care a oferit spre vînzare lui Tarquinius Superbus cărţile sibiline. (3) Oraş în insula Cipru, în care Venus* avea unul din templele Sale.
Poussin, *Capra Amalteea alăptînd pe Zeus,* pictură
AMAN sau *OMAN* Divinitate venerată de vechii perşi şi identificată cu soarele.
35
•*AMAR1LLÎS* Nimfă* sau păstoriţa pe Care Virgiliu, in *Bucolice,* a celebrat-o în aşa măsură, încît numele ei a fost dat şi Romei.
AMARINTIA Epitet al zeiţei Diana*, de la numele satului din insula Eubeea, în care era venerată.
AMATA Soţia lui Latihus*, regele Latiumului*, si mama Laviniei*. Ea 1-a susţinut pe Turnus*, logodnicul fiicei ei, în lupta împotriva lui Enea*. Văzînd că Turnus a pierdut această luptă, s-a sinucis. Virgiliu, *Kneida,* VII, 343; XII, 56, 593 şi urm.
AMAŢERÂSU Zeiţa soarelui în mitologia japoneză, personificată într-o pasăre. Mitul acesteia şi acela al zeului Susanovo*, personificare a ploii, sînt nucleul central al mitologiei japoneze, pe care se bazează originea lumii; Amaterasu i-a învăţat pe oameni cultivarea , orezului, meşteşugul ţesutului etc. Templul dedicat acestei zeiţe este cel mai vechi din Japonia, împăraţii acestei ţări se numesc şi astăzi „nepoţi ai soarelui»", deci descendenţi ai acestei divinităţi.
AMATUNTA Oraş în Cipru, cunoscut pentru cultul dedicat Afroditei*. Indignată că aici i se jertfeau şi oameni, zeiţa i-a preschimbat pe toţi locuitorii în tauri.
AMAZOANE Femei războinice în mitologia greacă, fiice ale lui Ares* şi ale Afroditei*. Au apărut în Capadochia (Asia Mică) şi s-au stabilit pe ţărmurile, rîului Terrno-dont. Au ajuns, de asemenea, pînă în Sicilia şi au luat parte la războiul Troiei* împotriva grecilor, > pentru a o răzbuna pe regina lor, Pentesilea*, ucisă de Ahile*. Nu admiteau printre ele prezenţa unui bărbat. Fiicelor lor, avute din unirea cu gargarii*, şi care rămîneau la ele,
86
îi se ardea sînuî drept, pentru ca sa poată foţgisi mai bine lancea şi arcul (gr. *mazos,* sîti). In cele din urmă au fost învinse de Heracles*, care a pus stăpînlre pe centura reginei lor, Hippolita*. împotriva lor a luptat si

• Teseu*. Homer mai vorbeşte şi de invadarea Liciei de
: către amazoane şi înfrîngerea lor de către Bellerofon*.
Homer, *lliada,* VI, 186. şi urm.; Fidins, *Puliclet şi Cresilas,* sculp- tură; *Heracle.n în lupta cu amazoanele.,* pictură pe un vas antic, în Muzeul clin Bruxelles; *Ahile împotriva pcntexileei,* pe o amforă din Brilish Museum; 'Rubens, Giulio Romano, Jacob Jer-daens, pictură
AMBARVALII Serbări cîmpeneşti ale vegetaţiei la ro-• mani, care aveau loc la sfîrsitul l u n S mai, întîi în cinstea lui Marte*, apoi în cinstea zeiţei Ceres*. Preoţii se numeau arvali*. Ei organizau procesiunea de-a lungul cîmpurilor si implorau zeii să le dea recolte bogate.
AMBROZIE Hrana zeilor în mitologia greacă, după cum nectarul era băutura lor, care le dădea nemurirea şi tinereţe veşnică. Tot astfel se[1] numea şi un unguent cu care îşi parfumau capul. Cu ambrozie se hrăneau si caii zeilor. Se credea că este luată dirt grădinile hesperide-lor*.
AMENTI Regatul morţilor în mitologia egipteană. Amenti înseamnă apus, adică acolo unde soarele dispare. Morţii 1-ar însoţi într-o barcă pînă în lumea «mbrelor, unde acesta, o dată ajuns, nu mai are nici o putere.
AMESHASPENTA în mitologia persană, grupul celor şase genii* sau sfinţi nemuritori, care stăteau în jurul tronului lui Ahura Mazda*: Asha (justiţia desăvirsită), Vohu Mana (gîndul cel bun), Kshathra (puterea zeului asupra oamenilor), A'rmaiti* (umilinţa, mamă a înţelep-
ciunii si a inspiraţiei), Halirvatat (sănătatea obţinută din satisfacerea tuturor dorinţelor), Ameretat (nemurirea).
'AM FI ARAU "Fiul lui Apollo*-şi al Hîpermnestrei*, ghicitor renumit în antichitate. A participat la vînătoarea mistreţului în Calidonia* . şi la expediţia argonauţilor*. '. Şi-a prevăzut sfîrşitul, ca participant la expediţia împo-, triva Tebei* .(2), şi a murit înghiţit de pămînt, împreună cu caii săi. După moarte, a fost trecut în rîndul zeilor, iar unul din popoarele Aticei i-a dedicat un oracol*, ascultat tot atît cît cel din Delfos*.
Eschil, *Cei şapte împotriva Tebei,* \ragedie; Statium, *Tebaida,* poem epic
AMFIDAMANT Fiul lui Busiris* aare obişnuia să-i sacrifice zeilor pe străinii ce-i cădeau în rnînă. A fost ucis de Heracles* şi oferit jertfă zeilor.
AMFÎDEMONŢ A oferit ospitalitate atrizilor* cînd s-au dus în Itaca pentru a încerca să-1 convingă pe Ulise* să participe la expediţia împotriva Troiei*. A fost unul din proci*; în ultima zi a încercării acestora de a o cuceri pe soţia lui Ulise* a fost ucis de Telemac*.
AMFIDROMIE Ceremonie rituală la greci, care consta, in bptezarea nou-născutului după cinci zile de la naş-cere şi prezentarea lui înaintea altarului şi a focului aprins cu această ocazie.
AMFILOJJ Fiul lui Amfiarau* şi al Erifilei*. în înţelegere cu fratele său, Alcmeon*, si-a ucis propria mamă, pentru vina de a-şi fi trădat soţul, în schimbul unui colier si al unui peplu. A luat parte la expediţia împotriva Tebei* (2) şi' la războiul Troiei* şi a fost ucis de Mops*, în timpul unei neînţelegeri.
38,
AMFINOMEA Mama lui lason*, comandantul suprem al argonauţilor*, îndurerată şi disperată de soarta fiului ei, nemaiputînd suporta despărţirea de el, s~a sinucis, împlîntîndu-şi un pumnal în piept.
AMFION Fiul lui Zeus* şi al Antiopei* (2), rege al Tebei* (2), frate geamăn al lui Zeto*. Avea o liră măiastră, primită în dar de la Hermes* sau — după altă versiune — de la Apo.Ho*, cu sunetele căreia îmblînzea fiarele pădurii, mişca din loc obiectele şi ar fi ridicat chiar zidurile Troiei*.
AMFITRION Fiul lui Alceu* şi nepot al lui Perseu*, căsătorit cu Alcmena*. In absenţa acestuia, în timpul unuia din multele războaie în care a luptat, Zeus* s-a servit de înfăţişarea lui pentru a o seduce pe Alcmena, care, după această convieţuire, a dat naştere lui Heracles*. Plaut, *Amphitrion,* comedie; Luis tle Camoefls, *Amfitrion,* comedie; Fernand Perez de Olivia şi Juan.de Timon.eda, comedii; Moliere, *Amfitrion,* comedie; Hugo von KJeist, dramă;

Jean Giraudoux, *Amfitrion 38,* comedie;' Henry Purcel! şi Gasparini, melodrame; Andre Erriest Gretry, *Amfitrion,* operă

AM FIT RIT E Nereidă*., fiica lui Nereu* ,şi a ,lui__Dpris*, simbolul forţei naturale a mării, cu care este identifica-' : ta. A fost soţia lui Poseidon*, cu care a avut un fiu, pe , Triton*, si multe fiice, nimfele* marine. Este reprezentată în multe imagini, şezînd într-o tras uri că sub formă de scoică, purtată pe malurile mării de Delfini şi însoţită de tritoni şi nereide.

AMFR1S1O Rîu în Tesalia pe malurile dăruia Apello*, cînd a fost izgonit din Olimp* (1), a păscut turmele lui Admet*. Tot aici, spune o legendă, 1-a jupuit de viu, le-gîndu-1 de un pin, pe satirul* Marsyas*, care 1-a învins jintr-o întrecere poetico-muzicală.

39

AMHARIA -Zeiţa a dreptăţii si *a* răzbunării în mitologia etruscă.

AMICLA Una din .cele şapte fiice ale Niobei*, căsătorită cu Diomede* (i), de la care a avut un fiu, pe lacint*.

AM1CLE Oraş în Campania (Italia), ai cărui locuitori nu pronunţau numele dorilor fiindcă le-a fost prezis că aceştia îi vor nimici într~o zi. Cînd dorii au venit, în-tr-adevăr, nimeni nu a vestit debarcarea lor, de teamă de a le rosti numele; şi astfel oraşul a fost cucerit cu uşurinţă.

AMICOS (1) Rege al Bitiniei (Asia Mică), fiu al zeului Poseidon* şi al unei nimfe*, Melia*. A fost un boxer neîntrecut, dar Pollux* 1-a ucis cu un singur pumn, atunci cînd'i-a călcat pământul. (2) Unul din centauri*, ucis de lapiţi*. (3) Tovarăş a! lui Enea*.

AMIMONA Una dintre danaide*. Din iubirea cu Poseidon* 1-a născut pe Naupliu* (1).

'AMÎNTA. Păstor din preajma lui Narcis*. Torquato Tasso, dramă pastorală

AMINTORE (1) Rege al dolopilor, popor din Epir. A fost ucis de Heracles*, fiindcă i-a interzis să calce pe pământurile sale. (2) Fiu al lui Egist*, ucis de propria-i soţie, o danaidă*, în noaptea nunţii.

ÂMON Divinitatea supremă în mitologia egipteană, adorată mai întâi în Teba* (2); a fost asimilată cu zeui solar Amon Ra. Mai tîrziu, în Grecia, a fost identificată cu Zeus* şi personificată cu cap de berbec şi corp ome-

40

nesc. Oracolul* ei se afla în oaza Sivuah din desertul Libiei. Acolo, Alexandru cel Mare a fost primit de preoţi şi adorat ca fiu al lui Amon.

AMOR sau *CUPIDON* Zeul iubirii în mitologia romană, fiul zeiţei Venus* şi al lui Iupiter*. Purta un arc şi o tolbă cu săgeţi, cu care îi rănea pe cei ce voia să-i facă să se îndrăgostească.

\MPEL (1) Fiul unui satir* şi preot al lui Dionysos*.

!2) Promontoriu vestit în insula Samos, legat de multe, egende ale Greciei antice.

AMULIU Frate al lui Numitor*, rege al oraşului Alba Longa*. L-a detronat pe Numitor şi i-a omorît fiii, iar pe Rea Silvia* a constrîns-o să se facă vestală*; eîncl ea *a* devenit totuşi mamă, n'ăscîndu-i pe Romulus* şi Re-' mus*, Amuliu i-a aruncat în apele, Tibrului. Mai tîrziu, cei doi fraţi, salvaţi de la moarte, 1-au ucis.

UtfACEE Serbări în Grecia antică, In onoarea Dioscuri-*, cărora li se jertfeau miei albi.

INADIOMENE Epitet al Afroditei*, care se referă laşterea ei din spuma mării. ^pelle, *Afrodita Anadiomene,* pictură

la

I.NAHITA Divinitate persană simbolizînd fertilitatea şi vegetaţia; patrona apele, pământul roditor şi agricultura.

AN AP Zeul rîului cu acelaşi nume din Sicili'a, care s-.a un.it din dragoste „cu nimfa* Ciane*, preschimbată în, fevor de către Pluto*.

ANAPANOMENA Izvor Ungă sanctuarul din pădurea Dodona*. I se atribuia capacitatea de a reaprinde focurile stinse si invers.

AN AS ABIA Nimfă* în mitologia .greacă. Urmărită de Apollo*, s-a refugiat într~un templu al zeiţei Artemis* pentru a scăpa de dragostea lui şi aici zeiţa a făcut-o invizibilă.

AN ASCI Fiu pe care Castor* 1-a avut din iubirea cu Febe* (4), fiica lui Leuci p*. Acesta a fost motivul pentru confruntarea între Dioscuri* şi fiii lui Afareu*.

ANAXARETE Nimfă* diri Cipru sau — după altă versiune — din Salamina. Drept pedeapsă pentru că 1-a respins pe păstorul Ofi care s-a sinucis din dragoste pentru ea, Afrodita*

a transformat-o în piatră. Ovidiu, *Metamorfoze,* XIV, 698 şi urm.
ANAXIBIA Soția lui Strofiu*, regele Focidei, .sora lui Agamemnon* 'si mamă a lui Pilade*, prietenul lui Oreste*.
ANAXITEA Danaidă* iubită de Zeus* şi mama lui Olen*.
ANAXOS Soția lui Electrion*, regele Micenei*, mama Alemenei*.
ANCHIRROE Fiica Nilului, soția lui Belo*, mama lui Egipt şi a lui Danaos*.
ANCEU (1) Fiu, după o versiune, al lui Poseidon*. Un prezicător i-a spus că nu va apuca să. bea vinul produs
de propria-i viță de vie. Cînd vinul a fost gata şi el se pregătea să-1 încerce, i s-a spus că im porc mistreț îi devastează, via. A plecat să ucidă animalul, dar a fost ucis el de acesta. (2) Un alt Anceu a fost unul din argonauți*. A participat la vînătoarea mistrețului din Cali'donia*.
ANCHISE Membru al familiei lui Priam*, regele.Troici*. A fost iubit de Afrodita*, de la care a avut un fiu, pe Unea*. Acesta, cînd Troia a fost incendiată, 1-a salvat, ducîndu-1 pe umeri pînă la corăbii. Bătrînul a murit apoi ~n Sicilia, lîngă Trapani. Enea şi Aceste* i-au înălțat pe . muntele Erix im mormînt măreț. ,
Virgiliu, *Eneida,* II, 635, 087, 721 .şi urm.; l'reseă la Pompei; Mi-chelangelo, Rafael etc., pictură.
AND AȚE Zeița victoriei* la vechii locuitori ai Galici şi Britaniei. Locuitorii din comitatul Eşsex i-au dedicat o 3ădure, în care erau jertfiți prizonierii de război.
ANDHRIMUR Bucătar în mitologia germană, care pregătea pentru zeii din Walhalla* porcul mistreț Sahrimuir.
ANDROCLE Unul din fiii lui Eol*, regele vînturilor. A domnit în Sicilia Orientală.
ANDROCLEA Una din fiicele regelui teban Antipen, care .s-a jertfit pentru s'alvarea oraşului de sub amenințarea lui Heracles*, aşa cum îi ceruse un oracol*.
ANDROGEU Fiul lui Minos*, regele Cretei, şi al reginei l 'asifae*. Victorios în. toate jocurile, mai ales în Pana-Icitee*, a fost ucis de un grup de rivali invidioşi, care ar **fi** .fost împinşi la acest aci; de regele Atenei, Egeu*. Tatăl '..ni, pentru a-1 răzbuna, a pornit, un război împotriva ilriiienilor pe care i-a învins şi le-a pretins, în fiecare ui, şapte tineri şi şapte tinere, drept hrană pentru Mino-Iliur*. Teseu* a reuşit să-i scape pe atenieni de acest în-ilor tribut.
n u, *Kneidct,* VI, 20

'

ANDROMACA Soția lui Hector*, unul din apărătorii Troiei*, şi mama lui Astianax*. După căderea Troiei, a fost luată sclavă de Neoptolem*, iar după moartea acestuia, a devenit soția lui Elenos*, un alt fiu al lui Priam*. Este simbolul soției .fidele, înțelepte şi ataşate total familiei. I-a ridicat, în Epir, un mausoleu magnific primului ei soț, Hector.
Homer, *Iliada,* VIII, 187; VI, 371 şi urm.; XII, 437 si urm.; Eu-ripide, *Andromaca* şi *Troienele,* tragedii; Ennius, *Andrpmaca captivă,* tragedie; Virgiliu, *Eneida,* II, 456, III, 297 şi urm.; Jean • Racine, *Andromaca,* tragedie; Di Feo, Sacohini, Andre Ernest Gretry, Giovanni Paisiello, melodrame; Saint Sae'ns, *Andromaca,* operă pe textul lui Jean Racine •
ANDROMEDA Fiică a lui Cefeu* (2), regele Etiopiei, si a Casiopeei*. Deoarece a 'avut îndrăzneala să declare că întrece în frumusețe nereidele*, Poseidon* a făcut ca un monstru marin să pustiască regatul tatălui ci. Locuitorii ar fi putut să scape de acest monstru, numai dacă ar fi expus-o pe Andromeda furiilor lui. în timp ce îşi aştepta sfîrşitul, legată de o stîncă, a fost salvată de Perseu*, care 1-a ucis pe monstru şi a luat-o cu sine, devenindu-i, după aceea soț.
Ovidiu, Metamorfoze, IV, 670 şi urm., V, l şi urm.; frescă în Casa Dioscurilor din Pompei; Rubens, *Eliberarea Andromedei;* Ubaldo Gandolfi, Andromeda — *Perseu,* Benvenuto Cellini, Perseu, sculptură (relief în soclu); G. Giacobbi, Claudio Monteverdi, melodrame
ANDROS Divinitate marină în mitologia slavă, corespun-zînd zeului roman Neptun*.
ANGERBODA Divinitate feminină uriaşă în mitologia nordică, prevestitoare de

nenorociri. Soția .lui Loke* şi mamă a trei monştri, dintre care cel mai important a fost lupul Fenrir*;, ceilalți doi au fost şarpele Midgard* şi Hei*, stăpîna regatului morții, Itelhe'im,

ANGERONA Zeiță a tăcerii în mitologia romană, reprezentată cu un deget pe buze. Conducea adunările în care trebuia să se respecte o absolută discreție.

ANGITIA Zeiță venerată de marsi, vechi locuitori din *jurul* lacului Fucino. (Italia). I se atribuia darul de a îm-blînzi şerpii şi cunoaşterea ierburilor medicinale. Virgiliu, *Eneida,* VII, 759

ANGRA MAINYU -> AHRIMAN

ANGUS Zeiță a iubirii în mitologia celtică.

ANHUR Zeu egiptean, simbol al forței cosmogonice a / , soarelui. Numele său înseamnă „călăuza soarelui".

ANIGRO Rîu în Tesalia (Grecia), în care centaurii* răniți de Heracles* la nunta cu Plippodamia* şi-au spălat rănile, înroşind şi tulburindu-i apele, pînă atunci renumite pentru limpezimea lor.

ANIKETOS Fiul lui Heracles* şi al zeiței tineret n i ce, Ebe*.

:u yes-

ANIOS Rege al Dclosului*, care 1-a primit cu bunăvoință •>o Enea* în drumul său spre Italia. A fost fiul şi preotul Ini Apollo*. Fiicele sale aveau darul de a preface tot ce atingeau,, una, în vin, alta, în ulei si a treia, în griu. Aga-memnon* a încercat să le ia cu el 3a Troia*, dar Dionysos*, Ic la care ele primiseră acost dar, le-a transformat în porumbei! Ovidiu, *Metamorfoze,* XIII, 622; Virgiliu, *Eneida,* III, 80

44

45

AN1RAN Geniul* tutelar al nunților în mitologia sană. '

per-

ANKA Un fel de pasăre fenix* (1) în mitologia persană. Avea cap de om.

AN'fEA Soția .lui Procul, rege al Argeşului* (5), la care s-a refugiat Bellerofon*, după ce şi-a ucis, într-o vînătoare, din greşeală, propriul frate. Antea, 'urzind o seamă de intrigi împotriva lui, 1-a denunțat soțului ei, pentru purtare necuviincioasă. față de e'a, după care şi-a pus capăt zilelor.

AN M A PE REN N A Divinitate în mitologia romană, căreia îi erau dedicate serbările din martie ținute pentru a întîmpina primăvară curn se cuvine. Unele versiuni o identifică cu sora Didonei*, pe care, după ce a murit, a urmat-o în Italia. Bine primită de Enea*, a stîrnit gelozia soției acestuia, Lavinia*, care a plănuit să o omoare. Avertizată în somn de Didona, a fugit noaptea din palat, înecîndu-se In rîul Numicius* şi fiind transformată în nimfă*.

AN N A PIJRNA Zeița vedică a bogăției şi a libertății. Este reprezentată stînd pe o frunză de lotus, cu o lingură mare în mînă. Era invocată de săraci în fiecare dimineață, pentru hrana lor zilnică.

ANNIO Regele insulei Delos*, cel mai important preot al lui Apollo*. Cele patru fiice ale sale au fost răpite de Agamemnon*.

AN NONA. Zeița romană a abundenței, personificare a recoltei anuale. •

AN S H AR Zeul primordial în mitologia asiro-caldeeană, care împreună cu Kishar a'dat naştere lui Anu*$_{f}$ Anshar reprezintă cerul, iar Kishar, pămîntul.

ANTAMTAPPES Infernul într-o legendă orientală, reprezentat printr-o pădure întunecoasei, cu plante spinoase şi cîini sălbatici, viespi şi muşte.

46

.ANTENOR Rege trac, unul din sfătuitorii cei mai înțelepți ai lui Priarn*, regele Troiei*. A pledat pentru trimiterea Elenei* înapoi grecilor, dar nu i s-a dat ascultare, în timpul incendiului Troiei, a fost salvat de Enea* şi a ajuns cu acesta în Italia. Aici, *a* întemeiat Padova, numită o'dinioară Antenorea.

Homer, *Iliada,* III, 148, 203, 2G2; VII, 347; Sofocle, *Antenorizii,* tragedie; Virgiliy, *Eneida, î,* 242

I'ANTEROS Fiul lui Marte* şi al zeiţei Venus*, frate al lui Eros*. Spre deosebire de acesta, personifica un sentiment opus iubirii pure. Anteros şi Eros sînt reprezentaţi ca doi copii cu aripi, disputîndu-şi o ramură de palmier.

ANTESFORII Serbări ale florilor, celebrate la începutul xrimăverii, în Sicilia, în onoarea zeiţei Ceres* şi a fiicei acesteia, Persefona*. Asemenea ceremonii se ţineau şi în Argos* (5), în cinstea Horei*.

4

ANTESTER1I Serbări celebrate la Atena, în luna februarie, timp de trei zile, în cinstea lui Dionysos*, în timpul cărora entuziasmul mulţimii dezlănţuite nu avea limite şi se bea vin .nou.

AN T EU Uriaş faimos, fiul lui Poseidon* şi al Ge.ei*. Era de neînvins in orice luptă, atîta timp cît atingea pămîntul, vigoarea primind-o de la mama sa. A fost ucis însă de Heraeles* care, ştiind acest lucru, 1-a sufocat, ridi-
dndu-1 în -brale, deasupra pămîntului. Pînă la uciderea

47

sa cî e către Heracies, oniorîşe la rîridul lui pe toţi călătorii care trecuseră prin deşertul Libiei, fidel unui jură-mînt făcut tatăllui lui, de a-i ridica un templu construit numai din capete omeneşti. Ovidiu, *Metamorfoze,* IX, 183; Antonio d el Pollaiolo, pictură

ANT1CLEA Mama lui Ullse*, de la care eroul grec, în-tîmpinînd-Q în Infern, a aflat că murise de, durere, din cauza lipsei lui îndelungate. Homer, *Odiseea,* IX, 85

ANTIFATE, Rege al le.strigonilor, popor sălbatic, antropofag, care a ucis mulţi dintre tovarăşii de drum ai lui. Ulise*, după cum povesteşte el însuşi regelui Alcinou*.
Homer, *Odiseea,* X, 106, 114, 199 ,

ANTIGONA Fiica lui Edip* şi a locastei*, soră a Isme-nei*, a lui Eteocle* şi a lui Polinice*. După orbirea tatălui ei, Antigona îl însoţeşte în exil, în Atica, pînă cînd acesta cade pradă furiilor*. Reîntoarsă la Teba* (2), a asistat la uzurparea tronului tatălui ei de către propriul unchi, Creon*, şi la uciderea celor doi fraţi, apoi a fost condamnată a fi îngropată de vie de uzurpator, pentru că se îngrijise de cenuşa fraţilor ei. Dar, demnă, îşi ia singură viaţa. A fost un exemplu de dragoste filială şi fraternă. Cu ea a murit şi Emon*, fiul lui Creon, care o iubea.
Eschil, *Cei şapte împotriva Tebei,* tragedie; Euripi.de, *Antigona;* Sofocle, *Edip la CcloiiOK* şi *Antic/oua;* Luifii. Alnmanni, *Antigona,* tragedie; Jean Rotrou, *Antiyona mm despre milă,* tragedie;, Ra-cine, *Thebaida,* tragedie; Vitlorio Alfieri, *Antigona,* tragedie; Jean Cocleau, Jean Anouilh, *Antigonn,* tragedii. Jldebrando Pizzt'tti, Mendelsohn Bartoldi, Saint-Sacns, Arlhur Honneger etc., Stravinsky, *Kdip rege,* muzică

ANTILOH Fiul lui Nestor*, erou' în războiul împotriva TroieP, cel mai buh prieten al lui Ahile*, după Patroclu*.

48

El a fost cel care i-a comunicat lui Ahile moartea lui Patroclu. A fost ucis de Memnon*, fratele lui Priam*, regele Troiei, în timp ce lupta pentru a-şi salva părin-tele.
Horner, *'Iliada,* XXIII, 423, 541, 556; Homer, *Odiseea,* IV, 187; Pindar, *Pitica,* VI

ĂNTIN'OU (1) Unul dintre pretendenţii Penelopei* (proci*), ucis de ¥lise*, la reîntoarcerea sa în Itaca. (2) Tînăr din Bitinia, favorit al împăratului Hadrian. După moarte, împăratul i-a construit un templu şi mai multe oraşe (Antinopolis, întemeiat în 130—131, în Egipt). A fost adorat în tot cuprinsul Imperiului Roman. Homer, *Odiseea,* IV, 660, 773; XVII, 409; XXII, 8

ANTIOPE (1) Regina amazoanelor*. A fost făcută prizonieră de Heracies*, care i-a cedat-o lui Teseu*, care o iubea. (2) Fiica regelui teban Nicteu, ademenită de Zeus* transformat în satir*, de la care a avut doi fii, pe Amfion* şi pe Zeto*. Tatăl său a vrut s-o ucidă, dar a fost salvată de soţul ei, Lico*. Repudiată mai tîrziu, a rămas la curte unde, a doua soţie a acestuia, Dirce*, a maltratat-o. Cei doi fii ai ei au eliberat-o şi au răzbu-nat-o.
Oorreggio, *Antiope adormită;* Jean Antoine Watteau, *Antiope /surprinsă de lupiter,* pictură

INU Stăpînul cerului, rege şi părinte al tuturor zeilor

Îi mitologia asiro-caldeeană* I s-a ridicat un templu în „ssur, identic celui dedicat zeului

Adad*. *NUBI* Fiul lui Osiris*, una din cele mai, de seamă di-'Inităţi în mitologia egipteană. Era reprezentat cu cap <• cîine sau de şacal, el fiind cel care intra în libertate En morminte, şi cel care însoţea sufletele morţilor la Ju-Secata de Apoi, înaintea lui Osiris. Pentru condamnarea

sau iertarea păcatelor, greutatea inimii celui defunct avea un mare rol. Grecii şi romanii 1-au asimilat lui Cerber*.

Virgiliu, *Eneida,* VIII, 698

ANUKET Zeiţa apei în mitologia egipteană.. Adorată în Nubia şi în Tebaida Meridională, sub înfăţişarea unei 'femei purtând pe cap o cunună împletită din pene roşii de papagal.

AONJS Fiul lui Poseidon*, adorat în Beoţia, care se numea, şi Aonia.

APOB,QMIÎ Serbări pe care grec,ii le celebrau făeînd sacrificiile nu pe altar, ci pe podeaua templului sau direct pe pământ.

»

APOLLINARH Jocuri în cinstea lui Apollo* celebrate la R0ma, timp de cinci zile, în prima parte a lunii iulie, în Circo Massimo. Au fost instituite în perioada celui de al doilea război punic (219—201 î.Clar.), iar Apollo era aclamat ca zeu al victoriei.

AONIDE Epitet dat muzelor*, după numele izvorului şi al muntelui Aonio (Helicon*), din Beoţia, consacrat lor.

AORN Lac renumit în Epir (Grecia), din care emanau gaze atît de mirositoare, încât se credea a fi una din intrările în Infern.

APAM NAPAT Divinitate arhaică din mitologia iraniană, zeul apei. Numele său înseamnă chiar „fiul apei".

APATURII Serbări dedicate de greci lui Zeus* si Atenei*. Aveau loc în octombrie si corespundeau cu intrarea şi înscrierea copiilor între membrii societăţii. Părul lor, tăiat cu această ocazie, era dferit zeilor.

API.S Una din cele mai vechi divinităţi ale mitologiei egiptene, închipuit sub înfăţişarea unui taur. Iniţial simbol'al fecundităţii, atribxitele lui s-au înmulţit cu timpul, prin asocierea cu alţi zei, dobîndind totodată si noi centre cui tu ale.

APOLLO Fiul lui Zeus* şi al Latonei*, născut la Delos*, la poalele muntelui Cint. Zeu al luminii şi al soarelui - (Febos*), al cîntecului, al muzicii si al poaziei; maestru al muzelor*, ideal al frumuseţii 'masculine. La greci era considerat zeul binelui şi al frumuseţii, cel ce-i face pe oameni să respecte legea, aducător de fericire, zeu al medicinii şi părinte al lui Esculap*. In Italia, a fost adorat după bătălia de la Acţiuni, în care împăratul August se spune că a fost victorios, deoarece fusese sub protecţia lui- Apollo. I s-a ridicat un sanctuar pe colina Palatinului*, la Roma.

Homer, *lliada,* I; Virgiliu, *Eneida,* VIII, 704; Fidias şi Praxite- 'Ies, *Apollo deî Belvedere* în Muzeul Vaticanului; G. L, Bernini etc. sculptură; Andrea Manteg.na, Perugino, Rafael, Paolo Ve-ronese, Diego Rodriguez Velasquez, Durer, pictură

APOPI Zeu din împărăţia întunericului, încarnarea răutăţii în mitologia egipteană. Simbol al patimilor potrivnice omului, al catastrofelor din natură şi al desertului ameninţător al Egiptului, cu furtunile lui de nisip.

APORRETA Nume generic al misterelor religioase, care trebuia să fie tăinuite cu rigurozitate.

APOTEOZĂ Ceremonie prin care erau divinizaţi toţi cei ce aduceau servicii însemnate patriei sau omenirii. Printre aceştia, figurează o bună parte din împăraţii romani, poeţi, compozitori.

Aurelius Prudentius Clemente, *Apotheosis,* poem didactic; Goethe, *Apoteoza artistului;* Francois Couperin, *Apoteoza lui Corelli,* sonată; Francois Couperin, *Apoteoza lui Lully*

APOTROPENI Nume dat zeilor care îndepărtau "de oameni bolile si nenorocirile, adoraţi mai ales de egipteni.

APPIA Nimfă* romană.

ARALLU împărăţia morţilor la : asiro-caldeeni, aflată undeva la apusul soarelui.. Acolo trăiau divinităţile infernale Ereskigal* şi Nergal.

ARCADIA Provincie în Peloponez (Grecia), pământ a cărui rară frumuseţe naturală a inspirat numeroase legende. Sînt cunoscute cuvintele asociate picturii *Păstorii din Arcadia* de Nicolas Poussin, ,,Et în Arcadia ego" (Şi eu am fost în Arcadia) —• simbol al nostalgiei după o fericire pierdută.

Jacopo Sannazzaro, *Arcadia,* roman pastoral; Şir Philip Sidney, *Arcadia,* roman pastoral; Lope de Vega, *Arcadia,* roman pastoral

APjS'ARAS,;' Nimfe* ale apelor în mitologia vedică; baiadere, dansatoare cereşti, oferite ^drept răsplată războinicilor morţi în lupte, în mitologia brahmanîcă.

AQUILON Vînt rece si furtunos din nord-est, în mitologia romană, fiu al zeului Eol* şi al Aurorei*. Era închipuit ca un om bătrîn cu părul alb si cu coadă de balaur, ţinînd în mînă o tavă cu măsline.

ARADBA Zeu al războiului în mitologia mongolilor.

ARAHNE Tînără ţesătoare din Colofon (Lidia, Asia Mică), în mitologia greacă, de o rară îndemânare. Luîn-du-se la întrecere cu Atena*, care o învăţase această artă, şi înfruntînd-o cu un orgoliu nestăpînit, aceasta, indignată, i-a sfîşiat pînza si a lovit-o cu propria ei suveică. Arahne, umilită, s-a spînzurat, dar zeiţa a transformat-o într-un păianjen, condamnat, să-şi vadă veşnic pînza sfî-siată.

Ovidiu, *Metamorfoze,* VI, , l şi urm.; Paolo Veronese, Velasquez, pictură; Stefano della Bella, acvnforte

ARCAŞ Fiul lui Zeus* şi al nimfei* Calisto*. Pieră* a transformat-o într-o ursoaică. Fiul ei, neştiind de această metamorfoză, într-o zi, la vînătoare, era pregătit să o ucidă, dar a fost oprit de Zeus, care 1-a schimbat şi pe el într-un urs, punîndu-i pe amîndoi printre ceilalţi aştri: Ursa Mare şi Ursa Mică. După altă versiune, acest zeu i-a învăţat pe oameni să semene griul, să facă pîine l si să toarcă lina.

Ovidiu, *Metamorfoze,* II, 466

.*ARCESIU* Părinte al lui, Laerte*, rege al Itacăi*. Homer, *Odiseea,* XIV, 182

ARCHELAU Unul din cei cincizeci de fii ai lui F<rfnt căsătorit cu danaida* Anaxibia.

8 P '

Descendentul lui Herades* şi întemeietor al Si- ,

ARCIGAL Preot al misterelor lui Atis* şi Cibele*, al căror cult a fost importat în Italia din Asia Mică în sec. III.

ARDAh Fiu al lui Vulcan* în mitologia romană.

ARDEA (l) Fiu al lui Ulise* şi al'Circei*, întemeietor al oraşului cu acelaşi nume din Latium*. (2) Vechi oraş al rutulilor*, asupra cărora domnea Turnus*.

ARDUINA (1) Divinitate personificînd pădurea ardeni-l'or, la-oelţi. (2) Nume atribuit, de sabini si de gali, Dia-nei*, protectoare a vînătorilor.

' *ARES* Zeul războiului în mitologia greacă. Fiul lui Zeus* şi al Herei*. Prietene nedespărţite îi erau Discordia*, Spaima, Groaza si Uciderea si iubea războiul cu voluptate. A fost îndrăgit de Afrodita*, de la care a avut un fiu, pe Eros*. Deşi nemuritor, era totuşi' vulnerabil. Dio-mede*, protejat de Minerva*, 1-a lovit grav, iar giganţii* 1-au înlănţuit pe un munte, de unde a fost liberat de Hera'cles*. Mitologia romană îi atribuie paternitatea lui Romulus* şi Remus*, pe care i-ar fi avut de la vestala* Rea Silvia*. La început, în Italia, era zeul agriculturii si astfel romanii i-au dedicat prima lună a primăverii, martie.

Iubirea dintre Marte şi V emis, frescă la Pompei; *Ares Ludovisi* în Muzeul Termidor din Roma, *Ares*

Borghese, la Luvru, sculpturi, *Canava,* Thorvaldsen, sculptură
A RET E Soția regelui feacilor*, Alcinou*, şi mama Nausicăi*. Simboliza virtutea.
Bfomer, *Odiseea,* VII, 54, 66 şi urm., 141 şi urm., 233 şi urm.
ARETO Unul din fiii lui Nestor*. Homer, *Odiseea,* III, 414
54
ARETUSA Fiica lui Nereu* şi a nimfei* Doris* în mitologia greacă. Era nedespărțită de Diana*, care, pentru a o îndepărta de zeul fluvial Alfeu*, a preschimbat-o într-un izvor. Acesta a ajuns-o însă *pe* căi subterane şi si-a unit apele cu ale ei. Legenda spune că Aretusa, care se afla în Sicilia, i-ar fi povestit zeiței Ceres* cum i-a fost răpită fiica de către Pluto*. Este reprezentată des pe monedele vechi ale Siraeusei, însoțită de delfini, ca .şi pe drahmele din anul 510 î.Chr.
ARGE (1) Unul din '-ciclopi*. (2) Una din multele fiice ale lui Zeus*. După altă versiune, fiică şi a Herei* şi, ca atare, soră a lui Vulcan*.
ARGEA Serbare dată la Roma, în fiecare an, la 15 mai.
Cu această ocazie, vestalele* aruncau în Tibru manechir.ne din trestie, simboluri ale vechilor sacrificii omeneşti.
ARGESTE sau EURO Personificare a unui vînt vijelios în mitologia romană, bătînd dinspre vest.
ARGIA Soția lui Polinice* în mitologia greacă. Cînd acesta a murit, împreună cu sora lui, Antigona*, a vrut sâ-i înmormînteze, aşa cum se cuvine, rămăşițele pă-mîntesti, înfruntând hotărîrea regelui Creon*, dar au fost condamnate amîndouă la moarte. Zeii, înduioşați, au preschimbat-o într-un izvor.
ARGIFON Epitet al lui Mercur*, după ce 1-a ucis pe Ar-gos* (2), monstrul cu o sută de ochi.
ARGIRA Nimfă* din Tesalia, care 1-a iubit cu pasiune [pe păstorul Selen*. Simțind că moartea ei este aproape, acesta s-a stins ca o umbră. Afrodita* a preschimbat-o
55
pe ea într-un izvor si pe el într-un rîu. Selen, cu timpul, a uitat de Argirâ si a devenit,un rîu în care cei ce se scăldau nu-si mai aminteau niciodată de persoanele dragi.
Alcmeon* şi al profetesei Mantos* (1).. (2) Unul din fiii lui Nestor*, care şi-a jertfit viața pentru a-şi salva părintele. ,
ARGIVA Epitet al zeiței Hera*, ca protectoare a Argo-sului* (5).
ARGONAUȚ-I Cei cincizeci de eroi greci care, cu cincizeci de ani înainte de războiul Troiei*, conduşi de Iason*, au participat la expediția pentru cucerirea-lînii de aur*. Printre ei erau Heracles*, Castor*, Pollux*, Peleu*, Te-seu*.
Apo'llonios din Rodos, *Argonanticele,* poem epic; Caius Valerius Flaccus, *Argonauticele,* poem epic; la Orvieto, un vas ,pe care argonauții sînt zugrăviți în timp ce se pregătesc să plece spre Colhida; Piero di Oosimo, pictură
ARGOS (1) Zeu grec, care îşi are originea în zeul egiptean Argos, frate al lui Osiris*; pus de acesta să o păzească pe Isis* în prezența a o sută de paznici, care trebuia să-i spună tot ce face zeița. (2) în mitologia greacă, monstru cu o sută de ochi pe care Hera* 1-a însărcinat s-o vegheze pe nimfa* Io*, ştiind-o iubită de Zeus*. Acesta însă se folosi de Hermes*, care 1-a adormit pe Argos si astfel a reuşit să ajungă la Io. Hera 1-a prefăcut atunci pe Argos într-un păun, pe care 1-a împodobit cu o sută de culori pentru a-i răsplăti credința. (3) Corabia care i-a transportat pe argonauți* în. expediția pentru cucerirea lînii de aur*. (4) Cîiriele lui Ulise*. (5) Capitala regiunii cu acelaşi nume din Grecia, renumită ca fiind locul de origine al atrizilor*.
Fresce cu Argos la Pompei şi în Casa Liviei de pe Palatin, -la Roma; Rubens, *Argus păun;* Donato Creți, *Hc.rmas oțcră Herei capul lui Argos,* pictură
ARHILOH (i) Poet şi războinic grec, care a folosit cel dintîi versul iambic şi a fost, după o versiune, fiul lui
56
ARIADNA Fiica regelui Mi n os* al Cretei, sora Fedrei*

şi a Minotaurului*. Mama sa era Pasifae*. Cînd Teseu* a fost condamnat să fie devorat de Minotaur, ea i-a dat j un ghem cu aţă care i-a servit să iasă din labirint*, după | uciderea monstrului. A fugit apoi cu Teseu care, după ' un timp, a părăsit-o pe o stîncă din insula Naxos*. Aici a găsit-o Bachus*, căruia i-a devenit soţie. Din partea lui a primit o cunună de aur, lucrată de Hefaistos*. A intrat apoi în rîndul stelelor.

Ovidiu, *Metamorfoze,* VIII, 168 şi urm.; Vasul Francois, 570 î.Chr., azi la Florenţa, care-1 reprezintă pe Teseu părăsind-o pe Ariadna. Frescă în Casa Poetului din Pqmpei. *Ariadna adormită,* sculptură, azi în Muzeul Vaticanului. Ottavio Rinuccini, *'Ariadna la Naxos,* operă, muzica de Claudio Monteverdi; Tho-rnas Corne U le, *Ariadna,* tragedie; Richard Strauss, *Ariadna* ta . *Naxos,* operă lirică

ARIETE Berbecul cu lîna de aur* din mitologia' greacă, pe care 1-a luat în stăpînire Frixus* şi a pus să fie păzit de un monstru în pădurea lui Ares*. Cînd lîna a fost cucerită de Iason*, comandantul argonauţilor*, Ariete a fost trecut printre aştri, ca cea dinţii constelaţie din zodiac.

IRIMASPI Popor legendar din .Sciţia, căutător de aur în -apele rîului Arimaspiro. Oamenii aveau un singur ni, precum ciclopii*.

AR1ON (l) Fiu al lui Poseidon*, renumit cîntăreţ din eiteră şi poet, cinstit de Periandru, rege al Corintului. "J2) Cal care, la o mişcare de trident a lui Poseidon*, a ;îsnit din pămînt şi a fost oferit,în dar oraşului Atena.

?.r» iirtt-, ,... •f,,l«~~.ii

iute ca fulgerul.

.57

ARIPA SATANEI -> AVESTIŢA

ARISBEA Prima soţie a lui Priam*, regele Troiei*, în mitologia greacă, şi apoi a lui Teucru* (1).

ARISTENE Păstor de capre de pe muntele Tiţid'n, lîngă Bpidaur*. Dispărîndu-i una din capre>, el a găsit-o, nu departe, alăptînd un copil, într-un nimb de lumină. Copilul era Esculap*, fiul lui Apollo*, şi al nimfei* Coro-nida*.

năr în armata romană, întors în Germania însă, a avut cruzimea de a extermina în pădurile Teutoburg întreaga armată romană a lui Varus, drept pentru care compatrioţii lui 1-au declarat zeu.

Angelika Kauffmann, *Arminiu,* pictură în Pinacoteca din Viena

ARMONIDE "Renumit meşter troian care a construit, printre altele, corabia cu care Paris* a răpit-o pe frumoasa Elena*. Meşteşugul 1-a învăţat de la zeiţa Pal-las* (1).

ARISTEU Fiul lui Apollo* şi al nimfei* Cirene* în mitologia greacă. I-â învăţat pe oameni păstoritul şi albină-ritul. A fost discipolul centaurului* Chiron*. A sperat, înaintea lui Orfeu*, ca Euridice* să devină soţia sa. Aceasta, însă, fugind din calea lui, a fost muşcată de un şarpe şi a dispărut dintre cei vii, fapt ce a dezlănţuit furia zeilor. Cu timpul, după ce a adus jertfe manilor*, Aristett a fost iertat de zei şi trecut în rîndul semizeilor.

ARISTOL Tatăl lui Argos* (2), monstrul cu o sută ochi ucis de Hermes*.

de

ARMAITI Unul din geniile* ameshaspenta* preajma lui Ahura Mazda*. Personificare a izvor de înţelepciune 'şi inspiraţie.

aflate în umilinţei,

ARMILUSTRII Ceremonii solemne de ispăşire şi purificare, care aveau loc în fiecare an la Roma, în ziua de 19 octombrie, pe Cîmpul lui Marte, pentru a se implora zeilor victoria în războaie şi protecţie în timp de pace. Cei ce participau erau. înarmaţi.

ARMINIU Fiul lui Segimer, rege al unui popor de războinici, de origine germanică, cheruscii. A servit de tî-

ARNA Curtezană din insula Siton, care era atît de lacomă de bogăţii, încît zeii au preschimbat-o într-o buf-liţă. Ea şi-ar fi trădat patria, în favoarea regelui Mi-' al Cretei.

iPALIX (1) Fiica lui Arpalix, rege al Tracici, neîntreită la vînătoare. (2) Amazoană*. (3) Cea mai frumoasă iară din Argos* (5), de care propriul părinte, Climen, a îndrăgostit într-atît, încît i-a ucis soțul. ,
IPOCRATE Fiu al zeului Osiris* şi ,al zeiței Isis* în itologia egipteană, venerat ca zeu al tăcerii. Era -înfă-ca un copil avînd într-o mină un corn al abunden-*, iar degetul cel mare al celeilalte pe buze, implorînd :erea, Lîngă el era o cucuvea, simbol al nopții. Roma-au personificat tăcerea într-o zeiță pe care au nu-mit-o Muta sau Tacita.
ARREFORII Serbări care se celebrau în Grecia în cinstea zeiței Pallas* (1), protectoare a agriculturii şi , a ogoarelor.
ARSINOE (1) Fiica lui Nicocreon, regele Ciprului. A în-drăgit-o Arceofan care, respins, s-a sinucis. Moartea lui
59;
nu a mişcat-o pe Arsinoe, oare a rămas pînă la urmă indiferentă. Zeița Afrodita*, indignată, a preschimbat-o într-o stâncă. (2) Numele doicii lui Oreste*, fiul lui Aga-memnon*.
ARTEMIS Zeița luminii lunare în mitologia greacă, aşa cum Apollo* este zeul luminii solare. Fiică a lui Zeus* şi a lui Leto*, este si zeița castității şi a fidelității conjugale. Trezind curiozitatea vînătorului 'Acteon* care a surprins-o în timp ce se scălda împreună cu alte nimfe*, înfuriată, 1-a preschimbat într-un cerb, pe care 1-au devorat apoi proprii lui cîini. Ca divinitate terestră, Artemis este zeița vînătorii si a săgeților care nu greşesc ținta. ZQUS a înzestrat-o cu un arc si săgeți si a făcut-o regina pădurilor. Mîniată de orgoliul Niobei*, care se lăuda că avea cei mai frumoşi copii -±- şapte fete si şapte băieți, pe fete le-a ucis, după care Apollo, la rîndul lui, i-a ucis pe băieți. Templul din Efes, dedicat ei, era una dintre cele şapte Minuni ale lumii*.
Artemis, sculptură la Luvru; *Diana însoțită de Acteon,* frescă la Pompei; Correggio Rubens, Franțois Boucher, Jean Baptiste Corot, pictură; Jean Goujon, J. A. Houdon, Cari -Milles, Alexandre Falguie're, sculptură
ARTEMISIA Soția lui Mausol, rele al Cariei (Asia Mică). La moartea acestuia, ea a ridicat, în memoria lui, un templu la Halicarnas, care, pentru monumentalitatea lui, s-a numărat printre cele şapte Minuni ale lumii*. A fost socotită soția model a antichității, ca şi Alcesta*.
ARTEMISIU Promontoriu în insula Eubeea, unde.a fost , înălțat un templu zeiței Artemis*, pentru victoria repurtată aici împotriva lui Xerxes, regele perşilor.
ARTENIA Numele sibilei* delfica, numită de unii chiar şi Dafnis.
60
ARUNTE Războinic etrusc, care, cu o săgeată, a ucis-o pe tînăra Camilla*, o războinică volscă.
ARUNTIX Tînăr grec; disprețuindu-1 pe Bachus*, a fost • pedepsit de acesta să bea o cantitate enormă de vin, ceea ce 1-a făcut să profite de propria fiică, Medulina, care 1-a ucis.
ARURU Divinitate feminină în mitologia caldeo-asiria-nă. L-a ajutat pe Marduk* în crearea neamului omenesc.
ARUSPICI Preoți si ghicitori etrusci, care pretindeau că au darul de a prevedea rezultatul, bun sau rău, al războaielor, examinînd cu atenție măruntaiele animalelor sacrificate zeilor.
ARVALI Colegiu format din 12 preoți romani, Frații Arvali, oare supravegheau cultul zeiței Ceres*. Ei recitau un cîntec religios de mare frumusețe, descoperit în anul 1773, imprimat pe o piatră. Aveau o pădure sacră, în apropierea Bornei.
ASBOL Unul din centaurii* care s-au luptat cu lapiții*, fiindcă au vrut să răpească .mireasa regelui acestora, Pi-ritou*.
ASCÂLAFOS (1) Fiul lui Aheron* (2) şi al Nopții* în mitologia greacă. A denunțat-o pe Perşe'fona* lui' Zeus* ca ar fi gustat dintr-o rodie, în Infern, unde fusese dusa de Pluto*j si acest lucru a făcut ca şederea ei printre ființele infernale să se prelungească. Demetra*, mama Persefonei, 1-a schimbat pe Ascalafos într-o bufniță. (2) Fiul lui Ares*, unul dintre

participanţii la războiul împotriva Troiei*. Era îndrăgostit de frumoasa Elena* şi, pentru a o cuceri, a luptat şi a murit sub zidurile Troiei. Homer, *Iliada,* XIII, 518; Ovidiu, *Metamorfoze,* V, 534 şi urm.
61
ASCALII Serbări celebrate în cinstea lui Bachus*, care constau dintr-un concurs de sărituri într-un picior, peste un burduf plin cu vin. La Roma şi la Laţiu, concurenţii se mînjeau cu drojdie de ,vin sau îşi acopereau chipul cu măşti comice, groteşti.
•*AJŞCANIU* sau *1ULIU* Fiul lui Enea* şi al Creusei* (2) în mitologia romană. A fast dus de părintele lui pînă în Italia, unde a întemeiat oraşul Alba Longa*, pe care 1-a făcut capitala regatului moştenit. Virgiliu, *Eneida, I,* 267, 644, 649; II, 710
ASCLEPIOS Zeul sănătăţii şi al medlcinei în mitologia greacă, fiul lui Apollo* si al nimfei* Coronida*. A fost învăţat de centaurul* Chiron* să folosească arta vindecării oamenilor, folosind plantele pădurii. A ajuns înde-mînatic şi în chirurgie. Legenda spune că ar fi vindecat bolnavii şi prin muzică. A fost ucis de Zeus* cu un fulger, fiindcă acesta nu îngăduia unui muritor atîta har. In urma lui a rămas Igea*, zeiţa sănătăţii, şi asclepiazii, înaintaşii medicilor de azi. I s-au înălţat numeroase temple. Cel mai vestit a fost cel din Epidaur*.
ASCO Uriaş care 1-a aruncat într-un rîu pe Bachus*, dar Mercur* 1-a salvat de la moarte. Bachus, după ce 1-a jupuit ,pe Asco, a făcut din pielea lui un burduf pe care 1-a umplut cu vin si nu s-a mai despărţit de el nicio-, dată.
ASCREU (1) Epitet al Ini Zeus*, provenit de la muntele Ascra, pe. care s-a născut. (2) Numele poetului antic grec Hesiod, născut în Ascrea (Beoţia), căruia muzele* i-au dat cimpoiul cu care îşi însoţea cîntecele.
ASGARD împărăţia lui Odin* în mitologia germană, care comunica ou pămîntul prin puntea curcubeului. Acolo
62
f
erau trei palate: Gladsheim*, în care Odin conducea adunarea zeilor, "Walaskialf, unde ,se afla tronul si din care vedea tot ce se întîmplâ în lume, si Walhalla*, unde oferea eroilor din război un banchet veşnic.
ASHERE Figuri simbolice la fenicieni şi cananeeni, sculptate în lemn sfînt; o reprezentau, de obicei, pe zeiţa Astarte*. Sînt pomenite în *Biblie* cu recomandarea dată vechilor evrei de a le distruge, fiind socotite drept idoli.
ASHIPU Preoţi prevestitori în mitologia caldeenilor. Luptau împotriva duhurilor rele, prin mijlocirea descîn-tecelor.
ASIIUR sau *ASSUR* Zeul suprem al asirienilor, numit si „Cel binevoitor". A fost socotit creator al universului, şi al oamenilor.
• *ASIA* Fiica Oceanului* şi a zeiţei Thetis* (1), soţia lui la-pet* şi mama uriaşilor Atlas*, Prometeu* si Epimeteu*.
ASOPO (1) Regină al cărei ţinut a fost devastat de zeiţa Hera* printr-o ciumă, din răzbunare pentru dragostea pe care Zeus* a nutrit-o pentru fiica ei, Egina*. (2) Fiu al lui Oceanus* şi al zeiţei Thetis* (1), frate cu Asia*. A fost preschimbat într-un rîu de către Zeus*, pentru faptul că 1-a urmărit cîtid i-a răpit fiica, iubită şi de el.
ASPALIDE Fiica lui Argos* (2). A preferat să moară decît să fie soţia lui Tartar, regele Miletului.
ASPORENA Epitet al zeiţei Geea*, după numele "templului dedicat ei la Aspuren (Asia Mică), lîngă Pergam.
..
63

ASSABIN Soarele la arabi, divinitate supremă.
ASSARAH Fiul lui Troos*, rege al Troiei*, bunic al lui Anchise*.

lui Abile*, sub ochii îngroziți ai mamei lui, de teamă că va reconstrui cetatea după incendiu.
Euripide, *Troianele,* tragedie; Seneca, *Troadeîe,* tragedie; Homer, *I Hâda,* VI, 404, 466 şi urm.; Virgiliu, *Eneida, II,* 457; Jean Ra-cine, *Andromaca,* tragedie.
AS SUR -> ASHUR
ASTREI Fiii lui Astreu* şi ai Eribeei, în număr de douăzeci. Erau socotiți titani*.
ASSURIT Războinică, Ashur*.
în mitologia asiriană, soția lui
ASTARBEA Soția lui Pigmalion* (2), regele Tirului. După ce şi-a ucis soțul, prin strangulare, a fost ucisă, la rîndul ei, de fiul vitreg, Balcazar, în momentul cînd acesta a pus stăpînire pe tronul tatălui său.
ASTERIU Rege al Cretei, căsătorit cu Europa?, fiica regelui fenicienilor; a crescut ca pe fiii săi pe copiii avuți de Europa de la Zeus*.
ASTERIA Sora Latonei*. Nedorind să se supună dorințelor lui Zeus*, s-a aruncat în mare în locul unde mai apoi a apărut insula Ortigia sau Asteria.
ASTHARTE Divinitate feniciană a fecundității. Era reprezentată cu o semilună deasupra capului sau, în arta siriană, cu două coarne de berbec. Era, de asemenea, zeița iubirii, a voluptății, a primăverii. Corespundea zeiței egiptene Isis*, zeiței babiloniene Isthar, Afroditei* şi Dianei*.
ĂST I AN AX Fiul lui Hector* şi al Andromacăi*, al cărui nume însemna „stăpîn al cetății". După o veche tradiție, a fost aruncat de pe zidurile Troiei* de Neoptolem* fiul

ASTREU Titan*, soțul lui Eos*, lovit de trăsnetul lui Zeus*, împreună cu fiii lui, si apoi preschimbat în astru. A fost părintele celor patru vînturi: Boreas*, de nord, Zefirul*, de est, Euro*, de vest, şi Noto, de sud.
ASURA în mitologia vedică, numele colectiv al tuturor divinităților. Cu timpul a indicat numai divinitățile răufăcătoare.
»
ASVINI Zei binefăcători în mitologia vedică, corespunzători Dioscurilor* la greci. Aveau darul de a vindeca toate bolile şi de a-i ajuta, pe toți cei aflați în primejdie. Marinarii îi venerau ca pe protectorii lor.
ATALANTA (1) Fiica lui lason*, regele Arcadiei*; a fost
părăsită, de părintele ei, de copilă, pe vîrful unui munte, entru că el şi-a dorit un băiat; acolo *a* fost alăptată de
[1] ursoaică şi a dobîndit o mare îndemînare pentru vînă-țarei A participat la vînarea porcului mistreț din Cali-onia* si a rănit animalul de mo'arte, primind în dar caii si pielea lui, din partea lui Meleagru*, care i-a de-enit soț. (2) Fiica lui Scheneu, regele ținutului Scir; a st învinsă de Hippomeneu* într-o alergare în care se edea neîntrecută, fiindcă în timpul competiției, nepu-
tînd rezista tentației, a cules merele de aur semănate în idrum de Afrodită*, protectoarea lui Hippomeneu. Hippo-

meneu şi Atalanta au fost apoi schimbați de zei într-un leu si o leoaică.
Ovidiu, *Metamorfoze,* X, 560 şi 686; frescă la Pompei în Casa lui Meleagru; Guido Reni, Abraham Janssens, pictură
ATAMANT Rege al Tebei* (2). După ce şi-a părăsit soția, pe Nefele*, de la care a avut doi copii, pe Frixus* şi Elle*, s-a căsătorit cu Ino*. Aceasta ar fi vrut să-i ucidă, dar ei au aflat şi au fugit spre Colhida* pe berbecul cu lîna de aur*. In drum, Elle, cuprinsă de amețeală, s-a prăbuşit în mare, care de atunci, s-a numit Ellespont. Atamant, descoperind uneltirile lui Ino, a omorit-o împreună cu copiii ei, iar el s-a preschimbat într-un rîu. După o legendă, în ultimul pătrar al lunii, în apele acestui rîu s-ar aprinde o flăcăruie.
ATAR Focul, adorat oa divinitate supremă în 'mitologia persană.
A'l'ARGATIS Numele grecesc al zeiței feniciene Astarte*.

AȚE Personificare a fatalității în mitologia greacă, zeiță a nenorocirilor şi a răzbunării, care se complăcea să provoace un rău, tulburînd minţile oamenilor. Homar, *Iliada,,* IX, 504 şi urm.; XIX, 91 şi urm.
ATENA Zeița înțelepciunii în mitologia greacă, ieşită, după legendă, din capul lui-Zeus*, gata îmbrăcată în armură. A fost războinică şi, în acelaşi timp, protectoare a artelor şi a păcii, ca şi a tuturor meşteşugurilor. Ea i-a învățat pe oameni să înjuge boii, să cultive ogorul, să călătorească pe mări, să țească şi să coase. A fost zeița fecioară (Partem'os), căreia i s-a ridicat un templu magnific, Partenonul*, în Atena. Ei îi erau dedicate serbările numite Panatenee*. Se numea şi Pallas*,, ca protectoare,
66
prin excelență, a Atenei. L-a îndrăgit pe Ulise* pentru iscusința lui.
Statuile *Atena Partenos, Atena Promachos* şi *Atena Lemnia* de pe Acropole; *Atena şi Marsyas,* sculptură de Miron; *Atena Al-bani, Atena Farnese, Atena Velletri,* sculpturi romane
ATENEU Loc consacrat zeiței Atena*, în oraşul care îi purta numele, si în care erau instruiți tinerii.
ATIS Păstor de o rară frumusețe, iubit de zeița Cibele*, care i-a încredințat jertfele dedicate ei de către muritori, cu condiția de a rămîne cast. El nu şi-a ținut jură-mîntul si a fost transformat de zeiță într-un pin din care curgea sînge ce devenea apoi flori violete.
Philip Gustav Creutz, *Atis si Camilla,* poem pastoral
ATLANTIDA Continent legendar ce se află, după unele ipoteze din antichitate, în oceanul cu acelaşi nume, la apus de Coloanele lui Hercule*, scufundat, după legendă, din cauza nesupunerii locuitorilor lui, zeilor. Civilizația continentului se presupunea a fi fost foarte avansată, prin ea s-au instruit popoarele din Africa septentrională şi Italia, care şi-au însuşit spiritualitatea, tehnica şi înțelepciunea ei. Existența si mai ales localizarea Atlantide! este o problemă care preocupă şi astăzi cercetătorii din întreaga lume.
Hesiiod, *Teogonia;* Homer, *Odiseea,* XI; Platon, *Clitia;* Olao Rudbeck, *Atlantida,* studiu de erudiție; Pierre Benoit, *Atlantida,* roman
'ATLAS (1) Titan*, fiul lui Zeus* şi al nimfei* Climene* (1) sau — după alții — al lui lapet* si al Asiei*. A fost condamnat să susțină pe umeri Pămîntul, pentru că s-a răzvrătit împotriva lui Zeus*. A fost tatăl Maiei* (1), al pleiadelor* şi al heisperidelor* (2). Vechi rege al Mauriteniei, posesor al grădinilor hesperidelor* si pietrificat de Per-prin vraja capului Medusei*, într-un munte, situat

67
în Africa de Nord, care prin înălțimea lui pare a susține bolta cerească. I se atribuia o bună cunoaştere a astrologiei. Se spune că Heracles*, interesat să intre în tainele acesteia, a ținut pe umerii săi Pământul pe tot timpul inițierii.
Ovi.diu, *Metamorfoze,* IV, 632 şi urm.; *Atlas cu globul pe umeri,* sculptură, Muzeul Național din Napoli.
ATREU Fiu al lui Pelope* şi al Hippodamiei* (2), părinte al lui Agamemnon* si al lui Menelau*; Tieste*, fratele lui, i-a sedus isoția, pe Aerope*, iar el, din răzbunare, 1-a făcut să mănînee, la un ospăț, din carnea fiilor lui. în fața acestui spectacol, pînă si solarele s-a oprit din mersul lui pe cer. Mai tîrziu, Tiese 1-a îndemnat pe propriul lui fiu, Egist*, să-1 ucidă pe Atreu şi să-i ocupe tronul, în felul acesta au fost izgoniți si fiii lui, Agamemnon şi Menelau. Zeii nu au avut nici o cruțare față de neamul atrizilor* pentru cruzimea lor.
Eschil, *Agamemnon,* tragedie; Euripide, *Oreste;* Seneca, *Tieste, Agamemnon, Edip,* tragedii
ATRIZI Urmaşii lui Atreu*, întemeietorul dinastiei cu acelaşi nume din Argos* (5).
ATROPOS Una din_ cele trei moire* în mitologia greacă, şi anume cea care taie firul vieții.
AUDUMBLA în mitologia nordică, vacă născută din picăturile ghețarului primordial. Lingînd blocurile de gheață, a făcut să se nască Buri, tatăl lui Odin* şi alți zei. Ou Laptele ei, izvor nesfârşit,, se hrănea uriaşul zeu Ymer.
şi-a îndeplinit învoiala, schimbînd cursul nurilor Alfe'u* şi Peneu pentru a spăla murdăria din grajduri, dar Au-, ,,gias i-a refuzat plata, moitivînd că munca lui a fost o datorie şi nu

un tîrg.
AUGURI Preoți în tradiția romană, care hotărau, din . cele mai vechi timpuri, — sau profetizau —, toate acțiunile muritorilor şi ale căpeteniilor lor.
AULIS Port renumit în Belgia, în oare se adunau corăbiile grecilor în drum spre Troia*. Aici, Agamemnon*, regele Argeşului* (5), s-a gîndit să o sacrifice pe Ifige-nia*, pentru a fi sigur de reuşita victoriei asupra Troiei.
Euripide, *IŞigenia în Aulida;* Eschil, *Agamemnon;* Alfieri, Orc.s--*tia,* tragedii
AURORA Zeița dimineții şi a luminii de zi în mitologia romană, preluată după zeița greacă Eos*. - Carracci, *Aurora,* pictură
AUSONIU Fiu al lui Ulise* şi al nimfei* Calipso* în mitologia greacă.
AUSTRU Vînt fierbinte, care incendia cetățile si vasele de pe mare. Era fiul lui Eol* şi al Aurorei*.
AUTOLICOS Fiul lui. Mercur* (sau al lui Hermes*) şi al zeiței Chiona*; tâlhar renumit în mitologia greco-rorna-' na, demascat de Sisif*, care a trecu't însă cu vederea ne-legiuirile lui, fiindcă nutrea o dragoste deosebită pentru fiica lui, Anticlea*.
AUGIAS Rege al Elidei, posesor a numeroase turme de vite. S->a învoit cu, Heracles* ca acesta să-i curețe staulele în schimbul unei zecimi din această avere. Eroul

\AUTOMEDONT Vizitiu al lui Ahile* şi apoi al lui Pir-rus*, fiul lui Ahile.
Homer, *Iliada,* XVI, 145; XVII, 429 si urm.

AUTONOE Fiica lui Cadmos* lui Acteon*, soția lui Aristeu*.
si a Harmoniei*, mama

B

AVATAR „Coborîre", în limba sanscrită, în mitologia vedică, coborîrea pe pămînt şi întruparea unui *zeu, a* lui Vişnu*, în ființă umană.
AVEMTIN (1) Fiu, după o legendă italică, al lui Her-eule* si al Rheei*, care 1-a susținut pe Enea* în războiul împotriva rutulli'lor* şi a dat numele uneia din cele şapte coline ale Romei. (2) Una din cele şapte caline ale Romei, pe care Cacus* a fost ulcis de Hercule* şi unde Re-mus*, în timpul întrecerii sale cu Romulus*, a văzut cele şapte păsări (lat. *avis,* pasăre), menționate în legenda întemeierii oraşului etern.
BAAL Cea mai importantă divinitate orientală, la cal-deeni, babilonieni, fenicieni şi sidonieni. A fost adorat şi de vechii evrei idolatri.
BAAL-FEGOR Divinitate adorată < de moabiți si cunoscută de greci şi romani, cu numele de Priap*.'.
AVERN (I) împărăția lui Pluto* în mitologia romană; (2) Mlaştină lîngă Guma, în Campania (Italia), înconjurată cu stînci abrupte; aici începea, după o veche legendă, Infernul sau lumea celor .de jos.
AVESTA Cartea sfîntă a vechilor perşi, conținînd principalele elemente ale mitologiei si religiei persane, al cărei zeu suprem era Zoroastru*.
AVESTIȚA sau *ARIPA 'SATANEI* Personaj malefic în mitologia românească, amintit de Dimitrie Cantemir în *Descripția Moldaviae.*
AZRAELE Imaginea îngerului morții în mitologia turcă.
BAAL-SEMEN Epitet atribuit soarelui, de către fenicieni.
BAALTI Zeiță a fenicienilor, reținută ca soră a zeiței Astarte* şi soție a zeului care avea toate însuşirile zeului Saturn*. Este identificată cu Artemis* şi cu Afrodita* din mitologia greacă.
BABA DOCHIA -> DOCHIA
BABA NOVAC Personaj din folclorul românesc, erou al baladelor populare, prezent şi în istoria poporului român, pe vremea lui Mihai Viteazul. Este citat şi de B. P. Hasdeu în *Magnum Etymologicum Romaniae.*

BABEL Turn din Babilonia (Asia Mică), ridicat încă din perioada neolitică (turnul existia încă din mileniul al pl-lea î.Chr.), pentru a constitui un loc izolat, nesupus supremației divine. După unele versiuni, limbile celor ce-1 construiau s-.au. amestecat în aşa fel îneît, neputincioşi de a-si duce opera la capăt, oamenii au fost siliți să se împrăştie în to<aite părțile, Este vorba de un fapt în care există un sîmbure de adevăr: un grup de' patrioți, dorind să-şi mențină unitatea si supremația politică în Babilon, a construit în realitate un,astfel de turn în timpuri imemoriale, în partea de jos a rîurilor Tigru şi Eufrat. După mărturia unor tăblițe din secolul al III-lea î.Chr., baza pătrată măsura 95 m, iar înălțimea, cea 90 m.
A fost descris de Herodot (sec. V î.Chr.), părintele istoriei; de Diodor (80—20 î.Chr.), în *Istoria universală,* II, 9; de Strabon (sec. I), în *Geografia,* (XVI, I, 5). Joachim, Patenier, Brueghel cel Bătrîn, pictură
BACH NEGO Divinitate babiloniană, cu atribute asemănătoare lui Bachus*.
BACHUS Zeul roman corespunzător lui Dionysos*, fiu .al lui Zeus* şi al zeiței Semele*, patron al culesului viilor, al vinului, al freneziei.
Euripide, *Bacantele,* tragedie; *Dionisiacele* lui Nonno din Pano-poli, Praxiteles, *Bachus purtat de Hermes,* sculptură; *Bachus în brațele lui Silenus,* statuie elenistică, azi la Luvru; Michelan-gelo, Tiziano, Guido Reni, Francesco Primaticcio, Rubens, Van Dyck, Jacob Jordaens, Nicolas Poussin, pictură
BACI (1) Ghicitor din Beoția. (2) Divinitate egipteană, întruchipată într$_r$un taur consacrat soarelui, avînd un oul t la Armunt.
BABIA Zeiță a tinereții, adorată în Siria şi mai ales la Damasc.
3ADUHENNA Divinitate feminină în mitologia germană, lenționată de Tacit.
BACANALE Serbări nocturne, frenetice, în cinstea lui Bachus*, organizate de romani. Au fost interzise de senatul roman în 186 î.Chr. şi reluate în epoca Imperiului.
Girolamo Bruffakli,, *Bacanalele,* culegere de ditirambi; Giovanni Pindemonte, *Bacanalele,* tragedie. Tiziano, Annibale Carracci, Rubens, Nicolas Poussin etc., picturi. Luigi Cherubini,, Richard Wagner, Maurice Ravel etc., muzică
BACANTE Femei care îl adorau pe zeul Bachus* si întrețineau bacanalele*, fiind dedicate acestui zeu. Erau îmbrăcate sumar şi trăiau într-o continuă euforie, însoțitorii lor în timpul serbărilor erau satirii*. Frenezia lor nu cunoştea limite.
Euripide, *Bacantele,* tragedie; Erilț Jolian Stagneulis, *Bacantele,* dramă;. *Mcnade,* sculptură de Scopas; Rubens, Nicolas Poussin etc. pictură
3AGOE Nimfă* care i-a învățat pe etrusci prevestirea cu ajutorul fulgerului. Corespunde- sibilei* din Eritreea.
BAIA Oraş vestit din Campania (Italia), pe care tradiția îl consideră a fi fost întemeiat de Baios, unul din tovarăşii de drum ai lui Ulise*.
BALARAMA în mitologia vedică, una din multiplele încarnări ale zeului Vişnu*.
BALAUR Animal fantastic, de proporții uriaşe, în mito-. logia românească, închipuit, sub formă de .şarpe cu aripi, picioare si mai multe capete sau, tot sub forrnă de şarpe, dar cu solzi mari şi cap de cal. Este o întruchipare

a răul'ui, răzbunător şi distrugător. De multe ori apare şi ca personificare a cruzimii omeneşti. Prezent în majoritatea basmelor româneşti.
.*BATTE* Zeiță a desfrînării în mitologia greacă, celebrată prin jocuri lascive, zi şi noapte, la Atena. Preoții ei erau • numiți batti.
BALDER Al doilea fiu al zeului Odin* în mitologia germană, corespunzînd lui Apollo*, zeu al luminii şi al purității, personificare a soarelui, de care este legat Crepusculul zeilor* sau sfîrsitul lumii si al nelegiuirilor umane.
BALI Divinitate a întunericului în mitologia vedică, în opoziție cu Visnu*, zeul luminii şi al binelui.
BALIO Unul diri cei doi cai ai lui Ahile*, născuți, după legendă, din Zefir* şi Podarge*, şi oferiți de Poseidon* lui Peleu*, tatăl lui Ahile *. -4 *XÂNTOS*

Homer, IZiada, XVI, 149; XIX/400 i
BARZI Preoți ai celților, poeți sacri si profani, povestitori de mituri si tradiții, îi însoțeau pe soldați în războaie, iar la sfîrsit se întorceau sub bătrînii stejari a căror scoarță se deschidea de. la sine pentru a-i primi în interiorul lor. -> DRUIZI
BASILEA Fiică a lui Uranus* si a Titeei, soră a titanilor*.
BASSARIDE Epitet atribuit prin analogie bacantelor*, de la *bassara,* veşmînt lung purtat de Bachus* si de bacantele din Lidia (Asia Mică şi Tracia).
BASTET Zeița cu cap de pisică în mitologia egipteană.
BAT ALA „Zeul creator", epitet atribuit de către filipi-nezi divinității lor principale.
74
BATTO (1) Fiu al lui Polinestor*, întemeietor, după o versiune, al Cirenei*. (2) 'Păstor al lui Neleu*, martor la furtul de vite săvîrşit de Apollo*; fiindcă nu si-a ținut fă-găduiaila de a păstra această taină, a fost transformat de Hermes* în piatră.
Catul, VII; Ovidiu, *Metamorfoze,* II, 688 şi urm.
BAUCIS Soția lui Filemon*, amîndoi, locuitori ai unui .sat din Frigia (Asia Mică). Au găzduit pe ZeuB* şi pe ,Hermes*, cu.bunăvoință. Drept mulțumire, cei doi le-au .transformat casa într-un. templu, iar pe ei, în preoții (sau paznicii) acestuia. La bătrînețe, Baucis a fost preschimbată într-un tei, iar Filemon, într-un stejar.
B AVANI Soția lui Siva* în mitologia vedică, similară zeiței italice Venus*.
BEBRICI Popor legendar din .Bitinia (Asia Mică), care-i atrăgea pe străini si îi ucidea. Pollux* 1-a ucis pe Ami-cos* (1), regele lor, şi astfel i-a salvat si pe argonauți* de la o' moarte sigură.
, *BEL* (1) în mitologia caldeo-asiriană, stăpînul întregului pămînt si al oamenilor, ca şi al elementelor atmosferice. Identificat eu. Baal*. (2) Rege al Feniciei, tatăl îui Pig-
-malion* (2) şi al Elisei*.
BELATUCADRO Divinitate arhaică în .Marea Britanie.
BELBUC Geniul binelui în mitologia vandalilor, supra-lumit şi Zeul alb.
75
BELEN Personificare a soarelui în mitologia celțilpr din Gallia. Proteja plantele, vietățile si cunoştea arta tămăduirii.
BELIT în mitologia caldeo-asiriană, divinitatea care îl însoțea pe Bel*.
BELIZANA Divinitate galică, similară zeiței Minerva* din mitologia romană.
BELLEROFON Erou din Corint, fiu al lui Glaucos* (3), rege a'l Corintului, si aii Eurimedei. Se numeşte astfel, pentru că si-a ucis propriul frate, .din imprudență (gr. *belleros,* fără voie). Pentru onestitatea lui, dovedită după aceea, a trecut prin mai multe peripeții din care a ieşit totdeauna învingător. Printre altele, a ucis Himera*, fo-losindu-se de calul Pegas*, dăruit de zeița Atena*. lobat, regele Liciei, i-a oferit,, după toate aceste victorii, mîna fiicei sale, Fiilonoe* (2). Dorind însă mai mult, a trezit furia lui Zeus*: pe calul Pegas a vrut să ajungă pînă în cer, dar Zeus a făcut ca Pegas să fie înțepat de o insectă şi. Bellerofon să fie aruncat în abis.
BELLEROS Fiul lui Glaucos* (3) şi fratele lui Bellerofon*.
BELO (1) Fiu al lui Poseidon* şi al Libiei*, fratele geamăn al lui Agenor*. A avut de la Anchirroe* doi . fii: pe Egipt şi pe Danaos*. (2) Regele Sidonului şi părinte al Didonei*. (3) Numele latin al zeului semit Baal*.
Virgiliu, *Eneida,* I, 621, 729
BELOMANȚIE Prevestire prin intermediul zborului săgeților, practicată de popoarele orientale în antichitate.
76
BELZEBUT Una din principalele divinități siriene. Demonul suprem în scrierile sfinte.
BENDIS Zeița tracă a lunii, identificată cu Artemis* la Atena. Serbările în cinstea ei erau adevărate orgii.
BENSNITEA Zeița japoneză a bogăției şi procreației.
BEREGHINIE Nimfe* ale apelor si munților în mitologia slavilor, în număr de trei sau de

nouă.
BERENICE Soția lui Ptolemeu, regele Egiptului, în urma unui jurămînt, ea si-a oferit părul, de o rară frumusețe, zeiței Venus*. Cînd acesta a dispărut din templul zeiței, astronomul Conon a spus că a fost transfor-m'at într-o constelație şi împrăştiat în toate cele patru vînturi.
Callimâh, *Pletele Berenicei,* poem în versuri; Jean Racine, *Be-renice,* tragedie; Pierre Corneille, *Tit şi Berenice,* comedie erotica; Ugo Foscolo, *Berenice,* tragedie
BES Zeu egiptean monstruos şi grotesc, răspândit sub formă de statuete şi amulete, considerate purtătoare de noroc.
3ESTA In mitologia nordică, zeiță de proporții uriaşe, care, împreună cu Bor*, a dat naştere primilor zei.
3HAIRAVI în mitologia vedică, unul din numele lui Devi sau Parvati, soția lui Siva*.
3IANOR Fiul lui Hercule* în mitologia romană, consi-ierat întemeietor al oraşului Mantova.
77
BIBESIA şi EDESIA Zeițe romane care protejau ban, chetele; prima se îngrijea de Vinuri, ă :doirâ, .de selecția' mâncărilor.
BIBLIS Fiică a lui Milet* si a nimfei* Cian*. Nereuşind să înduplece inima propriului său frate, Caunus, pe care îl iubea foarte mult, a plîns atîta, încît s-a prefăcut într-un izvor. Ovidiu, *Metamorfoze,* IX, 450 şi urm.
BIFRONS Epitet al lui lanus*, datorat virtuții de a cunoaşte, în egală măsură, trecutul si viitorul.
BIFR&ST In mitologia nordică, curcubeul, prin care,'ca pe o punte, Asga'rd* comunica cu pământul.
BIGOIDIS Nimfă* etruscă, expertă în arta interpretării fenomenului trăsnetelor si, prin aceasta, aflarea intențiilor zeilor. *C*'•'..".'.';;,
BILE Una din principalele divinități ale celților din Irlanda.
,.;, .:, ;
B/L/ Vrăjitori ai unui trib sălbatic din Africa: tribul Quvias.
BIRMA Nume dat de vechii indieni primului înger creat de zei.
BIRSA Oraş în vechea Cartagină, în care Didona*, ajunsă în Africa, a obținut de la regele Iarba o suprafață de pământ cît acoperea o ..piele de bou (gr. *byrsa).*.
78
Didona a reuşit prin istețimea fenicienilor săi ,să taie pielea în atâtea bucăți, încît să poată cuprinde o porțiune de teren imensă, pe care au construit apoi Birsa.
BITON şi *CLEOBE* Frați al căror nume a rămas vestit în .antichitatea greacă, ca exemplu de dragoste filială. Ei au tras carul cu care mama lor, Cidippe, preoteasă a Herei*, trebuia să ajungă la templul zeiței, cînd caii au refuzat să mai meargă. Locuitorii Argeşului* (5) au implorat zeii <să-i răsplătească, iar aceştia, adormindu-i, i-au făcut să se trezească în cer. în cinstea lor au fost ridicate două statui, în Delfos*.
Herodot, I, 31
BIV IA Divinitate romană, pusă de strajă la încrucişarea a două drumuri.
BOD Divinitate invocată de femeile indiene împotriva stsrilității.
BOG Zeu arhaic în mitologia slavă, avînd două ipostaze; Bielbog (Zeul alb) sau Bilbog (Zeul binefăcător), protector al omenirii, şi Oernobog (Zeul negru) sau Zle-bog (Zeul blestemat), aducător de nenorociri şi dureri.
BOLDROMII Serbări celebrate la Atena, în timpul cărora participanții alergau şi strigau cît puteau, pentru a evoca victoria lui Teseu* asupra amazoanelor*.
~)MBO Vechi idol în mitologia populațiilor din Congo.
~)NA DEA Zeița fertilității şi a castității la romani. La îrbările date în cinstea ei la începutul lunii decembrie, au admise numai femeile.
79.
BONDIS Zeița vînătorii la traci.

BOOPIDIS Epitet al zeiței Hera*, datorat ochilor săi albaştri şi mari, ca ai bovinelor.
BOR sau *BURI* în mitologia scandinavă, divinitate născută de vaca Audumbla*. Din unirea cu Bor, zeița uriaşă Besta* a dat naştere lui Odin*, Wi'le şi We, primii zei nordici.
BOREAS Vîntul de miazănoapte în mitologia greacă. Poeții îl reprezentau ca pe un tînăr cu coturni, cu aripi şi chipul ascuns de o mantie bogată. Ovidiu, *Metamorfoze,* VI, 675 si urm.
BOREAZI Fiii înaripați ai viratului Boreas* şi ai Oritiei*: Calai* şi Zete*, care au participat la expediția argonauților*.
BORMO sau *BORVO* Divinitate protectoare a izvoarelor termale în mitologia celților.
BORVO -> BORMO
tea teogonicâ. indiană. Era reprezentat cu patru capete, plutind pe o frunză ' de lotus, adesea împreună cu soția lui, Saraswati, protectoare a ştiinței si a armoniei.
BRAHMANI Preoții zeului Brahma*, care au constituit prima din cele patru caste indiene.

BRAHMANISM .Doctrină religioasă indiană, după .„cu. c există trei divinități principale: Brahma*, Siva* şi Vişnu*.
care
BRANCHOS întemeietor al templului lui Apollo* la Di-dimos (Asia Mică).
BRANHID Epitet al lui Apollo*, de la numele Branchos*, băiețandru iubit de zeu, care i-a dat darul profeției.
BRAURONA Nume al unui oraş din Atica (Grecia), în care Ifigenia* a transferat din Taurida o statuie a zeiței Artemis*. Acolo se țineau, din cinci în cinci ani, serbările numite Brauronii, în cinstea zeiței. Tinere fete, în veşmînt de culoare galbenă, jucau „dansul ursoaicei", evocând acest animal din care ar fi apărut Artemis însăşi.
BRAGA Zeul cîntecelor, al muzicii şi al poeziei la scandinavi.
BRAGEO Zeul elocinței în mitologia - scandinavă.
BRAHMA întruchiparea supremă, creatorul universului şi una din cele trei divinități din Trimurti*, trinita-

BRIAREU Uriaş, fiu al zeiței Geea* şi al zeului Ura-nus*, adică al Pămîntului si al Cerului, reprezentat cu o sută de brațe, toate înarmate cu lănci şi scuturi, pentru a se apăra de Zeuis* si cu cincizeci de capete, din gurile cărora se revărsau torente de flăcări si fum. Când titanii* s-au revoltat împotriva zeilor din Olimp* (1), Bria-reu i-a ajutat pe zei, aruncând asupra titanilor blocuri mari de piatră. Cînd, altă dată, i-a sprijinit pe titani în intenția lor de a cuceri Olimpul, Zeus 1-a trăsnit. Simboliza dezlănțuirea forțelor naturii.

BRIGIT Zeița poeziei şi a înțelepciunii în mitologia cel-ților din Irlanda.
BROMIS Epitet al lui Bachus* datorat zgomotelor ieşite din comun din timpul procesiunilor dedicate lui.
BRIHASPATI în mitologia verdică, „zeul rugăciunii", formulă după care s-a creat lumea.
BRIMO Epitet dat Proserpinei*, pentru groaza care a cu-, prins-o în clipa cînd a fost răpită de Pluto*, în timp ce culegea flori.
BRONTE Unul din cei trei ciclopi*, care-1 ajutau pe Vulcan* să fabrice fulgerele si tunetele pentru lupiter*. Era personificarea tunetului.
BRUMALII Serbări organizate la Roma, la sfîrşitul lunii noiembrie, în cinstea lui Bachus*.
BRISEIS înainte de a fi sclava iubită de Ahile*, a fost soția lui Mines*, rege al Ciliciei, ucis de Hermes*. în cearta dezlănțuită între Agamemnon* şi Ahile, pentru Briseis, Ahile a.trebuit să renunțe la ea, dar, fiindcă a amenințat că se ya retrage din luptă, a recăpătat-o. Homer, *lliada,* I, 184 şi urm..; frescă la Pompei, în Casa Poe-£Ului tragic; *Ahile şi Briseis,* pictură pe vas, în Muzeul din Lecce (Italia).
3UBASTIS Zeiță egipteană, fiică a lui Osiris* şi Isis*, corespunzînd zeiței Artemis* din mitologia greacă. Era venerată în oraşul Bubastis, din preajma Nilului.

3UBONA Zeița protectoare a vitelor si a creşterii lor î litologia romană.
m
BRISEU Preot al lui lupiter* şi tatăl sclavei Briseis*, iu-. bită de Ahile*. Brişeu a avut cel dintâi meritul de a scoate mierea din stupi, fără a trezi răzbunarea albinelor.
BRITOMARS Divinitate din insula Creta, reprezentată ca o fecioară de o rară candoare, fiică a lui Zeus*. Urmărită de Neptun*, s-a aruncat în mare de unde a salvat-o Diana*, ridicînd-o în Olimp* (1). După o altă versiune, fiind urmărită de Minotaur*, Zeus a salvat-o si apoi a trecut-o printre diyinități.
BRIZO Zeița viselor în mitologia greacă. A avut la De-los* un oracol* care interpreta visele, dînd răspunsuri referitoare îndeosebi la navigație şi pescuit.
82
3UCEFAL Calul lui Alexandru cel Mare, căruia i 's-a acordat, la moarte, o atenție specială; în memoria lui a fost întemeiat şi un oraş: Bucefala.
3UCENTAUR Animal mitologic monstruos, cu' grumaz l corp de bou şi cap de om.
BUDIIA în mitologia vedică, filozof, fondator al budhis-mului, ultima încarnare a zeului Vişnu*, considerat zeul[1] suprem al indienilor. A fost adorat mai întîi în Indus-tan.
BUONH Serbări organizate la Atena în cinstea lui Zeus*, în timpul cărora se sacrifica un bou.
83
BUITI Demon în mitologia persană, inspirat din Ahri-man*. L-a ispitit în nenumărate situații pe Zarathustra*.

C

BURI -> BOR
BUS IRIS Fiul lui Poseidon* şi al nimfei* Libia*, monstru uriaş care îi ucidea pe toți străinii veniți pe meleagurile lui, în Egipt. Legenda îi atribuie şi răpirea hesperidelor*. A fost ucis la rîndul lui de Heracles*.
BUTE (1) Unul din fiii vîntului Boreas*, care, în timpul unor serbări dedicate lui BachUs*, a răpit trei bacante*, dintre care a păstrat-o numai pe Coronida*. Acesta a răzbunat-o, făcîndu-1 să-si piardă mințile şi să se arunce într-o fîntînă. (.2) Scutier al lui Anchise* şi apoi protector si tovarăş de lupte al lui Ascaniu*, fiul lui Enea*. (3) Rege al Siciliei, iubit de Afrodita*, care i-a dat un fiu, pe Erix*.
BUTO Zeiță egipteană, personificare a nopții, a întunericului si a haosului.
BUTROTOS Oraş în Epir, în care Enea* s-a întîlnit cu Andromaca*, soția fidelă a eroului troian Hector*.
BYBLOS Oraş în Fenicia, vestit pentru cultul lui Adon*.
CAABA Templu în Mecca, în care se adunau, în fiecare an, arabii din întregul Orient.
CAAN Fiul lui Oceanus* si al zeiței Thetis* (1). Vrînd să o smulgă din mâinile lui Âpollo* pe propria sa soră, Me-lia*, şi .nereuşind, *a* dat foc unei păduri care aparținea zeului. Acesta 1-a ucis însă cu o săgeată.
CABEREA Una din fiicele lui Proteu*.
CABIRI Zei adorați în Fenicia si în alte insule din arhipelagul grec, identificați adesea cu Dioscurii* şi cu co-ribanții* sau cu penații* romani."Cultul lor s-a răspîndit în toată Grecia, dar mai ales în Samotracia şi Imbros, asociat aceluia al cureților*, preoți ai zeiței Cibele*. La Roma, cultul lor a fost adus de Enea*, iar ritualul se desfăşura în mistere sau cabirii: inițiații trebuia să fie cumpătați, căşti şi discreți.
CABIRI A Epitet al zeiței Demetra*. Avea o pădure sacră în Beoția, în care nici un profan nu putea intra. Soldații regelui persan Xerxes, care au vrut să pătrundă cu forța, şi-au pierdut mințile şi s-au aruncat în mare.
C ACU S Uriaş, fiul lui Vulcan*; locuia într-o peşteră de pe Aven țin* (2). Cînd Hercule* a trecut prin regiunea

lui cu turmele luate de la Gerion*, Caeus a profitat de faptul că acesta doarme si i-a furat mai mulți boi pe care i-a dus în peşteră, tîrîndu-i de coadă, pentru a nu li se putea da de urmă. Dar cînd Hercule a trecut prin fața peşterii, cu restul de boi, cei dinainte au început să mugească. A intrat si 1-a ucis pe vinovat, deşi acesta 1-a împroşcat cu foc şi fum, si astfel ,şi-a redobîndit boii., Virgiliu, *Eneida,* VIII, 205, 231, 295;- Baccio Bandinelli, *Hercule. şi Cacus,* pictură
CADMOS Fiul lui Agenor*, rege fenician si fratele Europei*. Cînd aceasta a fost răpită de Zeus*, Cadmos a pornit în căutarea .ei, dar în drum a fost împiedicat de Zeus, prin diferite stratageme: printre altele, a trebuit să construiască un oraş, Teba* (2), si să ia de soție pe Harmonia*, fiica lui Ares* si a Afroditei*. Pînă la urmă, împreună cu aceasta, a fost transformat într-un şarpe. Cad-mos a'adus în Grecia alfabetul fenician si cultul divinităților . adorate în Egipt si în Fenicia. Tot lui i se atribuie invenția topirii metalelor şi 'Cultivarea pămîntului. Ovidiu, *Metamorfoze,* III, l şi urm.; J. B. Lully, *Cadmos şi Har-monia,* operă lirică
CADUCEU Nuia oferită de Apollo* lui Hermes*; în ju-•rul ei erau înlănțuiți doi şerpi. Ea impunea lui Hermes misiunea de a aduce pacea între oameni şi bunele relații comerciale. Caduceul era un simbol al păcii şi al comerțului.
CAFAREU Promontoriu, în Eubeea, în vecinătatea căruia au naufragiat multe nave ale grecilor după războiul împotriva Troiei*. în timpul nopții, acestea erau induse în eroare de focuri aprinse anume de regele Nau-pliu* (2), care, prin distrugerea lor, voia să-1 răzbune pe propriul fiu, iPalamed*, ucis de greci.
CAGAA La boşimanii din Africa, zeu si creatorul luminii, vrăjitor în stare de a se preface în price animal; tot

el a separat omul de şarpe, cu care era contopit înainte, cum spune legenda.
CAHIMUNA Divinitate a calmucilor, identificată cu Budha*.
CAIETA Doica ilui Enea*, în amintirea căreia acesta a întemeiat oraşul Gaeta, din Latium. Aici a fost şi îpmor-mîntată.
CAILARO Veche divinitate a galilor şi germanilor, care supraveghea turmele acestora.
CALAI şi *ZETE* Fiii vîntului Boreas* şi ai Oritei* (1). Au participat la expediția argonauților* si au izgonit din Tracia harpiile*, stabilite acolo.
CALATHUS Coşul de nuiele de pe capul Proserpinei*. El amintea romanilor coşul în care aceasta culegea flori atunci cînd a fost răpită de Pluto*.
CALCHAS Preot al lui Apollo* şi prevestitor venerat peritru adeverirea profeților lui, despre care se credea că vin. de la zei. în Aulis, a prezis că războiul împotriva Troiei* va .dura zece ani; i-a prezis, de asemenea, lui Agamemnon*, comandantul grecilor, că vînturile mării ,îi vor fi favorabile, numai după ce va jertfi zeiței Arte-mis* pe propria-i fiică, Ifigenia*. Cînd Troia a fost cucerită prin viclenia Ilui Ullse*, Calchas, care de data aceasta â fost depăşit în profeție de rivalul său, Mops*, s-a retras la Colofon, unde s-a stins de durerea înfrîn-gerii.
Homer, *IHada,* I, 69 şi urm., II, 300; Virgiliu, *Eneida,* XI, 122 şi urm.

CALCII Serbări celebrate la Atena pentru a evoca invenția meşteşugului aramei.
CALDEI Preoți babilonieni, profeți, astrologi- şi astronomi. Ei socoteau aştrii ca personificare a unor .divinități şi, pe oameni ca trăind sub influența unei planete.
CĂLI Zeiță a timpului în mitologia vedică, îi erau jertfite victime omeneşti. .
CALIBE Preoteasă a zeiței romane lunona*
CALICE Mama frumosului tînăr grec Endimon*.
CALIDONIA Pădure sau — după alții — localitate în Etolia (Grecia), în care Meleagru* a' ucis vestitul porc mistreț, într-adevăr, oînd Ene'u*, regele Calidoniei, a neglijat să ofere zeiței Artemis* o jertfă, aceasta a" trimis un porc mistreț să pustiaseâ regiunea' şi să-i extermine pe locuitori. Meleagru a chemat atunci' pe cei mai vestiți eroi greci, în ajutorul lui au venit Teseu*, Telamon*, Pe-leu* şi Atlas*; cel care a ucis porcul mistreț însă a fost Meleagru, care a primit drept recompensă pielea lui. Ovidiu, *Metamorfoze,* VIII, 260 şi urm.
CALIOPE Una din cele nouă muze*. Patrona poezia epică si elocința. Era reprezentată ca

o tînără cu o cunună .de lauri pe cap si o tăbliță pe care se pregătea să scrie. Orfeu* a fost fiul ei. Nicolas Poussin, *Caliope,* pictură

CALIPSO Nimfă*, fiica lui Oceanus* si a zeiței Thetis* (1).. Era regină a insulei Ogigia* (1), unde 1-a găzduit pe Ulise*

88

la întoarcerea lui spre patrie. Cu toate insistențele ei, Ulise a părăsit-o curînd, deşi Calipso i-a oferit nemurirea. Homer, *Odiseea,* VII, 224 şi .urm.

CALIROE (1) Soția lui Alcmeon* si fiica regelui Ahe-lou*. Cînd i-a fost ucis soțul de frații primei lui soții, a obținut de la zei ca cei doi fii ai săi, Acarnan si Amfo-ter, să treacă de la vîrsta copilăriei la aceea a bărbăției, şi astfel să poată răzbuna uciderea tatălui lor. (2) Fiica lui Scamandru şi soția lui Troos*, de la care a avut trei fii.: Ilo*, Ganimede* şi Assarah*.

'CALţSTO Nimfă*, din suita zeiței Artemis*. Cu Zeus* a avut un f iu, Arcaş*.. liera*, soția'lui Zeus, i-a prefăcut, pe Calisto si .pe fiul'ei, în urşi. Artemis, la rîndul ei, indignată pentru fapta nimfei, i-a săgetat pe amîndoi. Dar Zeus i-a transformat, pe mamă si fiu, în constelația Ursa Mare şi Ursa Mică.

Ovidiu, *Metamorfoze,* II, 409 şi urm.; Rubens, *Calipso cea frumoasă,* pictură.

CALPE Una din cele două stînci care formau Coloanele lui Hercule*. ->• ABILA

CALUL TROIAN După ce grecii au încercat timp de zece ani .să cucerească Troia*, Ulise* a născocit un cal de lemn uriaş, în interiorul căruia a ascuns luptători greci şi 1-a oferit în dar troienilor, în timpul nopții, grecii au ieşit din cal şi au cucerit oraşul cu uşurință. Troienii fuseseră avertizați atît de Cassandra*, cît şi de preotul -Laocoon*, dar nu au putut crede că dintr-un simplu cal de lemn ar putea să le vină sfîrşitul.

Frescă din Pompei, păstrată în Muzeul din Napoli; statuia lui Leocoon şi a fiilor lui, operă a sculptorilor Agesandru, Polidor şi Atanodor, azi în Muzeul Vaticanului.

89

CALUMNIA Divinitatea alegorică romană, reprezentată cu chip de femeie mînioasa, cu o torță în mînă şi însoțită de o altă alegorie, aceea a remuşcării.

CAMA Divinitate vedică care încuraja iubirea şi căsătoriile.

CAMILLA Fiică a unui comandant al volscilor, Metabo, de o rară frumusețe, ea însăşi războinică. A susținut pe Turnus* în lupta împotriva lui Enea* si a fost ucisă, prin trădare, de Arunte*.

Virgiliu, *Eneida, VII,* 803; XI, 432, 498 şi urm.

CAMILUS Epitet etrusc al lui Mercur*, cu semnificația de „curier al zeilor".

CAMMENE Femei romane înzestrate cu darul profeției.. Au fost identificate mai tîrziu cu muzele*. După unele versiuni, la Roma erau adorate într-o pădure sacră, lîngă Poarta Capena.

C AM P E Monstru în mitologia greacă, care-i păzea pe ciclopi* în Infern.

CANACE Fiică a lui Eol* şi a Enaretei*, iubită de Po-seidon*. Ițatăl său, cînd si-a dait seama că nutreşte sentimente nesăbuite față de propriul ei frate. Macareu* (1), drept pedeasă, a silit-o să se sinucidă. Macareu a fugit la Delfos*, unde a devenit preot al lui Apollo*.

CANEFORE Fecioare ateniene care purtau pe cap, ,în timpul procesiunilor, cîte un coş bonținînd obiecte sacre, dedicate cultului zeiței Atena*.

90

CANG-Y Divinitate chineză, căreia.i se atribuia..judecata s upremă "-asiipr.a~ binelui şi," a i răul ui;. • *"•••' l* • — •:/: —^ * >> j- -. ,3

CANOPO (1) Cârmaci al lui' Menelau*, mort din cauza muşcăturii unui şarpe,[1] în timp ce se întorcea de lă Troia*, în Egipt.. Pe locul unde â murit, s-a înălțat; oraşul cu acelaşi nume. (2) Zeu care supraveghea cursul fluviului. Nil si binefacerile aduse de acesta Egiptului.

CANTEVEN Zeu care supraveghea iubirea în mitologia vedică, ucis de Ixora şi apoi readus la viață de Param-casceri.

CAON Fiu ,al lui Priam* şi al Hecubei*, frate al Vestitului prevestitor troian Elenos*.
CAONIA 'Regiune în Grecia în,care se afla! pădurea D6-dona*, cu stejari ale căror frunze erau purtătoare de profeții.
|C*'AP'AN'EU* Uriaş, fiu al lui Ipponeu. Cînd a luat parte la asediul Tebei*-. (2)" împreună cu ceilalți şase (-> Cei şapte împotriva Tebei), .Zeus* 1-a trăsnit, pentru a-i pedepsi îndrăzneala. Soția lui, ca sa moara o dată cu el, s-a ars de vie.
CĂPCĂUN Monstru fabulos în basmele româneşti, cu i două capete şi două. guri; apare şi sub forma unei ciudățenii cu trup de om şi cap de dine[1], menționat şi în romanul popular *Alexandria.*
CAPIS (1) Părinte al lui Anchise* si bunic al,lui. Enea*: (2) Tovarăş al lui Enea*, de la care a rămas numele oraşului Capua.
Virgiliu, *Eneiăa,* JC,.' 145.'
91
CAP1TOL1U Munte din centrul Romei, cu două înălțimi: Capitoliul şi Arx. Pe cea dintîi, se afla templul lui lu-piter* (Capitolinul), dedicat de asemenea lunonei* şi Minervei* cu care alcătuia Triada Capitolină; pe cea de a doua, se afla templul lunonei. Pe prima, azi se află Muzeul Capitolin, iar pe cealaltă, biserica Sf. Măria în Ara Coeli. în afara celor două temple, se mai găseau aiei temple mai mici, statui si clădiri civile. Capitoliul s-ar numi astfel de la capul zeului lupiter, descoperit în timpul unor săpături la baza templului său.
CAPRICORN (l) Zeul Pan*, care de teama uriaşului Ti-ifon* s-a prefăcut în țap. Zeus* 1-a ridicat printre cele douăsprezece semne ale zodiacului. (2) Rac trimis de Hera*, răzbunătoare, împotriva lui Heracles*, în timp ce acesta lupta împotriva hidrei din Lerna*.
C AR AN OS Unul din ultimii descendenți ai lui Heracles*. Se spune că ar fi întemeiat Macedonia.
CARDEA sau *CARNA* Zeiță romană a țîțînelor porților şi uşilor, protectoare a casei şi familiei.
CARIATIDA Epitet al zeiței Artemis*, provenit de la Carii*, serbări care se celebrau în cinstea ei în Laconia.
CARIBDA Monstru marin, fiică a lui Poseidon* şi â Geei* în mitologia greacă. De trei ori pe zi înghițea şi apoi scuipa corăbiile aflate în trecere prin fața ei. De partea cealaltă a mării se afla Scilla*, monstru nu mai puțin fioros. Ulise*, ca şi Enea*, a trecut cu mare greutate prin strîmtoarea formată de cei doi munți. Homer, *Odiseea,* XII, 101, 235, 428
CARICLEA Fiică a lui Apollo* şi soție a centaurului* Chiron*, pentru care a nutrit o afecțiune exemplară.
92
CARII Serbări în onoarea zeiței Artemis*, celebrate de femei în timpul culegerilor nucilor.
C A RIŞTI I Sărbători familiale celebrate la Roma, în ziua de 22 februarie, în cinstea zeiței Concordia*.
CARITESH Serbări celebrate în Spania, în cinstea cari-tiilor*, cu întreceri muzicale şi poetice.
CARITII Nume dat de greci celor trei grații*, fiice ale lui Zeus*.şi ale Herei*: Eufrosina* (Bucuria), Aglaia* (Strălucitoarea) şi Talia* (2) (Prosperitatea), toate trăind în preajma zeiței Afrodita*.
^*ARMENTA* Zeiță romană. Templul ei era situat la Soma în vecinătatea Porții Carmentale. Serbările dedicate ei, Carmentalia, aveau loc între 11 şi 15 ianuarie şi la ele luau parte numai femeile.
:ARNA - CARDEA*
1ARNEIOS Poet şi muzician îndrăgit de zeul Apollo*, fiul lui Zeus* şi al Europei*.
?ARON Fiul lui Ereb* (1) şi al Nopții*, barcagiu al Infer-lului, care primea sufletele morți'lor de la Hermes* şi cu barca lui le trecea pe celălalt mal al Stixului*, primind din partea lor o monedă (obol). Oaron putea să-şi înde-alinească această sarcină numai dacă

cel mort era incinerat sau înhumat după toate regulile tradiției altfel, ambra lui rătăcea veşnic pe țărmul Stixului. Cîteodată, "aron îşi permitea să treacă în lumea veşnică şi cîte un srsonaj viu, care, pentru a fi primit de el, trebuia să
, 93
.aibă toiuşi cu sine o ramura 'de 'aur' destinată zeiței' Per-sefona*.
Virgiliu *Eneida,* VI. 299; Dante, *Infernul,* III; frescă în mormîn-. tul Monstrului,, în Tarquinia (Italia); *Caron. şi barca infernală,* .în *Judecata.de Apoi* a iui Michelangelo ' .,
CARPOS (!•) Una din ore*. Mai înseamnă momentul de coacere a fructelor. (2) Fiul Zefirului* şi ăl lui Ciori*. Era zeul tuturor fructelor în mitologia greacă.
CARTICEIA Divinitate vedică, fiica zeului Vişnu*. Avea sase fețe si un mare număr de brațe înarmate în tot felul. Călărea un păun,;: ;•';; j ., • , :: \.
CASSANDRA Fiică a lui' Priam* si a Hecubei*. Apollo* i-a dat darul profeției. Deoarece ea i~a respins- afeețiu-;'nea-,'szeul a hotărîț ca nimeni să nu dea-i crezare profețiilor ei.: De aiceea, -cind Cassandra a prevestit cucerirea Troiei* prin introducerea calului de • lemn de către .greci, nu a fost crezută de nimeni, în timpul cuceririi cetății, a căutat adăpost în templul Atenei*, dar Aiax* a făcut-o prizoniera sa. A ajuns apoi sclava lui Agamemnon*, comandantul grecilor, şi a fost dusă în' Grecia. Acolo i-a prezis lui Agamemnon că va fi ucis de Cliternnestra*, propria lui soție, şi, nici de data asta nu a fost -crezută. Aceasta' însă, înainte, de a'4 ucide 'într-adevări pe Agamemnon, a uci'S-o pe Cassandra şi pe cei doi fii pe care îi avea de la Agamemnon.
Homer,, *Iliada,* XIII., 366; Odiseea, XI, 421 şi urm.; Virgiliu, *Eneida,* II, 246, 404;, Gauthier de la Galprenede, Cassandra, ro-m'an; frescă în Casa lui Menandru, din Potnpei
CASSIFONA Fiica lui Ulise* şi a vrăjitoarei Cjrce*.
:;CASSIOPEÂ Soția lui ,Cef eu* (2), regele Etiopiei, şi mamă *a* Ândromedei*. -M'îndră de .frumusețea neobişnuită, , a fiicei ei, Oassiopea a sfidat grația nereidelor*, iar acestea
94
au obținut de la Poseidon* ca Andromeda să fie legată de o stîncă şi expusă cruzimii unui monstru marin de care avea să o elibereze Perseu*, care o va lua apoi de soție. Tot el 1-a convins pe Zeus* să o aşeze pe Cassiopea în constelația Calea Laptelui.
C ĂST ALIA Nimfă* greacă iubită de Apollo*; într-o zi, pentru a scăpa de urmărirea acestuia, s-a aruncat în apele rîului Delfi, la poalele Parnasului*, care păstrează de atunci numele ei. Apa acestui rîu sacru servea pentru purificare în templul de la Delfos* si îi inspira pe poeți.
CASTOR -> DIOSCURI
CATEQUIL Zeul trăsnetului în mitologia peruviană şi precolumbiană. «
CAT1L Fratele zeului .Tiburt* în mitologia romană. A luat parte la întemeierea oraşului Tiburt.
CATREU Fiul lui Minos*, regele Cretei. A avut trei fiice: una din ele, Aerope*, a devenit soția lui Atreu*, care a fost părintele lui Agamemnon* si al lui Menelau*, precum şi un fiu, Altaimene, de care Carteu a fost ucis din greşeală, aşa cum prevăzuse un oracol*.
^AUCAZ Lanț de munți considerat în mitologia greacă i fi hotarul Pămîntului, cu vîrfuri care atingeau cerul.)in porunca lui Zeus*, spune legenda, Prometeu* a fost Înlănțuit pe o stînc'ă din aceşti munți, pentru îndrăznea-a de a fi luat din focul zeilor o scînteie pentru semenii ui, muritorii.
Bschil, *Prometeu înlănțuit,* tragedie; Goethe, *Prometeu,* poem; Skelley, *Prometeu descătuşat,* dramă.
95
Vijelios dinspre nord-vest...Era înfățişat ca' un Vbătrîn .cu barbă, îmbrăcat în zdrențe, purtînd un vas din care vărsa apă pe pămînt.
CAUTSER Fluviu închipuit de mahomedani în Paradisul lui Mahomed; curgea printre stînei de aur masiv, perle si rubine, si avea .uri nisip parfumat '"cu esejițe aromate.
CE'BRION 'Fiul lui Priam* şi al unei sclave în mitologia greacă.'Era vizitiul 'lui Hector* si a fost ucis de Patro-Clu*.
Homer, *Iliada,* VIII, 318 şi urm; XI, 521 şi urm. XVI. 727 şi urm

CECROP Primul rege al Atenei şi cel care a construit Acropola*, fiul zeiței Geea*, jumătate, om şi jumătate dragon. Venit, după legendă, din Egipt,, a , întemeiat Atena, numită si Cecropia.
CECULUS Erou roman, fiul lui. Vulcan*. A fost, după legendă, întemeietorul cetății Preneste (Palestrina de azi).
CEFALOS Fiul lui Hermes* îri, mitologia greacă, vînător pasionat: Soția sa, Procri*, 1-a însoțit la vînătoare, dar el a ucis-q din greşeală. EJe disperare, .'s-a sinucis, iar Zeus*, înduioşat, 1-a transformat într-un astru.
Picturi de Pietro da Cosimo şi Guido Reni
CEFEU$_r$(l) Unul din argonauți*. ,(2) Fiul lui Belo* si soțul Câssiopeei*, de la care a avut-o pe Andromeda*. (3) Rege al Arcadiei*.'Iubit de Atena*, care 1-a făcut'invincibil, punîndu-i în pâr un fir din părul Medusei*.
CEFIS Zeul,rîului cu. acelaşi nume, în Focida şi în Be,o-ția. Era tatăl lui Narcis*., In .acest rîu se scăldau nimfele*.
96
CELENA (1) Una din harpii* (după nume, „cea întunecată, înfricoşătoare"). (2) Una din pleiade*.
CELEU Rege din Eleusis*, A găzduit-o cu toată bună-, voința pe zeița Demetra* care, drept mulțumire, 1-a învățat agricultura. Lui i se datorează înălțarea unui templu la Eleusis.
CELME Femeie din Tesalia, preschimbată în diamant,
fiindcă a susținut că Zeus* este muritor. »
CENTAURI Popor legendar din Tesalia, jumătate oameni, jumătate animale, trup de cal şi bust de om. Comportarea lor la nunta lui Piritou*, regele lapiților*, este un episod memorabil în mitologia greacă; ei au pus atunci stăpînire pe tînăra soție si pe ceilalți invitați şi au provocat astfel unele înfruntări pe viață şi pe moarte. Au fost învinşi însă de lapiți, ajutați de Teseu*, şi izgoniți pentru totdeauna din Tesalia. (Lupta este cunoscută cu numele de centaurornahie.) Au mai fost învinşi, altă dată, de Heracles*. Centaurii întruchipează forța umană si animală, unite într-o singură creatură. Prin. victoria repurtată de lapiți' împotriva acestor monştri,, ciocnirea
ICEICE Fiul Luceafărului* şi soțul Alcioner (1). A fost preschimbat, împreună cu aceasta, în pescăruş (alcion).
CEI ŞAPTE ÎMPOTRIVA TEBEI Expediție pornită de Polinice* împreună cu Adrast*, regele Argosului* (5), îm-ootriva propriului frate, Eteocle*, regele Tebei* (2), pentru a-si recăpăta tronul lăsat lui. de Edip*. Expediția era formată din: Adrast, Tideu*, Amfiarau*, Capaneu*, Parte-nopeu*, Hippomedon* si Polinice. Au murit toți, în afară de Adrast. Expediția împotriva Tebei a fost reluată de fiii lor, epigonii*, şi ,s-a terminat cu victoria acestora. Eschil, *Cei şapte împotriva Tebci,* tragedie
— Dicționar do mitologie
97
între eroismul mid, aşa cum a fost închipuit de geniul grec pe frontonul occidental a'l Theseionului din Atena, şi sălbăticia instinctivă a lor, grecii exprimă şi de data aceasta triumful inteligenței si al curajului uman asupra forței brute.
Ovidiu, *Metamorfoze,* XII, 210 şi urm; Georges de Guerin, *Centaurul,* poem; Gabriele D'Annunzio, *Centaurul,* poem; *Lupta centaurilor cu lapiții,* metopă de' Fidias, în Partenon, în templul lui Hefaistos din Atena şi în templul lui Zeus din Olimpia (sculptor Alcamene); *Centaurul Borghese,*]a Luvru; Cei doi centauri din Vila Adriana din Ti voii; *Lupta centaurilor cu lapiții,* basorelief de Michelangelo
CENTEOTL Zeiță a porumbului şi protectoare a agriculturii în mitologia mexicană precolumbiană. I se jertfeau femei vii. Acestea, înainte de jertfă, mimau scene din viața agricolă.
CEOS Unul din uriaşii trăsniți de Zeus*. Era fi'u'l lui Uranus* şi al Geei*. S-a revoltat împotriva lui Zeus* împreună cu alți uriaşi.
CERAMO Fiul lui Dionysos* şi al, Ariadnei* în mitologia
CERBER Cline cu trei capete, paznic al Infernului în mitologia greacă. Locul lui era acolo unde Caron* depunea sufletele celor morți, dincolo de Stix*. A fost adormit de Orfeu*, cînd a coborît în Infern, pentru a-şi recăpăta soția, pe Euridiee*, Enea* 1-a amețit cu o plăcintă preparată din -miere şi făină fermecată, iar Heracles* 1-a Jmblînzit si 1-a adus pe

pămînt. Se pare că tot Heracles 1-a redat Infernului. Cerber simboliza paza morților şi a mormintelor împotriva fiarelor sălbatice, aşa cum se prevedea şi în mitologia egipteană. Virgiliu, *Enaida,* VI, VII; Dante, *Infernul, c.* III
98
CERCIONE .Fiul lui Poseidon* sau, după altă versiune, al lui Hefaistos*. Locuia lîngă Eleusis* si îi. obliga pe toți străinii să se bată cu el. A fost învins de Teseu*. Puterea lui era atît de mare, încît smulgea copacii cei mai groşi şi-i frîngea, legîndu-i laolaltă.
CERCOPI Popor legendar de spiriduşi comici si diformi,
care îşi permiteau totul. Zeus* i-a închis undeva lîngă
Efes, iar apoi i-a eliberat, încîntat de năzdrăvăniile lor.
;Mai tîrziu, i-a schimbat în maimuțe şi chiar în măgari.
CEREALII Serbări cîmpeneşti romane, în cinstea zeiței Ccres*. Participanții erau îmbrăcați în alb.
CERES Zeița agriculturii în mitologia romană, mai întîi venerată ca Tellure, zeiță a pămîntului, apoi identificată cu Demetra* greacă, în 393 î.Chr., după q recoltă dezastruoasă, i s-a ridicat un templu la Roma, construit după stilul grec; cultul ei era celebrat numai de femei, aduse
- din Grecia, împăratul Claudius, în 4.1—54,, a transplantat cultul Demetrei de la Eleusis* la Roma. Templul ei se afla lîngă Circus Maximus, în cartierul plebeilor, care erau preferați de Ceres. I se organizau serbări numite Cerealii*, între 12 şi 19 aprilie. Ere reprezentată ținînd într-o mînă o coasă şi în cealaltă un mănunchi de spice
'•de grîu şi maci. Paolo Veronese, *Cerea,* pictură
CETE .Fiica lui Pontos* şi. a zeiței Geea*. împreună cu Foco*, personifica primejdiile şi groaza mării.
ClIARUN Divinitate etruscă,'* personificată într-un monstru înaripat, înarmat cu un ciocan.
1HELIDONII Serbări în insula Rhodos, organizate pri-lăvara, cu ocazia sosirii rîndunelelor.
99
CHELONEA Nimfă* în mitologia greacă, preschimbată în broască țestoaîsă de zeița Hera*, pentru că numai ea a refuzat să participe la nunta zeiței cu Zeus*.
CHO Divinitate chineză, reprezentînd longevitatea vieții, întrupare a filozofului antic Lao Tzi. Socotea drept sacră broasca țestoasă, animal cu viață neobişnuit de lungă.
CHEMIS Divinitate egipteană, venerată sub înfățişarea unui țap; simbol'al energiei .masculine.
CHONSU Zeu lunar,, cu cap de soim, în mitologia egipteană.
CHILOM Unul din cei mai vestiți atleți din,Grecia antică. A fost socotit semizeu.
CHIONA Frumoasa fiică a lui Dedal" în mitologia greacă, iubită de mai mulți zei. Mult prea trufaşă pentru propriile calități, a luat în rîs castitatea zeiței Artemis* care, cu o săgeată, i-a despicat limba. A fost soția lui Apoilîo* si apoi a lui Mercur*.
CHIOS Nimfă*, fiică a lui Oceanus*; a dat unei insule din arhipelagul grec. numele
CHIRON Centaur*, fiu ,al lui Cronos* şi al nimfei* Fi-lira* în- mitologia greacă. A fost un mare înțelept şi expert în ale medicinei, har pe care îl avea de la Apollo*. La rindul lui, a predat această artă lui Aselepios* si astronomia, lui Heracles*; a fost educatorul Dioscurilor*, al lui Ahile*, lason* si Teseu*. Heracles 1-a rănit de moarte, involuntar, cu o săgeată .otrăvită cu sîngele hidrei din Lerna*. Centaurul a suferit mult, pînă cînd Zeus* înduioşat, 1-a ridicat pe firmament, transformîn-du-1 în constelația Săgetător«ul.
Giuseppe Măria Crespi, pictură
CHNUMU Zeu în mitologia egipteană, <cu cap de berbec; personificare a cascadei şi a Nilului însuşi.
100

CHRYSEIS Fiica lui Chryses, preot al lui Apollo*. Aga-memnon* a luat-o sclavă, ceea ce 1-a hotărît pe Apollo să răspândească o epidemjie de ciumă în tabăra grecească din apropierea Troiei*, care nu a încetat decît în clipa cînd Agamemnon a eliberat-o pe Chryseis. El a cerut, în schimb, pe Briseis* sclava lui Ahile*, motiv pentru care în tabăra grecilor ,s-a creat un conflict ce le putea fi fatal acestora.
Homer, *Iliada,* I, 111, 143
CHURA.KAN Personificare a Soarelui de iarnă în mitologia preeolumbiană, zeul dreptății. Trăia, nevăzut, printre oameni şi le judeca faptele.
CIANE Nimfă* din Siracuza şi însoțitoare a Proserpinei*, care, în momentul cînd aceasta a fost răpită de Pluto*, a încercat să se opună. Aceasta a preschimbat-o într-un izvor.
CI B ELE Divinitate frigiană, venerată ca zeița cea mai *ț de* seamă, Magna Mater, fiică a lui Uranus* si a zeiței Geea*, soție a lui Cronos* si mamă a lui Zeus*. Personificare a Terrei. Din Asia Mică, cultul său a fost răspândit în toată -Elada şi apoi identificat cu al Rheei*, din mitologia romană. Celebrat în insula Creta de preoți nu-
101

miți ooribanți*, cultul ei era însoțit de jocuri frenetice, în Italia, cultul a fost introdus în perioada celui de al doilea război punic (250 î.Chr.). împăratul Claudius a instituit mai tîrziu, în cinstea ei, serbări populare de primăvară, cu caracter general, în Roma i s-a construit un templu pe,colina Palatin*.
CICLADE Nimfe* din Marea Egee, transformate în insule stîncoase, deoarece nu au adus sacrificii zeului mării, Poseidon*.
CICLOPI Uriaşi cu un singur ochi, în mijlocul frunții, în mitologia greacă, care trăiau ca păstori şi-1 aj'utau pe Hefaistos* în atelierul lui de pe muntele Etna* (2), pentru a făuri fulgerele şi trăsnetele de care se folosea Zeus*. Se spune că părinții lor, Uranus* şi Geea*, vă-zîndu-le urîțenia, i-au aruncat în Tartar*, de unde au fost scoşi de Zeus, pentru a-1 ajuta în lupta lui împotriva titanilor*. Unul din ciclopi a fost ucis de Ulise*, la întoarcerea lui spre patrie.
Homer, *Odiseea;* Euripide, *Ciclopul,* dramă satirică; Teocrit, Ti-motei din. Milet, *Ciclop*
CICNOS (l) Fiul lui Stenelos*, rege al. ligurilor; a plîns atît de mult *la* moartea prietenului său Feton*, trăsnit de Zeus*, încît zeii, înduioşați, 1-au schimbat într-o lebădă. (2) Fiul lui Ares*, ucis de Herades*. . Ovidiu,*'Metamorfoze, II,* 367 şi urm.
CICONI Popor din Tracia, care 1-a atacat pe Ulise* în timpul reîntoarcerii lui în patrie, omorîndu-i mai mulți tovarăşi de drum.
CICKEU Fiu al lui Poseidon* şi protector al Salaminei, pe care a salvat-o de un monstru marin.
102

CILICE Fiul lui Agenor", fratele lui Cadmos* şi al lui Fenice*. Trimis de tatăl lui să-si caute sora, pe Europa*, răpită de Zeus*, a rămas într-o regiune care a luat nu-, mele lui.
i
CILLARO Centaur*, ucis în timpul nunții lui Piritou*.
CILLENE Munte în Peloponez, la hotarul dintre Ahaia* si Arcadia*, unde se spune că .Maia* (1) i-a dat, naştere lui Hermes*.
CILLENIO Epitet atribuit lui Hermes*, după numele muntelui Cillene*, unde s-a născut.
CIMODOCEA Una din corăbiile lui Enea*, preschimbată de zeița Cibele*, într-o nimfă*.
: *CINARĂ* Femeie din Tesa'lia ale cărei fiice, lăudîndu-se 'că sînt mai frumoase decît Hera*, axi fost preschimbate
de aceasta în treptele pe care cei credincioşi se urcau
pînă la templul ei.
CIN IR sau *CIN1RA* Rege al Ciprului şi părinte al lui Adonis* (1). Cincizeci de fiice ale lui au fost transformate, de Zeus* în tot atîția pescăruşi (alcioni).

C1NIRA -> CINIR
CINOSURA Nimfă* de pe muntele I'da*, în insula Creta, despre care se spune că a fost una din doicile lui Zeus*; acesta, pentru a o răsplăti, a preschimbat-o într-o .stea.
10,3
CIPARIS Tînăr grec oare a ucis din greşeală un cerb primit în dar de la Apollo*. Vrînd să-şi ia zilele de disperare, zeul 1-a preschimbat într-un chiparos.
Frescă în Casa familiei Vettius din Pompei; Ovidiu, *Metamorfoze, X,* 86 şi urm.
CIRCE Vrăjitoare din Oo'lhida*, fiica lui Helios* şi a Per-seidei, după alţii a Soarelui şi a Lunii sau ,a Zilei si a Nopţii*. Folosind o iarbă care i-a fost dată de Hermes*, 1-a reţinut pe Ulise* în insula ei, timp de un ,,an, împreună cu însoţitorii lui prefăcuţi în porci.
Homer, *Odiseea,* X, 135 şi urm.; Virgtliu, *Eneida,* VII, .Bottlcelli, *Circe,* pictură; Dessi, pictură
CIRENE Nimfă* din Trăda iubită de Hermes*, de la care 1-a avut pe Diomede* (2). A mai avut un fiu, pe Aris-teu*, al cărui 'tată a fost Apollo*.-
CITERA Insulă din Marea Mediterană, pe ţărmul căreia zeiţa Afrodita* şi-a făcut apariţia din spuma mării. Aici i s-,a înălţat un templu.
Homer, *Odiseea,* VII, 288; Virgiliu, *Eneida,* I, 257, Jean Antoine Watteau, *îmbarcarea spre Citară,* pictură, la Luvru
C IŢE RE A Epitet al Afroditei*, de la numele insulei Citera*, unde ,*s-a* născut,
Homer, *Odiseea,* VIII, 288; Virgiliu *Eneida,* I, 257
CITERON Munte din apropierea Tebei* (2), consacrat muzelor* şi lui Dionysos*. Aici se celebra cultul zeului şi îşi au originea legendele legate de Acteon*, Niobe* şi Edip*.
CIZICO Rege al dolionilor, care i-au primit cu,bunăvoinţă pe argonauţi* în timpul expediţiei lor; după pleca-
104
rea lor de aici, argonauţii au fost constrînşi de o furtună să se întoarcă din drum si să revină în ţinutul acestui rege. Nemaifiind însă' recunoscuţi, au fost trataţi drept duşmani, în luptele dezlănţuite, Cizico si-a găsit moartea, iar soţia lui, Clita*, de durere, neputîndu-i supravieţui, şi-a luat zilele. rl
CÎMPIILE ELIZEE Regiune paradisiacă, în care ajungeau după moarte, spune legenda, eroii şi oamenii virtuoşi greci şi romani. După, unii, a existat pe Lună, după alţii, în insulele Fortunate (azi Canare) sau în Islanda. Homer şi Hesiod le fixează în centrul Pămîritului. Cei mai mulţi, în cîmpiile Andaluziei de azi, dincolo de Coloanele lui Hercule*.
CLEOBE -£ *BITON* şi *CLEOBE*
'"CLIMENE (1) Nimfă*, fiica lui Oeeanus* si a zeiţei The-tis* (1), în mitologia greacă. A avut de la Helios* pe Feton* şi trei fiice: Lampesia, Fetusa şi Lampedusa*. (2) Nepoata lui Minos*, regele Cretei, şi mama lui Palamed* regele Eubeei.
CLIO Una din, cele nouă muze* ale mitologiei greceşti, fiică a lui Zeus* şi a Mnemosinei*, zeiţa .memoriei. Este rnuza istoriei, reprezentată ca o tînără femeie care poartă • într-o mînă o trîmbiţă, iar în cealaltă un sul de pergament.
-*CLITA* Fiica lui Merope* şi soţia lui Cizico* în mitologia greacă; Cînd acesta a murit, ea s-a strangulat, din disperare. Din lacrimile nimfelor* care au plîns-o, s-a fonmat un izvor.
CLITEMNESTRA Fiica lui Tindar*, regele Spartei, sau —• după alţii •— a lui Zeus* şi a Ledei*. în timpul ab-

105
senţei soţului ei, Agarnernnon*, a acceptat iubirea lui Egist*, .fiul lui Tieste*, care, în înţelegere cu ea, 1-a ucis pe Agamemnon la întoarcerea lui în Grecia*, după războiul Troiei*. Oreste* i-a .ucis apoi pe amîndoi, răzbu-nînd astfel moartea tatălui său.
Eschil, *Oreatia,* trilogie tragică; Sofocle, *Electra;* Euripide, *Oreste;* Vittorio Alfieri, *Agamemnon,* Oreste, tragedii
CLIŢIA Nimfă* a mării în mitologia greacă. A fost iubită de Soare. Cînd el a părăsit-o, a

vrut să se lase să moară de foame, dar Zeus*, cuprins de milă, a preschim-bat-o în floarea-soarelui.. Ovidiu, *Metamorfoze,* IV, 206 şi urm.
C UT OS Fiul unui rege al Acaliei, participant la expediția argonauților*.
CLOACINA (1) Zeiță în mitologia romană, care supraveghea resturile menajere. (2) Epitet al zeiței Venus*, însemnînd „Purificatoarea".
{.'LORI Nimfă*, soția lui Zefir*, în .mitologia greacă, apoi zeița florilor. (2) Fiica lui Amfion* şi a Niobei*. Ea si fratele ei au fost singurii supraviețuitori ai masacrului comis de Apollo* şi Artemis'* în familia mamei]or.
CLOTOS Una din cele trei moire* în mitologia greacă. Ba lua hotărîri asupra vieții oamenilor; era reprezentată ca o femeie avînd pe cap ,o coroană cu ,șapte stele.
CNEF Personificarea zeității supreme în mitologia egipteană, întruchipată într-un şarpe cu cap de soim, pur-tînd în gură oull, primordial, din care a apărut viața.
l OG
CN1DOS Oraş în Caria, în care Afrodita* avea unul din templele sale; pentru, acest templu, Praxiteles a sculptat* statuia zeiței.
CNOSSOS Reşedința lui MinosVîn Creta. Faimosul labirint* construit de Dedal*, în care a fost închis Minotaurul*, se afla în apropiere.
COC AL Rege al Siciliei, 1-a găzduit pe Dedal* după fuga sa din Creta. După o altă versiune, acelaşi rege 1-a ucis pe Dedal, sufoemdu-l. Fiicele lui Cocal 1-au ucis pe Minos*, care-1 urmărea pe Dedal pretutindeni, pentru a-J împiedica să dezvăluie taina labirintului*.
Divinitate feminină la peruani, personificare a lacului Titicaca şi soră a zeului acvatic Viracocha*.
COCIT Unul din rîurile din Infern în mitologia greacă, • ale cărui ape erau formate din lacrimile celor condamnați. Pe malurile lui, rătăceau cei care nu avuseseră parte de înhumare sau incinerare. Celelalte rîuri erau: Stix*, Aheron* (1), Flegeton* si Late*.
COEFORA Femeie, la greci, care aducea ofrande pentru jertfe.
COLHIDA. Regiune aflată la .răsărit de Marea Neagră (azi Georgia), în care, spune legenda, se păstra lîna[1] de aur*, păzită de un monstru, şi pentru cucerirea căreia Iason* a format expediția argonauților*.
COLO ANELE. LUI HERCULE -> ABILA CALPE

COMEO Epitet al lui Apollo*, datorat coamei bogate, blond-aurie, personifinare a strălucirii soarelui.
CORE Nume dat Persefonei*, mai ales în timpul! Misterelor din Eleusis*.
COMOS Zeul ospețelor şi al tuturor manifestărilor indecente în mitologia greacă. Era reprezentat ca un tînăr cu aripi, purtînd o torță aprinsă sau avînd într-o mînă o cupă de aur, iar în cealaltă, un coş cu fructe.
COMPITALI1 Serbări romane, ținute în onoarea larilor*, la încrucişarea drumurilor.
CONCORDIA Zeița romană a bunei înțelegeri, a armoniei în familie şi în societate, fiica lui Iupiter* si a lui Temis*, soră a Păcii*. Templul i-a fost ridicat în Forul roman, de Camillus, în 367 î.Chr. A fost sediul reuniunilor senatului roman.
CONSIVA sau *CONSIVIA* Protectoare a ogoarelor în mitologia romană, celebrată în timpul Saturnaliilor*. A fost mai apoi asimilată zeiței Rhea*.
CONSIVIA -> CONSIVA
CONSO Zeul prudenței si al prevederii în mitologia romană, provenit dintr-o divinitate italică arhaică, protectoare a- agriculturii. Acestui zeu i se atribuie sfatul dat lui Romulus* de a răpi sabinele*. La serbările date în cinstea lui, în august şi decembrie, numite Consualii, aveau loc alergări de cai şi de măgari, încununați cu flori de cîmp. Templul lui era pe colina Aventinului* (2).
COPREOS Fiul lui Pelope" şi sclav al lui Euristeu* în mitologia greacă.

w-
CORACI Preoți ai zeului Mitra* în mitologia persană, personificare a soarelui şi a focului.
COREB Fiu al regelui Frigiei, Migdon*. în timpul asediului Troiei* de către greci, a venit în ajutorul regelui ' Priam*, stimulat de iubirea pentru Cassandra*, fiica acestuia.
Virgiliu, *Eneida,* II, 341, 424
. *CORIBANȚI* Preoți ai zeiței Cibele*, care practicau,,. în Creta, cultul acesteia, prin dansuri frenetice şi violente, ce ajungeau pînă la mutilări, în acelaşi timp, foloseau instrumente zgomotoase. Acestea au servit" la început pentru a acoperi țipetele micului Zeus*, ca să nu fie auzite de Cronos*, care 1-ar fi devorat, ca pe ceilalți, fii avuți de la Rhea*.
CORICIA Peşteră în Focida, lîngă Delfos*, consacrată zeului Pan* şi nimfelor*.
'CORITOS Fiu al lui Paris* şi al nimfei* Enona*. După alții, fiu al lui Zeus* şi al Electrei*, întemeietor al oraşului Cortona.
CORNUL ABUNDENȚEI
AMALTEA.
ABUNDENȚA, AHELOU,
CORONIDA Fiica lui Flegias*, prinț al lapiților*; după o altă versiune, fiica unui rege al Tesaliei, adorată de Apollo* şi ucisă de acesta pentru necredință, nu înainte
109
însă de a-i fi dat un fiu, pe Esculap*. Corbii care au trădat-o pe Coronida lui Apollo şi care la început aveau penele albe, din clipa aceea, drept pedeapsă, au devenit negre, aşa cvjfn sînt şi astăzi.
Ovidiu, *Metamorfoze,* II, 542, şi urm.
CORTINA Pielea sarpe'lui Piton, cu care Pitia*, preoteasă a lui Apollo*, acoperea trepiedul pe care şedea în timpul rostirii hotărîrii oracolului*. Şarpele fusese ucis mai înainte de zeu, iar pielea lui a devenit sacră.
COTTITO sau *COTYS* Zeiță de origine tracă, al cărui cult, adus în Atena în sec. V, avea un caracter licențios.
COTYS -> COTTITO
CRANAOS Succesor al lui Cecrop* la tronul Aricei, în epoca în care s-a dezlănțuit potopul lui Deucalion*.
CREON Rege al Tebei* (2), fiu al lui Meneceu* şi frate al locastei*, mama si apoi soția lui Edip*. Aflînd de monstruosul incest, Edip a pornit, orb, în lume, însoțit de credincioasa sa fiică, Antigona*. în urma sa, Creon a pus stăpânire pe tronul Tebei, iar pe cei doi fii ai lui Edip, Eteocle* .şi Polinice*, i-a învrăjbit atîta, încît aceştia au ajuns să se ucidă unull pe altul. Antigona, care a vrut să-şi- îngroape frații, după legea pămîntu'lui, a fost condamnată la moarte. O dată cu ea şi-a luat viața şi fiul lui Creon, Emon*. Mai tîrziu, Creon a fost ucis pentru nelegiuirile lui față de Teseu*.
Sofocle, *Antigona, Edip rege, Edip la Cdlonos,* tragedii; Jean Cocteau, *Edip rege,* muzica de Stravinski; Anouilh, *Antigona*
110
CREPUSCULUL ZEILOR Ziua cea din urmă în mitologia scandinavă, sfîrşituil lumii şi, deci, al nelegiurilor omeneşti. Atunci, zeii vor fi decimați de monştrii care vor aipărea din toate ungherele pămîntului spune legenda. După cîtăva vreme de la această catastrofă universală, va apărea o lume nouă, în care va domni înțelegerea şi fericirea, ,
Richard Wagner, *Amurgul zeilor,* operă lirică
CREUSA (1) Fiica lui Creon*, regele Tebei* (2); cînd la-son* si Medeea* se aflau ⁽în Corint, lason şi-a părăsit soția pentru^ Creusa. Medeea însă s-a răzbunat, oferind Creu-sei un veşmînt care, de îndată ce 1-a îmbrăcat, a făcut să fie arsă de vie. (2) Fiica lui Priam*, regele Troiei*, şi soția lui Enea*, dispărută în timpul incendiului Troiei; după o altă versiune, aceasta i-a apărut lui Enea în chip 'de umbră şi 1-a sfătuit să-şi continue drumul

spre Italia, fiindcă aşa hotărîseră zeii. (3) Fiică a lui Oceanus* şi a Terrei, soția lui Perseu*.
CRISAORE Fiu al Medusei*, ieşit din trupul acesteia atunci cînd a ucis-o Perseu*. Frate al calului Pegas*.
CRISEIDE Fiica lui, Crîseu* (1), făcută sclavă de Agamemnon*. în timptil războiului împotriva Troiei*. Părintele ei a vrut să-şi recapete 'fiica, dar Agamemnon 1-a refuzat. Apollo* a abătut atunci o epidemie de ciumă asupra taberei grecilor, după care Criseide[1] a fost restituită tatălui, iar Agamemnon şi-a însuşit -o pe Briseis*.
Homer, *lliada;* I, III, 143
CRÎSEU (1) Preot al lui Apollo*, tatăl Criseidei*. (2) Prima soție a lui Dardanos*.
ICRISOTEMIS Fiica lui Agamemnon* şi a Olitemnestrei*, soră a lui Oreste*, a Electrei* şi Ifigeniei*. Firea ei era
111
opusă aceleia a Electrei, de aceea i-a şi luat apărarea mamei lor în timpul conflictelor familiale.
CRIŞNA Divinitate vedică, identificată cu Apollo* al grecilor. De mic a 'trăit printre păstori, apoi a trecut prin diferite peripeții care 1-au ridicat, pentru eroismul şi în-demînarea lui, printre zei. Faptele lui sînt povestite în epopeea sanscrită *Mahabharata.*
CRODO Divinitate la vechii saxoni, identificată cu Cibele* şi Saturn*
CRONII Serbări celebrate 'la Atena, în onoarea lui Cro-nos*.
CRONOS Cel mai tînăr dintre titani*, fiu al lui Uranus* si al Geei*. El si-a detronat tatăl cu ajutorul mamei şi a luat-o de soție pe Rhea*. Pentru a nu fi cîndva detronat la rîndul lui de proprii copii, i-a ucis, devorîndu-i unul după altul, abia născuți. A fo'st salvat numai Zeus*, lui Cronos dîndu-i-se, bine ascunsă în scutece, o piatră. Cînd Zeus a devenit matur, 1-a făcut pe Cronos să vomite toți copiii devorați. Aceştia au fost titanii, care, vă-zîndu-se în libertate, s-au revoltat împotriva lui. în lupta dintre Zeus [v]şi titani a învins cel dintîi si titanii au sfîr-şi't în fundul Infernului.
CROTON Fiul lui Pari* şi. al nimfei* Eufemia. A fost metamorfozat de muze* — pe care Eufemia le-a hrănit cu laptele ei — în constelația Săgetătorul. .
CUBA Zeiță romană care, veghea asupra somnului copiilor.
112
CU M A Oraş socotit a fi fost colonie greacă în Italia, în împrejurimi (în Campania de azi) se afla peştera sibilei* cumane, autoare a nouă cărți consultate de romani în momentele grele.
CUNINA Zeiță romană care veghea leagănele -copiilor.
CUPI'DON -± AMOR
CUREȚI Nume dat de titani* preoților Cibelei*, care, cu sunetele instrumentelor lor gălăgioase, au acoperit țipetele lui Zeus* abia născut, pentru a nu fi devorat de Cronos*. După o altă legendă, în mitologia cretană ei au fost demoni*.
C'UVERA Zeul care-i proteja pe bogătaşi şi bogățiile lor în mitologia vedică:
CUYCHA. Divinitate peruană care personifica soarele, focul si curcubeul. Focul era supravegheat de un colegiu de fecioare.
Dicționar de milolocjic

D

nio Pollaiuolo, Giorgione, Andrea del Sarto, Andrea Appiani, Andrea Schiavone, Ugolini di Nerio, Franțois Gerard etc.; pictură. G. L. Bernini, sculptură
DABAIDA Divinitate în America Meridională. Dezlănțuia furtuni, fulgere şi tunete.
DACTILI Demoni* originari din muntele Ida* si stabiliți în insula Creta. Erau socotiți a fi primii meşteşugari ai metalelor.
DAFNIS. (l) Păstor din Sicfflia, socotit fiu al lui Mercur*, îndrăgostit de nimfa* Chloe, povestea lor de iubire a inspirat mulți creatori. (2) Fiul lui Hermes" şi al unei naiade*. I se atribuie invenți'a poeziei bucolice. A rămas orb în clipa cînd s-a dovedit infidel nimfei

îndrăgite mai înainte.
Longos, *Dafnif; şi Chloe,* poem; Maurice Ravel, *Dafnis şi Chloe,* poem coregrafic
DAFNOMANȚIE Profeție practicată în Grecia, prin mijlocirea frunzelor şi a ramurilor de lauri sau de dafin.
DADEE Serbări celebrate la Atenş, în timpul cărora torțele se țineau aprinse timp de trei zile.
DAG Zeul luminii în mitologia nordică, fiu al Nopții* şi al picăturilor de rouă.
DADUCOS Preotul suprem care, în timpul Misterelor de la Eleusis*, purta flacăra sacră, simbol al eternității cultului zeiței Cibele*.
DAEVI Genii* rele sau zei războinici în mitologia persană. Făceau parte din suita lui Ahriman*, personificarea răului.
DAFNE. Nimfă* iubită de Apollo*. în timp ce, o dată, era urmărită de acesta, a implorat ajutorul altor zei şi' în aceeaşi clipă, sub privirea înmărmurită a lui Apollo, s-a prefăcut în laur. Cu frunzele ei, mai tîrziu, erau încununate frunțile poeților.
Ovidiu, *Metamorfoze,* I, 452, Statiu, Lucian, G, B. Marino, Ottavio Rinuccini, melodramă, muzică de Jakopo Peri, Gabriele D'An-nunzio, poem; frescă la Pompei în Casa familiei Vettius; Anto-
DAGDA Zeu binevoitor al celților din Islanda. Avea două fiice: pe Angus*, zeița iubirii, şi pe Brigit*, zeița poeziei şi a înțelepciunii.
DAGON Divinitate venerată de filisteni, în Siria. Era reprezentată cu o coadă de peşte. După o versiune, proteja agricultura.
DAIBOTH Idol feminin în mitologia japoneză, înconjurat de nimburi de aur, adevărat furnicar de alte divinități mai puțin importante.
DAIKOKA Divinitate japoneză, protectoarea meşteşugarilor.
114
115
DAIMONI -> DEMONI
DAIRO Autoritatea religioasă supremă la japonezi. După unii, fiu al cerului.
DAJOWE Solemnitate religioasă japoneză, în care împăratul (mikado) oferă zeilor orezul nou cules.
DAM ĂST ~» PROCUST
DAMASTOR Unul din giganții* rebeli în fața autorității Hui Zeus*. Neavînd altă armă, aruncă împotriva acestuia un alt gigant, pe Atlas* (1), pietrificat de zeița Atena*.
DAMIA (1) Zeiță a vegetației în mitologia greacă, corespunzătoare Persefonei*. (2) Preoteasă a Cibelei*.
DAMISOS Cel mai iute dintre giganți*. Chiron* 1-a dezgropat şi i-a luat gleznele, punîndu-le la picioarele lui Ahile*, discipolul său. In felul acesta, eroul de la Troia* a devenit cel mai iute alergător.
DANACEE Monedă pusă de greci în gura. morților pentru a o avea în clipa cînd Caron* îi primea în barca lui, pentru a-i transporta pe apa Stixului*, în Infern.
DANAE Fiica lui Acrisiu*, regele Argeşului* (5), şi a. Euri-dicei*. Pentru a evita împlinirea unei profeții, după care •• Danae trebuia să se supună lui Zeus*, Acrisiu a închis-o într-un turn. Zeus însă s-a transformat într-o ploaie de aur şi a pătruns în turn nestînjenit, Danae împreună cu
116
copilul a fost aruncată de Acrisiu în mare şi salvată prin grația zeilor. Fiul ei a fost Perseu*.
Fresce **în** Casa familiei Vettius şi în Casa Reginei Margareta din Pompei; Tiziano, Correggio, Tintoretto, Rembrandt, Van Dyck, pictură
DANAIpE Cele cincizeci de fiice ale lui Danaos*, regele Libiei.
Antonio Salieri; *Danaidele,* tragedie lirică
DANAOS Fiul lui Belo* (1), rege al Libiei. De cele cincizeci de fiice ale sale s-au îndrăgostit cei cincizeci de fii ai lui Egipt, propriul său frate. Danaos fugi cu fetele sale în

Argos (5), unde ajunse un rege iubit de populația acestei regiuni pentru prosperitatea'obținută acolo. In acelaşi timp avu proasta inspirație să-si pună fetele să-si ucidă soții. Dintre aceştia s-a salvat numai Linceu*, care nu 1-a iertat.
DANUBIU Divinitate a fluviului cu acelaşi nume, la sciți.
3ARDANI Un alt nurne al troienilor, de la Dardanos*, iul lui Zeus* şi al Electrei*. Ținutul se numea Troada şi ra stăpînit într-un timp de Enea*.
DARDANOS Fiul lui Zeus* si al Electrei*, strămoş al tro-snilor, născut în Etruria (Italia); întemeietorul oraşului)ardania, Troia* de mai tîrziu.
irgiliu, *Eneida,* VIII, 134
al
.*RETE (1)* Renumit boxer în Troia*. (2) în *Iliada,* apare preot al lui Hefaistos*. (3)-Credincios tovarăş de lupte lui Hector*i.
DARMA Zeu vedic cu înfățişarea unui bou, despre care se spune că ar fi apărut din sînul lui Brahma*.
117
DAUNUS Părintele lui Turnus*, rivalul lui Erîea. Virgiliu, *Eneida,* X, 616
DAZBOGU Zeul soarelui şi personificarea acestuia în mitologia slavă, identificat cu Apollo* din mitologia
greacă.
• »
DEDAL Arhitect atenian, inventator si sculptor, „Invidios pe nepotul său, Tăios*, 1-a ucis şi s-a refugiat în Creta, la regele Minos*. Aici a construit labirintul*, în care Mi-nos 1-a închis pe Minotaur*. Bănuit apoi de a fi corftri-buit la fuga lui Teseu* care a venit să ucidă monstrul — el fiind acela care a dat Ariadnei* firul care 1-a scos pe Teseu din labirint — şi-a făurit pentru el şi pentru fiul lui, Icar*, aripi din ceară,. care i-au ajutat să-şi ia zborul din Creta. Icar însă s-a apropiat prea mult de soare, aripile s-au topit şi s-a prăbuşit în mare, în apropierea Sardiniei. Dedal a ajuns pînă în Sicilia, unde a fost primit de regele Cocal*. Acesta, temîndu-se de răzbunarea lui Minos, a preferat să-1 omoare. Lui Dedal i se atribuie, printre altele, şi construirea templului lui Apollo* din Cumae.
Frescă la Pompei, în Casa lui Menandru şi în Casa familiei Vettius; Sofocle, Euripide şi Aristofan, Ovidiu, *Metamorfoze,* VIII, 183 şi urm.; Gabriele D'Annunzio, literatură; Brueghel, Brili, pictură; Antonio Canova, sculptură
DEET în .mitologia egipteană, regiunea parcursă de soare în timpul nopții. umbrelor,
DEIANIRA Fiica lui Eneu*. Avînd de ales între Ahelou* şi Heracles*, 1-a preferat de soț pe al doilea. S-a îndrăgostit. de ea şi centaurul* Nexus*, pe care Heracles 1-a ucis însă. Pentru a se răzbuna, înainte de a muri, Nexus a lăsat Deianirei un talisman cu sîngele lui otrăvit, amă-gind-o că ea, în momentele de infidelitate din partea soțului, 1-ar putea readuce pe acesta pe drumul cel bun.
118
O dată, cu o astfel de ocazie, ea i-a dat lui Heracles acest talisman, iar eroul, folosindu-1, a murit în dureri îngrozitoare. De disperare, Deianira şi-a luat zilele.
Ovidiu, *"Metamorfoze,* IX, 98; Guido Reni şi Gaetano Cando'lfi, pictură
DEIDAMIA Fiica lui Licomede* (1). A avut de la Ahile* pe Neoptolem* care, mai tîrziu, îl va ucide pe regele Troiei*, Priam*, în conflictul dintre greci şi troieni.
DEIFOB Fiul lui Priam*, regele Troiei*, si al Hecubei*. upă moartea lui Paris*, a luat-o în căsătorie pe Elena*, ar cînd Troia a căzut în mîna grecilor, a fost ucis de VIenelau*, primul soț al Elenei.
DEIFOBE Numele sibilei* cumane (sau din Cuma*), care 1-a călăuzit pe Enea* în Infern. /irgiliu, *Eneida-,* VI, 36
DEILEON Tovarăş al lui Heracles* în expediția argonauților*.
1EION Fiu al lui Eol* şi soț al Aurorei*.
1EIPILE Fiica lui Adrast* (1) si soția lui Tideu*.

~)*ELFICA* (1) Sibilă*, fiica ghicitorului Tiresias* si preoteasă a lui Apollo* la Del'fos*. (2) Delficul era numit si \pollo*, datorită templului de aici închinat lui.
~)*ELF1NEE* Serbări celebrate la Atena, în cinstea lui Apollo Delficul (-> Delfica (2)).
119
DELFOS Oraş în Focida (Grecia), unde se afla templul şi oracolul* lui Apollo*. Aici îşi. rostea Pitia* profeţiile. Pe faţada templului erau scrise cuvintele: „Cunoaste-te pe tine însuţi".
DELIA Unul din epitetele zeiţei Artemis*, care s-ar li născut în insula Delos*.
DELII Serbări instituite de Teseu* în cinstea lui Apollo*, născut în insula Delos*,
DELLO Fecioare, preotese ale soarelui, la incaşii din Peru,
DELOS Insulă în arhipelagul Ciclări* Apollo* şi Artemis*.
unde s-au născut
DELUENTINO Zeu invocat ae teja de duşmani.
omani pentru a-i pro-
DEMETRA Zeiţa agriculturii şi a recoltelor în mitologia greacă; era, de asemenea, zeiţa vieţii sociale armonioase şi a fertilităţii. Fiica lui Cronos* şi a Rheei*, i-a dat lui Zeus* pe Persefona*, care i-a fost răpită de Pluto* şi dusă în Infern. De la Zeus, ea a obţinut mai apoi ca Persefona să stea cu ea nouă luni şi trei luni cu Pluto. Templul său cel mai important era la Eleusis*, unde se celebrau vestitele Mistere din Eleusis*. Demetra a fost identificată cu zeiţa Ceres* la romani. Este reprezentată — pe o frescă din Pompei — ca o femeie încununată cu spice de grîu, cu o torţă în dreapta şi un mănunchi de spice în stînga.
Demetra din Cnidos, la British Museum din Londra; frescă din Pompei
120
DEMODOIi Cîntăreţ orb la curtea lui Alcinou*, regele feaciilor*.
Homer, *Odiseea,* VIII, 44, 62 şi urm.; 471 şi urm.
DEMOFILA (gr. prietenă a poporului) Epitet al sibilei* cumane (sau din Cuma*).
DEMOFON Fiu al lui Celeu*, regele cetăţii Eleusis*. A fost hrănit de Demetra* numai cu ambrozie* si pus în fiecare noapte să se purifice; mama lui Demofon, Meta-nira*, a rămas surprinsă de acest tratament si a împie-dicat-o pe zeiţă să se mai ocupe de fiul ei. Dar în acest fel, el a pierdut nemurirea.
DEMONI sau *DAIMONI Fiinţe* intermediare între zei şi oameni, unele bune altele rele. La romani, corespundeau geniilor*. Socrate însuşi socotea că posedă un astfel de demon, un fel de glas al conştiinţei. La romani, geniile erau în acelaşi timp spiritele morţilor sau umbrele acestora.
DEMOS Unul din caii lui Marte*.
DEMOPTOLEMOS Unul din principalii pretendenţi la mîna Penelopei* (proci*), ucis de Ulise*.
|v *DENDROFORH* Serbări orgiastice în onoarea lui Diony-p sos* şi a Cibelei*.

p *DEN T RIT E* Epitet atribuit Elenei*, soţia lui Menelau*,
|! răpită de Paris*, autoarea războiului între greci şi troieni.
După căderea Troiei*, revenită îri patrie, a fost ucisă din
răzbunare de fiii uneia din văduve, regina Palissa, prin
spînzurare de un copac (gr. *dendron).*
121
DERCETÎS Mama Semiramidei, întemeietoarea legendară a Babilonului. Şi-a părăsit fiica şi s-a aruncat într-un lac, unde a fost prefăcută într-o .sirenă. Venerată ca zeiţă a Siriei şi Feniciei, a fost reprezentată cu'coadă de peşte.
DESTIN Cel mai puternic dintre toţi zeii, fiul Nopţii* şi al .haosului*. Era închipuit ca un bătrîn venerabil, sprijinit cu picioarele pe pămînt, ţinînd în mînă o urnă cu ursitele tuturor

muritorilor şi nemuritorilor.
DEUCALION Fiul lui Prometeu* şi soţul Pirrei*. Aflînd că Zeus* vrea să dezlănţuie un potop şi să distrugă omenirea, şi-a făcut o corabie pe 'care a reuşit să se salveze de la moarte. După noua zile şi nouă nopţi, el s-a oprit pe muntele Parnas*. Cînd apele s-au retras cu/totul, spune legenda, a consultat un oracol* care 1-a sfătuit să se arunce în mare, el, soţia lui şi oasele mamei lor. înţelegând că e vorba de oasele Marnei Terra, ei au aruncat în urmă pietre. Din ele au ieşit tot atâţia barba!! cît si femei, încît Pământul s-a populat fn continuare. Ovidiu, *Metamorfoze, l,* 313 şi urm.
DI AN A Zeiţă italică, personificînd lima. Corespundea zeiţei Artemis* în mitologia greacă. Era protectoarea vînă-torii si a sclavilor şi patroană a alianţelor dintre oraşele latine. Un templu al ei se afla în Aricia, lîrîgă Roma, şi un altul pe Aventin* (2). Este reprezentată ca o tînără îmbrăcată sumar, cu o tolbă cu săgeţi pe umăr si însoţită de o căprioară.
Jorge de Montemayor, *Diana,* roman pastoral; Gaspar Gil Polo, *Diana îndrăgostită,* roman pastoral; Jean Goujon, *Diana,* sculptură la Luvru; Ubaldo Gandolfi, *Diana şi Endimione;* Annibale Carracci, *Diana surprinsă de. Acteon;* Paolo Veronese, *Diana şi clinele,* pictură /
DIAVOL -» *DRAC*
DICA sau *DICE* Personificare a justiţiei în mitologia greacă. Ea denunţa tatălui ei, Zeus*, pe cel vinovaţi de .fapte necinstite.
DICE --> *DICA*
DEV Duhuri care trăiau printre ruine, sub formă de şerpi, în mitologia vedică.
DEVA Numele tuturor zeilor în mitologia vedică.
DEVERONA Divinitate latină, protectoare a curăţeniei căminului, a naşterii copiiior, a recoltei şi roadelor pă-mîntului.
DIA Zeiţă romană, identificată cu Ceres*. Cultul ei era oficiat de preoţii arvali*.
DIDONA sau *ELISA* Prinţesă feniciană ajunsă în nordul Africii, după ce soţul ei, Sirieu*, a fost ucis de Pigma-lion* (2). Aici a întemeiat Cartagina. Mai tîrziu însă, şi-a luat zilele, fiindcă voia să scape de ameninţările regelui : Iarba*, care ar fi vrut s-o ia de soţie; după o altă legendă, s-a sinucis fiindcă a fost părăsită de Enea*, pentru care' încercase o mare iubire.
yirgiliu, *Eneida,* IV; Etienne Jodelle, *Sacrificiul Didonei;* Christo-
pher Marlowe, *Tragedia Didonei;* Al. Hardy *Sacrificiul Didonei;* Ş,Cristobal' de Virues, *Elisa-Dido,* tragedie; Pietro Metastasio, *Di-na părăsită,* melodramă; Henry Purceii, *Dido şi Enea,* operă .'lirică; Domenico Scarlatti, *Didona părăsită;* Hector Berlioz, *Di~*
dona şi troienii în Cartagina, muzică, Rubens, *Didona pe rug;* VGuercino, *Moartea Didonei;* Claude Lorrain, *Didona;* Joseph T.ur-
ner, *Didona construieşte Cartagina;* Reynolds, *Moartea Didonei,*
pictură

DIMA Rege al Traciei şi părinte al Hecubei*, soţia lui Priam*.
DINO Una din cele trei graie* în mitologia greacă, surori ale gorgonelor*. Ele aveau un singur oohi şi un singur dinte, de care serveau alternativ.
DIOMEDE (1) Fiu al lui Tideu*. A luat parte la războiul Troiei*. Cu ajutorul Atenei*, i-a rănit chiar pe Ares* şi Afroditâ*, împreună cu 'Ulise* a transportat apoi statuia sacră a Atenei (Paladiu*) în Argos* (5). De aici a plecat mai departe, în Italia de sud, unde a întemeiat mai multe cetăţi, printre care Brindisi si Benvento. După versiunea lui Dante, Diomede 1-a însoţit pe Ulise pînă la Coloanele lui Hercuile* şi împreună cu el şi-a găsit moartea acolo. (2) Fiul lui Hermes* şi rege al Traciei. Făcea ca străinii pripăşiţi prin ţara lui să fie devoraţi de cai. Her-cule* 1-a pedepsit, pregătindu-i aceeaşi, moarte.
Homer, *Iliada,* V, 330 si urm.; 850 şi urm.; Virgiliu, *Eneida,* I, 97, 471, II, 164; X, 28; Dante, *Infernul, c.* XXVI
DIOMELE Serbări vesele la Atena, în cinstea lui Hera-cles*.
DIONA Fiică a lui Uranus* si a Geei* în mitologia greacă, una din soţiile lui Zeus*. După o legendă, ca este mama Afroditei*.
DIONEA Alt nume a)l zeiţei Afrodita*, provenit de -la numele mamei ei, Diona*.

DIONISII Serbări în cinstea lui Dîonysos* ţinute la Atena, toamna. Aceleaşi serbări erau dedicate, la Roma, lui Ba-chus*. Acestea ar fi o 'primă formă a carnavalului din timpurile moderne.
124
DIONYSOS Fiu ai lui Zeus* şi al. Semelei*, zeul vinului si al euforiei în mitologia greacă, corespunzător lui Ba-chus* în cea romană. Era însoţit de satiri* şi de sileni* (1), care se pretau în totul la faptele stăpînului lor. Proteja si agricultura şi, ca atare, era venerat împreună cu Deme-tra*, în Misterele din Eleusis*. Cei ce nu-i primeau darurile — produse agricole —- erau cuprinşi de nebunie sau mureau. Era venerat în aceeaşi măsură cu Afrodita*, zeiţa iubirii. Ca si Apollo*, era invocat de poeţi şi de artişti. Era motiv de bucurie şi de entuziasm nelimitat, de inspiraţie creatoare. Descoperitor al vinului, tot el a inventat si plugul; înveselea munca cîmpului, viaţa artiştilor şi ospeţele. A fost inspirator al artei dramatice, al ditirambului, al dramei, al comediei şi al dansului. Insufla arta profeţiei celor ce î se dedicau trup şi suflet. Era sărbătorit pretutindeni, în Grecia, dar mai ales în Atica şi la Atena. La Delfos*, împreună cu Apollo, era venerat ca liberator, la romani era chiar numit Liber*. Menadele' sau bacantele* îi ofereau serbări, frenetice pe muntele Par-nas*, îmbrăcate în piei de animal, însoţite de strigăte si jocuri orgiastice. A fost reprezentat în multe chipuri, ca şi Bachus.
Dionysos copil, în braţele lui Sileii, sculptură din sec. III î.Chr.„ azi la Luvru; Praxite'les, *Dionyso* purtat în braţe de Hermex,* sculptură; *Patimile lui Dionysos,* frescă în Vil] a Misterelor, din *Pompei; Dionysos în chip de efeb,* basorelief la Herculanum; Mi-chelangelo, sculptură; Tizian, Rubens, Van Dyck, Jacob Jordaens, i·Nicolas Poussin etc., pictură
DIOSCURI Castor'şi Pollux, fiii lui Zeus* 'Şi ai Ledei*. Cel dintîi era îndemînatic în a îmblînzi caii şi a-i su-
|pune voinţei lui, celălalt era. un neîntrecut luptător cu pumnii. Au participat la expediţia argonauţilor*, la vînă-toar'ea porcului mistreţ din Calidonia* si au luptat împotriva fiilor lui Afareu*. Tot ei le-au răpit şi pe fiicele lui
. Leuicip*. în lupta împotriva fiilor lui Afareu, Idas* şi Lin-ceu* (2), Castor a fost ucis, iar Pollux, pentru a nu rămîne singur, a cerut lui Zeus să împartă nemurirea cu el. Acesta i-a ascultat rugămintea si a hotărît să rămînă o zi în Olimp* si o alta în Infern. Exemplu ideal de iubire fra-
125
ternă, ca şi *de* înţelegere la bine şi la rău, dincolo de orice sentiment. Erau reprezentaţi ca doi tineri atleţi, sprijiniţi unul de altul. Au protejat pe marinari si si-au arătat bunăvoinţa faţă de toţi muritorii. Jocurile olimpice erau organizate sub egida lor.
Statuile *Dioscurilor* din faţa Palatului Quirinale din Roma; sculpturi din Templul din Locri, azi la Muzeul Naţional din Napoli
DIOSCURII Serbări celebrate în Grecia în. onoarea Dioscurilor*, mai precis în Corcira şi Sparta. Aceleaşi serbări se celebrau si la Roma, unde Dioseurii ar fi luat parte la nişte bătălii.
DIRAE -> ERINII
DIRCE Soţia lui Lico*. A persecutat-o pe Antiope* (2), fiica regelui Tebei*(2), Nicteu. Fiii acesteia, Amfion* şi Zeto*, au răzbunat-o, legînd-o pe Dirce de coarnele unui taur înfuriat.
Frescă în Casa Vettius din Pompei; *Taurul Farnese,* sculptură la Muzeul Naţional din NajSoli
DISĂRI Divinitate arabă, avînd atributele lui Dionysos*, ca zeu al euforiei, si ale lui Apollo*, ca zeu al soarelui.
DISCORDIA Zeiţa romană a neînţelegerii, a vrajbei şi a violenţelor, îl însoţea întotdeauna pe Marte*. Era reprezentată ca o femeie cu capul plin de şerpi, avînd într-o mînă o spadă şi în cealaltă o viperă. Fiii ei erau spaima si groaza.
DITE Un alt nume al lui Pluto* (2) şi al Infernului însuşi în mitologia romană.
DITTI Pescarul care i-a scos din apele mării, pe ţărmul unei insule din Ciclade*, pe Danac* şi pe fiul ei, Perseiv".
126

DOCHIA sau *BABA DOCHIA* Personaj legendar din mitologia poporului român. Gheorghe Asachi, făcînd o analogie cu numele de Dacia, a compus o baladă în care Dochia este fiica regelui Decebal; urmărită de împăratul Traian, este preschimbată de zeul Zamolxe* într-o stîncă. Dochia, după unele versiuni, şi-ar avea originea în mitologia tracă şi ar fi identificată cu zeiţa Niobe*. îi poartă numele mai multe stînci antropomorfe din ţară: în Rarău, pe Ceahlău, Bucegi etc. .
DODONA Pădure în Caonia* (Grecia), unde preoţii şi preotesele lui Zeus* interpretau voinţa zeului, după mişcarea frunzelor stejarului care îi era sacru.
DOORGA Soţia zeului Siva* în mitologia vedică, cores-purizînd zeiţei Atena* a grecilor.
DORIS Soţia lui Nereu* si mamă a nereidelor*.
DORJE Trăsnete produse de preoţii tibetani pentru a alunga demonii*.
DORO Strămoş al dorilor, socotit fiu al lui Apollo* al lui Poseidon*.
sau
DRAC Personaj malefic din folclorul şi literatura cultă românească, de gen masculin, urît şi rău prin excelenţă, cu eventuală derivaţie din limba latină *(draco).* Are aspect omenesc, uneori asemănător Faunului*.
DRÂGAICE în mitologia românească zîne* rele, nemiloase, care îi schimonosesc pe oameni. La 24 iunie se ţine o sărbătoare populară consacrată coacerii grînelor, ', numită Drăgaicu.

DRIADE Nimfe* ale pădurilor în mitologia greacă, fiicele lui Nereu* şi ale lui Doris*. Ele mureau o dată c% planta în care îşi duceau viaţa.
DRIOPE Nimfă* în mitologia greacă, iubită de Apollo*. Intr-o zi, viind să culeagă o floare pentru fiul ei, Anfise, a rupt un lotus în care prinsese viaţă nimfa Lothis, protejată de Dionysos*. A fost preschimbată, la rîndul ei, în lotus.
DRUIZI Preoţi şi profeţi ai celţilor din Galia si Britania, experţi în astronomie, medicină şi jurisprudenţă. în cultul lor, jertfeau chiar şi vieţi omeneşti. Răspândirea acestui cult a fost interzisă la Roma de împăratul Claudiu. Planta sacră le era vîscul, pe care îl ofereau credincioşilor în prima zi a anului. Cei ce mureau, după concepţia lor, ajungeau în insula vitejilor si a celor plini de virtuţi, unde domnea o primăvară veşnică. -#• BARZI.

E

DSISOO Divinitate lungi.
japoneză protectoare a călătoriilor
DUSSI .Duhuri rele la celţi, care apăreau în timpul coşmarurilor.
EA (1) Nimfă* care a fost prefăcută într-o, insulă pentru ca 1-a respins pe zeul fluvial Fasi. (2) Divinitate supremă în mitologia asiro-babiloniană.
E AC Fiu al lui Zeus* şi al Eginei*, tatăl lui Telamon*.şi al lui Peleu*, întemeietor al dinastiei eacizilor. Cînd ţara lui a fost pustiită de o ciumă, Zeus*, ascultînd rugămintea acestuia, *a* schimbat toate furnicile în oameni, care s-au numit apoi mirmidoni* si au participat la războiul împotriva Troiei*, alături de grecii conduşi de Ahile*. După moarte, Eac a fost judecător în Infern împreună cu Minos* şi cu Radamant*. O altă versiune spune că Eac a luat parte la construirea Troiei împreună cu Apollo* şi cu Poseidon*.
EACEE Serbări religioase şi publice la Egina (Grecia) în cinstea lui Eac*.
,DWYN (1) în mitologia celţilor din Britania, zeiţa dragostei. (2) în mitologia vedică, personificarea cerului luminos.
EAGRU Soţ al Caliopei* si tatăl lui Orfeu*, pe care 1-a iniţiat în misterele lui Bachus* si în arta poeziei.
EBAL Rege al Spartei, tatăl lui Tindar*, bunic al Dioscu-rilor* si al Elenei*.
.*EBE Zeiţa* tinereţii veşnice în mitologia greacă, fiica lui Zeus* şi a Herei*. A fost

paharnica zeilor în Olimp* (1)

129
înaintea lui Ganimede*. Cînd Heracles* a fost adus printre zei, i-a fost dată ca soţie.
Pictură de Allori-Bronzino
EBLIS Divinitate mitologică persană. Geniu al binelui, victorios împotriva îngerilor răzvrătiţi.
ECAMEDE Sclava lui Nestor*, unul din înţelepţii greci care au participat la asediul Troiei*.
Homer, *Iliada,* XI, 624
ECHIDNA Creatură jumătate femeie, jumătate şarpe în mitologia greacă. A dat naştere unor monştri ca Cerber*, Himera*, leul din Nemesis, Sfinxul*. A fost ucisă, de Argos* (2), cel cu o sută de ochi.
ECHION (1) Numele unuia din giganţi*. (2) Fiul lui Her-mes*; a luat parte la expediţia argonauţilor*, pentru obţinerea lînii de aur*.
ECO Nimfă* din Beoţia, căreia îi plăcea să vorbească ifără. încetare. A fost folosită pentru aceasta de Zeus* ca să o întreţină pe Hera*, în timpul aventurilor lui galante. Cînd Hera şi-a dat seama, a pedepsit-o, făcînd-o să nu mai poată rosti decît ultimele silabe ale întrebărilor care îi erau adresate, îl îndrăgise pe Narcis*, dar nu-i putea răspunde acestuia decît astfel. Narcis, neînţelegînd-o, a respins-o. Disperată, a rătăcit prin munţi ,şi păduri, pînă cînd din ea nu a mai rămas decît... ecoul, în sfîrşit, după o altă legendă, fiind respinsă de Narcis, a fost îndrăgită de Pan*, dar nu a putut uita iubirea pentru Narcis şi s-a stins de durere. Zeii au presehimbat-o într-o stâncă.
Ovidiu, -*Metamorfoze,* III, 349 şi urm.
f
130
EDESIA -> BIBESIA si *EDESIA*
EDIP Fiul lui Laios* şi al locastei*. Voind să evite împlinirea unui oracol* care i-a prevestit că va.fi ucis de propriul lui fiu, Laios, după ce i-a zdrobit picioarele (gr. *edip,* cu picioarele umflate), 1-a încredinţat pe Edip unui păstor, pentru a-1 duce pe muntele Citeron* si a-1 ucide. Salvat însă de alt păstor, Forban (2), si cond'us la Polib*, regele Corintului, dorind să-şi cunoască originea Edip s-a adresat oracolului de l'a Delfos*, care îi prezise că îşi va ucide tatăl şi se va căsători cu propria lui mamă. în drum spre , Teba* (2), la înapoiere, în urma unei neînţelegeri cu un străin, 1-a ucis. Acesta nu era altul decît tatăl lui. în acelaşi timp, un Sfinx* pustia regiunea Tebei, al cărei rege era acum, după moartea lui Laios, Creon*, cumnatul său. Cel ce dezlega enigma Sfinxului devenea regele Tebei ^i lua în căsătorie pe locasta. Edip a intuit răspunsul la ghicitoarea Sfinxului şi astfel a ocupat tronul .Tebei şi a luat de soţie pe locasta, în realitate propria lui mamă. A avut doi fii: Eteocle* si Polinice*, şi două fete: Antigona* .şi Ismena*. Mai târziu, cînd regiunea a fost devastată de o ciumă,' un oracol a atribuit această calamitate faptului că asasinul lui Laios nu a fost încă pedepsit. Edip a aflat, cu această ocazie, că cel vinovat era el. De disperare şi-a scos ochii, iar locasta s-a p^{v}.n~ zurat. Edip a .părăsit Teba, însoţit de Antigona. Aj ^ns la Atena, a fost primit cu înţelegere de regele Teseu* şi a •'murit la Colonos, în apropierea Atenei.
Cinotone, *Edipodia,* poem; Eschil, *Laios, Edip, Cei şapte contra Tebei;* Sofocle, *Edip rege, Edip la Colonos;* Euripide, *Fenicienele, Edip;* Seneca cel Tînăr, *Edig rege şi Phoenissae;* Statius, *Tebaida;* , r. A. Dell'Anguillara, *Edip,* tragedie; Pierre Corneille, *Edip,* tragedie; Voltaire, *Edip;* Hugo von Hofmannsthal, *Edip,* tragedie; •\ndre Gide şi Jean Cocteau, George Enescu, Henry Purcel!, Auggero Leoncavallo, Ildebrando Pizzetti, Igpr Stravinski, Modest •Musorski, Mendelssohn Bartholdi, muzică; Ingres, *Edip yi -Sfinxul,* pictură
.*EDUCA* Divinitate romană, care proteja educaţia copiilor.
131
EEA sau *AIA* (1) Insulă în care trăia vrăjitoarea Circe*. (2) Regiunea în care se afla berbecul cu lîna de aur* — după unii Colhida* (Georgia de azi).

EETE Regele Colhidei*. L-a găzduit pe Frixus*, care i-a dăruit berbecul cu lîna de aur*, rîvnită mai apoi de argonauți*.
EETION Rege al Ciliciei, tatăl Andromacăi*, ucis de Ahile* împreună cu cei şapte fii ai lui.
EFESII Serbări nocturne, cu caracter orgiastic, consacrate cultului zeiței Artemis*, la Atena.
EFIALTE Unul din titanii* în mitologia greacă, care a participat la revolta împotriva lui Zeus*. împreună cu fratele lui, Oto*, a fost trăsnit de Apollo*, iar pentru isprăvile lor, au fost osîndiți să stea amîndoi în Infern, legați de o coloană, spate în spate, si constrînsi să audă neîncetat țipetele unei cucuvele.
EGE Oraş în Cilicia, unde era răspîndit cultul lui Asele-pios*.
EGEA Regină a amazoanelor*, înecată în marea care îi poartă a,zi numele: Marea Egee.
EGEMONA Epitet atribuit în Arcadia* zeiței Artemis* („conducătoarea"), după numele unui templu care îi era consacrat.
EGERIA Nimfă* romană de o rară frumusețe, adorată 'ca zeiță protectoare a naşterilor. A fost soția şi sfătuitoarea regelui Nurna Pompiliu*. După moarte, a fost preschimbată într-un izvor, lîngă Aricia, în Latium*.
Virgiliu, *Eneida,* VII, 763; Pietro Metastasio, melodramă
EGESTA Personificare a sărăciei în mitologia greacă, ființă infernală.
Vergiliu, *Eneida,* VI, 276
EGEU Tatăl lui Teseu*. L-a ucis pe Androgeu*, fiul lui Minos*, regele Cretei, şi de aceea a trebuit să trimită în Creta şapte tineri si şapte tinere, pentru a fi jertfiți Minotaurului*. Teseu, după ce a ucis monstrul şi a vrut să revină în Atica, în loc să ridice pînzele albe ale corăbiilor lui, aşa cum fusese învoit cu tatăl său pentru a anunța de departe victoria, le-a ridicat, din greşeală, pe -cele negre. Crezînd că Teseu a căzut pradă Minotaurului, acesta s-a aruncat în mare.
EGIALEA Soția lui Diomede*, eroul grec afirmat în războiul împotriva Troei*.
EGIALEU Fiu] lui Adrast* (1), singurul supraviețuitor din-trei cei şapte eroi care au pornit în expediția împotriva Tebei* (2). Egialeu s-a alăturat celor care au pornit o *a* doua expediție, numită a epigonilor*, pentru a-şi răzbuna părinții. El însă nu a supraviețuit, iar Adrast, din disperare, şi-a luat zilele.
EGIDA La început, platoşa lui Zeus*, apoi armura Atenei*. Era confecționată din pielea caprei Amalteea* (1), cu capul Gorgonei* în mijloc.
EGIGE Numele uneia din cele şapte fete ale Niobei* şi ale lui Amfion*, ucisă împreună cu surorile ei de săgețile zeiței Artemis*.
EGINA Fiica lui Asopo*; adorată de Zeus*, care, pentru a o întîlni, s-a înconjurat de o aureolă de foc.

EGIST Fiu al lui Tieste*. L-a ucis pe fratele acestuia, Atreu*, şi a pus stăpînire pe Micene*. A fost izgonit însă de Agamemnon*, celălalt nepot al lui Atreu, dar, mai apoi, acelaşi Agamemnon, cînd a plecat la războiul împotriva Troiei*, i-a lăsat în grijă tronul, în timpul absenței lui, Egist a uneltit cu soția acestuia, Clitemnestra*, iar la întoarcere, în înțelegere cu ea, 1-a ucis. Agamemnon a fost apoi răzbunat de fiul său, Oreste*, care i-a ucis pe amîndoi.
Euripide, *Edip, Tieste;* Sofocle, *Electra;* Eschil, *Agamemnon; Se*-neca, *Troadele;,* Viittorio Alfieri, *Agamemnon*
EIRA Zeiță a medicinii la vechii danezi.
EIRENE Zeița păcii* în mitologia greacă, Pax la romani. Este reprezentată ca o femeie ținînd într-o mînă o ramură de măslin si în alta pe Pluto* copil, simbol al bogăției.
ELA sau *HEL* Personificarea morții în mitologia nordică. Era stăpâna Infernului (Nifelheim*), unde primea pe toți cei de rea credință.
ELECTRION Fiul lui Perseu* si al Andromedei*, rege al Mieenei* si tatăl Alcmenei*.

ELENA Fiica lui Zeus* si a Ledei* în mitologia greacă, sora Dioscurilor* şi a Clitemnestrei*. De o rară frumusețe, ea a fost mai întâi soția lui .Menelau*, regele Spartei; în lipsa acestuia însă, a fost răpită de Paris*, sub protecția zeiței Afrodita*. Grecii au pornit atunci război împotriva Troiei* pentru a-1 pedepsi pe Paris, fiul regelui acestei cetăți, si a o relua pe Elena. După cucerirea Troiei de către greci, Elena a revenit în Sparta, dar, după moartea lui Menelau, a fost izgonită de fiii acestuia si a murit la Rhodos, spînzurată de fiii unuia din eroii morți la Troia.
Homer, *Illada* şi *Odiseea;* Virgiliu, Eneida, I, 650, VII, 364; Euripide, *Elena* şi *Troienele,* tragedii; Christopher., Marlowe, *Istoria doctorului Faust;* Ugo von' Hofmannsthal, *Tragedia Elenei,* dramă; Roşmann, *Elena;* Otto Brues, *Oglinda Elenei;* Leconte de Lisle, Giovani Pascoli, Gabriele D'Annunzio; Jean Giraudoux, *Războiul Troiei nu va avea loc;* Jacques Offenbach, *Frumoasa Elena,* operetă; Richard Strauss, *Helena,* operă, după textul lui Hoffmannsthal; Domenico Veneziano, Gerolamo di Cremona, Ca-riani, Giulio Romano, Andrea Schiavone, Guido Reni, G. B. Tip-,polo, Gustave Moreau, Van Marees, pictură; Antonio Canova, sculptură

ELAGABAL Divinitate solară în vechea Sirie, adorată sub forma unei pietre conice.

ELECTRA sau *LAODICE* (3) Fiica lui Agamemnon* si a Clitemnestrei* în mitologia greacă, sora lui Oreste* si a •Ifigeniei*. L-a ajutat pe Oreste . să-şi răzbune părintele, ucigând pe uzurpatorul şi ucigaşul Egist* şi pe Clitem-nestra. (2) Fiică a lui Oceanus* şi a lui Thetis (1)*, mama harpiilor*.
Euripide, Sofocle, *Electra,* tragedie; Eschil, *Coejorele,* tragedie; Prosper Jolyot de Crebillon, *Electra,* tragedie; Ugo von Hofmann-stahl, *Electra,* tragedie; Vittorio Alfieri, *Agamemnon* şi *Oreste,* tragedii; Eugen O'Neill, *.Din jale s-a întrupat Electra,* tragedie; Francois Joseph Gossec, Andre Gretry, Richard Strauss pe textul lui Hofmannstahl, muzică

ELENOS Unul din fiii lui Priam* şi ai Hecubei*. Le-a prezis grecilor victoria asupra Troiei. După moartea lui, Neoptolem* a luat-o de soție pe Andromaca*, văduva lui Hector*, şi[1] a întemeiat în Epir, unde s-a stabilit, o nouă ,'Troie. Aici 1-a găzduit pe Enea* în drumul său spre Italia.
Homer, *Iliada,* VI, 75 şi urm.; Virgiliu, *Eneida,* III, 295, 334 şi urm.

ELEU Divinitate abstractă în mitologia greacă, personificare a milei.

;ELEUSIS Localitate în Atica (Grecia), în care se organizau serbările în cinstea Demetrei* şi a Persefonei*. Au

fost instituite de Orfeu*, ca replică a misterelor egiptene în cinstea 2eiței Isis*. La aceste solemnități nu luau parte decît cei inițiați. Drumul dintre Atena şi Eleusis — pe o distanță de 22 de/km — era numit *via sacra* (drumul sfînt).

ELEUTERIA Zeița libertății în mitologia greacă, .corespunzând zeiței romane Libertas*. Eleuteria era, de asemenea, unul din numele lui Bachus*: „eliberatorul", „salvatorul".

ELISA Numele originar al Didonei*, întemeietoarea legendară şi prima regină a Cartaginei.

ELLE Fiica Iui Atamant* şi a Nefelei*. A trebuit să fugă împreună cu fra'tele ei, Frixus*, de teama celei de a doua soții a tatălui lor, Ino*. Nefele i-a ajutat să ajungă în Colhida*, grație berbecului cu lîna de aur* — ofrandă primită din partea lui Hermes* —, care i-a dus pînă la destinație, în zbor. Elle însă a căzut în mare, care de atunci s-a numit Ellespont. Frixus a sacrificat berbecul lui Zeus* si i-a dăruit lîna de aur regelui Eete"'.

ELLE N Fiul lui Deucalion* si al Pirrei*, strămoşul cel mai îndepărtat al elenilor.

ELPA Fiica ciclopului* Polifem*, răpită de Ulise*, după ce 1-a orbit de unicul ochi.

ELPEţJOR Tovarăş al lui Enea*, transformat de vrăjitoarea Circe* în porc. Recăpătînd trup omenesc, a căzut de pe acoperişul palatului vrăjitoarei şi -a murit.
Homer, *Odiseea,* X, 552 şi urm.; Goethe, *Elpenor,* fragment dramatic

ELURO Divinitate egipteană cu trup de om si cap de pisică.

EMON Fiul lui Creon*, uzurpatorul tatălui lui Edip* la tronul Tebei* (2). Cînd Antigona* a fost condamnată la moarte de Creon pentru că a îndeplinit ritualul funerar pentru frații ei, Eteocle* si Polinice*, după legile strămoşilor, Emon, care o iubea peste măsură, s-a

sinucis lîngă corpul ei.
EMPUSA Zeiță înfricoşătoare în mitologia greacă, care trimitea pe lume f antonie nocturne pentru a-i speria pe oameni. Ea însăşi era o asemenea fantomă, ' folosită în acest fel de Hecate*.
ENARETE .Nimfă*, soția lui Eol*, mama lui Alcione*, Si-sif*, Canace*, şi Salmoneu*.
ENCELADOS Cel mai puternic si mâi îndîrjit dintre gi-• ganți*. Trăsnit de Zeus*, s-a prăvălit pînă în fundul vul-Icanu'lui Etna* (2), de unde arunca foc şi flăcări. 'Virgiliu, *Eneida,* III; 578
. *ENDEIDE* Fiica centaurului* Chiron* şi soția lui Eac* de *f,* la care i-a avut pe Peleu* şi Telamon*.
ENDIMION Păstor de o rară frumusețe în mitologia greacă. A fost surprins de Zeus* în apropierea Herei* şi cpndamnat să doarmă timp de treizeci de ani. Zeița Se-lena*, îndrăgostită de el, venea să-1 vadă în fiecare noapte, iar mai apoi Zeus, înduplecat de rugămințile ei, i-a acordat o tinerețe veşnică şi un. somn adînc, timp în 'care Selena îl putea vizita ori de cîte ori dorea.
John Lyly, *Endimloh,* dramă; Dia Callecerada, poem; Al. Guidi, povestire romantică; John Keats, poem narativ; Reinhard Keise, Bernasconi, Niocolo Jommelli (după lin text de Pietro Melastasio), *'"'* muzică; Citna da Conegliano, Benvenuto Tisi Garofalo, Giuliu Romano, Annibale Carracci, Tintoretto, Guercino, Van Dyck, Francesco Mola, Vellani, pictură; Antonio Canova, *Endimion dormind,* sculptură
137
ENEA Fiul Afroditei* si al lui Anchise* şi soțul Creusei* (2). După incendierea Troici*, împreună cu tatăl şi cu fiul său, luliu*, a pornit, la porunca zeilor, spre Italia. După o oprire în Cartagina, cetatea Didonei*, a ajuns în La-tium*. Aici, după ce 1-a învins pe Turnus*, regele rutu-lilor*,. a luat-o de soție pe Lavinia*,, fiica lui Latinus* şi a Amatei*. După moartea lui Enea, luliu a întemeiat oraşul Alba Longa*, iar urmaşii lui au format dinastia lulia.
Virgiliu, *Eneida; Roman d'Eneas,* poem în dialect normand; Guido da Pisa, / *fătti di Enea,* poem; Ariosto, *Orlando Furioso,*^ Tor-quato; Tasso, *Gerusale mme Liberata; Enea în fața mormîntului lui Polidor,* într-un codice al Eneidei din sec. VI, la Biblioteca Vaticanului; Perrier, *Enea luptă împotriva harpiilor,* la Luvru; Piero di Cortona, *Intîlnire cu Venus,* la Luvru; Federico Barrocci, *Incendiul Troiei,* la Galeria Borghese din Roma; Rafael, *Incendia .di Borgo,* în *Stanze del Valicano;* Pietro Berrettini da Cortona,. *Enea, Sibila şi* Cărora; relief pe altarul' Gens Augusta din, Cartagina, reprezentînd pe Enea cu Anchise şi Ascaniu, Muzeul del Bardo; G. L. Bernini, *Enea şi Anchise,* la Galeria Boţghese din Roma, sculptură
ENEU sau *ENO* Rege al Calidoniei*, soț al Alteei* şi părinte al lui Meleagru* şi al Deianirei*. A introdus viticultura în Etolia (gr. *eno's,* vin). Mai tîrziu, în Peloponez, a fost ucis de nepoți, iar Diomede* 1-a înmormîntat în Argeş* (5).
ENIO Zeița războiului în mitologia greacă.
ENIPEU Păstor din Tesalia care, pentru a se face iubit de nimfa* Tiro, a cerut să fie preschimbat într-un rîu. Nimfa, fermecată de apele lui limpezi, a intrat să se scalde, devenind astfel mamă a doi copii: Pelia* şi Neleu.
Pelope*, al doilea soț al H'ippodamiei*, printr-o viclenie, *a* făcut ca roțile carului pe care alerga Enomaos, la o întrecere de care, să fie din ceară; ele s-au topit şi astfel Enomaos a pierdut cursa şi a murit. După aceea, Pelope a luat-o de soție pe Hippodamia..
ENONA Nimfă* din Frigia. A fost prima soție a lui Paris*, care a adus-o de pe muntele Ida*. Părăsită apoi, 'a murit de durere. După o altă versiune, Paris, rănit în timpul asediului Troiei*, a cerut să i se aducă soția care ar fi avut darul de a-i salva viața. Enona a refuzat, dar, , după ce a aflat de moartea lui Paris, s-a aruncat pe rugul de incinerare al acestuia.
EOL 'Regele vînturilor în mitologia romană, pe care •le stăpînea în peşterile Insulelor Eoliene, din apropierea Siciliei.
Homer, *Odiseea, X, 2* şi urm.; Virgiliu, *Eneida,* I, 52.
-,-EOS Personificarea Aurorei* în mitolpgia greacă, fiica «lui Hiperion*, mama vînturilor. Disperată din cauza uciderii celor doi fii ai ei, Enatros şi Memnon*, a plîns atîta, nncît lacrimile i-au fost schimbate în rouă. Guido Reni, *Aurora,* pictură

EPEOS Făuritorul calului troian introdus de greci în cetatea lui Priam* în urma trădării grecului Sinon*. Virgiliu, *Eneida,* II ,264
ENLIL La babilonieni, zeu al pământului şi al atmosferei, identificat cu Bel* (1) al semiţilor.
ENO - *ENEU*
ENOMAOS Fiul lui Ares* si tatăl Hippodamiei* (2). I s-a prezis că în ziua cînd fiica lui se va căsători, el'va muri.
:EPIDAUR Oraş în Argos* (5), .în Peloponez, în care se afla un renumit templu al lui AsClepios*. Aici, zeul era
['•'venerat sub forma unui şarpe. Templul era loc de pelerinaj şi de vindecare a bolilor, în Epidaur există încă ruinele unui magnific teatru, ale unui stadion şi ale unui 'impunător local de scoală.
138
139
EPIGONI Fiii--eroilor care au luptat împotriva Tebei* (2); au format o altă expediţie de revanşă, pentru a-i răzbuna părinţii ucişi toţi, în afară de Adrast*. Noua expediţie a reuşit, şi-a pierdut viaţa doar fiul lui Adrast, Egialeu*.
EPIMETEU Fiu al titanului* lapet* si al Asiei*, soţul Pandorei*. El este cel care a deschis cutia Pandorei, din care au ieşit toate relele. De la Pandora a avut-o pe Pirra*.
Ovidiu, *Metamorfoze,* I, 350 şi urm.
EPIONA Soţia lui Asclepios*. Numele ei înseamnă ,,cea care vindecă". Fiicele ei au- fost Igea*, zeiţa sănătăţii, si Egle, zeiţa eternei tinereţi.
EPONA Zeiţă protectoare a cailor la gali şi la romani. Era venerată în ţările aflate de-a lungul Dunării.
ERATO Muza* poeziei lirice şi a mimei în mitologia greacă, reprezentată cu o liră în mînă.
Le Sueur, *Eralo, Polimnia şi Melpomene,* pictură la Luvru
EREB (1) Fiul haosului* si -al întunericului, soţul Nopţii*. Răzvrătindu-se împotriva lui Zeus*, a fost schimbat într-un rîu si aruncat în. Infern. (2) Nume al Infernului.
EREUTEION Unul din templele de pe Acropole*, dedicat lui Poseidon*. A fost distrus de Xerxes, regele perşilor, şi reconstruit pe timpul Iul Pericle.
ERESKIGAL Regina morţilor în mitologia calderi-asi-riană. Trăia sub pământ, unde supraveghea sufletele celor morţi.
140
ERESIDE Nimfe* care o serveau pe zeiţa Hera* în baie,
ERIDAN (1) Fiul lui Oceanus* şi al lui Thetis* (1). (2) Numele stelei în care Apollo* 1-a schimbat pe fiul lui, Fe-ton*.
ERIFILE Fiica lui Adrast* (1) si soţia lui Amfiarau*, regele Argosului* (5). Pentru a avea colierul Harmoniei*, a des-itäinuit refugiul în care se ascunsese soţul ei ca să nu participe la războiul împotriva Tebei* (2). Pentru această trădare, fiul ei, Alcmeon*, a ucis-o.
ERIGONA (1) Fiica lui Egist* şi a Clitemnestrei*. L-a adorat pe Oreste* şi a avut de la el pe Pentil*. (2) Fiica lui Icar*. Cînd a aflat de moartea tatălui ei, s-a spînzu-rat de un copac. A fost preschimbată apoi în constelaţia Fecioara.
ERIMANT Munte din Arcadia*, pe care Heracles* a înfruntat porcul mistreţ.
ERINH sau *FURII* Zeiţele răzbunării, fiicele Aheronu-lui* şi ale Nopţii"' sau •— după o altă versiune — ale lui Pluto* şi Pro'serpinei*. După Virgiliu, erau trei: Aletto, Tisifona şi Megera. Capul lor era plin de şerpi încolăciţi. Dezlănţuiau războaie, epidemii, ciumă, inundaţii, secetă şi foamete. Li se jertfeau oi negre, berbeci si turturele. li făceau pe cei nelegiuiţi şi pe ucigaşi să-şi piardă minţile. Supravegheau'însă ordinea materială şi morală a vieţii oamenilor. La greci erau cunoscute cu numele de eumenide şi erau numai binevoitoare. Au avut un templu în Atena, pe colina Areopagului, şi au fost venerate pen-

tru afinitatea lor cu lumea morților. Romanii le mai numeau şi dîrae.
ERIS Fiica Nopții*, zeiță greacă a discordiei. Fiindcă nu a fost invitată la nunta .lui Peleu* cu Thetis* (2) , a aruncat
141
invitaților un mar de aur pe care era scris: „celei mai frumoase". Paris* 1-a oferit" Af rodi tei*, preferînd-o Atenei* şi Herei*. Alegerea aceasta a provocat, printre altele, războiul Troiei*. Romanii o numeau Discordia*.
ERISITTON Fiul unui rege din Tesalia. A fost constrâns să se autodevoreze, deoarece şi-a permis să doboare pîțiva copaci din pădurea consacrată zeiței Demetra*.
ERITEA Insulă legendară, în care se aflau turmele lui Gerion*, pe care le-a luat cu sine Heracles*.
ER1TREA Oraş din lonia, locul de naştere al sibilei* cu acelaşi nume, care *a* prezis greoilor că vor cuceri si vor distruge Troia*.
Michelangelo, plafonul Capelei Sixtine din Muzeul Vaticanului
/
ERIX Fiul Afroditei* şi al lui Bute* (3), rege al Sici-liei. Obliga pe călătorii străini să-şi încerce puterile cu el. Pe cei învinşi, îi omora. La rîndul; lui, a fost ucis de Heracles*, care i-a îngropat trupul sub templul zeiței Afrodita*. După o altă versiune, a fost făcut stană de piatră cu capul' Medusei*, folosit de Perseu*.
Virgiliu, *Eneida,* V, 392, 412 şi urm.; Ovidiu, *Metamorfoze,* V, 195 şi urm.
EROS Zeul iubirii în mitologia greacă, fiul Afroditei* şi al lui Ares*, soț al nimfei* Psyche*. Zeii 1-au oferit oamenilor în dar ca pe o forță care inspiră pe poeți şi pe artişti, motiv de bucurie a vieții. Este reprezentat ca un copil sau ca un tînăr ținînd un deget în gură, pentru a sugera discreția, cu aripi, înarmat cu un arc şi tolbă, plină cu săgeți ce le lansa către zei si oameni, insuflîn-du-le iubirea, sentimentele delicate, în alte reprezentări apare ca un copil care torturează un fluture, simbol al sufletului; uneori în rolul fluturelui apare o tînără cu
142
aripi de fluture. A căpătat între timp şi un caracter funerar, .figurînd ca un copil ținînd o flacără cu vîrful în jos, însoțind mormintele şi sarcofagele.
Platon, *Banchetul* şi *Fedru;* Jerjy Zulanski, *Eros şi Psyche,* dramă; Basinio Basini, *Hesperide,* poem epic, Robert Herrick, poem; Jacopo Peri, operă lirică; Praxiteles, statui.la Tespine şi Parios; Scop, statuie la Megara; Lisipp, statuie; picturi pompeiene, mozaicuri; *Diana -cu mai mulți amoraşi,* basorelief pe un sarcofag roman, la Luvru. *Eros şi Endimion,* pe un vas din Midia, la British Museum din Londra
IERSILIA Fiica regelui sabinelor, Tatius, şi soția lui Ro-mulus*. A fost divinizată o dată cu el. Ovidiu, *Metamorfoze,* XIV, 829 şi urm.; Guercino, *Ersilia separă pe Romulu:; şi Tatius,* pictură la Luvru
j; *ESCULAP Zeul* medianei în mitologia romană. Era venerat la.Epidaur*, unde avea un templu renumit..Insem-1 ncle lui erau o nuia şi un şarpe.
ESHMUN Divinitate feniciană, personificată în Steaua Polară, în stare să vindece orice boală. A fost asimilată zeului grec Asclepios*.
ESIONA Fiica lui Laomedon*, regele Troiei*. Trebuia să t fie jertfită monstrului trimis de zeul Poseidon* ca să Bpustiască regiunea, dar a fost salvată de Heracles*. *l* Ovidiu, *Metamorfoze,* XI, 194 şi urm.
ESTIA Zeița vetrei familiale în mitologia greacă, fiica lui Cronos* şi a Geei*, protectoarea casei. I -se ofereau primele roade ale pămîntului, precum şi viței. La romani se numea Vesta*. Ea trebuia să păstreze, împreună cu preotesele ei, nestins focul sacru. Era simbolul statului.
Reprezentare pe Vasul Franțois din Florența. Fidias şi Scopaş, sculptură.
143
ETEOCLE Fiul lui Edip* si al locastei*, fratele lui Polinice* şi al Antigonei*. L-a izgonit pe Polinice de la tronul 'Tebei*' (2), lăsat de Edip, dar Polinice a chemat un_ grup de eroi pentru a lupta împotriva lui (-> Cei şapte împotriva Tebei). în timpul luptelor, cei doi frați au murit în aceeaşi înfruntare, iar când cadavrele au fost puse pe rug, flacăra s-a împărțit în două. G. B. Tiepolo, *Moartea lui Eteocle şi Polinice,* pictură la Viena

ETNA (1) Nimfă*, fiica lui Uranus* şi a Geei*; de la ea a rămas numele vulcanului Etna. (2) Vulcan în care, după legendă, zeul Vulcan* îşi avea atelierul. Acolo fabrica trăsnetele pentru Zeus*.
ETRA Mama lui Teseu*. Răpită de Dioscuri*, ea a devenit sclava Elenei*. După cucerirea Troiei* de către greci, a fost eliberată de nepotul ei, Demofon*.
EUFEM' Fiul lui Poseidon* şi al Europei*, cîrmaciul argonauţilor*. A ajuns stăpînu'l Libiei, aşa cum i-a prezis Medeea*.
EUFROSINA Una din cele trei graţii*. *EUMENIDE -> ERINH*
EUMEU Păzitorul porcilor lui Ulise*, în Itaca. L-a ajutat apoi pe erou să izgonească pe peţitorii Penelopei (proci*). Homer, *Odiseea,* XV, 37-1 şi urm.; XVIII, 507 si urm,
EUMOLP Considerat fiul lui Poseidon* şi al Chionei*, de origine tracă. Cel care a introdus la Eleusis* misterele dedicate zeiţei Demetra* si care 1-a învăţat pe Heracles*

muzica. A fost ucis de Erecteu în războiul împotriva ate-nienilor.
EUPIT Tatăl lui Antinou* (1). Cînd acesta a fost ucis de Ulise* pentru că era cel mai îndîrjit dintre pretendenţii Penelopei* (proci*), Eupit a încercat să ridice poporul Itacăi împotriva eroului, dar' a fost ucis de Laerte*. Homer, *Odiseea,* XXIV, 469 şi urm.
EUPLEA Epitet al zeiţei Venus*, protectoare/ a navigatorilor. A avut un templu lingă Napoli.
EU RIALE Una din cele trei gorgone*.
EURIALOS (1) Unul din membrii celei de a doua expediţii împotriva Tebei* (2), aceea a epigonilor*. (2) Prieten exemplar al lui Nexus*, împreună .cu care a şi murit luptînd împotriva rutulilor*.
.Virgiliu, *Eneida,* V, 294, 334; X, 179, 199, 326, 431
EURICLEA Doica lui Ulise*, care la reîntoarcerea aces-,tuia de la Troia*, travestit în cerşetor, 1-a recunoscut după o rană veche la picior. Honaer, *Odiseea,* I, 429 şi urm.; XIX, 353 şi urm.
EURIDICE Soţia lui Orfeu*, ucisă de muşcătura unui şarpe. Orfeu, îndurerat, a coborît în Infern şi, cu lira, i-a înduioşat pe Hades* şi pe Persef ona* să i-o redea, dar a obţinut aceasta cu condiţia ca, pînă ce vor ajunge pe pămînt, ea să meargă în urma lui, iar el să nu o privească nici o singură clipă. Orfeu, nerăbdător de a revedea chipul soţiei iubite, s-a întors şi Euridice a dispărut pentru totdeauna.
Euridice, Orfeu şi Mercur, sculptură în Muzeul Naţional din Napoli; Virgiliu, *Georgice;* Ovidiu, *Metamorfoze;* Ottavio Rinuccini, *Euridice,* povestire dramatică; Jacopo Peri, *Euridice,* operă lirică, Nicolas Poussin, pictură

EURILOH Tovarăş de peripeţii ăl lui Ulise*. împreună cu acesta, a evitat puterea vrăjii zeiţei Circe*, care i-a transformat pe unii din însoţitorii eroului în porci.
Homer, *Odiseea,* X, 205 şi urm.
EVADNE Soţia titanului* Capaneu*, trăsnit de Zeus*, la Teba* (2). Neputîndu-i supravieţui acestuia, s~a aruncat pe acelaşi rug. Virgiliu, *Eneida,* VI, 447
EURIMAH Unul din pretendenţii soţia lui Ulise*.
Homer, *Odiseea,* XVIII, 349 şi urm.
Penelopei* (proci*).
EVANDRU Fiul lui Hermes·'·; s-a stabilit în Latium* şi 1-a susţinut pe Enea* împotriva lui Turnus*.
Virgiliu, *Eneida,* VIII, 52, 102, 514, 496
EURIMEDON (1) Regele titanilor* răzvrătiţi împotriva lui Zeus*. (2) Vizitiul lui Agamemnon*.
EURINOME (1) Fiica lui Oceanus* sau a iui Zeus*, mama graţiilor*. (2) Sclava Penelopei*,- soţia lui Ulise*. (3) Mama lui Adrast* (2).
EURITION Centaur* care a încercat să o răpească pe 'Hippodamia* (1) în timpul nunţii ei cu Piritou*, regele lapiţilor*. Aces>ta a fost motivul unei îndîrjite lupte între centauri si lapiţi. Au învins aceştia din urmă, iar lEurition a fost ucis mai tîrziu de Heracles* sau, după alţii, de Teseu*.

'EURO -> ARGESTE
EVANEMOS Epitet al lui Zeus* ca protector al corăbie-rilor si al înaintării lor pe mare. A avut un cult pe Aven-' țin* (2).
EV ANTE Fiu pe care Dionysos* 1-a avut de la Ariadna*.
EVOE! Strigăt de exaltare în timpul procesiunilor dedicate lui Dionysos* sau lui Bachus*.
EYRA In mitologia scandinavă, zeiță benefică, protectoare a sănătății oamenilor.
EZAGUhlS în mitologia lituaniană, zeu al morții, căruia i se dedicau procesiuni funebre.
EUROPA Fiica regelui fenician Agenor* şi a Telefassei*, sora lui Cadmos* în mitologia greacă, într-o zi, aflîndu-se pe țărmul mării împreună cu alte tinere, a fost răpită de Zeus* care a luat înfățişarea unui taur, alb, şi a dus-o în insula Creta. Acolo a dat' naştere lui Minos* şi lui Radamant*.
Ovidiu, *Metamorfoze,* II, 833 şi urm.; Paolo Veronese, Sebastiano Ricci, *Petei-* Lely etc., *Răpirea Europei,* picturi
EUTERPE Muza* poeziei lirice şi a muzicii în mitologia greacă.
146

F

?ĂT-FRUMOS Personaj din basmele româneşti, cel mai îndrăgit de popor pentru frumusețea, bărbăția, .generozitatea şi omenia lui, însuşiri proprii poporului român însuşi. Este prototipul tînărului frumos şi bun, al cărui
iestin este legat de cel al Ilenei Cosînzene*.
FALONE Nimfă* în mitologia greacă, fiica rîului Liris; a fost eliberată din ghearele unui monstru înaripat de tînărul Elatos, dar, înainte de a o lua de soție, acesta *a* murit pe neaşteptate. Faloe a rămas atît de nefericită, încît Zeus* s-a îndurat de ea şi a preschimbat-o într-un izvor, ale cărui ape s-au contopit cu acelea ale tatălui ei.
7AUN Divinitate romană a cîmpurilor si a pădurilor, identificat cu zeu Pan* din mitologia greacă. Ambii erau închipuiți ca fiind jumătate oameni jumătate animale: Dicioare de țap, coadă si coarne mici. Se întrețineau cu țăranii şi cu nimfele*. După o legendă, Faun era nepotul lui Saturn* şi părintele lui Latinus*.
; Virgiliu, *Eneida,* VII, 47; *Faun şi bacanta,* basorelief la Hercula-bium: *Faun dansînd,* bronz în Casa Faunului din Pompei; *Faunul Barberini* din Munchen; Claude Debussy, *După-amiaza unui faun,* poem simfonic după un poem de Stephane Mallarme
'F AM A în mitologia romană, personificare a glasului si a opiniei generale, iar după altă versiune, mesageră a lui Iupiter*.
Virgiliu, *Eneida,* IV, 173 si urm.; Ovidiu, *Metamorfoze,* XII, 39 şi urm.
FAUNA -> F ATU A
FAUNALII Serbări date de țăranii si păstorii romani în cinstea lui Faun*.
FANTASOS Fiul Somnului şi al Nopții*, frate al Morfeu*, protector al somnului si al viselor.
Ovidiu, *Metamorfoze,* XI, 641 şi urm.
lui
F ATU A sau *FAUNA* Soția lui Fatum*. După moartea acestuia a rămas izolată, dar reuşea să profetizeze multor muritori destinul.
FATUM Hotărîrea zeilor privitoare la viitorul oamenilor. Personificat, Fatum era superior chiar şi lui Zeus*. Legenda mai spune -— ca şi experiența — că Fatum poate fi învins numai de oamenii cu voința fermă. Virgiliu, *Eneida,* VII, 81 şi urm.
148
FAUSTULUS Păstor roman, care i-a găsit pe Romulus* şi Remus* şi i-a dat soției sale, Acea Larentia*, să-i cres-că. Nu întîmplător unii văd în acest păstor pe însuşi •' Faun*.
F E ACI Popor care a trăit in Feacia (Corfu de azi). Regele lor era AJcinou*, care 1-a găzduit pe Ulise* în drum spre patrie. Nausica*, cu care Ulise a avut o idilă trecătoare, era fiica acestui rege. Homer, *Odiseea,* V, 288 şi'urm., VI, 201 şi urm., VIII,

556 şi urm.
FEBE (1) Nume al Dianei* ca divinitate lunară, după cum Febos* este o divinitate solară. (2) Fiica Ledei* şi
149
soră a Elenei*. (3) Fiica lui Uranus* şi a Geei*. Ea ar fi deținut oracolul* din Delfos* înainte de Apollo*. (4) Fiica lui' Leucip*. A fost motivul luptei între Dioscuri* şi descendenții lui Afareu*, Idas* si Linceu* (2).
FEBOS Unul din numele zeului Apollo* strălucitor), simbol al soarelui.
(gr. *phoibos,*
FEDRA Fiica lui Minos* şi a reginei Pasifae*. Denun-țîndu-1 pe Hippolît* lui Teseu*, soțul ei, că nu ar fi fost cuviincios față de ea, aceasta 1-a ucis. Roasă de remuş-cări, Fedra si-a luat zilele.
Euridice, Seneca, *Fedra,* tragedii; Robert Garnier, *Fedra şi Hippo-lit,* tragedie; Jean Racine, *Fedra,* tragedie; Algernon Charles Swinburne, *Fedra,* poem; Gabriele D'Annunzio, *Fedra, tragedie; C. W.* Gluck, Giovanni Paisiello, Jules Massenet, Ildebrando Pizzetti, Arthur Honneger etc., muzică
'FEMIU Cîntăreț la curtea lui Ulise*. A cîntat pretendenților Penelopei* (proci*) în absența soțului ei. Cînd Ulise a revenit în patrie, el a fost scutit de pedeapsă, fiindcă s-a aflat că a fost constrîns să-i distreze pe pretendenți.
Ovidiu, *Metamorfoze,* IX, 211 şi urm. XXIV, 439 şi urm.
FEMONEA Prof etesă, fiică a lui Apollo*, care, după o versiune, a inventat hexametrul si a rostit profețiile sale în acest metru poetic. Ar fi fost prima pitie*.
FENIX (1) Pasăre egipteană legendară cu înfățişare de păun sau de acvilă. ,La fiecare 500 sau 1461 de ani, murea ansă de vie în propriul cuib şi apoi renăştea din cenuşă. Cifrele erau legate de astrologie. (2) Prieten şi educator al lui Ahile*. în timpul asediului Troiei* el a comandat pe mirmidoni*. Homer, *Iliada.* IX, 168, 223, 690 şi urm.
FE'NRIR în mitologia nordică, lup uriaş. , »
FETON (gr. *phaiton,* strălucitorul). Fiul lui Helios* şi al Climenei* (1). A obținut, prin viclenie, aprobarea tatălui său, să conducă, timp de o ,zi, carul soarelui. Nu a fost însă în stare să strunească cei patru cai şi amenința să aprindă lumea. Căldura Soarelui i-a înnegrit totuşi pe etiopieni, în sfârşit, acest fiu neascultător a fost trăsnit de Zeus*.
Ovidiu, *Metamorfoze,* II, l şi urm.; Michelangelo, Rafael, Tinto-retto, Brueghel, Rubens' etc., pictură
FETUSA -> LAMPETUSA
FILEMON împreună cu soția lui, Baucis*, oameni simpli si săraci, doi bătrîni, model de căsnicie şi de iubire constantă, au găzduit o dată pe Zeus* şi pe Hermes* cînd aceştia călătoreau prin lume. Fiind întrebați ce doresc ca răsplată, după ce Zeus şi Hermes au făcut să dispară toate casele din jur, în afara colibei lor care între timp devenise un templu, ei au răspuns că vor să rămînă paz-[1] nici ai templului şi să moară împreună. La sfârşitul vieții, au fost preschimbați într-un stejar şi un tei. Ovidiu, *Metamorfoze,* VII, 611 şi urm.
FILEU Fiul regelui Augias*. Cînd Heracles* a întreprins expediția de pedepsire a lui Augias, Fileu i-a dat tot concursul, după care a foist izgonit de rege. După moartea acestuia însă, Fileu a obținut de la erou regatul tatălui său.
FILGIA Divinitate care, împreună cu alte două, Hamin-[v]gia şi Spadisa, proteja, în mitologia nordică, naşterile.
FILIRA Nimfă*, fiica lui Oceanus*. A avut de la Cronos* pe centaurul* Chiron*, după care a fost preschimbată în tei.
150
15]
FILLIS Fiica regelui Traciei. Disperată că logodnicul ei, Demofon*, nu se hotărăşte să o ia în Căsătorie, s-a spîn-zurat, dar a fost preschimbată de zei într-un migdal.
FILOCTET Fiul lui Pean* în mitologia greacă. Muşcat de un şarpe, a zăcut zece ani, pînă cînd Ulise* şi Neopto-lem* 1-au luat cu ei din insula Lemnos şi 1-au dus la Troia*. Acolo, după ce Asclepios* i-a vindecat rana, a luptat alături de greci împotriva troienilor.

El a fost cel care 1-a ucis cu o săgeată pe Paris*.
Eschil, Sofocle şi Euripide; Homer, *iKada,* II, 718. 721 şi urm.; Virgiliu, *Eneida,* III, 402; Ovidiu, *Metamorfoze,* XIII, 315 şi urm.; Jean F. La Harpe, *Filoctet,* tragedie
FILOMELA .sau *FILOMENA* Fiica lui Panndion, regele Atenei. Cumnatul ei, Teseu*, i-a tăiat limba, pentru a nu putea destăinui nimănui purtarea lui necuviincioasă faţă de ea. Filomela însă a scris cele întîmplate, cosind totul pe un peplu pe care 1-a dat surorii' ei, Progne. împreună, cele două surori au vrut să se răzbune, dar Teseu a prins de veste la timp, însă nu le-a putut face nici un rău, fiindcă zeii 1-au prefăcut pe el într-o bufniţă, pe Filomela într-o privighetoare şi pe Progne într-o rîndu-nică. Ovidiu» *Metamorfoze,* VI, 424 şi urm.
FILOMENA -> FILOMELA
FILONOE (1) Fiica lui Tindar* si a Ledei*, protejată de Artemis*, care a făcut-o nemuritoare. (2) Soţia lui Belle-rofon*.
F IN EU Soţ făgăduit Andromedei*. Cînd aceasta a fost salvată din ghearele monstrului marin de către Perseu*, Fineu s-a opus ca ea să-i fie dată de soţie lui Perseu. Eroul însă 1-a pietrificat cu capul Medusei*. Ovidiu, *Metamorfoze,* V, 8 şi urm.
152
FIT AL Semizeu care i-a oferit găzduire Demetrei*, cînd aceasta^a străbătut pămîntul în căutarea fiicei sale, Per-sefona*.
FLAMINI Preoţi romani instituiţi de regele Numa Pom-piliu*, la început trei, apoi 15. Cei mai importanţi erau primii, oare vegheau respectarea cultului zeilor lupiter*, Marte* si Quirinus*. Numele „flamini" ar veni de la abrevierea cuvîntului *filamen,* adică de la firul de lînă cu care Numa îşi lega părul.
FLĂMlNZILA, FOMILĂ sau *FOAMETEA PAMINTU-LUI* Erou cu puteri supranaturale din basmele româneşti, numit astfel pentru. că, oricât mînca, nu izbutea niciodată să-şi potolească foamea; este de cele mai multe ori un personaj binevoitor, generos.
WjLEGETON în mitologia greacă, rîu de foc în Infern. l Virgiliu, *Eneida,* VI, 265, 551
FLEGIAS Fiul lui Ares* şi al Criseidei* si tatăl Coronidei*, îndrăgită de Apollo*. Cînd aceasta a avut de la zeu un fiu, pe Esculap*, Flegias s-a răzbunat, incendiind templul zeului din Delfos*. A fost însă săgetat si azvîrlit în Infern, unde a trebuit să stea sub o stîncă, gata să se prăbuşească de la o clipă la alta. Virgiliu, *Eneida,* VI, 618 şi urm.
FLORA Zeiţa romană a florilor şi a grădinilor. Zefirul* a facut-o să dea naştere primăverii, cu toată tinereţea şi mireasma florilor.
Statuie în Termele lui Caracalla din Roma. Botticelli, Tiziano, Micolas Poussin, Jean Massys, pictură; Jean Baptiste Carpeaux etc., sculptură
FLORALII Serbări romane, dedicate zeiţei Flora*. Se celebrau la sfîrsitul lunii aprilie.
153
FOAMETEA PĂMÎNTULUI -> FLAMÎNZILĂ
FOCO Fiul lui Poseidon* în mitologia greacă. A părăsit Corintul pentru a merge în Focida, căreia i-a dat numele său.
FOLO Cenrtaur*, fiul lui Ission*. L-a .găzduit eu bunăvoinţă pe Heracles*, cum nu au făcut ceilalţi centauri.
FOMILĂ -> FLAMÎNZILĂ
FRAVASHI La perşi, genii* protectoare ale oamenilor împotriva demonilor*.
FREYA La nordici, zeiţa fecundităţii şi a iubirii. Cobora pe cîmpul de luptă din carul său, pentru a culege sufletele eroilor muribunzi, în mitologia germană, corespunde zeiţei romane Venus*. Soţia zeului Odin*.
FREYR La nordici, cel mai blînd dintre toţi zeii, frate al zeiţei Freya*. Proteja pămîntul si tot ceea ce. producea el.
FONG-HOANG Geniu* sculptat pe armele vechilor împăraţi chinezi.
FORBĂN (1) Erou din Tesalia, chemat de locuitorii insulei Rhodos să-i salveze de şerpii care făceau acolo ravagii. (2) Păstor din Corint care 1-a descoperit pe Edip*, abia născut, legat de un copac.
FORCULUS Zeu roman, protector al porţilor şi al uşilor.

FORONEU Rege al Peloponezului, care a introdus în regiunea lui cultul Herei*. I-a învățat pe oameni să se servească de foc.
FORTUNA Zeiță din mitologia romană si veche divinitate italică. O reprezentare a acesteia în marmură se află în muzeul arheologic din Constanța. O femeie bogat în-veşrnîntată, ținînd în mână cornul abundenței*. Avea drept atribute: cîrma, sceptrul, roata şi sfera, în alte efigii, apare cu aripi si cu ochii acoperiți. Ovidiu, *Tristia şi Epistulae ex Ponte*
154
FRIGGA Ultima soție a lui Odin* în mitologia nordică. Era socotită mama neamului omenesc.
FRIXUS Fiul lui Atamant* şi al Nefelei*. Salvat de mama cea bună din mîinile mamei vitrege, Ino*, a fost dus în pădurea *sacră a lui Ares*. Plecînd în căutarea lînii de aur*, a ajuns în Colhida*, unde a luat-o în căsătorie pe Calciopi, fiica lui Eete*, regele .acestui ținut.
FTA Divinitate egipteană, corespunzînd zeului grec He-faistos* sau zeului roman Vulcan*. După o legendă, este creatorul universului.
FUFLUNS Divinitate etruscă, corespunzătoare lui Ba-chus* de mai tîrziu.
'.FURII - ERINIL*
FURINA (lat. fur, hoț, tîlhar) Zeița tutelară a furturilor si a hoților în mitologia romană, slujită de o suită de preoți, numiți furinali. Era sărbătorită la 25 iulie.
155

G

beau din el o anumită exaltare. La romani, aceşti preoți se numeau ooribanți*.
CAMELII Serbări celebrate la Atena în cinstea zeiței Hera* ca protectoare a căsătoriilor.
GALATEA Nimfă* „albă ca laptele" în mitologia greacă. A fc*t iubită de ciclopul* Polifem*, pe care însă 1-a respins pentru păstorul Acis*. Polifem s-a răzbunat, schimbîndu-1 pe Acis într-o stîncă şi pe Galateea într-un rîu. După o altă versiune, cel transformat într-un rîu a fost Acis.
Teocrit, *Idile;* Ovidiu, Metamorfoze; Cervantes, *Galatea,* roman pastoral; Rafael, *Triumful Galateei;* Annibale Carracci, Sandro Botticelli, Francesco Albani, G. B. Tiepolo etc., pictură
GALAXIA (gr. Calea Laptelui) Formată, după legendă, "din picăturile căzute din sînul lunonei* cînd îl alăpta pe pruncul Heracles*, picături răspîndite în cer. Pe această cale, eroii puteau ajunge printre zei.
GALINȚIA Sclavă a Alcmenei* în mitologia greacă. Cînd Hera* a vrut să o împiedice pe Alcmena să dea naştere unui fiu avut cu Zeus*, Galinția a înşelat-o, spunîndu-i că Alcmena nu mai poate fi oprită. Hera s-a răzbunat şi a preschimbat-o într-o nevăstuică. Ovidiu, *Metamorfoze, IX,* 306 şi urm.
GALLO -> ALETRION
GANESA în mitologia vedică, fiul zeului Siva* si al lui Parvati; zeu al inteligenței, al destinului, al castității, al înțelepciunii, mesager al oamenilor pentru dorințele lor adresate zeilor. Este reprezentat cu un cap enorm de elefant şi cu patru brațe.
, .
GANGA-GRAMMA Divinitate vedică feminină ai cărei credincioşi se lăsau călcați de roțile carului ei.
GANIMEDE Fiul lui Troos* în mitologia greacă, tînăr de o frumusețe fermecătoare. A fost luat de zei în Olimp* (1) şi acolo a devenit paharnicul lor. O versiune spune că a fost răpit dintre muritori de Zeus* însuşi, metamorfozat. în vultur. i
Homer, *Iliada,* V, 266; Ovidiu, *Metamorfoze, X,* 155; *Ganirnede îmbrățişînd vulturul,* sculptură romană după un original grec; Correggio, *Răpirea lui Ganimede;* Rembrandt, *Răpirea lui Ga-nimede,* Dresda, pictură
GARGARI Popor legendar din Caucaz, format numai din bărbați. Aceştia întâlneau amazoanele* în fiecare an, timp de două luni. Fetele care se năşteau, le rămîneau mamelor, iar băieții, tații.

GEB Divinitate egipteană, personificare masculină a pă-
mîntului. l
GALLI Preoți frigieni ai zeiței Cibele*. Numele venea de la Gallus, numele râului din Frigia care oferea celor ce
GEBELEIZIS Zeu al geto-daeilor, identificat cu Zamol-xis*, lupiter*, ApoMo* sau cu Bachws*.
156
157
GEEA Personificare a .pământului în mitologia greacă; mamă a tuturor celor însufleți ți, cea mai veche divinitate; a apărut din haos* şi a conceput cerul, mările şi munții; a dat naştere întregii vieți şi totul se întoarce, spune legenda, după moarte în sînul ei. A fost identificată cu De-metra* sau Cibele*. Romanii o numeau Ceres*. Atributele ei erau: şarpele, -cornul abundenței*, florile si fructele.
GELANOR 'Fiul regelui Argeşului* (5), Stenelos*, în mitologia greacă. L-a primit la el pe Danaos* cu cele cincizeci de fiice ale lui, fără să bănuiască că acesta îi va lua tronul.
GELONE Fiu al lui Heracles* şi al nimfei* Gelania, strămoş al gelonilor, popor din Sciția.
GENESII Serbări la Atena, în cinstea morților.
GENETA sau *MANA GENETA* Zeiță romană care supraveghea naşterile şi tot ceea ce trebuia să. piară.-
GENETLIACI Denumire generică dată tuturor zeilor favorabili naşterilor: lunona*, Diana*, lupiter*.
GENII La romani,, duhuri sau spirite bune şi rele, personificare a protectorilor divini, buni saii răi. Apăreau ca nişte copii goi, cu aripi. Fiecare muritor avea cîte un geniu propriu. Grecii îi numeau daimoni*.
GENITRICE- Epitet al zeiței Venus*, ca mamă a tuturor fiinfelor umane.
GERION' Moris-tru cu trei capete şi cu şase aripi în mitologia greacă. Personifica fulgerul. Poseda mari turme de
158
vite, pe care le hrănea cu carne de om. Heracles* 1-a ucis şi a. luat turmele cu el.
GERMALO Veche localitate lîngă Roma, unde, după tradiție, ar fi fost părăsiți Romulus* şi Re'mus*, pe țărmul Tibrului.
GIGANȚII Uriaşi, fiii zeiței Geea* în mitologia greacă. Au pus muntele Ossa peste muntele Pelion* ca să ajungă la cer, pentru a-i doborî de acolo pe zei. Heracles* **i-a** exterminat pe toți şi i-a închis în vulcani. După o altă versiune, cel ce i-a distrus a fost Zeus*. Giganții sînt personificări ale cataclismelor, erupțiilor vulcanice, ale tuturor forțelor geologice în dezlănțuire. Ovidiu, *Metamorfoze,* I, 151 şi urm.
GILGAMESH Personaj din mitologia babiloniană, de care este asociată legenda potopului universal, identică celei biblice.
GIMI sau *GIMIN* Genii, duhuri în mitologia mahomedană,
GIMIN -> GIMI
GINANGOPAR Numele pămîntului în perioada glacială, în mitologia nordică.
GINNOPEDIA Serbare celebrată la Sparta în cinstea lui Apollo*. Copiii jucau goi în jurul statuii zeului.
159
GLADSHEIM Unul' din palatele cereşti ale lui Odin* în mitologia scandinavă.
GLAUCOP1DE Unul din epitetele zeiței Atena*, care avea ochii verde-marin.
GLAUCOS (1) Pescar din Beoția, fiu al lui Poseidon* .şi al nimfei* Neide. (2) Fiul lui Minos* şi al lui Pasifae*. (3) Rege al Corintului, fiul lui Sisif* şi al Meropei*, • tatăl
[1] lui Bellerofon*.
• Ovidiu, *Metamorfoze,* XIII, 898 şi urm.
GNA Divinitate celtică, mesageră a zeiței Frigga*.

GNOMI Fiinţe fantastice, de statură mică, ce ar locui în adîncurile părnîntului şi ar păzi comorile în mitologia nordică.
GOETO-SIRO Steaua Norocoasă la sciţi, un alt nume al soarelui.
GONIADE Nimfe* care locuiau între Beoţia şi Atica şi care protejau puritatea apelor.
GORGOFONE Fiica Andromedei* şi a lui Perseu*, sora lui Alceu* în mitologia greacă.
GORGONE Trei monştri feminini în mitologia greacă, care aveau capul plin de şerpi: Medusa*, Euriale* si
160
Steno*. Medusa mai ales avea darul de a pietrifica cu privirea ei. Perseu* a reuşit să-i taie capul si să împietrească cu el duşmani. Din sîngele ei a ţîsnit Pegas*, calul înaripat.
Ovidiu, *Metamorfoze,* IV, 722 şi urm.; Benvenuto Cellini, *Perseu,* statuie în bronz; Rubens, *Medusa,* ^pictură la Pinacoteca din Viena
GORGONIA Epitet al zeiţei Pallas* (1), deoarece avea pe scut imprimat chipul Medusei*.
GRAIE Surori ale gorgonelor* în mitologia greacă. Aveau toate ian singur ochi şi un singur dinte, pe care le foloseau pe rînd. Numai ele cunoşteau drumul care ducea la gorgone. Personificau bătrîneţea. Ele au fost cele care i-au arătat lui Perseu* drumul spre gorgone, după ce el le-a făgăduit că le va restitui ochiul şi dintele.
GRAŢII Fiicele lui Zeus* şi ale nimfei* Eurinome (1) sau ale lui Dionysos* şi Afroditei* în mitologia romană. Erau trei: Aglaia* (Strălucirea), Eufrosina* (Bucuria) şi Talia* (Prosperitatea), însoţeau pretutindeni muzele*, pe Apollo*, pe Dionysos si pe Afrodita. Sînt reprezentate în grup.
Ugo Foscolo, *Poemul graţiilor;* Sandro Botticelli, *Primăvara;* Ra-fael, Francois Boucher, Rubens, pictură; Germain, Pilon Antonio Canova, Bertel Thorcaldsen, *Cele trei graţii,* scuiptur'ă
GRIDUR Zeul tăcerii în mitologia nordică.
GRIFONI Animale legendare, cu cap si aripi de vultur şi trup de leu, animale sacre, consacrate zeului Apollo*. •
GULA în mitologia asiriană, zeiţă, soţia lui Ninib. Era socdtită personificarea căldurii (binefăcătoare şi ucigătoare).
GULE Fiinţe misterioase, vampiri, îrj mitologia slavă.
— Dicţionar de mitologie
161

H

(Infernul) şi Eros* (Iubirea), care au dat întregii creaţii formă şi structură.
HAP Boul divin în mitologia egipteană.
HADAD Zeul trăsnetului si al furtunii la sirieni.
HADES Fiul lui Cronos* şi al zeiţei Rhea*, frate al lui Zeus* si Poseidon*. Era stăpînul Infernului în mitologia greacă, împreună cu soţia lui, Persefona*. Sub acest nume se înţelege si împărăţia subterană a morţilor, Avernul*. Pentru a putea intra aici, morţii trebuia să plătească un obol barcagiului Caron*. Numai umbra celui ce era îngropat sau incinerat putea intra în împărăţia lui Hades. în plus, el era stăpînul tuturor bogăţiilor subsolului, îi erau sacri narcisa şi chiparosul.
.Homer, *Iliada* şi *Odiseea;* Virgiliu, *Eneida;* Lucian din Samosata, *Dialogurile morţilor;* Apuleius, *Metamorfozele;* Aristofan, *Broaştele;* Platon, *Fedon*
HANUMAN Jn mitologia vedică, erou-maimuţă care 1-a ajutat pe Rama* să-1 învingă pe Ravana*. Divinitate binefăcătoare.
HAOMA La perşi, substanţă avînd calitatea de a prelungi viaţa oamenilor, de a proteja câmpurile şi animalele.
HAOS în concepţia vechilor greci despre lume, spaţiu nesfîrşit, întunecat, care ar fi existat înaintea tuturor lucrurilor si difci care s-a născut totul. O altă versiune vede haosul nu ca un spaţiu gol, ci ca o grămadă uriaşă, de materie. Din haos au apărut Geea* (Pămîntul) Tartarul*
162
HARMONIA Fiica lui Ares* şi a zeiţei Afrodita* în mitologia greacă. A fost soţia lui Cadmos*, regele Tebei* (2), de la care a avut mai multe fiice, printre care pe Auto-noe*, Ino*,

Seinele* şi Agave* (1). La nuntă a primit, printre alte daruri, un colier aducător de nenorociri. Nu după mult timp, într-adevăr, a fost izgonită din Teba împreună cu soţul ei, şi a ajuns în Iliria. Aici, amândoi au fost transformaţi în şerpi şi duşi de Zeus* în Cîmpiile Elisee*. A fost una din zeiţele iubirii, dar mai ales a bunei înţelegeri între oameni, a ordinei morale şi sociale.
HARPII Monştri în mitologia greacă, cu chip de femeie şi trup de pasăre răpitoare, cu aripi mari şi gheare ascuţite, fiice ale lui Poseidon* şi ale Oeei*. Au fost exterminate de Heracles*.
Virgiliu, *Eneida,* VI; Dante, *Infernul, c.* XIII
HATÂR Preotul care săvîrşea jertfa, cîntînd imnuri sacre, în mitologia vedică.
HATH-IUNIS Insula vitejilor si a înţelepţilor, în credinţa vechilor gali, un fel de Cîmpii Elizee* din mitologia romană.
HATHOR Zeiţa iubirii, sora lui Fta*, în mitologia egipteană. Era reprezentată în chip de vacă. Cerul însuşi de altfel era închipuit ca o vacă uriaşă, cu picioarele înfipte în cele patru colţuri ale pămîntului.
163
HECATE Divinitate a umbrelor nopţii în mitologia greacă, identificată cu Luna*, cu Artemis*, cu Proserpina* sau cu Diana*. Proteja vrăjitoria, magia şi orice intenţii răuvoitoare, distrugătoare. Apărea oamenilor sub formă de spectru. Avea trei capete — unul de om, altul de cal si altul de câine, în alte reprezentări, apărea ca o femeie cu capul înconjurat de şerpi, cu ochii de jeratic; îi era sacru eîinele şi i se jertfeau miei negri, miere si chiar oameni.
HECATESII Serbări organizate la Atena în cinstea zeiţei Hecate*.
HECATOMBĂ (gr. *hekatombe,* jertfire a o sută de boi) Sacrificiu de, mare solemnitate şi cu multe victime.
HECHEMON Unul din fiii lui Priam* şi al Hecubei* ucis de Diomede* în timpul războiului împotriva Troici*.
HECTOR Primul fiu al lui Priam* si al Hecubei*, soţ al Andromacăi* si tatăl lui Astianax*. A fost cel mai viteaz apărător al Troiei*, dar fiindcă 1-a ucis pe Patroclu*, cel mai bun prieten al lui Ahile*, acesta 1-a ucis, la rîndul lui,.într-o luptă crîncenă, după care 1-a tîrît în urma carului lui, de trei ori, în jurul zidurilor Troiei, pînă cînd Priam â reuşit să înduplece pe eroul grec să-i restituie trupul pentru a-1 incinera, după 'legea strămoşilor.
Homer, *Iliada,* VI, 370 şi urm., XXIV, 23 şi urm.; 725 şi urm., 762 şi urm.; frescă în Pompei, în Casa del Larario; Vasul Fran-gois (570 î.Chr.), de la Florenţa, îl. reprezintă în faţa porţilor Troiei
la Troia; disperată, nu si-a putut stăpîni urletele de durere. A fost preschimbată într-o căţea.
Homer, *Iliada,* VI, 251 şi urm.; XXII, 430 şi urm.; XXIV, 193 şi urm.; Euripide, *Hecuba,* tragedie; Euripide, *Troienele;* Seneca, *Troiadele;* Ludovico Dolce, *Hecuba,* tragedie; Perez de Oliva, *Hecuba tristă,* tragedie; G. Malipiero, *Hecuba,* muzică; Louis Boulanger, Bramer, Lancelot Blondeel, Drolling, pictură; frescă la Pompei înfăţişînd pe Hecuba privind cortegiul care îi aduce cadavrul fiului ei, Hector, ucis de Ahile în faţa zidurilor Troiei
HEFAISTOS Zeul grec al focului şi al metalelor, fiu al lui Zeus* şi al Herei* în mitologia greacă. A fost soţul Afro-ditei*, pe care Zeus* i-a oferit-o pentru a-şi ispăşi faţă de el vina că-1 lăsase şchiop' cu mult înainte, în timpul unei neînţelegeri cu Hera. Atelierele lui erau în inima vulcanilor şi mai ales sub Etna* (2) şi sub muntele Mosy-chos, în insula Lemnos, unde îşi aveau sediul cabirii*, ucenicii lui. A făurit arme pentru cei mai mari dintre eroii legendari greci: sceptrul pentru Zeus, tridentul pentru Poseidon*, scutul pentru Heracles*, platoşa pentru Ahile*. îi era dedicat un cult special la Atena, unde prelucrarea metalelor era foarte preţuită.
Homer, *Iliada,* XVIII, 394 şi urm.; Tintoretto şi Velasquez, pictură
HEIMDALEi Zeul luminii la nordici; veghează continuu asupra muritorilor şi zeilor.»
HECUBA Soţia lui Priam*, regele Troiei*, mama lui Hector*, a lui Paris*, a Cassandrei* şi a Creusei* (2). După căderea Troiei, a fost sclava lui Ulise*. După o

altă versiune, dusă în Tracia, 1-a orbit pe regele Polinestor* care i-a ucis fiul din lăcomie pentru bogățiile aduse cu el de
HEL -> ELA
HELHEIM împărăția zeiței Hei* în mitologia nordică, Infernul, înconjurat de rîul Gioll, pe care nimeni nu-1 putea traversa.
164
165

HELICON Munte în Beoția 'consacrat muzelor*, situat în apropierea Parnasului*. Este, totodată, una din reşedințele lui Apollo*.
HELIOS Zeul soarelui în mitologia greacă. Conducea în fiecare zi, de-a lungul bolții cereşti, un car de foc construit de Hefaisțos*, tras de patru cai nărăvaşi. Cultul lui oriental a fost răspîndit repede în Grecia, dar a fost venerat mai rnult în insula Rhodos. In Italia, a fost introdus de sabini, iar romanii 1-au identificat cu Apollo*, care avea aceleaşi atribute. liui Helios îi ei*au sacre cocoşul şi acvila.
HERA Fiica lui Cronos* şi a Rheei*, soția lui Zeus*, regina zeilor, protectoare a căsătoriei şi a maternității. A fost, la rîndul ei, o soție credincioasă şi, mai ales, foarte atentă la comportările soțului ei în afara căsătoriei. Neînțelegerile dintre ei au fost simțite de muritori prin fenomene atmosferice dezlănțuite. Era personificarea feminină a cerului, ca si a pămîntului, protectoare a ogoarelor. Cultul ei a fost venerat mai ales în Argos* (5), Sparta, Corint si Samos. Era reprezentată ca prototipul unei frumuseți feminine robuste, îi erau sacri păunul şi cucul (în această formă i s-a prezentat prima oară Zeus), corbul şi şoimul.
La Micene, în Grecia, Policlet i-a executat o statuie celebră în aur şi fildeş (415 Î.Chr.); *lunona Barberini,* statuie antică, la Roma; sanctuarul din templul de la Paestum; Jacob Jordanes, Ru-teens, Nicolas Poussin, Tintoretto etc., pictură
HERAC&ES Unul din eroii cei mai populari din mitologia greacă, pentru forța şi iscusința lui. Fiul lui Zeus* şi al Alemenei*. Simbolul omului în luptă cu forțele răufăcătoare ale naturii. Pentru a o cuceri pe Alcmena, Zeus a luat înfățişarea soțului acesteia, Amfitrion*, plecat în-tr-o expediție pe un timp îndelungat. Naşterea lui Heracies a trezit răzbunarea Herei*, soția lui Zeus, care 1-a făcut pe micul Heracies, abia născut, să se lupte cu doi şerpi. Amfitrion 1-a făcut apoi păstor, pînă la vîrsta maturității. Creon*, regele Tebef* (2), i-a dat în căsătorie pe propria fiică, Megara. In continuare, pentru regele Eu-risteu a trebuit, pentru a se supune oracolului din Delfos*, să îndeplinească douăsprezece munci: 1 Uciderea,leului ' care-i înspăimînta pe locuitorii din Nemeea*, fiindcă nici o săgeată nu-1 putea ucide. Heracies 1-a strangulat si din blana lui si-a făcut un veşmânt care 1-a făcut invulnerabil. 2 Uciderea hidrei din Lerna*. 3 Prinderea porcului mistreț de pe muntele Erimant, din Arcadia*, care distrugea ogoarele. 4 Prinderea căprioarei din Cerinea, care avea coarne de aur şi copite .de bronz. 5 Omorîrea păsărilor monstruoase de pe lacul Stinfal, care se hrăneau cu carne de om. 6 Curățirea staulelor lui Augias*, regele Eîidei, care cuprindeau o turmă de 3000 de capete, uitate acolo de 30 de ani. Heracies le-a curățat într-o singură zi, prin devierea cursului nurilor Peneu şi Alfeu*. 7 Prinderea taurului din Creta, care devasta țara lui Minos*. *B* îmblînzirea iepelor lui Diomede*, care se hrăneau cu carne de om. După ce i-a ucis pe paznici, Heracies le-a făcut pe acestea să-1 ucidă pe Diomede. 9 Răpirea centurii reginei amazoanelor*, Hippolita*. în această centură sta toată puterea reginei. 10 Răpirea boilor lui Gerion*. 11 Răpirea merelor de aur din grădina hesperidelor*.
12 îmblînzirea Cerberului* din Infern. A fost venerat pentru acestea si pentru alte acte de bravură, în toată Grecia. A devenit simbolul valorii morale, un binefăcător al omenirii.

Homer, *Iliada;* Hesiod, *Teogonia;* StesicorUs, *Ode;* Pindar şi So-focle, *Trachinie; Heraclizii şi Hercules;* Euripide; Aristofan, *Pă-*
, sările şi *Broaştele;* Plautus, *Amphitruo;* Ovidiu, *Metamorfoze;* Seneca, *Hercule' furios;* Enrique de Villena, *Muncile lui Hercule;* Jean de Rotrou, *Hercule murind;* Vittorio Alfieri, *Alcesta;* Georg
. Friedrich Haendel, Antonio Vivaldi; Nicola Antonio Porpora. *Nunta lui Hercule cu Ebe;* Saverio Mercadante, *Apoteoza lui Hercule;* Saint Saens, *Tinereţea lui Hercule,* H. P. Busser, *Hercule în grădinile hesperidelor,* muzică; *Hercule şi Hippolita,* în me-topa templului lui Zeus din Olimpia; *Hercule,* statuie în Muzeul Naţional din Napoli; *Hercule ucide şerpii,* în casa Familiei Vettis din Pompei; *Hercule Farnese,* în acelaşi muzeu din Napoli; *Hercule Righetti,* în Muzeul Pio Clementino din Vatican; Guido Reni, *Hercule ucide Hidra din Lerna;* Piero della Francesca, *Hercule cu bîta;* Rubens, *Hercule în stare de ebrietate;* Le Brun, *Hercule luptînd cu centaurii,* pictură
166
167
v *HERCVLE* Zeul care în mitologia romană corespunde lui V Heracles* din mitologia greacă, cu aceleaşi atribute. Cel
mai vechi cult al lui a fost venerat pe Ara Maxima, în
Forul .Boariu din Roma. în cuprinsul Italiei a avut, de
asemenea, numeroase temple.
Virgiliu, Eneida, VIII, 102, 172, 271; Titus Livius, *Ab urbe condita,* 23, 3
HERMAFRODIT Fiul lui Hermes* şi al Afroditei* în mitologia greacă. Nimfa* Salmacida 1-a iubit într-atît, încît i-a implorat pe zei să le contopească trupurile şi să facă din ele unul singur.
Ovidiu, *Metamorfoze,* IV, 288 şi urm.; Arturo Beccadelli, Hermafrodit, epigrame; Girolamo Paratiosco, *Hermafroditul,* comedie; frescă în Pompei; *Hermafrodit,* în Galeria Borghese; *Policlet din Atena,* sculptură
H.ERMES Fiul lui Zeus* şi al Maiei* (1), născut în Arcadia*. A fost mesagerul zeilor mitologiei greceşti, zeul comerţului si al tuturor acţiunilor îndrăzneţe, chiar protectorul hoţilor; inventator al lucrurilor folositoare şi plăcute: lira, flautul, măsurile şi greutăţile, sportul. A fost reprezentat mai întîi ca om puternic şi cu barbă, apoi ca un tînăr imberb.
Praxiteles, *Hermes cu Dionysos; Hermes,* bronz la Napoli; *Hermes Capitolinul,* sculptură la Roma; Rubens, *Hermes şi Argos,* pictură la Dresda; Claude Lorrain, *Hermes fură boii lui Apollo,* Roma, pictură
HERMIONA Fiica lui Menelau* şi a Elenei* în mitologia greacă. Făgăduită mai întîi de soţie lui Or este*, fiul lui Agamemnoii*, a fost dată însă lui Neoptolem*, fiul lui Ahile*.
HERMODH Fiul lui Odin* şi mesager al zeilor în mitologia nordică.
HERO Tînără preoteasă a zeiţei Afrodita* din Şest, pe malurile Ellespontwlui (Bosforul de azi). De ea s-a îndrăgostit Leandru din Abido* (1), situat de partea cealaltă a strîmtorii. Pentru a o vedea, Leandru, condus dje o lampă ţinută de departe de Hero, a trecut înot, mujlte nopţi, braţul de mare care-i despărţea. O dată însă, din cauza unei furtuni, Leandru nu a mai putut vedea-luniina si s-a îne'cat. Hero, de disperare, s-a aruncat si ea în m'are, unde şi-a găsit moartea.
Museos (sec. IV î.Chr.), *Hero şi Leandru,* poem; Clerrjient Marot; Pierre Denne Baron, Thomas Hood si Franz Grillpar?er, poeme; Claudio Monteverdi, melodramă pe text de G. B. Marino; Alfredo Catalani, poem simfonic; frescă la Pompei în Casa familiei
Vettius
HERTHA Divinitate saxonă, avînd afinităţi cu zeiţa Ci-bele* sau cu Ceres*.
HESPERIA (1) Nume comun dat de greci Italiei si Spaniei, care se aflau la vest (gr. *hesperos,* seară). (2) Una din hesperide*.
HESPER1DE Nimfe* în mitologia greacă, fiicele lui Atlas* (1), în număr de trei: Egle, Aretusa şi Hesperia* (2), Ele păstrau, în grădina lor darul de nuntă al Geei* oferit Herei*, vestitele mere de aur, păzite de un balaur.
HESPEROS Ful lui Zeus*. Fiindcă i-a plăcut să privească scara stelele a fost luat în cer şi transformat întf-o stea. 'Este Luceafărul care apare seara cel dintîi si dimineaţa dispare cel din urmă.
IHESUS La celţi, una din cele mai importante divinităţi, părinte al tuturor zeilor. Zeu al războiului, al cîmpurilor şi vegetaţiei.
169
168
HIDRA DIN LERNA Balaurul cu şapte capete care devasta regiunea Lerna* din Argos*

(5) şi care a fost ucis de Heracles*. In sîngele lui otrăvitor eroul şi-a muiat vîr-ful săgeţilor.
Virgiliu, *Eneida,* VI, 576; Antonio Pollaiuolo, pictură
HILDUR Valkirie* în mitologia nordică.
HIMENEU Zeul căsătoriei în mitologia greco-romană, fiul lui Dionysos* si al Afroditei*.
HIMERA! Animal monstruos, fiică a lui Tifon* şi Echid-nei*. Avea trei capete: unul de leu, unul de capră şi altul de şarpe.| Sau, după altă legendă, avea cap de leu, corp de capră şi coadă de şarpe. Din fiecare din cele trei capete vărsa foc ,şi flăcări. După ce a devastat ţinutul Liciei (Asia Mică) de mai multe ori, Bellerofon*, pe calul înaripat Pegas*, care i-a fost dat de Atena*, a răpus-o. Simbolizează vulcanul din regiunea Liciei, pustiită de mai multe ori.
Homer, *lliada,* VI, 179; *Himera din Arezzo,* bronz etrusc (sec. V î.Chr.), expus în Muzeul de Arheologie din Florenţa
HIPERBOREENI Popor legendar care locuia, după o versiune, în regiunea cea 'rnai îndepărtată din nord. Acolo soarele era veşnic, ca si pacea, iar durerea nu era cunoscută. Zeul lor preferat era Apollo*. După o altă versiune, acest popor ar fi locuit în ţinuturile Traciei.
HIPERION Unul clin cei 12 titani*, fiii lui Uranus* şi ai Geei*; jiivinitate solară, părinte al lui Helios*, Eos*, si al
SeiejreiT, i
HIPERtilNESTRA Fiica lui Danaos*,. singura din cele 5O de fiice kle acestuia care nu şi-a ucis soţul,[1] pe Linceu* (1), aşa cum fusese constrînsă de tatăl ei. A fost salvată de furia acestuia, de locuitorii Argosului* (5). '
170
H.1PPQCAMPI Caii marini ai carului lui Poseidon* în mitologia greacă, ca si cei conduşi de Triton* şi ;nereide*.
HIPPOCOQN Fratele lui Tindar*, pe care 1-a izgonit din Sparta şi a pus stăpîriire pe tronul lui: Heracles*] 1-a ucis, fa şi pe fiii lui, şi i-a redat tronul lui Tindar.
l *HIPPOCRENE* Izvor- de pe muntele Helicon*, apărut sub î Jovitura de copită a calului înaripat Pegas*. Avea darul *t* de a oferi motive de inspiraţie celor ce beau dijn el. Era i', protejat de Apollo* si de muze*.
HIPPODAMIA (1) Soţia lui Piritou*, regele lapiţilor*, pe care centaurii* au vrut să o răpească chiar în ziua nunţii, înfruntarea îndîrjită care a avut loc între centauri şi la-piţi s-a sfîrşit, după una dintre, versiuni, cu învingerea şi uciderea centaurilor. (2) Mama lui Atreu*, Tiest* si Aleatori.
Michelangelo, *Lupta centaurilor cu lapiţii,* basorelief; Rubens, *Răpirea Hippodamiei,* pictură
HiPPOLIT Fiul lui Teseu* şi al Hippolitei*. A respins-u pe mama lui vitregă, Fetiră*, care 1-a pîrît tatălui său, pretextînd că Hippolit a avut faţă de ea purtări necuviincioase. La rugămintea lui Teseu, zeii 1-au pedepsit. Un monstru marin a speriat caii- acestuia care 1-a răsturnat şi 1-au omorît. A fost readus la viaţă de Asclepios* şi lă-!,,'sat liber într-o pădure de lîngă Roma; Fedra, cuprinsă de remuscări, s-a sinucis.
HIPPOLITA Fiica lui Ares*, regina amazoanelor*. De la Apollo* a primit în dar o centură care i-a fost luată de Heracles* cînd le-a cucerit pe amazoane. Cu aceeaşi oca-' ide, Heracles a ob'ligat-o pe Hippolita să-1 ia de soţ pe Teseu*.
171
HIPPOMEDON Unul din cei şapte participanţi la expediţia împotriva Tebei* (2).
sau *M EL AM ION* Fiul lui Megaros*; într-o întrecere, a învins-0 pe fiica regelui Arcadiei*, Atlanta*, pe care a luat-o apoi de soţie. Profanînd însă templul zeiţei Cipele*, au fost prefăcuţi de acesta într-o pereche de urşi.
HIPPOT.tiON Fiul lui Poseidon* şi al Alopei*. Părăsit de mic, a fos't hrănit de o iapă, pînă cînd a fost găsit de nişte păstori. Mai târziu, respingând iubirea Afroditei*, zeiţa 1-a preschimbat într-un izvor.
• *HUGIN* şi *MUN1N* Cei doi corbi din mitologi^ nordică, simbolizînd „cunoaşterea" şi

„memoria", care, j după ce zboară în timpul zilei deasupra lumii, se întorci seara şi povestesc zeului Odin* tot ce se .întâmplă pe părrjiînt.
HUITZILOPOCHTLI Unul din zeii războinici jidorat de azteci ca protector al imperiului lor. A fost identificat cu soarele însuşi. Statuia lui era de o strălucire prbitoare.
HYP'NOS Zeul somnului în mitologia greacă, iul Nopții*, frate geamăn al lui Tanatos*. L-a adormit jpe Zeus* cînd Hera* a vrut să-1 ucidă pe Heracle*. Cînd ş-a trezit, Zeus 1-a aruncat în mare, dar a fost salvat de mama lui.
.*HOLDA* sau *HOLLE* Zeiță binevoitoare, protectoare a casei la germani.
BOLI Zeu al morții şi al desfrînării la popoarele nordice. El provoca bolile si catastrofele.
HOLLE -j* *HOLDA*
HORUS Fiul lui Osiris* în mitologia'egipteană. Isis* 1-a hrănit pe ascuns, în Delta Nilului. După moartea lui Osiris, Horus a ieşit la lumină şi a devenit noul zeu solar, binevoitor şi drept.
HUACARIMACHI în Peru precolumbian, preoți-ma'gi. După nume: „cei ce fac să vorbească zeii".
HUACAS La peruvieni, spirite şi genii*, reprezentate de idoli şi fetişuri aflate în toate casele.
J. 72
JA Nimfă*, fiică a Etrei*. A avut şapte surori, iade*, care au murit | de durere cînd ea a fost devorată de un. leu.
IACCO Unul din numele lui Dionysos*, provenit, poate,
de la strigătul de euforie *iakos!* sau de la imnul de bucurie cîntat în cinstea lui.
IACINT Tînăr frumos, îndrăgit de Apollo*. La o întrecere,
Apollo 1-a ucis din greşeală cu discul. Din sîngele lui,
zeul a făcut zambila.
O. B. Tiepolo, *.Moartea lui lacint,* pictură la Lugano
IADE Nimfe* ale pădurilor, apelor şi mlaştinilor, în total şapte, surori ale nimfei Ia*, care a murit devorată de un leu. Celelalte s-au stins de durere, după moartea surorii lor. Zeus* le-a prefăcut pe toate în stele.
IAGNIDE Tatăl satirului* Marsyas*; amîndoi, tată si fiu, au inventat flautul. Fiindcă au avut însă curajul de a se lua la întrecere cu Apollo*, Marsyas a fost legat de un copac şi jupuit de viu.
IAIE Nimfă din cortegiul Dianei* în mitologia romană.
lAMBE Fiica lui Pan* si a nimfei* Eco*. Ea a încurajat-o, prin firea ei veselă pe Demetra* atunci cînd acesteia i-a fost răpită fiica, Persefona*, de Pluto*. Drept răsplată, a fost aleasă preoteasă a zeiței.
I ANUS Veche divinitate romanică protectoare a uşilor' şi ferestrelor. A fost socotit chiar zeu al zeilor. Porțile templului său, în Forul roman, erau deschise în timp de război şi închise în timp de pace.' Era implorat în orice ocazie, si mai ales în viața familială. De la el a rămas numele Gianicolo din Roma, ca si numele primei luni a anului, ianuarie, el fiind zeul tuturor începuturilor. Era reprezentat cu două fețe: una fiind simbol al lunii, cealaltă, simbol al soarelui, în cinstea lui se celebrau ago-naliile*.
ÎAPET Titan*, tatăl lui Atlas*, Prometeu* -şi Epimeteu* în mitologia greacă. A fost aruncat de Zeus* în Infern, cînd a vrut să i se împotrivească lui. şi celorlalți zei din Olimp*$_t$
ÎAPIGE Fiul lui Dedal*. A fost, după versiunea lui Virgi-liu, medicul lui Enea*.
Virgiliu, *Eneida,* XII, 391, 402; frescă pompeiană în Casa lui Siri-cus, reprezentînd pe Enea rănit
JARBA Rege legendar al Mauritaniei. A iubit-o pe Di-dona*, regina Cartaginei, dar ea 1-a respins din cauza cruzimii lui.
IASO Una din fiicele lui Asclepios* şi ale Epionei* în mitologia greacă, personificare a bolilor şi tămăduitoare a acestora, ca şi tatăl său.
IAMA Zeul morții şi judecător în Infern în mitologia vedică.

lASON Fiul lui Espn, rege în lolco, detronat de propriul lui frate, Pelia*. A fost' instruit de centaurul* Chirpn*.
174
175
La maturitate, i-a pretins lui Pelia drepturile lui, clar acesta i le-ar fi cedat numai cu condiția de a-i aduce din Colhida* berbecul cu lîna de aur*, în fruntea argonauți-, lor* lason a ajuns, într-adevăr, în posesia lînii de aur şi, ajutat de Medeea*, s-a reîntors în patrie. Dar nu a rămas aici, ci şi-a continuat drumul în Corint, unde a părăsit-o pe Medeea şi a luat-o de soție pe Creusa* (1). Dar Medeea s-a răzbunat si a ucis-o pe Creusa şi pe fiii ei într-un chip înfiorător.
Frescă în Casa Amoraşilor de aur, din Pompei; *lason, erou argonaut,* sculptură antică; Francesco Caletti-Bruni, melodramă
IBIS Pasăre legendară socotită sacră de egipteni, fiindcă salva acest popor de reptile după retragerea'apelor Nilului. Zeița Isis* era reprezentată cu capul acestei păsări.
1CAR Fiul lui Dedal*. Amîndoi au fost închişi de regele' Minos* în labirintul* construit pentru Minotaur*. Cînd au vrut să scape de persecuția acestuia si-au făcut aripi din pene si ceară, pentru a ajunge cît mai departe, peste mare. Icar, în zbor, s-a apropiat prea mult de soare, neascultînd de sfatul tatălui său, aripile s-au topit si el s-a prăbuşit în mare. Este simbolul răzvrătirii omului care, cu prețul vieții, îndrăzneşte să sfideze forțele necunoscute ale naturii si ale universului.
Ovidiu, *Metamorfoze.* VIII, 183 şi urm.; Jean-Jacques Rousseau, Giacomo Leopardi, Gabriele D'Annunzio; frescă pompei.ană în Casa lui Menandru; *Dedal care pregăteşte aripile,* basorelief, în Villa Albani din Roma; Brueghel, *Căderea lui Icar;* Carlo Sara-ceni, Andrea Sacchi, Piero di Cosimo,. pictură; Antonio Canova, sculptură
1DAS Fiul lui Afareu* în mitologia greacă. A răpit o tî-nără, pe Marpesisa, care îi plăcea lui Apollo*. -Pusă de Zeus* să aleagă între ei doi, ea 1-a preferat pe Idas. Acesta a .fost în cele din urmă ucis de Zeus fiindcă, într-o luptă cu Dioscurii*, a luat viața lui Castor*. După o altă versiune, la sfîrsitul expediției argonauților* a fost ucis într-o luptă cu Dioscurii.
IDEA (1) Nimfă*, mamă a lui Teucru* (1), primul rege al Troiei*. (2) Unul din numele zeiței Cibele*, clupă muntele pe care îi era ridicat un templu.
ÂDMON Prevestitor care a participat la expediția argonauților*, dar care a murit înainte de a ajunge la țintă, işa cum prevăzuse el însuşi, în Bi-tinia.
IDOMENEU E,ege al Cretei, fiul lui Deucalion* nepot al lui Mînos*. A participat eroic la războiul împotriva Troiei*. La întoarcere spre patrie, surprins de furtună, a făgăduit zeilor că le va jertfi prima ființă întîlnită dacă va scăpa cu viață. Aceasta a fost propriul lui fiu, care îl aştepta nerăbdător. Idomeneu nu 1-a cruțat. Pentru această cumplită faptă, tot zeii au dezlănțuit în Creta o molimă îngrozitoare, din cauza căreia, locuitorii, stiindu-î vinovat pe Idomeneu, 1-au ucis. Virgiliu, *Kneida,* III, 400 şi urm.
1DUN sau *IDUhfA* Personificarea poeziei în mitologia.nordică. Hrănindu-se cu fructele oferite de ea, zeii rărnîneau veşnic tineri.
IDA Munte din £îpropierea Troiei*. Judecata lui Paris* a avut loc pe acest munte. Paris a acordat mărul de aur Afroditei*, socotind-o mai frumoasă decît Hera* si Atena*. Tot aici se ridica un templu al zeiței Cibele* şi a fost locul naşterii lui Zeus*. Homer, *Iliada.* VII, 47 şi urm
176
1DUNA H- *IDUN*
IELE sau *ŞOIMANE* Personaje feminine fantastice în basmele populare româneşti îmbrăcate în alb, deseori amintite în legătură cu Alexandru Macedon, împărat intrat în

177
i legendele poporului român; în genere provoacă nenorociri, spre deosebire de Zîne*. Locuiesc, după credința populară, în văzduh, prin păduri, la marginea apelor si prin văi şi ademenesc oamenii prin frumusețea lor.

IEROFILA Una dintre sibile*, preoteasă a lui Apollo* în mitologia greacă. A prezis Hecubei* nenorocirea provocată de răpirea Elenei* de către Paris*, fiul ei, şi deci distrugerea Troiei*, ca şi întemeierea Romei.
IFICLU Argonaut* din Tesalla, care a participat la vîna-rea porcului mistreț din Calidonia*; acolo a fost ucis do Meleagru*.
IFIGENIA Fiica lui Agamemnon* si a Clitemnestrei* în mitologia greacă. Dorind să se îndrepte din portul Aulida spre Troia*, Agamemnon a fost oprit pe mare de o furtună dezlănțuită de zeița Artemis*, care ar fi distrus întreaga flotă greacă, dacă Agamemnon nu i-ar fi făgăduit că-i jertfeşte pe propria lui fiică, Ifigenia*. în clipa să-vîrsirii sacrificiului, zeița a înlocuit-o pe Ifigenia cu o căprioară şi a luat-o cu sine 'pe tînăra fată, ducînd-o în Taurida, făcînd-o preoteasă a cultului ei, din acea regiune. Mai tîrziu, cînd fratele ei, Oreste*, însoțit de bunul luj prieten, Pilade*, au venit să vadă templul, Ifigenia i-a însoțit în Grecia.
Homer, *Iliada, IX,* 145; Euripide, *Ifigenia in Aulida* şi *Ifiyenia în Taurida,* tragedii; Jean de Rotrou, Jean Racine, J. de la.Cruz, Ippolito Pindemonte, Goethe, Jean Moreas, G. Hauptmann, poezii dramatice; Domenico Scarlatti, G. Orlandini, Leonardo Vinci, Nicola Porpora, Antonio Caldara, Luigi Cherubini, C. W. Gluck, Niccolo Piccinni, muzică; frescă în Casa Poetului tragic din Pompei, în Casa Chitaristului, în Casa lui Marcus Olconius şi în 'Casa lui Pinarius Cerealis; Jean Blanchard, pictură la Luvru, Ricci, Pittoni, Bencovici, Anselm' Feuerbach, pictură la Muzeul din Darrristadt, Hans Rottenhammer, Filippo Agricola, pictură; frescele lui G. D. Tiepolo în Vila Valmarana din Vicenza
înfățişarea Iftimiei, pentru a o consola de plecarea lui Te-lemac* în căutarea tatălui lui, Ulise*.
IFUR Numele Infernului la vechii gali.
IGEA Una din fiicele lui Asclepios*, protectoare a sănătății. Romanii au adorat-o cu numele de Salus* si de Valetudo.
Rubens, pictură
ÎL A. Tînăr de o rară frumusețe, care 1-a însoțit pe Hera-cles* in expediția argonauților*. Oprindu-se însă pe o insulă pentru a-şi potoli setea, a fost răpit de naiade*. Heracles i-a părăsit pe argonauți si a rămas pe insulă să-1 caute.
Frescă în Casa Efebului clin Pomoei
IL AI R A sau *I LEI R A* Fiica lui Leucip*. împreună cu sora ei, Febe* (4), a fost răpită de Dioscuri*, ea devenind soția lui Castor*.
ILARII Serbări organizate la Roma în cinstea zeiței **Ci-**bele*, ca şi în cinstea unor fericite evenimente familiale.
ILEANA COSÎNZEANA Cea mai frumoasă şi pură reprezentare feminină din mitologia românească, identică zeiței Venus*, tipul frumuseții idealizate, crăiasă a tuturor zînelor*. In unele basme, apare si ca femeie războinică, ocrotitoare a celor slabi. Destinul ei este legat de acela al lui Făt-Frumos*.
1FTIMA (1) Nimfă* iubită de Mercur*, mama satirilor*. (2) Sora Ptoelopei*. Zeița Atena*- i-a apărut acesteia sub
178
ILEIRA - ILAIRA*
179
ILEOS (1) Centaur*, care a participat la lupta împotriva lapiților* şi a fost ucis de Heracles*. (2) Erou care a luat parte la vînarep porcului 'mistreț din Calidonia* şi a murit în timpul vînătorii.
ILION -> TROIA
IL1ONA sau *ILIONE* Fiica cea mai .mare a lui Priam* şi a Hecubei*. A fost soția lui Polinestor*, crudul rege al Traciei. Cînd un frate al Ilionei a venit la Polinestor cu co'morile Troiei* pentru a le pune la adăpost de greci, acesta 1-a ucis si a pus stăpînire pe ele.
ILIONE -н» *ILION A*
iLiuNEU Unul din cei şapte fii ai lui Amfion* şi ai Nio-bei*, ucis, ca şi ceilalți, de

săgeţile lui Apollo*.
ILITIA (1) Fiica lui lupiter* şi a lunonei*, protectoare a moaşelor si a nou-născuţilor. (2) Epitet al Dianei*, ca protectoare" a maternităţii.
ILLAPA Zeu al fulgerelor şi al furtunilor la vechii pe-ruvieni.
ILO Fiul lui Troos*. A fost întemeietorul cetăţii Troia*, care se numea la început Ilion. Zeus i-a dăruit atunci statuia de lemn a zeiţei Atena*, Paladiul*, care trebuia să ocrotească cetatea. Ulise* şi Diomede*, în timpul asediului Troiei, aflînd că soarta cetăţii depinde de aceas-. ta, au fu'rat-o. După care, Troia a fost cucerită uşor.
IMEROS Personificare a iubirii la greci, zeu care îl însoţea continuu pe Eros*.
180

IMMET Munte din Atica (Grecia), vestit pentru calitatea mierei şi pentru cultul lui Zeus.
INACOS (1) Fiul lui Oceanus* şi al zeiţei Thetis* (1). A întemeiat oraşul Argos* (5) şi dinastia argolizilor. (2) Fiul lui Foroneu*.
INDRA Divinitate vedică supremă, stăpînul vînturilor si al tuturor cataclismelor naturale, dar si al timpului frumos, al belşugului şi al luminii.
IN O Fiica lui Cadmos*, soţia lui Atamant*; 1-a sfătuit pe soţ să-si jertfească pe cei doi copii avuţi cu Nefeîe*, Frixos* si Elle*. Cuprinsă însă de rernuşcări, s-a aruncat în mare, dar Poseidon* a adoptat-o si a făcut-o una din zeiţele mării. După o versiune, Ino si-a pierdut minţile, pentru că a fost pedepsită de Hera* care a vrut să se răzbune pe Zeus* din cauza aventurii lui cu Se-mele*, care a devenit mamă lui Dionysos*, crescut, în copilărie, de Ino.. O altă versiune, afirmă că ea însăşi şi-ar fi ucis copiii.
IO Fiica lui Inacos* (1), primul rege al Argeşului* (5), adorată de Zeus*. Pentru a o ascunde de soţia sa, Hera*, Zeus a presehimbat-o într-o juncană. Hera, aflînd, 1-a rugat să i-o ofere în dar, însă o .dată dobândită, 1-a pus pe Argos (2), monstrul cu o sută de ochi, să o păzească. Hermes*, prietenul mai tînăr al lui Zeus, 1-a ucis pe Argos, însă Hera a făcut ca Io să fie înţepată de un tăun şi să alerge prin lume; ea s-a oprit în Egipt, .unde Zeus i-a redat înfăţişarea dinainte. Io a avut de la el un fiu, pe Epaf.
Eschil, Sofocle şi Euripide, în opere. A fost reprezentată ca o vacă sau ca o copilă cu coarne pe cap. Frescă în Casa Liviei de pe Palatin, în Roma; Correggio, *Io şi lupiter,* pictură
181
IOCASTA Soţia lui Laios* şi mania lui Edip* în mitologia greacă. Printr-o întîmplare nefericită, a devenit soţia propriului ei fiu fără a şti acest lucru, îngrozită de
fapta comisă, s-a spînzurat, iar fiul ei şi-a scos ochii.
IOLAO Fiul lui Ificlu*, tovarăş al lui Heracles* în lupta acestuia împotriva hidrei din Lerna*. Mai tîrziu, a construit rugul care urma să-1 incinereze pe Heracles.
Ovidiu, *Metamorfoze,* IX, 394 şi urm.
IOLCO -> IOLEO
IOLEO sau *IOLCO* Oraş din Tesalia (Grecia), de unde "lason* a pornit expediţia argonauţilor*, pentru. a obţine lîna de aur*.
ION Fiul lui Apollo* şi al Creusei; unul dintre regii Atenei si strămoşul ionilor.
IORMUNGANDUR Şarpe care înconjoară pămîntul în mitologia nordică, duşman al zeuJLui Thor*.
I REN E Zeiţa păcii (gr. *eirene,* pace), una din ore*, fiice ale iui Zeus* şi Temis*. Era reprezentată ca o femeie tînără, cu un caduceu*, cu cornul abundenţei* şi cu o statuie a, lui Pluto* copil (gr. *pluto,* bogăţie).
ISIS Divinitate a fecundităţii în mitologia egipteană, soţia lui Osiris* şi mama lui Horus*; împreună cu ei, forma trinitatea sacră supremă. Era mamă a tuturor şi a naturii, în toate formele ei. Grecii au identificat-o cu Hera*, cu Demetra*, cu Afrodita*, cu Selena* şi cu Io*. La Roma, cultul ei a fost răspîndit mai ales în timpul Imperiului, sub formă de mistere (Misterele isiace).
ISMENA Fiica lui Edip* şi a locastei*, soră a Antigo-nei* în mitologia greacă. A fost şi ea

condamnată la moarte de Creon*, o dată cu sora ei, pentru că i-a în-mormîn'tât, după legile strămoşeşti, pe fraţii lor, Poli-nice* şi Eteocle*.
ISSION Rege al lapiţilor*; invitat de Zeus* la masa zeilor, a încercat să o cucerească chiar pe Hera*, soţia
;• lui Zeus. Drept pedeapsă, a fost aruncat în Infern şi le-
I gat de o roată înroşită în foc. Ovidiu, *Metamorfoze,* IV
ilTACA Insulă pe coasta orientală a Greciei, patria lui Ulise.
Homer, *Odiseea,* I, 186; III, 96 şi urm,; 103 şi urm., 351
ITALUS Fiul Penelopei* si al lui Telegon*, venit din Arcadia* din Sicîlia, unde i-a stăpînit pe enotri sau pe sicilieni. Aceştia au luat de Ia el numele de itali.
IRIS Personificare a curcubeului, ca punte între cer si pămînt în mitologia greacă. Mesageră a zeilor, închipuită ca o tînără cu aripi de. aur sau avînd în'mînă o nuia ori;un vas. .
..•. \.. i <>
182
IUGATINUS Divinitate abstractă în mitologia romană, care făcea ca jugul căsătoriei să fie uşor. O statuetă veghea tot timpul acest crez.
IULIU -+ ASCANIU
183
IU NONA Divinitate romană, similară Herei* la greci, protectoare a maternităţii şi a căsătoriei. Proteja, de altfel, pe fiecare femeie în parte. A fost soţia lui lupi-ter* si, deci, regină a tuturor zeilor romani. A fost venerată pe Capitoliu* (lunona Capitolina), avînd un. templu pe colina Arx. La l 'martie, primea jertfe de miei si alte animale. Ei i s-a dedicat luna iunie, în lupta din-' tre greci si troieni, i~a susţinut pe greci, fiindcă Paris*, fiul regelui Troici*, la un concurs de frumuseţe, la care s-au prezentat Atena*, Afrodită* si lunona. a preferat-o pe Afrodita. Frescă pompeiană în Muzeul din Napoli; Paolo Veronese, pictură
IUNONES Zîne sau îngeri păzitori în mitologia romană, care se identificau sau chiar confundau cu orice femeie, pentru a o proteja toată viaţa.
IUPÎTER Zeul suprem al romanilor, fiu al lui Saturn* şi al Rheei*, frate al lui Neptun* şi Pluto*. Soţia lui a fost lunona*. îi corespunde Zeus* în mitologia greacă. Proteja legile şi statul roman şi îşi demonstra puterea prin miracole si acte de bravură supreme. Templul lui cel mai important a fost construit pe Capitoliu*, unde era venerat împreună cu lunona şi Minerva*. Mesager i-a fost vulturul, iar atribut, fulgerul.
IUVENALIA Serbare instituită de Nero la Roma, în cinstea zeiţei tinereţii, Ebe*.
IUVENTAS Zeiţa tinereţii în mitologia romană.
IZANAGI şi IZANAMI Pereche de divinităţi japoneze creatoare ale insulelor japoneze, ale zeilor, ale" mărilor, ale fenomenelor atmosferice ale Soarelui şi Lunei.
IZANAMI -> IZANAGI
IUTURNA (1) Sora lui Turnus*, regele rutulilor*,. care a fost iubită de lupi'ter* si apoi preschimbată într-un izvor. L-a susţinut pe fratele ei în timpul înfruntărilor acestuia cu Enea*. Templul său se afla în Câmpul lui Marte din Roma. (2) Rîu în care obişnuia să se scalde lunona* pentru a se .purifica.
Virgiliu, *Eneida.* XII, 141, 229, 469
IUTURNALII Serbări ţinute la 11 ianuarie, la Roma, în
cinstea lut urnei*.
184

I

L

LABDACOS Strămoş al lui Edip*, tatăl lui Laios* şi rege al Tebei* (2).
LABIRINT Construcţie în aer liber,'cu multe coridoare, concepute astfel încît cel ce intră să nu

mai poată ieşi. Arhitectul a fost Dedal*, constrîns de regele Minos* al Cretei, care şi-a sechestrat aici fiul, pe Minotaur*. Dedal s-ar fi inspirat din planul unui alt labirint, existent mai înainte în Egipt. Un alt labirint se .află în Lemnos.
LADON (1) Zeu fluvial din Arcadia*, tatăl nimfelor* Dafne*, Siringa* şi Talpusa. (2) Balaur care păzea merele[1] de aur din grădina hesperidelor*.
LAERTE Tatăl lui Ulise*. L-a aşteptat pe fiul său pînă cînd acesta s-a întors de la Troia*, după care, împreună, au pedepsit pe pretendenţii Penelopei* (proci*).
LAIOS Fiul lui Labdacos*, rege al Tebei* (2). Oracolul* i-a prezis df fiul lui îl va ucide şi o va lua de soţie pe propria mamă. Oracolul s-a adeverit: Edip* 1-a ucis pe Laios şi, tot fără să ştie, a luat-o de soţie pe locas'ta*.
LAKSHMI în mitologia vedică, divinitate feminină, corespunzătoare Afroditei*, zeiţă a frumuseţii, a abundenţei, a prosperităţii şi a destinului favorabil.
LABITI Divinitate a sciţilor, personificare a focului.
LACEDEMON Unul din fiii lui Zeus*, avut de la Tai-gete*. El ar fi introdus în Grecia cultul graţiilor*.
LACEDEMONIA Regiune în Grecia, cu capitala Sparta, numită astfel de la Lacedemon*, fiul lui Zeus* si al nimfei* Taigete*.
LACHESIS Una din moire* în mitologia greacă. Ea ţinea fusul pe care înfăşură firul vieţii fiecărui om în
parte.
LACINIO Tîlhar ucis de Heracle*, cînd a trecut prin Italia cu boii lui Gerion*.
186
LAMIA Tînără iubită de Zeus*, căruia i-a dat mai mulţi fii. Dar Hera*, soţia acestuia, i-a ucis pe toţi. Lamia a înnebunit şi, în nebunia ei, devora orice copil, în cele din urmă a fost prefăcută în căţea.
LAMPADEFORH Serbări compuse din procesiuni cu torţele aprinse şi- alergări de cai. Se ţineau în cinstea lui Hefaistos* şi durau opt zile.
LAMPETIA -> hAMPETUSA
LAMPETUSA, LAMPETIA si *FETUSA* Fiicele lui He-lios* în mitologia greacă.
LAOCOON Preot troian care 1-a sfătuit pe Priam*, regele Troiei*, să nu admită introducerea în cetate a calu-
187
lui de lemn al grecilor, simţind în acesta un pericol. Zeiţa Atena*, care îi proteja pe greci, a trimis însă j împotriva preotului doi şerpi mari ca să-1 ucidă împreună cu cei doi copii ai lui.
Sofocle, *Laocoon,* tragedie; Virgiliu, *Eneida;* Jacopo Sodaletto, *De Laocoontis statua quae in Vaticano spectatur;* poem; G. E. Lessing, *Laocoon,* eseu; Agesandru, Polidor şi Atendor, *Laocoon,* sculptură, în Muzeul Vaticanului
asemenea Laomedon nu î-a arătat nici o generozitate. Heracles l-a ucis însă şi pe el, şi pe fiii lui.
Homer, *IKada,* V, 640, 649; XX, 236 şi urm.; JXI, 442; Ovidiu, *Metamorfoze,* XI, 194 şi urm.
LAOTOE Fiica lui Altețe*; a avut de la Priam*, regele Troiei*, un fiu, pe Licaon* (2).
Homer, *Iliada,* XXI, 85
LAODAMANT (1) Fiul lui Eteocle*, regele,,, Tebei* (2). I-a înfruntat pe epigoni*, care i-au atacat cetatea, dar a murit ucis de Alcmeon*. (2) Fiul lui Alcinou* şi fratele Nâusicăi*.
•*LAODAMIA* (1) Fiica lui Bellerofon*, iubită de Zeus*, de la care a avut un fiu, pe Sarpedon* (2). A fost ucisă de Artemis*, din cauza orgoliului ei nesăbuit. (2) Fiica lui Aca'st*, care, cînd soţul ei, Protesilaos*, erou grec, a fost ucis de Hector*, a murit si ea.
LAODICE (1) Nimfă*, mama Niobei*. (2) Fiica lui Priam*, regele Troiei*. A murit de durere cînd un fiu i-a fost muşcat de şarpe; după alţii, a murit în timp ce fugea din Troia. (3) Fiica lui Agamemnon*, pe care alţii o numeau Electra*.
LAODOC Mul lui Antenor*, unul din înţelepţii Troiei.
LAOMEDON Fiul lui Ilo*; a construit Troia* cu ajutorul lui Apollo* şi Poseidon*', pe care a refuzat apoi să-i răsplătească. Poseidon a trimis atunci un monstru marin ca să

distrugă cetatea, dar Laomedon s-a oferit să-şi jertfească fiica, pe Esiona*, expunînd-o monstrului. In ultima clipă, însă, a fost salvată de Heracles*, căruia de
188
Popor războinic din Tesalia,' atacat de centauri* cu ocazia nunţii regelui lor, Piritou*, cu Hippodamia* (1), pe care centaurii au vrut să i-o răpească. Au fost învinşi si puşi pe fugă.
Ovidiu, *Metamorfoze,* XII, 210 şi urm.; Homer, *Odiseea,* ,XXI, 297; frescă din Pompei în Muzeul din Napoli: *Piritou primind pe centauri;* reproducerea luptelor pe Vasul Frangois, azi la Florenţa; Michelangelo, *Lupta centaurilor cu lapilii (Centauromachia),* "basorelief
LARARIUM Spaţiu rezervat în casele romanilor altarelor consacrate larilor*.
LARI Genii* sau duhuri protectoare ale casei şi familiei, ca şi ale cîmpurilor. Aveau altare în toate casele romanilor. Se* identificau chiar cu sufletele celor defuncţi. Li se jertfea un porc în timpul ceremoniilor publice. Aveau un templu în. mijlocul Cîmpului lui Marte.
Sanctuar, în Casa familiei Vettius din Pompei.
LARISSA Oraş în Tesalia, unde Zeus* era onorat în mod special, deoarece se presupune că aici s-ar fi născut.
LARUNDA Presupusă mamă a larilor*, divinitate protectoare în toate casele romanilor.
189
LATINUS Fiul lui Faun* şi al nimfei* Marica*; a fost soţul Amatei* de la care a avut o fiică, pe Lavinia*.
Virgiliu,,EneicJa, VII, 45, 52, 69, 96
LATIUM Regiune din Italia, In care, după legendă, s-a stabilit Enea* si troienii lui, după părăsirea Troiei*.
Virgiliu, *Eneida*
LATONA Soţia lui Zeus*, înaintea Herei*,. de la care el a avut pe Apollo* si pe Diana*. La greci, era cunoscută cu numele de Leto.
LAVERNA Zeiţă romană protectoare a hoţilor şi tîlha-rilor. I-a fost consacrată o pădure pe Via Salaria.
LAVINIA Fiica lui Latinus* şi a Amatei*. A devenit soţia lui Enea*, deşi îi fusese hărăzită lui Turnus*, regele rutulilor*. Acesta 1-a înfruntat pe Enea dar a fost învins de el. Lavinia a avut de la Enea un.-fiu, pe Silviu*. Virgiliu, *Eneida,* VI, 763; XII, 194, 937
LED A Fiica lui Testios* si soţia lui Tindar*^ regele Spartei. Pentru a fi aproape de Zeus*, s-a prefăcut într-o lebădă. Leda i-a născut pe Castor* şi Pollux*, gemenii cunoscuţi şi cu numele de Dioscuri*. Elena* şi Clitemnes-tra* au fost de asemenea fiicele ei.
Timoteu, grup sculptat în sec. IV î.Chr.; Bartolomeu Ammannati, sculptură, la Florenţa; frescă în Casa familiei Vettius şi Casa Reginei Margareta în Pompei; Leonardo da Vinci, Michelangelo, Sodoma, Corregio, Jacopo Pontormo, Paolo Veronese, Falconet, Vieira, pictură
LEMNIADE Femei din insula Lemnos care, disprețuind-o pe Afrodită*, au fost pedepsite de aceasta să emane un
190
miros pestilenţial. Soţii lor le-au abandonat, iar ele s-au răzbunat, ucigîndu-i.
LERNA Mlaştină în Argos* (5), în care trăia hidra*, şarpe, monstruos, ucis de Hereule*,, în aceeaşi mlaştină, cele patruzeci si nouă de Danaide* au aruncat capetele soţilor lor ucişi în noaptea- nunţii după sfatul tatălui lor, Da-
LETE Rîu în Infern în mitologia greacă. Cei ce beau din el uitau tot trecutul. Virgiliu, *Eneida,* VI, 714
LETO -+ LATONA
LEUCIP Tatăl Ilairei* şi al Febei* (4), cunoscute în mitologia greacă sub numele comun de Leucipide. Ovidiu, *Metamorfoze,* VIII, 306
LEUCIPE Nimfă* în mitologia greacă, aflată în preajma Persefonei* cînd aceasta a fost răpită de Pluto*. .
LIBER Zeu italic arhaic, protector al fertilităţii naturii, al viţei de vie, al culesului viilor, al, vinului. A fost identificat mai tîrziu cu Bachus*, ca zeu care eliberează pe oameni de orice griji. Serbările în cinstea lui, Liberalii, se organizau în Italia la 17 martie.

LIBERA Zeiță italică arhaică, corespunzătoare Proser-pinei*, soră a lui Liber*. Era identificată şi cu Ariadna*, soția, pe scurtă durată, a lui Dionysos*.
LIBERT AS Personificare. a libertății în mitologia romană, mai întîi personale, apoi a statului, identificată cu
191
Eleuteria* grecilor. Avea la Roma, două temple: unul în Forul roman, altul pe Aventin* (2). Era reprezentată ca o femeie hotărîtă, avînd în rnînă un sceptru si în cealaltă o beretă frigiană. în alte reproduceri, ține în mîini un plug frînt.
LIBIA Fiica lui Epaf, regele Egiptului. A fost iubită **de** Poseidon* şi a dat naştere lui Agenor*, regele fenicienilor, si lui Belo*.
LIBITINIA Zeița romană a funeraliilor. Avea puterea de a lua viața oamenilor oricînd, la alegere: ad *libitum.*
LICA Sclav care i-a adus lui Hercule*, din partea Deia-nirei*, mantia îmbibată în ¸sîngele otrăvit al lui Nexos*. Cînd Hercule a început să simtă arsurile provocate de otravă, 1-a ucis pe Lica fără milă, aruncîndu-1 în mare, unde s-a 'prefăcut în stîncă.
Ovidiu, *Metaforfoze,* IX, 211 şi urm.
«i
LICAON (1) Rege al • Arcadiei*, care a avut ambiția de a-1 pune la încercare pe Zeus*, dîndu-i pe propriul fiu să-1 devoreze. Zeus si-a dat seama la timp şi a pedepsit pe 'Lieaon, prefăcîndu-1 într-un lup. (2) Fiul lui Priam*, ajuns, în timpul războiului Troiei*, prizonierul lui Ahile*, care 1-a vîndut ca sclav. După o altă versiune, a fost ucis de Ahile însuşi, cînd a încercat să fugă. Ovidiu, *Metamorfoze,* 163 şi'urm.; Homer, *Iliada,* XXI, 35 şi urm.
LICEE Serbări date în Grecia în cinstea lui Zeus*, care a fost hrănit pe muntele Liceu, în Arcadia*.
LICEU (1) (gr. *licos,* lup). Unul din numele lui Zeus*, care a apărut o dată în Argos* (5) sub înfățişarea unui lup. (2) Nume dat lui Pan*.
192
L1CO Rege al Tebei* .(2), căsătorit la început cu An-tiope* (2), apoi cu Dirce*. Aceasta din urmă, aflînd că Lico păstrează la curtea sa pe prima soție, a maltratat-o pînă a ucis-o. La rîndul ei, a fost supusă la chinuri de fiii Antiopei, Amfion* şi Zete*, care au torturat-o, legînd-o de coarnele unui taur înfuriat. Ei 1-aii ucis şi pe Lico.
LICOMEDE (1) Rege al dolopilor, la curtea căruia a fo-c găzduit un timp Ahile*. De la el, fiica acestuia, Deida-mia*, i-a avut pe- Neoptolem*. (2) Rege al Scirului (insulă în Grecia)^ la curtea căruia Thetis* (2) 1-a ascuns pe Ahile*, în vesminte de femeie, pentru a-1 cruța de războiul împotriva Troiei*. A fost însă descoperit de Ulise* şi luat la război.
Fiicele lui Llc.omede, regele Scirului, pictură de Romeo Batoni în Muzeul Uffizi, din Florența
L1CON Fiul lui Hlppocoon*, ucis.de Hercule*.
LICOR1S Nimfă* a mării, iubită de Apollo*. Era fiica lui Nereu* şi a lui Doris*.
'LICURG Rege al Tracici, care a vrut să împiedice introducerea cultului lui Dionysos* în ținutul lui; a fost orbit şi apoi ucis de zeul însuşi Ovidiu, *Metamorfoze,* IV, 22
Li N A DE AUR Lîna berbecului care i-a adus pe Fri-xus* şi pe Elle* în Colhida*. Frixus a oferit acest animal, drept jertfă, lui Zeus* şi a atîrnat lîna berbecului de un copac în pădurea în care era venerat Ares*. r> ARGONAUȚI
LINCEU (1) Soțul Hipermnestrei*, salvat de aceasta atunci cînd surorile ei (Danaide*) şi-au ucis soții, în

193
noaptea căsătoriei, la porunca tatălui lor, Danaos* pentru a nu ceda fratelui lui, Egipt, care voia să-şi căsătorească fiii cu fetele propriului lui frate. (2) Argonaut* care poseda o privire pătrunzătoare, încît putea să vadă prin ziduri. A luptat împreună cu fratele lui, Idas*, împotriva Dioscurilor*.
LI N COS Regele sciților, a vrut să ucidă pe Triptolemeu de la care a învățat meşteşugul

agriculturii, pentru a-şi atribui lui această cinste. Demetra* 1-a preschimbat în-tr-un linx. Ovidiu, *Metamorfoze,* V, 650 şi urm.
LINOS Dascăl al lui Heracles* în arta muzicii. A fost ucis de propriul lui discipol cu propria-i liră, fiindcă si-a exprimat, pur şi simplu, o părere critică. După alţii, a fost ucis de Apollo*, care nu i-a putut îngădui superioritatea în arta lirei.
LIOCRIT Unul : din pretendenţii Penelopei* (proci*) ucis, la întoarcerea lui Ulîse* în patrie, de Telemac*.
LIRA Instrument muzical foarte răspîndit în antichitate, presupus a fi fost inventat de Hermes*, Orfeu*, Apollo* sau Amfion*.
LIRIOPE Mama lui Narcis*, nimfă* preschimbată îritr-o apă. Privindu-se în ea, Narcis şi-a îndrăgit propriul lui chip.
LISIA Una din cele mai vestite sirene*.
LOKJB-Zeul tuturor nenorocirilor, la nordici, corespunzător demonului* sau diavolului din alte mitologii. So-

ţia lui era Angerboda*, tot atît de crudă, iar fiii: lupul Fehrir*, şarpele Midgard* şi zeiţa morţii, Ela*. Cînd Loke era furios, provoca tunete şi cutremure.
LOTUS Nimfă* care, deoarece 1-a respins pe Mercur*, a fost preschimbată de acesta într-o floare cu acelaşi nume. Ea a fost socotită sacră de egipteni.
LUA Zeiţă romană, căreia i se ofereau armele duşmanilor,,pe, un r.ug aprins.....
LUCEAFĂRUL Personaj fantastic, legat de steaua cu' acelaşi nume, întîlnit şi în basmele şi poemele culte româneşti, mai ales cele cu caracter romantic.
M. Erninescu, *Luceajiîriiî,* poem; Tilus Livius, *Ai arie condilft,* XL, 2 2
LUNA Divinitate comună majorităţii popoarelor din antichitate: Isis* la egipteni, Astarte* la greci, Diana* la ; romani.
LUNGILA Personaj din basmele româneşti, care posedă însuşirea de "a se putea lungi în voie, atît cît să ajungă chiar şi pînă la capătul lumii, îi corespunde, în oarecare măsură, un alt personaj din mitologia românească, Lăţii u.
LUPERCALII Serbări organizate în antichitate, la Roma, la 15 februarie, în cinstea zeului Faun*, Pan* sau Lu-percus* (lat. *lupercus,* care respinge lupul), apărător al turmelor de oi. Serbările erau şi o ocazie de purificare şi de osanale aduse fertilităţii şi prosperităţii.
'LUPERCUS Veclie divinitate italică protectoare a turmelor, identificată cu Faun*'.

•*M*

Hermes*. Apoi zeul a praschimbat-o într-o stea. (2) 'Divinitate italică arhaică, ocrotitoare a fructelor. Gabriele D'Annunzio, *Maia,* poem
MAIESTA (1) Zeiţă italică, identificată cu .Maia* (1). (2) A fost soţia lui Hefaistos*, înaintea Afroditei*.
MĂ Divinitate a vechii Li di i, corespunzătoare zeiţei Rea Silvia* a romanilor sau o Magna M'ater. Bachus* ,a fost educat de o discipolă a ei.[1]
MAAT Zeiţa adevărului şi a justiţiei în mitologia egip-
teană.
MANA GENETA --> GENETA
MANI Sufletele morţilor sau umbrele lor, la romani, socotite divinităţi. Ele continuau să exercite o influenţă asupra celor rămaşi în viaţă. Erau, în general, considerate spirite sau duhuri bune, binevoitoare, în cinstea lor erau organizate serbări numite Parentalii sau Feralii.
MAC AON Fiul lui Asclepios*, educat de centaurul* Chi-ron*. A fost, ca si tatăl, lui, un medic desăvîrşit. La războiul împotriva Troiei*, a comandat, împreuna cu fratele său, un grup de tesalieni. Ilomer, *lliadci,* II, 732; IV, 193 şi urm.; XI, 506 şi urm.
MĂCAR Unul din fiii soarelui şi ai nimfei* Rodi, care, după ce. a luat parte la omorîrea unuia din propriii lui fraţi, s-a refugiat în insula Lesbos.
MANTOS (1) Fiica lui Tiresias*, profetul din Teba* (2). Cînd cetatea a fost cucerită de egipteni, ea

a fost dusă la Delfos*, pentru a servi oracolul* lui Apollo*. Acolo a dat naştere lui Mops*. (2) Zeu etrusc, faimos profet, întemeietor al oraşului Mantova.
Virgiliu, *Kneida,* X, 199
MANTURNA Divinitate romană protectoare a soțiilor si a familiilor.
MACAREU (1) Fiul lui Eol*, care s-a îndrăgostit de sora sa, Canace*, trecînd peste legile îngăduite. (2) Unul din. tovarăşii de călătorie ai lui Ulise*. Ovicîiu, *Metamorfoze.,* XIV, 159
.
'MAGI Preoți persani cu puteri politice, capabili, unii, de profeții şi vindecări de boli.
MAÎA (1) Pleiadă* în mitologia greacă, fiica lui Atlas* (1) si a Pleionei*. A fost iubită de Zeus*, căruia i-a dat pe
196
MARDUK Divinitate babiloniană, legată de facerea lumii, după victoria repurtată asupra monstrului Tiamat*.
MAR/CA Nimfă* italică, soția zeului Faun* • şi mama regelui Latinus*.
Virgiliu,. Kneida, VII, 47; Titus Livius, *Ab urbe condita.* XXVIII 37, 2
MARŞ GRADIVUS Zeu ocrotitor al ogoarelor la geți.
197
MARSYAS Satir* sau păstor din Frigia'(Asia Mică) care după o versiune, *a* făurit flautul si 1-a înfruntat pe
Apollo* în
cîntatul din acest instrument. După o altă
legendă, el şi-a însuşit flautul, în clipa cînd zeița Atena* — ori de cîte ori cînta din flaut —, văzîndu-si chipul deformat, 1-a părăsi't mîniată; în întrecerea cu Apollo, el a fost învins de zeu. Pentru a-i pedepsi cutezanța, totuși,' Apollo 1-a jupuit de viu. A devenit apoi simbol al Forului roman si, în consecință, al libertății.
Ovidiu, *Metamorfoze,* VI, 38 şi urm.; Dante, *Paradisul, c: I,* 19—21. C) lastră de la Mantinela: *Apollo şi Marsyas; o* statuetă clin bronz la British Museum, copia unei opere a lui Miron (sec. VI î.Chr.); G. B. Langetti, pictură în Pinacoteca din Dresda
Creusa* (1) şi a părăsit-o. Medeea s-a răzbunat însă, oferind Creusei un Veşmînt otrăvit care a ucis-6 şi i-a ucis si pe proprii fii avuți cu Iason. A fugit apoi la Atena, pe un car tras de balauri unde 1-a luat de soț pe Egeu*, pe al cărui fiu a încercat, de asemenea, să-1 otrăvească.
Pindar, *Pitica,* IV; Kuripide, *Medeea,* tragedie; Seneca, *Medeea;* Valerius Flaccus, *Argonautele;* Ovidiu, *Metamorfoze,* VII, l si urm.; Corneille, *Medc.ea; Mc.deea.* pe o amforă din Italia meridională, clin sec. IV î..Chr.; *Medeea meditează uciderea copiilor ei,* frescă pompeiană; sarcofag roman cu tragedia Medeei; Eugene Delaoroix, Ansolm .Feuerbach 'etc., pictură; Luigi Cherubini, Gustavc Charpentier, Filippo Pacini, Darius Milhaud, muzică';" Corrado Alvaro, *Lunga noapte a Medeei,* dramă; Pier Paolo Pa-solini, *Medeea,* film
M ARTE La început, zeu al vegetației, la romani, venerat pe colina CapitoliUlui*, apoi apărător al pămîntului patriei 'şi la nevoie, războinic. I se ofereau, în această calitate, serbări militare pe Câmpul lui Marte din Roma, Era socotit tatăl, fraților Romulus* si Remus* şi, deci, strămoşul poporului roman.
MĂRUȚI în mitologia vedică, divinitate a vînturilor si a uraganelor, care, împreună cu Indra*, a dus continuu lupta împotriva monstrului primordial Vritra*.
MATER MATUTA -> MATUTA
MEDUSA -> GORGONE
MEGAPENTE Fiu] lui Menelau*. După moartea tatălui lui, a ocupat tronul Spartei şi a izgonit-o pe Elena*, mama lui vitregă. Homer, *Odiseea, XV,* 100 şi urm.
MEGAROS Tatăl lui Hippomene*. Şi-a jertfit viața pentru victoria Tebei* (2).
MELAMION - HIPPOMENE*
MATUTA sau *MATER MATUTA* La început Aurora* însăşi în mitologia romană, protectoare a naşterilor, a mărilor şi porturilor. Serbările, numite Matralii, aveau loc la Roma, la 11'iunie. '
MELAMPOS Profet grec, care a primit darul prevestirii de la nişte şerpi. De atunci el a înțeles graiul tuturor animalelor;

MEDEEA Fiica lui Bete*, regele Colhiclei*. Dotată cu putere magică 1-a ajutat pe Iason* să pună stăpînire pe îîna de aur*, împreună cu acesta a părăsit apoi Colhida, pentru a se stabili în Corint, aici Iason a indrăgit-o pe
MELANTIUS (1) Fiul lui Doliu, păstor al lui Ulise*. (2) Păstor de capre care 1-a înfruntat pe Ulise*. Acesta s-a răzbunat pe el, ucigîndu-1.
198
199
MELEAGRU Erou care a participat la vînătoarea porcului mistreț din Calidonia*; el este cel care a, ucis animalul şi, drept răsplată, a primit capul si pielea acestuia. A oferit trofeele Atalantei* (1), care a rănit mistrețul de moarte, înaintea lui. Meleagru a .murit, aşa cum au prevestit moirele*, ucis de propria lui mamă, Al-tea*.
Homer, *Iliada,* IX; Scopas, sculptură din sec. IV î.Chr., în Muzeul Vaticanului; *Meleagru,* frescă pompeiană; Rubens, Jacob Jordaens, Nicolas Poussin, pictură
MELEKKART sau *MELKART* Zeul cetății Tyr, personificare a geniului fenician, inspirator al alfabetului, al virtuților nautice şi comerciale.
MELIA Fiica lui Oceanus* şi mama nimfelor* oceanice.
MELIBEA (1) Fiica lui Oceanus* si mama lui Licaon* (2) Una din fiicele Niobci* cruțată de Artemis*.
MELICERT Fiul lui Ino* şi al lui Atamant*. S-a aruncat în mare o dată cu mama lui, cuprinşi de nebunie, şi acolo amîndoi au f ost, primiți ca oaspeți de Poseidon*.
Ovidiu, *Metamorfoze,* IV, ,'>22
MELISSA Nimfă*, fiică a recelui Cretei, Melisseu* (1). L-a hrănit pe Zeus* cu lapte de capră şi. a învățat poporul cretan cum să obțină mierea de albine (gr. *melissa,* albină).
MELPOMENE Muza* tragediei, a muzicii si a cîntului în mitologia greacă. Fiica lui Zeus* şi a Mnemosinei*. Este reprezentată cu o mască tragică într-o mînă si încălțată cu coturni.
MEMNON Fiul lui Titon* şi al lui Eos*. A luptat la Treia* şi a fost ucis de Ahile*. De pe rugul pe care a fost incinerat, s-au ridicat în zbor numeroase păsări care s-au luat la harță între ele. Zeus* 1-a trecut printre zei, făcîndu-1 nemuritor, în Egipt, lîngă Teba* (3) există şi acum Coloanele lui Memnon, de fapt ale faraonului Amenhotep III, din secolul XV î.Chr., construite pentru mausoleul acestuia, în antichitate, una din coloanele rămase în picioare, scotea dimineața un sunet asemănător celui de vioară, care a fost interpretat drept salutul lui Memnon adresat mamei sale, care nu contenea să-1 plîngă. Ovidiu, *Metamorfoze,* IU, 576 şi urm.
MENADE în mitologia romană, femei din cortegiul lui Dionysos* care, în timpul desfăşurării cultului acestui zeu, se pretau la manifestări euforice sălbatice.
Menadă adormită, sculptură romană, în Muzeul Național din Atena
MENECEU Tată al lui Creon*, regele Tebei* (2), ucis în timpul luptelor dintre Eteoc'le* şi Polinice*, fiii lui Eclip*. După alții, Menecou si-a sacrificat viața pentru a salva Teba din mîinile celor şapte (Cei şapte împotriva Tebei*), aşa cum i-a fost prezis de Tiresias*.
•*MELISSEU (1)* Tatăl Melissei*, nimfa* care 1-a hrănit pe' Zeus* copil. (2) Unul din epitetele lui Zeus*, care s-a hrănit, în tinerețe, cu miere de albine.
MELKART -> MELEKKART
200
MENELAU Fiul lui Atreu* şi fratele lui Agurnemnon* în mitologia greacă. El este cel care a pornit războiul împotriva Troiei*, fiindcă soția lui, Elena*, a fost răpită de Paris*, fiul regelui Troiei. în timpul luptelor, a fost protejat de Atena*. După învingerea troienilor, s-a întors cu Elena în patrie, la Sparta.
201
MENEŞTE Nimfă* în mitologia greacă, înzestrată cu o memorie prodigioasă.
MENESTEU Regele Atenei, care a participat la cucerirea Troiei* şi a fost ucis în lupte.
MENETIU (1) Titan* în mitologia greacă, care a luat parte la revolta împotriva lui Zeus* si a fost trăsnit de acesta. (2) Tatăl lui Patroclu*.

MENIPPE Fiica lui Orion* în mitologia greacă, împreună cu sora ei, Metioche, s-a jertfit pentru a salva Beoția de ravagiile unei epidemii de ciumă. Au fost prefăcute - amândouă în stele.
MENS Divinitate abstractă în mitologia romană, adorată ca zeița a sufletului, a intelectului si a prudenței.
MENTA Nimfă* adorată de Hades*. Pcrsefona* din invidie, a preschimbat-o în planta cu același nume.
MENTOR Fiul lui Alcim din Itaca* si prietenul lui Ulise*. Acesta, cînd a plecat la Troia*, 1-a lăsat să-i supravegheze casa și să-i educe fiul, pe' Telemac*. Atena* însăși i s-a prezentat de cîteva ori lui Telemac sub înfățișarea bunului Mentor, liomer, Odi.vfififl, l F, '225 şi urm., 267 şi urm.
MEONIJ (l) Un alt nume al muzelor*, de la numele lui Hornor, născut în Meonia, din Lidia antică. (2) Nume al lui Dionysos*, sub care era venerat în Meonia.
a
MEU A Fiica lui Proteu*, însoțitoare si prietenă a zeiței Artemis*. Cînd Zeus* i-a arătat prea multă atenție, zeița, din invidie, a ucis-o.
MERCUR Zeu roman al comerțului (lat. *nierx,* marfă), identificat, mai tîrziu ,cu Hermes* al grecilor. A avut un templu la Roma, în Circus Maximus, începînd din anul 495 î.Chr. Serbările în cinstea lui aveau loc la 15 mai.
Frescă la Pompei, în Via clei P Abbondanza; *Mercur* în repaos, bronz grec, în Muzeul Național clin Napoli; *Mercur,* basorelief din insula Thasos, sec. V î.Chr., azi în Luvru; Creți Donato, *Mercur oferă mărul lui* Pari.?; Perugino, *Mercur;* Joshua Reynolds, *Mercur,* pictură
MEROPE (l) Rege al ținutului Cos. Hefa* 1-a preschimbat înțr-o stea, fiindcă nu putea trăi fără soția lui. (2) Rege al unui ținut din preajma Mării Negre, pe ai cărui fii i-a ucis Diomede* în timpul războiului împotriva Troiei*. (3) Fiica lui Atlas* (1) şi soția lui Sisif* (2). Fiind preschimbată în stea, strălucea mai puțin, fiindcă a fost căsătorită cu un muritor. (4) Soția lui Polib* (1), părinții adoptivi ai lui Edip*, (5) Soția lui Cresfont; după" ce acesta a fost ucis de Polifem* a devenit soția ciclopului*. Fiul ei, Cambir, mai tîrziu, 1-a ucis, la rîndul lui, pe uzurpator, cu ajutorul mamei.
Andrea Mafiei, Voltaire, Vittorio Alfieri, G>vbireHe d'Annunzio, IVțerope, tragedii
MESSAPOS (1) Fiul lui Neptun*. (2) Erou care a luptat alături do Turnus* împotriva lui Enea*.
MESTRA Fiica unui prinț al Tesaliei care, persecutat de o foame nepotolită şi-a vîndut propria fiică. Totuşi ea s-a mai întors la părintele ei, fiindcă Poseidon* îi îngăduia acestuia să o revîndă de fiecare dată.
MEŞTERUL MANOLE Personaj din legendele şi baladele românești, presupus arhitect al Mînăstirii Argeş şi sacrificat, împreună cu soția lui, pentru veşnicia mînăsti-rii şi a frumuseții ei. Soția lui a fost -zidită între zidurile rnînă'stirii, iar el, după terminarea falnicei construcții,

a fost constrîns de Radu vodă, spune legenda, să sară de pe acoperiş, cu ajutorul unor aripi de lemn. în 'locul unde a căzut, a țîşnit din pămînt un izvor. *Legenda mî-năstirii Argeş* sau *Legenda Meşterului Mqnole* este un,a din cele mai sugestive din folclorul românesc şi balcanic. Un mit străin de orice religie, care, prin sacrificarea ființei iubite, demonstrează participarea creatorului acestei opere de artă, patetic, total, la creația lui; opera trăieşte astfel prin propria noastră viață, trăire si sensibilitate, acesta este simbolul legendei.
j Lucian Blagu, *Meşterul Manole,* dramă
METALOS Fiul lui Sisif* (1) şi nepot al lui Eol*. A întemeiat orașul Meţapont, care 1-a declarat zeu după moarte.
METANIRA Soția lui Celeu*. A găzduit-o pe Demetra* ' cînd aceasta îşi căuta fiica, pe Persefona*, răpită de Pluto*. Ei i-a dat pe propriul său fiu, Demofon*.
METIS (gr. *metis,* inteligență, • cumpătare) Fiica lui Ocea-nus* şi a zeiței Thetis* (1). L-a

determinat pe Cronos* să-i libereze pe copii-i înghiţiţi de el. A fost luată de soţie de Zeus* înaintea lunonei*, dar fiindcă un oracol* i-a prezis acesteia că fiul lor îl va detrona, Zeus a înghiţit-o de vie. Mai tîrziu, el a simţit dureri în cap şi 1-a chemat pe Hades* să i-1 crape. Din capul lui a ieşit atunci zeiţa înţelepciunii, Atena*, înarmată cu coif si cu lance.
MICENE Oraş în ţinutul Argos (5). A fost întemeiat, după legendă, de Perseu* şi numit astfel după numele minerului spadei (gr. *mikee)* care i-a căzut lui Perseu din mînă pe cînd căuta un loc pentru ridicarea oraşului. A devenit apoi reşedinţa atrizilor*.
MIDAS Rege al Frigiei care 1-a găzduit pe Silen* (1), tovarăş de petreceri al lui Dionysos*, rătăcit pe meleagurile
lui. Drept răsplată, zeul i-a cerut sa-şi spună dorinţa. Midas i-a cerut ca tot ce atinge să devină aur, dar văzînd că şi hrana se transforma în aur, disperat, a cerut zeului să-şi retragă răsplata. A trebuit însă să se scalde în rîul Pattolos, ale cărui ape de atunci au rămas strălucitoare; în ele erau firele de aur de pe Midas însuşi. Midas a asistat la o întrecere de virtute muzicală între Apollo* şi Pan* şi 1-a protejat pe 'acesta din iirmă. Zeul 1-a' pedepsit atunci, făcind ca urechile lui să fie ca acelea ale unui măgar. Dar el şi le-a ascuns într-o beretă frigiană şi 1-a rugat pe bărbierul lui, singurul care îi ştia taina, să nu o destăinuie nimănui. Acesta a făcut totuşi o gaură în pămînt, fiindcă simţea nevoia să o spună cuiva, şi a strigat-o acolo secretul. Pe pămîntul acela au crescut nişte trestii, care, în bătaia vîntului, spuneau tuturor această taină.
Ovidiu, Metamorfoze', XI, 90, 146 şi urm.
MIDGARD Fiul lui Loke*, personificat într-un şarpe, în acelaşi timp reprezenta lumea oamenilor, în mitologia nordică; celelalte' două lumi erau: Asgard*, lumea zeilor, si Helheim*, a morţilor.
«'
MIGDON Regele l'rigienilor care. a luptat împreună cu ' Priam* împotriva amazoanelor*.
MILDA Zeiţă a frumuseţii, la lituanieni, mamă a zeiţei Kaunis, personificare a iubirii.
MILET Erou legendar, fondator al oraşului cu acelaşi taume din Caria (Grecia). După o legendă, este fiul lui Apollo* şi al Dianei* şi soţul nimfei* Cianea.
MILITTA Zeiţă asiriană, pe care fenicienii o adorau ca pe Dea Mater, mamă a universului, cu numele de As-tarte*; grecii au preluat-o cu numele de Afrodita*.
204
205
M1LTA Zeiţă asiriană, corespunzătoare zeiţei Artemis* la •greci şi Dianei* la romani, avî-nd aceleaşi' atribute.
MINEIDE Cele trei fiice ale lui Mineu, regele ţinutului Orchomeno's (din Arcadia*): Leucipe, Leuconoe şi A'lci-toe* (1). Ele nu au acordat cuvenita importanţă cultului lui Dionysos* 'si acestea le-a făcut să-şi piardă minţile si să rătăcească în toată lumea, pînă cînd Hera* le-a preschimbat în lilieci. După o altă versiune, Dionysos a făcut pe Leucipe să-şi ucidă fiul. Tot el le-a preschimbat în păsări pe toate trei: într-un liliac, într-o cucuvea şi într-o bufnită.
MINERVA Zeiţa romană a artelor şi a meseriilor, a ştiinţelor şi a tuturor meşteşugurilor, a tragerii cu acul, protectoare a medicilor. Asimilată, un timp, cu Atena* a grecilor, a devenit apoi independentă si astfel i s-a acordat importanţă majoră. A avut la Roma un templu pe Aventin* (2) si un altul în Forul lui Nerva. împreună cu lunon'a* şi lupiter* a constituit triada capitolină. Sărbătorită la 19 martie, ca şi Atena, a fost reprezentată pur-iînd pe cap un coif si în mînă un scut cu chipul Medeei* în 'mijloc sau o lance.
Minerva, sculptură antică la Luvru; Gerard David, *Lupta dintre Marti' y i Mincrvci,* pictură la Luvru
MINES Rege al Ciliciei si soţ al frumoasei Briseis*, care a devenit sclava lui Ahile*.
MINIT Unul din cei şapte fii ai Niobei* ucis, împreună cu fraţii lui, de Apo'llo*.
MINOS Rege legendar al Cretei, fiul lui Zeus* ' şi al Europei*, care, prin echitatea lui în legislaţie, a devenit judecător în Infern. A avut de soţie pe Pasifae* şi, cu ea, pe Androgcu* şi Ariadna*. Mîniind pe Poseidon*

fiindcă nu i-a jertfit un taur alb, care i-a fost oferit chiar de zeu, acesta s-a răzbunat, făcînd-o pe Pasifae să dea naştere unui monstru, Minotaurul*. Minos, indignat, a închis acest monstru cu trup de om şi cap de taur în labirintul* pe care i 1-a construit arhitectul Dedal*. Cînd Androgeu a fost ucis de atenicni, Minos i-a atacat şi i-a învins, obligîndu-i apoi să dea la fiecare nouă ani, Minotaurului, şapte tinere şi şapte tineri. Teseu*, ajutat de Ariadn.a, a ucis apoi monstrul şi i-a scăpat pe atenieni de tribut. Dedal a reuşit, la rîndul lui, să fugă din labirintul, în care era închis cu fiul lui, Icar*, constru-indu-şi aripi din ceară, şi să ajungă singur în Sicilia, la regele acestei regiuni, Cocal*. Minos, care nu voia să-1 piardă, 1-a urmărit pînă aici, dar şi-a găsit moartea,€iind ucis chiar de rege însuşi, în Infern a devenit judecătorul tuturor damnaților. Creta a cunoscut prin Minos o adevărată civilizație, extinsă între 1600 si J400 Î.Chr., civilizație numită minoică, după numele lui.
Virgiliu, *Knc.ida,* VI, 4-32; Danie, *Internul,* c. ȚII

MINOTAUR Monstru cu trup de om şi grumaz si cap de taur, fiul al reginei Parsifae*, soția lui Minos*, îndrăgostită de un taur, trimis de Poseidon* în Creta.

MINS înțelepți în mitologia celtică, împreună cu zeii, cu care se întîlnoau la stejarul sacru Idrasil, împărțeau oamenilor dreptatea.

MI NU Zeu protector al fertilității în mitologia egipteană. Şi-a exercitat puterea în zona Nilului.

MINUNI ALE LUMII Capodopere ale arhitecturii şi sculpturii antichității, în. număr de şapte: (.1) Piramida lui Keops. (2) Grădinile suspendate ale Semiramidei, din Babilon. (,?) Statuia lui Zeus* din Olimpia* (în Peloponez), opera lui Fidias. (4) Farul din Alexandria, în Egipt. (5)

Colosul din Rhodos. (6) Templul zeiței Artemis* din Efes. (7) Mormîntul lui Mausol (rege al Cariei — Anatolia occidentală) —, dedicat acestuia de soția sa, Artemisia*, în Halicarnas.

MIRMIDONI Popor din Tesalia, asupra căruia domnea Ahile*. După ce o ciumă cruntă a pustiit insula, Zeus*, la rugămintea lui Eac*, a preschimbat furnicile în ființe umane.

MIRRA Fiică a lui Cinir*, rege al ț Ciprului. Şi-a iubit tatăk peste măsură, încît a avut, fără ca el însuşi să ştie, un copil, pe Adonis* (1), căreia i-a dat naştere într-un desert unde s-a ascuns de ochii tuturor. A fost preschimbată apoi de zei într-un mirt.
Ovidiu, *Metamorfoze,* X, 298 şi urm.; Vittorio Alfieri, *Mirra,* tragedie

MIRTIL Vizitiul lui Enomaos*, fiu al lui Hermes*. Şi-a trădat stăpînul, corupt de Pelope* care i-a făgăduit jumătate din regatul lui Enomaus. Pelope nu şi-a respectat însă înțelegerea si, pentru a scăpa de Mirtil, care i-a amintit de datorie, 1-a aruncat în mare. A fost transformat, după moarte, de Hermes, într~o constelație,- Constelația Vizitiului.
luni în Infern: moarte şi înviere, legate de cele şase luni ale anului, propice vieții şi fertilității, şi celelalte şase luni lipsite de binefacerile naturii. La aceste .mistere asistau inițial numai cei inițiați, apoi si alții, şi chiar străinii, din Italia. Templul din Eleusis a fost distrus de Ala-ric, regele vizigoților, în 395 î.Chr.

MITRA Zeu al luminii şi faptelor bune în mitologia vedică, identificat cu soarele. A fost adorat şi de romani, care i-au ridicat numeroase temple. Era . reprezentat ca un tînăr care poartă o tunică scurtă, o mantie fluturîndă şi o beretă frigiană. De obicei, în cele mai multe imagini, ucide un taur.
Sculptură în Muzeul Vaticanului

MNPjMOSINA Zeița memoriei, în mitologia greacă, fiica lui Uranus*. Cele nouă muze* au fost fiicele ei, pe care le avea de la Zeus*. .

MNESTEU Tovarăş de călătorie al lui Enea*, după plecarea lui de la Troia*.
Virgiliu, *Kne.ida,* IV, 288, IX, 171, 781

MOCOŞI în mitologia slavilor, zeița protectoare a femeilor în muncile lor de toate zilele;' asista la tunsul oilor şi la cultivarea inului.

MISEN Trîmbițaş în flota lui Enea*. Deoarece s-a arătat trufaş față de Triton*, acesta 1-a aruncat în măre, in golful Napoli, loc ce îi poartă numele şi astăzi, Capul-Miseno.

MISTERELE DIN ELEUSIS Ceremonii rituale celebrate la Eleusis*, în cinstea zeiței Demetra* si a fiicei ei, Per-sefona*. Se invocau suferințele şi energia mamei, pentru recăpătarea fiicei ei, răpită de Hades*, ca şi drama fiicei, constrînse să trăiască şase luni pe pămînt şi sase
208
MOIRE Zeițele destinului în mitologia greacă. Erau trei: Lachesis*, Clotos* şi Atropos*. Cea dintîi torcea firul vieții, a doua ținea în mînă o nuia pe care o mişca pe suprafața unui mapamond, iar a treia avea fus si foarfece. Romanii le numeau parce*. Erau închipuite bătrîne şi murdare.
MOLOCK Divinitate orientală, închipuită sub forma unei ființe .pe jumătate om, jumătate viței. In brațele
14 — Dicționar de mitologie
209
lui de bronz, cartaginezii jertfeau copii, după ce mai în'tîi înroşeau statuia acestuia. Numele lui era, de asemenea, folosit de evrei pentru a desemna pe zeul fenician Melekkart*.
MOLOS Fiul lui Neoptolem* si al Andromacăi*.
MOMOS Personificarea ironiei, a luării în rîs şi a sarcasmului în mitologia greco-romană. Acest zeu curios a fost izgonit un timp din Olimp* (1), pentru că era mult, prea ireverențios față de ceilalți zei.
MOPS Fiul lui Mantos*. A fost profetul argonauților* şi a participat la vînătoarea porcului mistreț din Cali-donia*. A murit muscat de un şarpe, împreună eu Am-filoh* a întemeiat oracolul* lui Apollo*, din Colofon • (Asia Mică).
Ovidiu, *Metamorfoze,* VIII, 3IG
MORFEU Fiu al Somnului şi al Nopții*, zeul viselor în mitologia greacă; în vis lua formă omenească. Avea aripi de fluture ,şi în mină frunze de mac, cu care atingea pleoapele 'muritorilor, în alte imagini, apărea sub forma unui bătrîn cu aripi, cu o coroană de mac pe cap şi cornul abundenței* în mînă. Ovidiu, *Metamorfoze,* XI, 635 şi urm.
MUMA PĂDURII Personaj feminin în mitologia românească, răutăcioasă, înfricoşătoare, arătare respingătoare, întruchipată într-o bătrînă schimonosită, care se putea uşor preface în orice, în basme, prin înfățişarea ei hidoasă, îi sperie pe copii, care-i cunosc bine intențiile răufăcătoare. Semnifică forțele negative ale naturii.
MUMBO-IUMBO Idol în mitologia populațiilor din Guineea, care proteja castitatea femeilor.
210
MUNIN --> HUGIN
MURCIA Zeiță romană^arhaică, patroană a trîndăviei. Avea un templu ia Roma între colina Aventinului* (2) şi aceea a Palatinului.
Tilus Livius, *Ab urbe condlta,* I, 33, 5
MURGILÂ Personaj din poveştile populare româneşti, care personifică amurgul serii. Are felurite înfățişări: bou care "'duce luna: ființă silvestră cu aspect înfricoşător; om uriaş, cît o claie de fîn. 'Deseori apare în tovărăşia fraților lui: Miezilă si Zorilă.
MUSAGET Epitet al lui Apollo*, ca însoțitor permanent sau conducător al muzelor*.
MUZE Fiice ale lui Zeus* şi ale Mnemosinei*. După alții, fiice ale lui Zeus* şi ale Geei*. Erau nouă: Clio* (muza istoriei), Euterpe* (muza muzicii şi a poeziei), Talia* (1) (muza comediei), Melpomene* (muza tragediei), Terpsi-chore (muza dansului), Erato* (muza poeziei erotice), Polimnia* (muza poeziei lirice şi a elocinței), Urania* (1) (muza astronomiei), Caliope* (muza poeziei epice şi a elocinței). • Se născuseră în Tracia, în Pieria, de aici si numele de Pieride. Locul lor de preferință era muntele Helicon*, din Beoția, si Parnasul*.
9
Basoreliefurile din Mantineea, în stilul lui Pruxiteles (sec. IV î.C'hr.); basorelieful lui Archelau din Peieria (124 î.Chr.); Anton Rapfae! Mengs, *Muzele,* eu. *Apollo;* Rafael, *Parnasul;* Giulio Romano, *Apollo cu muzele,* pictură

I

N

zilele. Zeii 1-au pedepsit, atunci, să se îndrăgostească de propria imagine, reflectată în oglinda 'unei ape. Chinuit de o astfel de iubire, s-a stins de la sine, iar în apa în care a căzut, a apărut o floare: narcisa.
Ovidiu, *Metamorfoze,* III, 339 si urm.; frescă în Pompei: Casa Poetului tragic, Casa Reginei Margareta, Casa lui, Tiburtinus, Casa lui Rufus; Nicolas Poussin, Fr'ancois Lemoyne, Francesco Franciabigio etc., pictură; G. Minne, sculptură
NAIADE Nimfe* ale rîurilor **şi** izvoarelor, unde îşi aveau şi sălaşul (gr. *naides,* cele ce înoată). Li se atribuia darul profeției si acelea al generozității. De obicei îl însoțeau pe Pan*, pe Dipnysos* si pe Artemis* etc.
Naiade-, sculptură antică, la Luvru
N AIDE (l) Mama centaurului* Chiron* sau după alții, a zeului.marin Glaucos* (1). (2) Nimfă* care 1-a iubit pe păstorul Dafnis* (1), fiul lui Hermes*. A fost păcălită de el şi i-a luat vederea.
NAMTAR Divinitate infernală în mitologia babiloniană, care aduna toate bolile şi apoi le împrăştia pe pământ.
NANEA Divinitate persană, asimilată zeiței Diana* din mitologia romană.
NANNAR Zeu lunar-în mitologia babiloniană, adorat în oraşul Ur, sub numele de Sin*.
NAPEE Nimfe* ale luminişurilor din păduri, ale livezilor, văilor, iubitoare de singurătate, în mitologia greacă.
NARCIS Fiul zeului Cefis* şi al nimfei* Liriope*. A fost adorat de nimfa Eco*, pe care a respins-o, iar ea si-a luat
212
N A RED A Divinitate vedică, asimilată de greci *cu* Mercur*; ca şi acesta, a fost mesagera zeilor.
NAUPLIU (1) Fiul lui Poseidon* şi al Amimonei*, întemeietor al oraşului si portului Naupliu, din golful Ar-. gosului (5). (2) Rege al Eubeei. După ce fiul lui, Palamed*, a fost ucis de greci în războiul Troiei*, el s-a răzbunat, aprinzînd focuri pe stîncile din insula pe lîngă care au trecut corăbiile grecilor la întoarcerea lor spre casă, fă-cîndu-le astfel să se rătăcească şi să naufragieze. Tot el a trimis mamei lui Ulise*, Anticlea*, vestea că fiul ei a pierit în luptă.
NA.USICA Fiica lui Alcinou*, regele feacilor*, şi- a reginei Arete*. între ea şi Ulise* s-a înfiripat o idilă. Ea 1-a condus pe Ulise la palatul tatălui său, cînd acesta a naufragiat pe țărmurile Feaciei.
Homer, Odiseea, VI, 17 şi urm.; VII, 2 şi urm.; 290 şi urm.; VIII, 457 şi urm.; Aleman (soc. VII î.C'hr.), Sofocle, Goethe, poeme; pictură în pinacoteca Acropolei; Massimo D'Azeglio, pictură
NAUSINOU Fiul lui Ulise* şi al nimfei* Calipso* sau al lui Ulise si al Circei*.
NAUSITOU Fiul lui Poseidon* şi al Peribeei*; regele feacilor*, stabilit în insula Scheria.
Homer, *Odiseea,* VII, 56 şi urm.
fost
213
,NAXOS Insulă unde Teseu* a părăsit-o pe Ariadna*; tot aici, mai .tîrziu, a descoperit-o Bachus*, care a luat-o în cortegiul lui, şi apoi de soție.
Richard Stauss, *Ariadna la Naxos,* operă lirică
NEBO Zeul elocinței si al scrisului la asiro-caldeeni. A mai fost venerat ca zeul sau patronul preoților, odinioară posesori ai științelor exacte: fizica şi astrologia etc. Pe tăblițele lui, avea scrisă soarta tuturor oamenilor.
NEFELE Nimfă* în mitologia greacă, mama lui Frixus* *şi* a Ellei*, pe care i-a apărat cu îndîrjire împotriva mamei lor vitrege, Ino*. După unii, a fost zeița norilor.
NEITH Divinitate egipteană, protectoare a războiului şi a oricărui fel de lupte. Grecii au asimilat-o cu Atena*.. Ovidiu, *Metamorfoze,* II, 689

NEMEEA Vale din Argos* (5), în care Argos (2) „a pă-zit-o pe Io* şi în care Hercule* a ucis leul. Tot aici se celebrau Jocurile nemeene în cinstea lui Zeus*, din. trei în trei ani.
NEMEŞI S Zeița, dreptății si mitologia greacă.
pedepsirii duşmanilor în
NENIA Zeiță care veghea pe cei morți în mitologia romană. De aici, numele poeziilor sau al cînteeelor rostite la înmormântări sau chiar numele bocitoarelor.
trodus de greci în cetate. L-a ucis pe Priam*, regele Froiei, şi a aruncat pe Astianax*, fiul Andromacăi*, de pe ziduri. A fost ucis mai. tîrziu de Oreste*, iar după alții, şi-a găsit moartea, fiindcă a prădat templul lui \pollo* din Delfos*.
Sofocle, Euripide; Virgiliu, *Bneida,* II, 489, III, 328 şi urm.; *Neoptolem ucis de Oreste,* frescă pompeiană
NEPTUN Zeul roman al mării şi al apelor (corespunzător zeului Poseidon* în mitologia greacă). La Roma, avea un templu lângă Circul Flaminius în Cîmpul lui Marte. Serbările închinate lui, Neptunalii, erau celebrate. la 21 iulie. La greci a fost mult mai popular. Era reprezentat ca şi Poseidon, ca un bărbat viguros, ținînd în mînă un trident. Paolo Veronese, P. Tibaldi etc,, *Ncptun,* pictură
NEREIDE Cele 50 de nimfe* ale mării, fiice ale lui Ne-reu*, şi ale lui Doris*. îi. protejau pe marinari si le făceau călătoria plăcută, îl însoțeau pe Poseidon* si pe Amfitrite*. Imaginea lor este frecventă în arta antică, în fresce şi în sarcofagele romane, mozaicuri, monumente funerare, fîntîni etc.
Jean Jouvenet, Cea *mai frumoasă dintre nereide, Thetifs,* pictură
NEREU Zeu al mării si tatăl nereidelor* în mitologia greacă; îşi avea regatul în Marea Egee si îi ajuta pe marinari în toate acțiunile lor. Tot el i-a indicat lui He-r'acles* drumul spre grădinile hesperidelor*.
NEOPTOLEM sau *PIRRUS,* Fiul lui Ahile* si al Deida-miei*. A avut un cuvînt în războiul împotriva Troiei*, fiind unul din eroii greci ascunşi in calul de lemn. in-
214
NESTOR'Fiul lui Neleu şi al lui Ciori* (2), rege al regiunii Pilos (Peloponez). Aciuat parte la vînătoarea porcului mistreț în Calidonia* şi la expediția argonauților*, iar la
215
sfîrsitul vieții, cu înțelepciunea sa, la războiul Troiei*, de partea grecilor.
omer, *lliada,* II, 370 şi urm., IV, 293 si urm., *Odiseea,* III, 157 şi Urm., 343 şi urm.
NEXUS Centaurul* care i-a dat Deianirei* un .talisman cu intenția de a-1 ucide pe Heracles*. Acesta, cînd a luat-o de soție pe Deianira, a avut surpriza de a o vedea iubită si de Nexus, rnotiv pentru care 1-a ucis. înainte de a muri însă, Nexus a vrut să se răzbune cu ta-.lismanul otrăvit dat Deianirei si şi-a' atins scopul.
Ovidiu, *Metamorfoze,* IX, 98 ,şi urm.; frescă în Muzeul, Național din Napoli; Louis Sylvestre, JVe.ru.v o *răpeşte pe Deianira,* pictură; Giambologna, sculptură
NICOMAH Fiul lui Macaon*, tămăduitor al multor boli. A fost venerat ca un zeu.
NIFELHEIM Lumea de dincolo, a celor morți, în mitologia nordică. Aici ajungeau sufletele celor ce mureau de, moarte naturală; în Walhalla*, în schimb, ajungeau sufletele eroilor căzuți în lupte.
NIKE (gr. victorie) Personificarea victoriei. După He-siod, era sora lui Zelos (Ambiția), Kratos (Forța) şi Bia (Violența). La Atena a fost identificată cu zeița Atena* însăşi, reprezentată fără aripi (gr. *apteros).* Atît romanii cît şi grecii şi-au închipuit-o ca pe o tînără purtînd aripi larg deschise.
Nike din Samotrace, la Luvru; *Victoria,* la Muzeul clin Brescia, operă romană din secolul I
NIMFE Fiice ale lui Zeus*, care populau apele, pădurile şi cîmpiile. Reprezentau forțele elementare ale naturii, personificări feminine ale acestof elemente, prezente în imaginația oamenilor, cu care ei populau natura pentru
216
a o. umaniza. Au dat, după legendă, rțaştere unor. eroi ca Ahile*, Heracles* etc., existența lor fiind totdeauna l agată de aceea a marilor zei.

NIOBE Fiica lui Tantal* (1) şi soţia lui Amfion*, regele Tebei* (2). A arătat o trufie necugetată faţă de zeiţa Hera*, mîri'drindu-se cu cei şapte fii şi cele şapte fiice ale ei, Hera avea numai doi: pe Apollo* şi pe Artemis*; Hera a pedepsit această aroganţă, punîndu-i pe Apollo şi pe Artemis să-i ucidă pe toţi copiii, într-o singură zi. De durere, Niobe a devenit stană de piatră. Stînca, se spune, ar exista si astăzi, pe muntele Sipil, lîngă Mag-nesia, în Asia Mică, şi reprezintă o femeie aşezată pe un tron.
Homer, *lliada,* XXIV, 611 si urm.; Eschil; Sofocle"; Ovidiu, *Me-tamorjoze,* VI; imagine pe un vas al argonauţilor, de la Luvre (435 î.C'hr.); sculptură antică, sec. IV î.Chr. la Uffizi, din Florenţa.
NOAPTEA Personificare în , mitologia greacă, considerată soţia lui Ereb* "(1). Virgiliu, *Eneida,* V, 721
NODON Divinitate celtică, avînd aceleaşi atribute, cu zeul grec Marte*..
NORET sau NORVET Personificare a,cerului la egipteni, inferioară divinităţii Hathor*.
NORVET -•> NORET
NUMA. POMPIL1U Al doilea rege al Romei. După legendă, a fost sfătuit în toate reformele lui de nimfa* Egeria*.
217
NUMIC1US Rîu în care a dispărut în mod misterios Enea*.
NUMITOR Regele oraşului Alba Longa*, tatăl vestalei Rhea Silvia*. A fost ajutat să-şi reia domnia de cei doi nepoţi, Remus* şi Romulus*. Titus Livius, *Ab urbe condiţa,* l, 3; Virgiliu, *Eneida,* VI, 768
NUSKU Divinitate a focului în"mitologia asiro-caldeea-nă. Personifică focul ca mesager al oamenilor către zei, rnai ales cînd focul este folosit pentru jertfe.

O

OCEANIDE Nimfe* ale mărilor, fiicele lui Oceanus* şi ale lui Thetis* (1).
OCEANUS Fiul lui Uranus* si al Geei*. Personificare a oceanului sau a marelui rîu care înconjoară lumea şi din care, în fiecare zi, apar Soarele, Luna* şi stelele. Soţia lui era Thetis* (1), fiicele lor erau oceanidele*.
OCHILĂ Erou din basmele româneşti, avînd capacitatea .de a vedea pînă în fundul mării sau în înaltul cerului,
OCIROE Fiica centaurului* Chiron*.si a nimfei* Hari-clea. S-a socotit suficient de-inspirată pentru a fi prevestitoare, iar Apollo*, pentru cutezanţă, a proschim-bat-o într-o iapă. Ovidiu, *Metamorfoze,*• II, (î.'ilî ;,,i urm.
OCNO Fiul Tibrului şi al zeiţei Manto; întemeietor al oraşului Mantova. L-a ajutat pe Enea* împotriva ri.ilii-Jilor*.
Virgiliu, *Kneida, X,* 198
ODIN, WOTAN sau *WODON* Zeul cel mai iinporl-ant din mitologia scandinavă, creatorul lumii, personificare a soarelui şi a timpului. Zeu al războiului, al magiei şi al in-
• ' ' 219
spiraţiei poetice. El primeşte în Walhalla* pe toţi eroii morţi în lupte. Este reprezentat pe un cal cu opt -picioare, cu o lance în mînă şi cu doi corbi pe umeri.
Sculptură de -A. E. Freund
ODISEEA Poem grec, în 24 de cînturi, operă a lui Ho-mer, care expune peripeţiile lui Ulise* (Odiseu) după terminarea războiului troian şi întoarcerea lui in patrie, Itaca*.
ODITE (l) Centaur* ucis în timpul luptelor dintre centauri şi lapiţi* de către Mops*. (2) Unul din fiii lui • He-ratl.es* şi .ai Deianirei*.
OEGHIR Zeul oceanului în mitologia nordică.
OETA Munte în Tesalia, pe care a murit Hercule*, ucis de Deianira*, fără voîa ei. Trupul lui a fost incinerat pe acest munte.
OFELTIOS Unul din comandanţii greci în războiul împotriva Troici*; a fost ucis de Hector*.
OFIODAMA Numele zeului mării în mitologia japoneză, \vnerat împreună cu Daikoka*. minarea războiului împotriva Troiei*. (2^ Una din fiicele Niobei*.
OICLEU Tatăl lui Amfiaraif; a luat parte la expediţia lui Heracles* împotriva lui

Laomedon*, regele Troiei*.
OILEU Regele Locridei. A luat parte -la expediția argonauților*. A fost tatăl lui Aiax* şi Medon.
OLEN Poet si preot al lui Apollo*, autor al imnurilor dedicate acestui zeu în timpul serbărilor de la Delfos*.
OLIMP (1) Munte din Tesalia (2918 m), pe care, după
(mitologia locală, se afla lăcaşul lui Zeus*. Este aproape imposibil de escaladat, iar vîrful lui se pierde în nori. Tot aici trăiau şi ceilalți zei. (2) Cîntăreț din flaut, inventator al acestui instrument. A fost instruit de Pan* sau le Marsyas*.
OLIMPIA Oraş în Peloponez, în văile rî uri lor Alfeu* şi Cladeu, în care aveau loc la fiecare patru ani, în solsti-țiu de vară, Jocurile olimpice. Regiunea era plină de temple, printre care templul lui Zeus*, si o statuie uriaşă a acestuia, operă a lui Fidias, una din minunile lumii*.
OMAN -> AMAN
OG1GE Fiul lui Poseidon*, rege legendar al Beoției, înainte de potopul din vremea lui Deucalion*. A fost mai marele titanilor"', în timp ce aceştia s-uu războit cu olim-pienii.
OG/G//1 (1) Insula nimfei* Calipso*. Aici a fost reținut Ulise* mai multă vreme, în drum spre patrie, după ter-
O-MEI Zeul focului în mitologia chineză, reprezentat ca un tînăr seducător, foarte frumos.
OMORCA La caldeeni, femeie-divinitate care a stăpîrîit monştrii haosului*. Zeul Bel* a împărțit-o în două: una a format cerul şi cealaltă, pămîntui.
220
221
ONDERAH întunericul infernal în. mitologia vedică. Aici zeul Siva*, întocmai ca Zeus* din mitologia greacă, arunca duhurile inferioare.
ONFAL Era numit astfel templul lui Apollo* din Del-fos* (gr. buricul pămîntului). în acest templu se afla o piatră în formă de ou, venerată ca centru al pămîntului.
ONFALE Regină a Lidiei, căreia Heracles* i-a fost sclav timp de trei ani, pentru că 1-a ucis pe Uit, arcaş neîntrecut, prieten al lui Apollo"'" într-un acces de furie. Regina 1-a silit să poarte vesminte de femeie. Heracles a 'avut de la regină.un fiu, pe Agesilati* (2).
ONOCENTAURl Monştri jumătate oameni, jumătatâ măgari în mitologia greacă. Klianus Claudius, *'Istoria animalelor*
ONUAVA Divinitate galică cu atribute asemănătoare acelora ale zeiței Venus*.
.*OPE, OPOS* sau *OPI* (1) Divinitate sabină protectoare a nou-născuților, identificată apoi de romani cu zeița Ce-rcs*. Templul ei se afla în Forul roman, lîngă acela al lui Saturn*, a cărui soție era. Un alt sanctuar se afla pe Capitoliu*. (.2) Nimfă din suita Dianei*.
Virgiliu, *K acida,* XI, 532; Titus Livius, *Ab urbe condita,* XXXIX, 22,. 4
OP/ -». *OPE*
OPOS ~> OPE 222
ORACOLE Sanctuare, temple sau altare, în care o divinitate îşi făcea cunoscută hotărîrea, celui care întreba. fie direct, fie prin intermediari: preoți, profeți. Printre cele mai importante: oracolul din Dodona*, al lui Zeus*, cel din Delfos*, al lui Apollo* si cel din Epidaur*, al lui Asclepios*. Sub numele de oracol, se înțelegea atît locul în care se făcea legătura cu. divinitatea invocată, cît si hotărîrea acesteia.
ORBONA Zeiță romană, invocată de familiile care nu aveau _ copii.
ORCO Zeu roman arhaic care personifica moartea; era înfățişat ca un geniu* sau demon* cu aripile negre - şi înarmat cu o coasă. Mai tîrziu, a fost identificat cu Infernul lui Pluto*: regiune subterană, lăcaş al celor care părăseau viața lumească.
ORE Nimfe*, fiice ale lui Zeus* şi ale zeiței Temis*, zeițe ale ordinai, ale naturii, anotimpurilor şi ploilor. Au fost identificate cu grațiile*' şi împodobite cu flori şi fructe.
Homer, *Jliadei,* V, 749 ți urm.; vasul l'Yaneois clin Muzeul Arheologic din Florența; picturi do HotticelJi, Guido Reni ele.
ORESTE Fiul lui Agamemnon* şi al Glitemnestrei*. Cînd tatăl lui a fost ucis de Clitemnestra, propria-i soție, si de iubitul acesteia, Egist*, Oreste, copil încă, a fost dus de sora lui mai mare, Electra*, în Focida, la unchiul lui, Strofiu*. Aici 1-a cunoscut pe Pilade*, care i-a devenit prieten nedespărțit. A fost soțul Hermionei*, pe care mai apoi i-a răpit-o Pirrus*. Oreste, pentru a se răzbuna pe acesta, 1-a denunțat poporului din Delfos* că a prădat templul lui Apollo*. Oreste a

murit ucis de şarpele pe care îl -ţinea la sîn după ce şi-a ucis mama, pe Clitemnestra.
Kschil, *Orestiada (Agamemnon, Coeforcle* şi *Eumenidc.le);* Sofo-cle; *Electra;* Euripide, *Electra, Oresle, Ijigenia in- Taurida;* Vol-
223
taire, *Ore.ste;* Vittorio Alfieri, *Oreste;* Goethe, *Ifigcnia;* Hugo von Hoffmannsthal, *Klectra;* Jeah-Paul Sartre, *Muştele,* C. W. Gluck, *Ifigenia în Taurida;* Richard Strauss; *Klectra,* muzică; fresce în Casa lui Olconiu Rufus, Casa Centaurului, Casa lui Pinariu Ceriale etc., din Pompei

ORFEU Fiul muzei* Caliope* şi al lui Eagru*, regele Tra-ciei, cîntăreţ din liră, primită în dar de la Apollo*. Cîn-tecul lui fermeca oamenii;' îmblînzea animalele şi natura dezlănţuită. Cînd Euridice*, soţia lui, a fost muscată de un şarpe, el a coborît în Infern şi a înduioşat cu cîn-tecul lui pe însăşi Persefona*, care i-a redat-o pe Euridice, cu condiţia să nu se întoarcă s-o privească, pînă' ajunge pe pămînt. Nerăbdarea i-a fost însă mai puternică, în clipa cînd şi-a întors privirea spre ea, Euridice a dispărut pentru totdeauna. Zadarnică a fost după aceea orice încercare de a o redobîndi din împărăţia morţii. Revenit singur pe pămînt, a fost sfîşiat de menade*, . pe muntele Rhodope, furioase că Orfeu nu le acorda nici o atenţie. Capul şi lira aruncate în mare, spune legenda, ar fi ajuns pînă în insula Lesbos, devenită de atunci leagănul poeziei. Mitul lui Orfeu simbolizează poezia desăvîrşită care transformă natura în cultură; poezia devine astfel un mijloc civilizator, .euforic, vital.
Ovidiu, *Metamorfoze.,* XI; Virgiliu, *Georgicelc;* Angelo Poliziano, .Povestea *lui Orfeu;* Lope de Vega, *Soţul cel mai sever;* Calderon de la Barca, *Divinul Orfeu,* Vincenzo Monti, *Muxcarada;* Giuseppe Parini, *Durerea lui Orfeu;* Gabriele D'Annunzio, Claudio Monte-• verdi, C. W., Gluck, Joseph Haydn, Franz Liszt, Jacques Offen-bach, E. Krenk, muzică; Giovanni Bellini, Dossi Dosso, Tinto-reto, Rubens, Brueghel, Jean Corot, Eugene Delacroix, pictură; Jean Cocleau ţi Marcel Canns, film

ORFISM Cult dedicat poetului Orfeu*; propovăduia puritatea, castitatea şi renaşterea în. toate sensurile. Reîncarnarea era, de asemenea, una din credinţele doctrinei. Imnurile orfice, înţelese, se pare, numai de către iniţiaţi, conţineau întreagă această concepţie,- manifestată în timpul ritualului legat de misterele ce purtau numele poetului.
224

ORION Uriaş din Beoţia, care a fost continuu pe urmele pleiadelor* pînă cînd Zeus* 1-a preschimbat într-o constelaţie. A iubit-o'pe Aurora*, fapt pentru care Diana*, din ură, 1-a ucis prin muşcătura unui scorpion. Zeus* 1-a preschimbat şi pe el într-o constelaţie* Scorpion.

ORITIA (1) Fiica lui Erehteu, rege al Atenei, şi al Dio-g'enici. A fost, răpită de Borcas* şi i-a dat acestuia doi fii, pe Calai* si pe Zete*. (2) Nereidă* care conducea vîntu-rile în toate .direcţiile.
Ovidiu, *"Metamorfoza,* VI, 683

ORMUZD sau *AH.URA MAZDA* Divinitate supremă în .mitologia persană, simbolizînd binele în toate formele lui, stăpmul înţelept, suprema puritate, justiţia însăşi. Cîndva, el va învinge pentru totdeauna pe zeul răului, Angra-Mainyu*.

'O ROS Zeu egiptean, fiu al lui Osiris* si Iris*, care simboliza soarele. Lecuia toate bolile.

OUTREEA. Regină a amazoanelor"-', care a avut de la Arc's* două fiice: Pentesilea* si.HippoliUr.

OSIRIS Zeu egiptean al vegetaţiei şi al Nilului, fiu al zeului pămîntului, Geb*, şi al zeiţei cerului, Nut. Soţia lui a fost Isis*. Era reprezentat ca o mumie, avînd în mînă un bici sau un toiag. A fost un simbol luminos al ['omenirii, erou civilizator,, protector al ordinii si al justiţiei.

OTO Fiul lui Alou şi frate al lui Efiulte*, titani* care s-au răzvrătit împotriva lui Zeus*. După alţii, a fost unul din binevoitorii omenirii.
15 — Dicţionar de mitologie
225

p

PACEA divinitate[1] în mitologia greacă, fiică a lui Zeus* şi a zeiței. Temis*. Dar a fost mult mai venerată la Roma, unde avea un templu pe Via Sacra. Reprezentată ca o femeie frumoasă şi tînără, ținea într-o mînă statueta zeului Pluto*, al bogăției, sau trandafiri, spice si ramuri de măslin.

PACHACAMAS Divinitate supremă în mitologia pe-ruană; însuflețitorul lumii, creator al unei noi umanități, după nimicirea tuturor monştrilor.

P ADM A Lotusul, în limba indiană, floarea sacră, simbolul soarelui.

Jf-'/iFO.S[1] (1) Fiul lui Pigmalion* (J) si al statuii însuflețite de el, prin grația zeiței. Afrodlta*. (2) Oraş din Cipru, vestii pentru un templu al Afroditei*.

PAGASEA Alt nume al corăbiei argonauților*, de la nu-rne'le golfului Pagaseos, din Tesalia, de unde au pornit expediția spre Colhida*. -^ ARGOS (3)

PALADIU Statuie în lemn a zeiței Atena*. A căzut din cer, în timp ce se construia oraşul Troia*, spune o legendă, pe vremea regelui Ilo*, si s-a aşezat singură' în' templu, pe altar. Un oracol*, le-a prezis troienilor că
atîta timp cit statuia va rămîne între zidurile Troiei, vor fi cruțați de orice nenorocire. Ulise* şi Diomede*, aflînd de acest lucru, au furat statuia si au luat-o cu ei. Fiind lipsită de Paladiu, Troia a fost cucerită cu uşurință. Unele versiuni spun că Diomede*, aflînd de acest lucru, au furat statuia şi au luat-o cu ei. Fiind lipsită de Paladiu, Troia a fost citeerită cu uşurință. Unele versiuni spun că Diomede ar fi luat-o cu el, altele că Enea* a salvat-o din mîinile grecilor şi, cin'd a ajuns în Italia, a . dat-o în grija vestalelor* din Roma.

PALAMED Fiul lui Naupliu* (2) si al Climenei* (2), considerat inventatorul alfabetului, «al numerelor, al măsurilor şi greutăților, al monedelor, şahului si zarurilor. Descoperind şi denunțînd falsa nebunie a lui Ulise*, care la început nu a vrut să participe la războiul împotriva Troiei*, acesta s-a răzbunat şi i-a înscenat o trădare, în timpul războiului. Palamed, deşi nevinovat, a fost condamnat la moarte, înainte de a muri, a rostit cuvintele: „Adevăr, tu ai murit înaintea mea".

| Virgil.iu, *Kneida,* II, .82; Ovidiu, *Metamorfoze,* XIII, 56 şi urm.; ş Vondel, *Palamed sau nevinovăția ucisă,* dramă

PALATIN Una din cele şapte coline pe care este ase-..zată Roma, teatru al principalelor scene ale legendei despre Romulus* şi întemeierea Romei. Aici si-au avut reşedința împărații August, Tiberiu, Caligula, Nero, Sep-.timiu Sever.

PALE Zeiță italică, patroana păstorilor şi a turmelor. De la ea a venit şi numele Palatinului*, colină în Roma, locuită la început de păstori, care au format nucleul popu-. lației Oraşului Etern.

PALEMON Numele lui Melicert*, din clipa cînd a fost primit de zeii mării.

... $_{7}$„^uw ți ai nimfei* Talia*»

IN urnei e lor înseamnă „născuți de două ori", fiindcă Talia, de teama lunonei*, soția lui lupiter, după ce i-a născut, i-a ascuns sub păm'înt, de unde, pentru a doua oară, au apărut la lumina, în locul acela, au apărut două izvoare termale. Palicii aveau un sanctuar la Palica, în vecinătatea vulcanului Etna* (2). Aici era verificată şi autenticitatea jurămintelor. Palicii erau protectorii sclavi-Jor persecutați de stăpînii lor.

PAULII sau *PARIL1I* Serbări pastorale romane; se țineau în ziua de 21 aprilie, data întemeierii Romei, şi îşi luau numele de la numele zeiței Pale*, protectoare a păstorilor, a turmelor şi a fertilității. Cu această ocazie se aprindeau focuri de paie, înconjurate de turme, şi peste care păstorii săreau de mai multe ori. La Roma, cu acest prilej, vestalele* îi jertfeau un viței lui Marte*.,

PALINURUS Cîrmaciul lui Enea* în drumul acesfuia către Italia. Cuprins de somn, a căzut, cu cîrma, în- mare şi după trei zile, cînd, sfîrşit de puteri, a ajuns pe ţărmul Lucaniei, a fost ucis de Hicani, Există şi astăzi promontoriul Palinuro.
Virgiliu, *Kneida,* III; V, 858, VI, 381
•*PALLANT (l)* Fiul lui Evandru*, tovarăş de arme al lui Enea*, împotriva rutulilor*; a fost ucis de regele lor, Turnus*. (2) întemeietorul unui oraş de pe Palatin*, din care s-a format oraşul Roma. (3), Regele Trezenei, detronat si ucis de Teseu* împreună cu toţi copiii lui; cu excepţia fiicei Aricia, soţia lui Hippolit*. Virgiliu, *Kneida,* VIII, 54
PALLAS (1) Numele zeiţei Atena*, însemnînd, în mitologia greacă, „aceea care aruncă sulița". (2) Fiul lui Pan-2,28
dion şi'fratele lui Egeu*. *(3)* Fiul lui Licaon* (1) si bunicul lui Evandru*. Unul din giganţi*. ••'•
Virgiliu, *Kneida,* VIII; 121, 466, 537, X, 487
PAN Fiul lui Zeus* şi al Penelopei* ,sau, după alţii, al lui Hermes* şi al nimfei* Calisto* în mitologia greacă, zeu al grădinilor si al ogoarelor, prezenţă nelipsită printre păstori şi ţărani, făptură jumătate om, jumătate ţap. Apariţia lui provoca spaimă si nedumerire, panică. Speria nimfele şi se complăcea să le vadă fugind de el. Siringa*, de exemplu, înfricoşată, o dată cu. apariţia lui, s-a aruncat înt-r-un rîu, şi Ladon* (1), implorat de ea, a pres'chimbat-o într-o trestie. Pan, auzind un sunet, al trestiei, în bătaia vîntului, a fost sigur că asculta plînsul nimfei. A tăiat atunci trestia în mai multe bucăţi, le-a pus una lingă alta şi a format astfel naiul, cu care a cîntat de atunci toată disperarea nimfei şi a lui. Acelaşi izeu a avut de la nimfia Eco* un fiu. Era nelipsit din cortegiul lui Dionysos*. La romani se numea Faun* â^u Silvanus*. Cultul lui era venerat în Arcadia*, pe muntele Lico. După o versiune, Pan simbolizează forţa vitală care însufleţeşte totul în natură.
Oyidiu, *Metamorfoze, XI,* 153, XIV, .515; *Pan,* statuie'în Muzeul din Napoli; *Pan,* bronz din Arcadia, sec. V î.Chr.; Luca Signo-relli, *7.t>ul Pan;* Nicolas Pousşin, *l'an urmărind Siringa,* pictură
PAN ACEEA Fiica Iui Eseulap*, deţinătoare a tuturor cunoştinţelor tatălui ei pentru vindecarea tuturor bolilor,
PANATENEE Serbări fastuoase organizate la trei ani după Olimpiade (-> Olimpia) în cinstea zeiţei Atena*; în timpul procesiunilor era purtată în triumf statuia zeiţei, atribuită lui Fidias, şi apoi păstrată în Partenon*, sanctuarul de pe Acropolă*. *Zeiţei* îi era oferit un peplu de proporţii uriaşe, lucrat de femeile Atenei cu această ocazie.
229
P AND AR Fiul lui Licaon* (2), arcaş vestit în războiul Troiei*. Aliat al troienilor, a rănit cu săgeata pe Menelau*, unu'l din comandanţii greci de seamă, şi a întrerupt astfel armistiţiul între cele două tabere duşmane.
Homer, *Iliada,* II, 827; IV, 88; Virgiliu, *Km'lda,* V, 496
PANDAREU Fiul lui Merope* în mitologia greacă. A fost prietenul lui Tantat* şi a furat pentru acesta un cîine de aur (sau de bronz) dintr-un templu al lui Zeus*, din Creta. Fugind în Sicilia, a murit pe neaşteptate împreună cu soţia şi tfei fete.
PANDORA Prima femeie în mitologia greacă. A fost creată de Hefaistos*, la porunca lui Zeus*, care a vrut să-î pedepsească, prin apariţia ei, pe oameni, pentru focul pe care Prometeu* 1-a furat din Olimp* (1). Ea trebuia să fie atît de frumoasă, inert să-i scoată din minţi pe imiriitorj. şi să provoace cele mai mari nenorociri. A. fost înzestrată, pentru aceasta, cu toate darurile pentru a cuceri pe oricine (gr. *pandora,* toate darurile). Tot atunci, a primit de la zei un vas plin cu toate relele, pe care trebuia să-1 ţină închis. Curioasă, 1-a deschis si din el s-au răspîndit pe pămînt tot' felul de catastrofe, epidemii si nenorociri. Cinci a vrut să-1 închidă, nu mai rămăsese în. el decît speranţa.
Rubens, *V ax > îl Pandorei,* pictură
PANOPEU Fiul focului, prieten al lui Amfitrion* şi părinte al lui Epeos*.
Homer, *Iliada,* XXIII, 665
PARCE Zeiţe ale naşterii şi destinului în mitologia romană. Corespund moirelor* din mitologia greacă.
Goya, Giuseppe Măria C'respi, Rubens clc., pictură

PARÎLII -> PAULII

'PARIS Fiul lui Priam* şi al Hecubei*. Aflînd de la un,, oracol* că fiul lor va aduce o mare primejdiei Troiei*, părinţii 1-au lăsat în părăsire pe muntele Ida*. Cînd, mai tîrziu, la nunta lui Peleu* cu Thetis* (2) cineva a trebuit să ofere mărul de aur celei mai frumoase dintre Hera*, Afrodita* si Atena*, Paris, invitat la ospăţ, a oferit mărul Afroditei. Celelalte zeiţe, indignate au. hotărît să se răzbune pe Troia. Cînd el a răpit-o într-adevăr pe Elena*, soţia lui Menelau*, regele Spartei, a provocat războiul dintre greci si troieni, care s-a sfîrşit cu distrugerea Troiei. Paris a reuşit să'l ucidă pe Ahile*, lovindu-1 în singutj.il loc vulnerabil, în călcîi, si la rîndul lui a fost ucis de Filoctet*.

Homer, *Iliada,* III, 10 şi urm., 424 şi urm., XXII, 359,, Virgiliu, *Kneida,* I, 27 .şi urm., IV, 215; *Judecata lui Paris, Răpirea Elenei*-şi *Moartea lui Aht I c,* în Casa lui Qlconiu Rufus din Pompei; Rubens etc.,, pictură '••'c-

PARJANJA Zeul furtunilor şi al ploilor în mitologia vedică. Caii acestuia au cutreierat pămîntul, răspîndind mari cantităţi de apă pe tot întinsul lui.

P ARM AS Munte în Focida (Grecia), înalt de 2 459 m. Era sacru lui Apollo*, Dionysos* şi muzelor*. Pe înălţimile lui, spune legenda, s-a oprit corabia lui Deucalion*, după potop.

Rafael, *Parnasul,* pictură

PART AON Regele Calidoniei*, fiul lui Agenor* şi tatăl lui Eneu*.

PARTENIA Epitet al zeiţei Atena*, fecioara, protectoarea tinerelor fete din Atena.

231

PARTENIPEU Fiul lui-Meleagru* şi al Atalantei* (1). A fost unul din cei .şapte care a participat la expediţia împotriva Tebei* (2). Fiul lui, Promac, avut de la nimfa* Cli-mene* (2), i-a răzbunat moartea în a doua expediţie, ini-' ţiată de epigoni*.

PARTENON Templul aflat pe Acropola* din Atena, dedicat zeiţei Atena*, numită din acest motiv, Atena Par-tenios, de către Pericle. Aici se afla o statuie a zeiţei, în aur si fildeş, executată de Fidias. Templul avea 92 de metope, 160 de metri de decoraţii şi-două trabeatii acoperite cu sculpturi, executate de cei mai mari artişti ai epocii lui Pericle, printre alţii arhitectul Ictin şi sculptorul Fidias.

PARTENOPE Sirenă care a încercat să-1 atragă în mrejele ei pe Ulise* sau, după alţii, pe Heracles*. Respinsă, s-a aruncat în mare, iar lingă locul unde a dispărut, s-a construit oraşul Napoli.

PASIFAE Fiica lui Helios* şi. a Perseidei, soţia lui Minos*, regele Cretei, şi mamă a lui Deucalion*, a Ariad-nei*, a lui Androgeu* şi a Fedrei*. Deoarece Minos nu a respectat un jurămînt făcut de Poseidon*, acesta s-a răzbunat, inspirînd în Pasifae o dragoste nelegiuită pentru un taur dezlănţuit, ce devasta ţara lui Minos. S-a născut astfel Minotaurul*, fiinţă jumătate om, jumătate taur, care *a* .fost ucis de Teseu*, cu ajutorul Ariadnei.

Fresce la Pompei, în Casa Vînătorii .şi- a Familiei Vetlius; *Pasifae şi taurul,* frescă în Muzeul Vaticanului

PATECI Idoli pe care corăbierii fenicieni îi puneau la prora navelor lor. La egipteni, erau divinităţi minore, personificate sub forma unor pitici.

PATROCLU Prieten nedespărţit al lui Ahile* în timpul 232
războiului Troiei*. A fost ucis de Hector*, unul din comandanţii Troiei, ceea ce 1-a făcut pe Ahile să se raz- ' bune şi să ucidă în cele din urmă pe Hector într-o luptă memorabilă.

Homer, *Iliada,* I, 307 şi urm., XI, 765 şi urm.; fresce Ia Pompei în Casa Amoraşilor de aur; *Grupul lui Pasqnino,* la Roma, sec. III î.Chr.

PĂCALĂ Erou din snoavele româneşti, cunoscut si sub numele de Pepelea, isteţ prin excelenţă, dibaci în orice împrejurare, chiar dacă -aparent este neghiob şi fără minte; în basme este şugubăţ, spiritual şi binevoitor..

PASĂRILĂ-HĂIS-LUNGILĂ sau *PĂSĂRILĂ-LĂŢI-LUN-GILĂ* Personaj fantastic din basmele româneşti, îndemi: natec, avînd facultatea de a vedea orice, de la distanţe inimaginabile, si de a ţiniti cu mare precizie („prinde păsările din zbor şi le mănîncă").

PĂSARILĂ-LĂŢI-LVNGILĂ -> PASĂRILĂ-HĂIS-LUNGILĂ

PEAN Unul din argonauţi*, priclon al lui Heracles* si părinte al lui Filoctet*. El este- cel

care u aprins focul pe care a vrut să moară Heraclcv::, nemaiputînd suporta durerile pricinuite de veşmîntul otrăvit al lui Ncxus*.'

PEGAS Cal înaripat în mitologia greacă, născut.din sîn-gele Medusei*, cînd aceasta a fost decapitată de Pc-'cu*. Şi-a luat apoi zborul spre Olimp* (1), fiindcă Zeus* ora părintele lui. Bl i-a adus lui Zeus, în continuare, trăsnetele şi fulgerele. A fost apoi calul lui Perseu, care, cu ajutorul lui, a eliberat-o pe Andromeda*, si al lui Bellerofon*, care a ucis Hi-rnera*. Cînd Bel'lcrofon a vrut să ajungă călare pe Pegas în Olimp, calul 1-a făcut să se prăbuşească po pămînt. Zeus 1-a trecut pe Pegas printre constelaţii.

Ovicliu, *Metamorfoze,* IV. 786; V. 256 .şi urm.; scenă'pe o melopă a templului din Selinun'. (sec. VI.< î.Chr., cu Medusa decapitată de Perseu); Rubens, *Pcrxau eliberează* p<; *Andromeda; G.* B. Tie-polo, Perseu, pictură 233

PELASGO (1) Primul rege al celui mai vechi popor din Grecia, pelasgii. (2) Fiul lui Tropas, regele Argeşului* (5).

PELETRONIU Rege al lapiţilor* care, după o versiune, a inventat frîul şi şaua pentru cai.

PELEU Fiul lui Eac*, tatăl lui Ahile*, avut de la nereida* Thetis* (2). A luat parte la expediţia argonauţilor* si la vînătoarea porcului mistreţ din. Ca'lidonia*. La nunta lui cu Thetis, Discordia* a oferit mărul pentru a fi dat, celei mai frumoase dintre Hera*, Afrodită* si Atena*. A fost detronat de Creste*. După moarte, şi-a urmat soţia în apele mării, iar duipă o altă versiune, a ajuns în Infern, pentru a sta alături de Ahile şi de Eac.

Ovidiu, *Metamorfoze, XI,* 217 şi urm.; *Călătoria lui Peleu* cu *Thetis,* pe Vasul Francois, din 555 î.C'hr., azi la Florenţa; *Peleu* .ş?' *Thetis,* pe o amforă cu figuri roşii, din sec. IV î.Chr., la British Museum din Londra

PELIA Fiul lui Poseidorr şi al lui Tir*, rege al Tesaliei. A promis regatul său lui Iason* dacă îi va aduce lîna de aur* din Colhida*. A primit-io, dar nu şi-a ţinut făgă-duiala, şi a fost ucis de Medeea*, soţia 'lui Iason.

Ovidiu, *Metamorfoze,* VII, 297 şi urm.; Euripide, *Pleiadele,* tragedie

PELION Munte în Tesalia (1548 m). Titanii*, în intenţia lor de a ajunge pînă la cer, pentru a-1 detrona pe Zeus*, au pus Pelion.nl peiste Qsea şi peste Olimp* (1). Pe acest munte, locuia Chiron* şi alţi centauri*. Lancea pe care Chiron i-a oferit-o lui Ahile* era făurită dintr-un frasin de pe acel munte.

PELOPE Fiul lui Tantal*, soţ al Hippodarniei* (2), părinte al lui Atreu*, Tieste* şi Alcatou. Pentru a ajunge la graţia zeilor, Tantal le-a oferit acestora, la un ospăţ, trupul

234

propriului, său fiu, Pelope, tăiat în .bucăţi. Zeii, dîndu-si seama, 1-au respins, cu excepţia Demetrei* care, fiind distrată, i-a devorat copilului un umăr. Cînd zeii 1-au readus la viaţă pe Pelope, i s-a completat trupul cu un umăr de fildeş. A domnit apoi asupra Eladei, luînd cu 'forţa în căsătorie pe Hippodamia (2). El a înfiinţat, după o versiune, Jocurile olimpice *(—>* Olimpia). -*Pelope,* pe o amforă din Arezzo, din 415 î.Chr.

PENAŢI Zei protectori ai casei în mitologia romană. Au fost aduşi de Enca* de la Troia* şi depuşi în templul Vestei* din Forul roman.

PENELOPE Fiica lui Icar* şi a naiadei* Peribea* (2). Fiind soţia lui Ulise*, 1-a aşteptat pe acesta, in Itaca*, pe tot timpul cît a durat războiul troian, zece ani, si apoi alţi 'zece, pînă la reîntoarcerea Jui în patrie, în toată această perioadă, a fost înconjurat de numeroşi pretendenţi (proci*), care aşteptau, fiecare în parte, să fie ales de ea. I-a amăgit însă, spunîndu-le că va fi dispusă să | facă acest lucru cînd va,termina de ţesut o pînză pentru socrul ei, Laerte*. Din fericire, slratagema'a durat pînă la sosirea lui Ulise, care i-a ucis pe toţi. A fost simbolul soţiei credincioase.

Homer, *Odiseea, I,* 70, X, 106 si urm.; Virgiliu, *Eneida,* III, *tilnirea între Ulise şi Penelope,* frescă la Pompei; Domenico Ci-marosa, Niccoio Puccini, Gabriel Faure, muzică

PENTESILEA Fiica lui Ares*, regina amazoanelor*. A venit în ajutorul troienilor după moartea lui Hector* şi a fost ucisă de Ahile*. Cucerit apoi de frumuseţea ei, i-a pregătilt funeralii demne de o regină.

O cupă grecească din secolul V î.Chr., azi în Muzeul clin jyr.un.chen

PENTEU Fiul lui Echion* (2) şi al lui Agave* (1), rege al Tebei* (2). S-a împotrivit cultului lui Dionysos* şi a fost

sfîşiat de propria lui mamă si de alte bacante*, în timp
ce acestea erau sub influenta zeului. , - .
|. * ...
Ovid'iu, *Metamorfoze,* V, 511 şi urm.; frescă la Pompei, în Case familiei Vettius
PENTIL Fiul lui Oreste* şi al Erigonei* (1). A întemeiat dinastia pentilizilor din Lesbos.
PEON Medic al zeilor în mitologia greacă. Cu ajutorul unei plante proprii i-a vindecat pe Pluto* si pe Marte*.
PEREPLUT în mitologia slavilor, zeul întlmplării, sorţii[1] care îi amăgeşte pe oameni în toate felurile.
al
PERGAM Vechi oraş în Asia Mică, fondat, după tradiţie, de Pergam, nepotul lui Ahile*. S-a dezvoltat mult în epoca elenistică şi a difuzat cultura romană în Orient, contribuind astfel la contopirea civilizaţiei greceşti cu cea romană. Devenit un stat puternic, datorită bogăţiilor solului şi subsolului, a stabilit schimburi economice cu numeroase state vecine, sfîrşind prin a deveni provincie romană. Curtea regilor Pergamului a fost vestită prin fastul ei şi comparabilă cu aceea a Medicilor, din Florenţa. Biblioteca de aici a rivalizat cu Biblioteca din Alexandria, folosind pergamentul în locul papirusului egiptean, în anul 47 Î.Chr., Antoniu, pentru a compensa pe Cleopatra pentru pierderea bibliotecii alexandrine, i-a dăruit peste 200 000 .de volume din Biblioteca Pergamului. Vîrful colinei pe care era aşezat oraşul era dominat de o acropolă cu un uriaş altar dedicat lui Zeus* şi Atenei*. Artele figurative demonstrează o civilizaţie superioară,.în care spiritualitatea şi înţelepciunea constituiau o adevărată culme a geniului uman.
PERIBEA (1) Soţia lui Polib* (1), care 1-a adoptat pe Edip*, cînd acesta a fost părăsit de părinţii lui. (2) Na-

iadă*, soţia lui Icar* şi mama Penelopei*. (3) Fiica lui Alcatou si mama lui Aiax*.
/
PER1CLIMEN Fiul lui Nereu* în mitologia greacă. Avea •puterea să ia orice înfăţişare. A participat la expediţia ..argonauţilor* şi .a fost ucis de Heracleş* care 1-a luat •drept vultur.
O.vidiu, *Metamorfoze,* XII, 556 şi urm.
PERIFETE Gigant*, fiu al lui Hefaistos*. îi, ucidea pe toţi călătorii veniţi în Epidaur* şi a fost, la rîndul lui, ucis de Teseu*.
PER1LAU Fiul lui Icar*, sculptor din Agrigent, care a executat pentru tiranul Falaris statuia în bronz a unui taur în care acesta arunca oamenii vii, făcînd ca în bronzul înroşit să moară cel dintîi chiar autorul statuii.
PERKUN Zeul tunetului si al trăsnetului în mitologia | slavă. Judeca si condamna tîlharii ca şi pe cei vinovaţi de fapte rele.
PERSEFONA Fiica lui Zeus* şi a Demetrei*. într-o zi, în lipsa mamei ei, Persefona a fost răpită de Hades* si dusă în Infern. Demetra, scoasă din minţi, a -căutat-o pe tot cuprinsul pămîntului, pînă a aflat de la Zeus că "se găseşte în puterea lui Hades. Tot prin Zeus a obţinut ca fiica ei să stea trei luni cu Hades şi nouă luni cu ea (după alţii, cîte şase luni cu fiecare). Mitul simbolizează moartea naturii timp.de trei luni (sau sase) şi renaşterea ei. timp de alte nouă luni (primăvara, vara şi toamna). La romani, era venerată sub numele de Proserpina*.
Ovidiu, *Metamorfoza,* V. 341 şi urm.; *Persefona răpită de. Pluto,* sculptură în piatră, în Muzeul Naţional, din Tarunlo; G. L, Ber-nini, *Răpirea I'ro.wrjune.i,* sculptură

PERSEU Fiul lui Zeus* şi aLDanaei*. Cînd Acrisiu*, tatăl Danaei, a aflat că fiica lui a avut un fiu, i-a părăsit pe amîndoi în voia apelor mării. Purtaţi de valuri în insula Serifo, au fost găzduiţi de regele Polidect*, care a •vrut să o ia de soţie pe Danae si să-1 suprime pe Per-s.e.u. Pentru aceasta, i-a poruncit lui Perseu Să-i aducă •capul Medusei*;, una din

gorgorie*.. Eroul a ajuns la ea cu ajutorul lui Hermes* şi al Atenei*, care i-a u dat sandale cu aripi, un coif care îl făcea nevăzut şi un scut cu oglindă. Surprinzîndu-le pe gorgone dormind (altfel ar fi fost pietrificat de privirea lor), i-a tăiat capul Medusei si s-a ascuns de celelalte, grație coifului, în drum spre Polidedt, a eliberat-o pe Andromeda* si a luat-o de soție. întors acasă,. 1-a ucis pe Pdlidect cu capul Medusei, după care a luat-o cu sine pe mama sa, în Argos* (5). Acolo a întemeiat orașul Micene* si a fost venerat ca erou şi semizeu.

Ovicliu, *Metamorfoze,* IV, 605 şi urm., V. l şi urm.; Pompei, Casa .familiei Vettius, Casa preotului Amandus, fresce; Benve-nuto Cel'lini, *Perseu,* sculptură, Piero di Cosimo, *Nunta, lui Per-seu,* Tiepolo, *Perseu şi Pegas,* Tintoretto, *Perseu şi Andromeda,* Rubens, *Perseu eliberează pe Andromeda,* pictură

• *PERUN* Zeul fulgerului si al trăsnetului şi zeul suprem în mitologia slavă. Avea înfățișare umană şi era adorat şi ca protector al războiului şi al semănăturilor. Copacul consacrat era stejarul.

P7CO Zeu al pămîntului în mitologia romană, fiul lui. Saturn* si. tatăl lui Faun*. Deoarece a respins-o pe Circe*, aceasta 1-a prefăcut într-o ciocănitoare.

189; Ovicliu, *Metamorfoze,* XIV,

Virgiliu, *l'jtieida,* VII, 320 si urm.

.171,

P1GMALION (1) Rege al Ciprului şi sculptor. S-a arătat ostil tuturor femeilor şi a hotărît să rămînă celibatar. Dar Afroditâ* 1-a făcut să se îndrăgostească de o statuie din fildeş, executată - chiar de el, prototip al frumuseții

238

feminine, Galateea. Af rodită a dat atunci viață statuii şi Pigmalion a luat-o de soție. Cu ea, a avut un fiu, pe Pafos*. (2) Rege al Tyrului, fratele Didonei*. L-a ucis pe soțul acesteia, Siheu*.

Virgiliu, *Kneida,* I, 347; Ovicliu, *Metamorfoze,* X, 243 şi urm.; J.-Jăcques Roussoau, George Bernard Shaw, literatură; Fragois Boucher, Aniello Falcone, pictură

PILADE Fiul lui S.trofiu*. Prieten credincios şi nedespărțit al lui Oreste*. A luat-o de soție pe sora acestuia, Electra*.

Frescă la Pompei în Casa lui Olconiu Rufus şi în Casa lui Si-ricus

P1RAM Tînăr din Babilon, îndrăgostit de Tisbe, pe care 'nu o putea lua de soție, fiindcă părinții ei se opuneau.' Hotărînd împreună, într-o zi, să se întîlnească într-un loc neştiut de nimeni, Tisbe a ajuns cea dinții. Nu după mult însă, i-a apărut înainte un leu de care, speriindu-se, a fugit, lăsînd să-i cadă un văl. Leul, cu botul sîngerînd, a lăsat urme de .sînge şi pe văl. Cînd Piram a descoperit vălul pătat de sînge, a crezut că Tisbe nu mai. este în viață şi s-a .sinucis. Tisbe, revenind la locul întîlnirii, 1-a găsit pe Piram rnort şi s-a sinucis la rîndul ei.

Ovidiu, *Metamorfoze,* IV, 55 şi urm.; Giulio Romano, pictură

PIRENE Izvor al .muzelor* pe Acropola* din Corint. Bel-lerofon* a îmblînzit aici calul înaripat, Pegas*.

PIRENEU Rege al Traciei. A profitat de prezența muzelor* în palatul său şi a vrut să le țină mai mult, cu forța. Dar ele, avînd aripi, au zburat. Pireneu, pentru a le urmări, s-a urcat în vârful unui turn şi a încercat să zboare si el. Dar s-a prăbuşit din înaltul turnului.

PIRITOU Regele lapiților*, fiul lui Zeus* şi al Diei* în mitologia romană. A devenit prieten credincios al lui

239

Teseu* şi acesta 1-a ajutat cînd Piritou a fost atacat de centauri*, care voiau să-i răpească soția, pe Hiippoda-mia* (1). La rîndul lui, 1-a ajutat pe Teseu, cînd acesta a vrut să o răpească pe Elena*. Tot împreună au coborit în Infern, pentru a o scăpa pe Persefona*. Dar Hades* i-a răstignit pe,,,amîndoi, pe o stîncă. Teseu a fost-eliberat de Heraeles*.

Ovidiu, *Metamorfoze,* VIII, 302 şi urm.; *Piritou ucide centaurul Euritots,* ii-escă la Muzeul Național din Napoli

PIRRA Fiica lui Epimeteu* si soția lui Deucalion*. Mama lui Ellen*.

Ovidiu, *letamorfoze,* I, 350 şi urm. *PIRRUS -> NEOPTOLEM*

PISISTRATOS Fiul mai mic al lui Nestor*. L-a însoțit pe Telemac*, fiul lui. Ulise*, 'în

călătoria lui de la Pilo, la Sparta.
Homer, *Odiseea,* III, 36 şi urm., 400 şi urm.
PITI Nimfă* în mitologia greacă, de care au fost îndrăgostiți Boreas* şi Pan*. Unul din ei a prefăcut-o într-un pin.
PITIA Preoteasă în templul lui Apollo* din Delfos*. Aşezată pe un trepied acoperit cu pielea şarpelui Pito, ucis de Apollo, ea se lăsa' în. prada unei stări de exaltare puternică, rostind unele formule considerate a fi dictate de zeu si socotite drept profeții.
Imaginea Piliei pe o cupă, operă a pictorului Coclros (sec. V î.Ohr.), *iv/.i* la Berlin
PLEIADE Cele şapte fiice ale lui Atlas* (1) şi ale Pleio-nei*: Alcione* (2), Sterope, Merope* (3), Maia* (1), Elecira,
240
Celena* (2) şi Taigete*. Zeus* le-a preschimbat în stele şi le-a ridicat printre constelații, pentru a le salva de insistențele lui Orion*.
Ovidiu, *Metamorfoze,* XII, 293
PLEIONE Fiica lui Oceanus* şi a zeiței Thetis* (1) in mitologia greacă. A avut de la Atlas* pe cele şapte pleiade*.
PLEISTOROS Zeul trac al războiului.
PLUTO (l) Zeul bogățiilor în mitologia greacă, fiul lui Ia-son* şi al zeiței Demetra*. Era orb şi îşi împrăştia comorile la .întîmplare. Era reprezentat ca un copil, ținînd în mînă cornul abundenței*. (2) în mitologia romană, fiu al lui Saturn* şi al Rheor, frate al lui lupiter* şi Nep-tun*. A fost zeul Infernului, corespunzător lui Hades*.
*PLEIONE** Fiica lui Oceanus* si a zeiței Thetis* (1) în mitologia greacă. A avut de la Atlas* pe cele şapte pleiade*. Homer, *Iliada,* II, 732, XI, 833 '
PODALISO -> PODAL1R1U
PODARGE Harpie*; iubită de Zefir*, a dat naştere cailor Xantos* şi Balio*, pe care a pus stăpînire Ahile*. Homer, *Iliada,* XVI, 150
POLIB (1) Rege al Corintului. L-a primit la curtea sa .şi 1-a adoptat pe Edip*, după ce a fost părăsit de Laios*. (2) Rege al Tebei* (3), care 1-a găzduit mai mult timp pe Menelau*, după terminarea războiului troian. (3) Bunicul lui Adrast* *(l).* • • •
16 — Dicjiona
de mitologie
241
POLI BOT Uriaş* care s-a răzvrătit împotriva lui Zeus*. A fost pedepsit de Poseidon*, care 1-a preschimbat în-tr-o stîncă.
POLID AMANT (l) Prieten şi-sfătuitor al lui Hector*. A fost unul din eroii troieni. Era înțelept si poseda si darul prevestirilor. (2) Atlet din Tesalia, dotat cu o putere neobişnuită.
POL/DECT Rege al insulei Serifo, din Ciclade*. După ce a găzduit-o pe Danae* si pe fiul ei, Perseu*, voind să o ia de soție pe Danae, 1-a supus la încercări grele pe Perseu, pentru a scăpa de el pentru totdeauna. Acesta însă, după ce a ucis M-edusa*, 1-a împietrit cu capul ei.
POLIDOR (1) Fiul lui Cadmos* si al Harmoniei*, părinte al lui Labdaoos*. (2) Cel mai tînăr fiu al lui Priam* şi al Hecubei*. Cînd acesta a socotit că Trăia* va cădea în mîinile grecilor, şi-a trimis fiul la Polinestor*, regele Traciei, dar acesta 1-a ucis pe Polidor pentru a-i lua uriaşa comoară pe care Priam o încredințase fiului. (3) Fiul lui Hippomedon*, unul din epigoni*. Virgiliu, *Ene-ida,* III, 45; Ovidiu, *Metamorfoze,* XIII, 530 şi urm.
POLIFEM Ciclop*, fiul lui Poseidon* si al Toosei* i-a atras pe tovarăşii lui Ulise* într-o peşteră şi a devorat sase din ei. Ulise, printr-o stratagemă, 1-a orbit şi, împreună cu cei rămaşi în viață, şi-ia reluat drumul pe mare. Ciclopul a cerut însă ajutor lui Poseidon şi astfel, Ulise a fost urmărit de mai multe furtuni. Avea o putere remarcabilă, si o statură gigantică, îndrăgostit de Gala-teea* aceasta 1-a respins, preferîndu-1 pe Acis*. Homer, *Odîw.a,* I, 70, X, 106 şi urm.; Virgiliu, *Eheida,* III, 618 şi urm.; Ovidiu, *Metamorfoze,* XIII, 765; fresce la Pompe' în Casa preotului Amandus; la Roma în Cas'a Liviei; Pellegrin, Tibakli, Annibale Carracci, pictură
t
242

POMMNIA Muză* a poeziei lirice si a elocinţei, închipuită ca o matroană cu capul încununat de perle, dusă pe gînduri.
POLINESTOR Rege al Traciei, căruia Priam* i 1-a încredinţat pe fiul său, Polidor* şi o parte din comorile Troiei*. Polinestor 1-a ucis, pe Polidor şi şi-a însuşit co-'-morile, dar a fost răzbunat de Hecuba*.
POLINICE Fiul lui Edip* şi al locastei, frate al lui Eteo-cle*. După plecarea lui Edip din Teba* (2), cei doi fraţi s-au înţeles să domnească pe rînd. Dar, după un an, Eteocle a pus "âţăpînire singur pe tronul tatălui lui! Polinice s-a refugiat la regele Adrast* (1), pe a cărui fiică, Argia*, a luat-o de soţie. A format apoi expediţia celor şapte împotriva Tebei*, pentru a-si pedepsi fratele, în timpul luptelor, înfruntîndu-se, s-au ucis unul pe altul. Creon*, unchiul lor, ajuns stăpîn al Tebei, .a interzis înmormîn-tarea trupurilor lor după datină şi a condamnat-o la moarte pe Antigona*, sora lor, pentru că i-a nesocotit porunca. Cu ea a murit şi tînărul care o iubea, Emon*, şi care era chiar fiul lui Creon.
POLIPEMON -+ PROCUST
POLIPOETE Fiul lui Piritou* şi al Hippodamiei* (1); a fost comandantul tesalienilor în războiul Troiei*. Homer, *IHada,* II, 740
POLIS Prevestitor vestit si medic din Grecia. A fost identificat chiar cu Asclepios*. L-a readus la viaţă, printre alţii, pe Glaucos* (2), care murise sufocat într-un butoi cu miere.
243
POL1T Fiul lui Priam* si al Hecubei*. A fost uois de Pir-rus*, în ajunul căderii Troiei*. (2) Tovarăş al lui Ulise. Homer, *lliada,'II,* 791 şi urm., XIII, 533 şi urm.; Homer, *Odiseea, X,* 224
POLIXENIA Fiica lui Priam* şi a Hecubei*. A fost iubită de Ahile*, cu care urma să se căsătorească, dacă Paris* nu i-ar fi ucis pe fratele ei. Fiul lui Ahile, Neop-tolem*, a jertfit-o pe Polixenia pe mormîntul tatălui .lui. După o altă versiune, Polixenia nu a putut supravieţui morţii lui Ahile şi şi-a luat singură zilele, chiar în tabăra grecilor.
Euripide, *Troienele* şi
Ovidiu, *Metamorfoze,* XIII, 848 si urm,; *Hecuba;* Seneca, *Troadele*
POLLUX -> DIOSCURI
POMONA Zeiţa fructelor si a grădinilor în mitologia romană. După ce i-a respins pe toţi admiratorii săi, s-a hotărît să-1 accepte pe Vertumnus*, care i s-a prezentat mai întîi sub înfăţişarea unei bătrîne, apoi, după ce a cucerit-o, sub aceea a unui tînăr care i-a plăcut si cu care a acceptat să se căsătorească. A avut un templu pe via Ostiense din Roma.
Ovidiu, *Metamorfoze,* XIV, 623; Rubens, *Pomona şi Ceres,* pictură
PONTOS Personificare a elementului marin în mitologia greacă. Navigatorii greci dădeau acest nume şi Mării Negre, zicîndu-i Pontul E ixin. Ovidiu, *Trixtia* şi *Epixtulae e.x Ponto*
POREV1TH Divinitate slavă adorată în zona Mării Baltice, protectoare a războaielor. Era reprezentată cu sase capete şi purtînd felurite arrne.
244
PORTUNUS Divinitate romană arhaică, protectoare a cheiurilor si porturilor, ca şi a depozitelor de cereale, transportate pe Tibru şi- pe mare. Serbările dedicate lui se numeau Porturialii şi se organizau la 17 august. Avea un templu la Ostia (portul Romei) si pe Tibru, în Forul Boariu.
POSEIDON Zeul mării în mitologia greacă, corespun-zîndu-j zeului roman Noptun*. Tatăl '1111 era Cronos* şi mama, Rhea*. împreună cu soţia lui, Amfitrita*, locuia într-im palat pe fundul mării si, de acolo, stăpînea mările şi oceanele cu tridentul. Provoca cutremurele,: furtunile de pe mare, ca şi erupţiile vulcanilor. Ocrotea marinarii destoinici, pescarii şi pe cei ce doreau să cunoască marea, cu bune intenţii. A construit Troia*, împreună cu Apollo*. în cinstea lui se organizau Jocurile istmice, în istmul Corintului, îi erau socotiţi sacri delfinul şi pinul (fiindcă din lemn de pin erau construite corăbiile); era reprezentat, ca un bărbait atletic cu barbă, coroană si trident în mînă.
Homer, *lliada,* VII, 452 şi urm.; mozaicuri, vase, fresce la Pompei
POTAMEIDE Nimfe* ale mărilor.
PRIAM Ultimul rege al Troiei*, fiul lui Laomedon*. A avut ca soţie, mai întîi pe Arisbea*, apoi pe HecutJa*. Printre fiii lui erau: Hector*, Paris*, Elenos*, Deifob*, Polit*, iar printre fiice: Cassandra*, Creusa*, Polixenia*. Cînd fiul cel mai drag, Hector, a fost ucis de Ahile*, s-a_ dus el însuşi la tabăra greacă, pentru a-1 îndupleca pe erou să-i elibereze trupul, dorind să-1

înmormînteze după datina strămoşilor. A fost ucis în timpul incendiului Troiei, de Pirrus*.
Homer, *lliada,* XXIV, 143; Virgiliu, Eneida, II, 501 şi urm.; un relief în Casa del Larario, din Pompei; *Priam şi Eleni,* pictură veche pe o farfurie, în Muzeul Național din Tarquinia.
245
'PR1AP Fiul lui Dionisos* si al Afroditei*, zeul fertilității, al dmpurilor si al pădurilor în mitologia greacă. A fost adorat în mod egal în Grecia si în Italia, ca zeu rustic, I se ofereau ofrande de grîu, rniere şi struguri.
PROCA Regele oraşului Alba Longa*, tatăl lui Amuliu*
şi al lui Numitor*.
Virgiliu, *Kne.ida,* VI, 767; Titus Livius, *Ab urbe condita,* I, 3, 9
PROCI Pretendenții Penelopei* în timpul absenței lui Ulise* din. Itaca*. La întoarcere, acesta i-a ucis pe toți.
PROCRI Fiica lui Erehteion, rege al Atenei, soția lui Cefalos*. Urmîndu-si. soțul la o vînătoare, s-a ascuns în pădure, iar Cefalos, luînd-o drept un animal sălbatic, a ucis-o cu o săgeată. Cînd si-a văzut victima, s-a sinucis la rîndul lui. Piero di Cosimo, *Moartea lui Procri,* pictură
PROCUST, DAMAST sau *POLIPEMON* Tîlhar grec. Trăia în vecinătatea localității Eleusis*. Pe călătorii care treceau pe meleagurile lui îi tortura întinzîndu-i pe un pat de dimensiuni contrare lungimii lor; pe cei scurți îi punea pe un pat lung si. îi lungea pînă ajungeau la lungimea patului; pe cei înalți îi tăia, pentru a fi scurți cît pa'tuj. ales înadins. A fost ucis de Teseu*, după ce 1-a chinuit si pe el cu o asemenea tortură. Ovidiu, *Metamorfoze,* VII, 438
PROMETEU Fiul lui lapet* şi al unei Asiei* în mitologia greacă, fratele lui Atlas* (1) şi al lui Epimeteu*; după nume, „cel prevăzător". Cînd Zeus* a vrut să distrugă omenirea prin apă, Prometeu 1-a sfătuit pe fiul lui, Deu-calion*, să construiască, o corabie şi să înfrunte astfel potopul. După o altă versiune, Prometeu a creat primul* om din humă si, împreună cu Atena*, a răpit din cer
246 .
I focul şi 1-a oferit" oamenilor şi o dată cu el, si bunăstarea. Dar pentru a-i pedepsi pe oamenii cărora Prometeu le-a făcut acest bine, Zeus* a trimis-o pe pămînt pe Pandona*, care a răspîndit din cutia ei toate nenorocirile, iar pe Prometeu 1-a înlănțuit cu muntele Caucaz timp de 30 de ani. în fiecare zi un vultur îl devora ficatul, care se refăcea în timpul nopții. După 30 de .ani, Zeus* 1-a trimis pe Heracles* să omoare vulturul si 1-a eliberat pn Prometeu, pe care 1-a luat în Olimp* (l,). Prometeu reprezintă astfel forța inteligenței care 1-a eliberat pe om de ignoranță si sclavie, ca şi impunerea geniului si a semnificației lui sociale, focul fiind folosit de toți fără excepție. Suferințele îndurate de Prometeu, deci de geniu] activ, dinamic, temerar, sînt inseparabile de măreția acestuia, care luptă împotriva opresiunii şi prejude-i căților de orice fel.
Hesicul; Kschil, *Prometeu înlănțuit;* Platon, *Protagoran;* Goethe, *Promcthc-ux;* P. B. Shelley, *Prometeu descătuşat;* V. Kftimiu, *Prometeu,* dramă; .sculpturn-relief pe frontonul Parteonului clin Atena, protagonist pe sarcofage, teracote, basoreliefuri; Nicolas Adam, sculptură la Luvru; Tiziun, pictură
*PROSPERPINA *-+ PERSEFONA*
PROTESILAOS Fiul lui Ificlu* din Tesalia. A fost primul grec ucis de troieni în războiul împotriva Troiei*, aşa cum prevăzuse un oracol* celui care va coborî primul de pe corabie pe pămînt. Soția lui, Laodamia* (2), 1-a iubit atît de mult, încit ,ncputîndu-i supraviețui s-a sinucis. Ovidiu, *Metamorfoze,* XII, 68
PROTEU Divinitate marină de origine greacă, fiul lui Poseidon* sau al lui Oceanus* si Thetis* (1). A avut darul de a lua orice înfățişare. Bun prevestitor, nu spunea cele ştiute, decît dacă era forțat. Menelau* a reuşit să afle de la el că va ajunge cu. bine în patrie. Homer, Ocjzsccn, IV, 384'şi urm., 450 si urm,
247
PROȚOGENIA Fiica lui Deucalion* şi a Pirrei*.

O

PSYCHE Personificare a sufletului uman la greci. Frumusețea ei a 'trezit invidia Afroditei*, care 1-a trimis pe Eros* cu misiunea de a o face să se îndrăgostească de un om urît. S-a îndrăgostit însă chiar el de ea şi, conform înțelegerii dintre ei, nu se întîlneau decît noaptea, el interzicîndu-i să-i vadă chipul, condiție a fericirii lor. Dar curiozitatea tinerei Psyche a fost mai presus de orice voință si astfel, într-o noapte, încâlcind legămîn-.

tul, a aprins un opaiţ, la a cărui lumină a zărit prea-frumosul chip al tînărului. în .acea clipă Eros a si dispărut; Psyche 1-a căutat în lung si în lat pmă cînd zeii, înduplecaţi, i-â'u îngăduit să-'l revadă şi să fie primită printre nemuritori, lîngă cel iubit. Mitul Amor (Eros) si Psyche este un simbol al vieţii intime, al înţelegerii si neînţelegerii între doi tineri, două fiinţe, care trebuia să se supună unor legi stabilite în comun si peste care nu se poate trece. A fost cunoscut si în vechea Indie prin povestea lui Urvaci şi Pururava, ca şi lumea celtică.

Platon, *Simposion* şi *Fedru;* Coccaccio, *Ge.ne.aloyia zeilor de. .seamă;* M, M! Boiardo, Angelo Firenzuola, G. B. Marino, Ippo-lito Pindemonte, Giovanni Pr'uti, Giovanni Piscoli; Jean de la Fontaine, roman; Moliere în colaborare ou Philippe Quinault si Pierre Corneille, o tragedie balet pentru muzica lui Lully; o tragedie atribuită lui Thomas Corneille, pe muzică de Lully; Alessandro Scarlatti, Benedetto Marcello, Cesar Frank, muzică; *Psyche ţinînd în braţe pe Amor,* Muzeul Naţional din Napoli; fresca lui Rafael în Palatul Farne.sina din Romn; Giulio Romano îa Palatul Ceaiului clin Mantova; Corrt'ggio, Francesco Salviati Creuze, Antonio Canova, sculptură

QUANTE CONGO Veche divinitate chineză, care, pentru prima dată, a adunat pe oameni în oraşe.

QUAN-WON Zeul protector al apelor şi peştilor în mitologia japoneză. Avea un templu uriaş, Miuco.

QUENEVADI, Zeu indian, cu capul de elefant, cu patru braţe lungi si un pîntec enorm!

QUETZACOATL Una din cele mai de seamă divinităţi din mitologia mexicană. A învăţat pe indigeni meşteşugul cioplirii pietrelor şi al prelucrării metalelor.

QUIRINALII Serbări celebrate la Roma, la 17, februarie, în cinstea lui Romulus*.

QUIRINUS Divinitate italică arhaică (laţ. *quiris,* suliţă). Identificată cu Romulus* si cu Marte*. A dispărut de'pe pămînt în timpul unei mari furtuni. Virgiliu, *Eneidn, I.* 292

R

erou binefăcător, care sâvîrşeste acte de bravură pentru a-şi elibera soţia, Sita*, din mîinile duşmanului său, Ravana*.

RA sau *RE* Personificarea soarelui în mitologia egipteană, venerat la Eliopolis (Cetatea Soarelui). Era socotit ca fiind cel mai puternic dintre toţi zeii. Avea două bărci, în care~~putea parcurge tot cuprinsul bolţii cereşti, una pentru zi, alta pentru noapte. Era reprezentat ca un om cu capul de şoim, cu un disc solar deasupra capului, sau cu picioarele într-o corabie sau pe o barcă pe care putea trece de la o extremă la alta a orizontului.

*

RACI1IO Regele Cretei, soţul prevestitoarei Mantos* (1) de la care 1-a avut pe ţ/tops*, care a devenit si el un faimos prevestitor.

RADAMANT Fiul lui Zeus* si al Europei*; rege al cetăţii Cnosos. Izgonit din Creta de fratele lui, Minos*, s-a stabilit in Beoţia şi a luat-o de soţie pe Alcmena*. A fost un rege drept şi a pus în aplicare legea talionului: ochi pentru ochi, dinte pentru dinte, ca si legea încrederii în jurămîntul acuzatului, dacă nu există martori. Diipă moarte, a fost judecător în Infern. Virgiliu, *Eneida,* VI, 566; *Ovidiu,* Metamorfoze, IX, 436

RADI Soţia zeului iubirii în mitologia vedică, închipuită ca o zeiţă care, în genunchi, trăgea cu arcul.

RAMA A şaptea încarnare a lui Visfiu* în mitologia vedică, protagonistul epopeei *Ramayana.* închipuit ca un

RAMMAN „Cel care trăsneşte", zeu al fenomenelor cereşti în mitologia babiloniană. Cu fulgerele si trăsnetele acest zeu războinic nimicea duşmanii babilonienilor.

RAMPSANITOS în mitologia greacă, rege al Egiptului, fiu al lui Proteu*; se spune că ar fi coborît viu în Infern şi ar fi jucat zaruri cu zeiţa Demetra*, cîştigînd partida.

RAVANA Zeu clin mitologia vedică sau rege legendar cu zece capete şi douăzeci de braţe,

îndrăgostit de Sita*, soția lui Rama*, a dus o luptă năprasnică pentru a ține de partea sa pe Sita, dar a fost ucis de Rama, ajutat de urşi şi de maimuțe.
RAVNEGUD Un alt nume al zeului Odin* în mitologia nordică „zeul corbilor" şi era înfățişat ținînd pe umeri doi corbi.
RE
RA •
REA SILVIA Fiica lui Numitor*, regele oraşului Alba Longa*. Unchiul ei, Amuliu*, a constrîns-o să rămînă fecioară şi să devină vestală*, pentru ca fiii ei să nu pună stăpînire pe tron. Dar Marte* a făcut-o să dea naştere lui RomuluK* şi Remus*. Furios, Amuliu a aruncat-o în Tibru, unde a devenit soția zeului cu acelaşi nume. Copiii ei lăsați pradă apelor Tibrului au fost găsiți de păstorul Faustulus* şi de soția acestuia, Acea Larentia* şi crescuți de ei.
Titus Livius, *Ab urbe condita, l, 3*
251
REMBKA Divinitate vedică cu atribute asemănătoare zeiței Venus*, apărută din apele mării.
REMULUS Rutul*, căsătorit cu o soră a lui Turnus*, regele rutulilor. A fost ucis de Ascaniu*, fiul lui Enea*.
REMUS -> ROMULUS
RESO Rege al Traciei, care i-a ajutat pe troieni în războiul împotriva grecilor.'Diomede* (1) şi Ulisc* 1-au ucis şi i-au furat caii pe care de asemenea i-au pmorît. După un oracol*, scoaterea acestor cai din luptă a adus nimicirea Troiei*.
RHEA Fiica lui Uranus* şi a Geei*. A fost soția 'lui Cro-nos* şi, mamă lui Zeus*, Hades*, Poseidon* şi a altor zeități. Era Mama cea Mare, Regina Mater, si venerată ca atare, în Creta a fost identificată cu Cibele*; cultul ei s-a răspîndit şi la Roma.
RINDA în mitologia scandinavă, una din soțiile lui Odin*.
RIZEU Centaur*, fiul lui Ission* si al Nefelei*. A fost ucis de Teseu*,' la nunta lui Piritou*, undo centaurii i-3|U atacat pe lapiți*.
RODE Fiica lui Poseidon* şi a Amfitritei* în mitologia greacă. A fost soția lui Ilelios*, căruia i-a dat un fiți, pe Feton*, si trei fiice: Lampetia, Lampetusu* si Fetusa.
RODJENICE sau *SUDJENICE* Divinități în mitologia slavă, asemenea parcelor* romane.
252
RODOPE Nimfă* în mitologia'greacă. A avut îndrăzneala să se creadă frumoasă ca Hera*, soția lui Zeus*. A fost pedepsită şi preschimbată într-un munte, cu acelaşi nume, din Tracia.
ROMA Personificare a oraşului Roma, venerată ca zeiță/ Era reprezentată ca o femeie purtînd pe cap un coif cu aripi sau, aşezată pe un 'tron, cu o lance, în mînă şi cu un scut alături. Chipul ei se află pe numeroase monede vechi şi pe basoreliefuri.
ROMULUS şi *REMUS* Fii lui Mart.e* şi ai vestalei Rea Silvia*. Aruncați în apele Tibrului de Amuliu*, gemenii au fost găsiți si salvați de un sclav care i-a lăsat pe malul apei, unde au fost alăptați de o lupoaică. Mai tîr-ziu, au fost descoperiți de păstorul Faustulus* şi de soția lui, Acea Larentiu*, si crescuți de aceştia. Cjnd au ajuns la o vîrstă matură, 1-au ucis pe'. Amuliu. si au redat tronul lui Numitor*, bunicul lor, adevăratul stăpîn al oraşului Alba Longa*. împreună,.au căutat apoi un loc pentru construirea unui nou oraş. Lăsîndu-se în voia prezicerilor, au privit într~o zi un stol de vulturi care le-a trecut pe deasupra capetelor. Remus a yăzut numai 6, iar Rqrnulus 12. Aşadar, el trebuia să aleagă locul potrivit. Nemulțumit de această convenție ce îl punea în inferioritate, Remus a propus o altă întrecere, aceea a brazdelor, pe care de asemenea nu a respec-tat-o. Mîniat, Romulus 1-a ucis, după care a construit oraşul Roma, în 21 aprilie 753 Î.Chr. Pentru popularea noului oraş, romanii au răpit sabinele*, dintr-o localitate apropiată, spune legenda. Romulus a domnit 37 de ani, iar după moarte a fost venerat ca zeu cu numele de Quirinus*. Templul lui era înălțat pe colina Quirinal. După o versiune, a fost luat în cer de

Mar te, iar după alta, a fost îngropat sub Forul roman.
Virgiliu, *Krwida,* I, 275; VI, 778, 7H1; VIII, 3>12 *şi urm.;* Ovidiu, *Metamorfoze,* XIV, 772 şi urm.; Titus' Livius, *Ab urbe condita,* I, 4 si urm.; Imaginea lupoaicei apare pe monede din anul 300 Î.Chr.; <*Lupoaica din Cupitoliu,* operă etruscă clin secolul V
253
î.Chr.; fresce în Casa lui Polibiu din Pompei; fînftna fraților Pisani, din Perugia, Rubens şi Pietro Berretti da Cortona etc., pictură

S

RUDA Divinitate în mitologia arabă, personificare a planetei Venus.
RUDRA Zeul munților si al grădinilor în mitologia vedică, arcaş neîntrecut, medic si protector împotriva tuturor nenorocirilor.
SÂBAZlOS Zeu din mitologia getică, identific; :t cu Dio-nysos*, din mitologia greacă.
RUMINA Zeiță romană, protectoare a femeilor care alăptează.
RUNCINA Zeiță romană, invocată de țăranii romani în timpul secerişului.
RUSALCE Nimfe*. sau zîne ale apelor, femei frumoase, pe cit de seducătoare, pe atît de primejdiose, în mitologia slavă.
RUTULI Popor din Lâtium*-; comandat .de Turnus* a luptat împotriva lui Enea*, pentru a-1 .izgoni din Italia. Rutulii au fost învinşi de Enea.
SABINE:, Femeile pe care oamenii lui Romulus* le-au răpit dintr-o localitate vecină, pentru a si le face soții şi astfel să populeze noul oraş, Roma. Titus Livius, *Ab urbe conditd, l,* 9, 6, şi urm.
SAKUN Divinitate feniciană, cu aceleaşi atribute ca ale zeului grec Hermes*.
SALACIA Zeiță romană a mării, soția lui Neptun*.
SALAMBO Divinitate babiloniană, asimilată zeiței As-tarte* a fenicienilor, Afroditei* a grecilor sau zeiței Venus* a romanilor. Numele ei însemna „tulburătoarea".
SĂLII Colegiu de preoți romani. Erau împărțiți în grupul .de pe colina Palatin*, dedicați cultului lui Marte*, şi grupul de pe colina Quirinal, dedicați cultului lui Quirinus*.
SALMONEU Fiul lui Eol* şi al nimfei* Enarete* frate al lui Sisif*. Din orgoliu, s-a crezut asemenea lui Zeus*, căutînd chiar să imite trăsnetele si fulgerele lui. A pre-
255
tins să i se aducă pîn'ă, si jertfe. Dar Zeus i-a pedepsit cutezanța si 1-a trăsnit. Virgiliu, *Eneida,* VI, 585 şi urm.
SALUS Zeiță rom'ană a sănătății, corespunzătoare zeiței Igea* a grecilor. Templul i-a fost consacrat în 302 î.Chr., pe Quirinal, la Roma.
SAM1A (1) Epitet al zeiței lunona*, care s-ar fi născut în insula' Samos. (2) Sibilă*, numită astfel de la o carte de profeții apărută în insula Samos. Pictură de Guercino
SÂM.OTRACIA Insulă din- arhipelagul grec, renumită pentru cultul cabiri'lor*.
S AN DES în mitologia hitiților din Siria, zeul suprem; avea o înfățişare înfricoşătoare si ca armă, trăsnetul.
SANDON Erou solar, venerat de locuitorii Liciei, ca întemeietor .al neamului lor.
SARPEDON (1) Fiul lui Zeus* şi al Europei*. A devenit rege al licienilor, după ce a fost izgorjit .din Creta de fratele lui, Minos*. (2) Fiul lui Zeus* şi al Laodamiei* (1). A murit, luptînd pentru apărarea Troiei*; a fost ucis de Patroclu*.
Homer, *lliada.* V, 471 si urm., XVI, 666 ți urm.; vas atic din sec. V î.Chr., azi la Luvru
SATARUPA Mama primului om şi primei femei în mitologia vedică.
SATIRI Divinități ale pădurilor si cîmpiilor în mitologia greacă, jumătate oameni, jumătate animale, cu pi-
256
cioare de țap, coarne şi coadă. Erau nelipsiți din țor-tegiul , lui Dionysos*. Nimfele* erau adesea prada lor.
Praxiteles, *Satirul,* în Muzeul Capitolin al Romei; *Satirul' Bar-berini,* Ia Miinchen, sculptură; Ca.va *Faunului,* frescă din Pompei, în Muzeul Național din Napoli
SATOR Divinitate abstractă în mitologia romană, protectoare a grînc'lor. *Sat or hominum et deorum* era supranumit lupitcr*, ca părinte al oamenilor şi al zeilor.

SATURN Personificare a prosperității în mitologia romană; venerat ca binefăcător al omenirii, a fost asimilat lui Cronos* al grecilor, cu atribute similare. A fost. părintele lui Zeus*, Ceres*, lunona* etc. I-a învățat pe oameni cultura pămîn'tului şi a viței de viei. La Roma a avut un templu în preajma Capitoliului*.
Virgiliu, *Encida,* VII, 319, Rubens, pictură
SATURN ALE Serbări romane ce debutau în ziua de 17 decembrie, în timpul cărora sclavii puteau fi egali cu stă-pînii lor. Erau dedicate zeului Saturn* şi socotite .evocatoare a unei vîrste de aur.
SATURNIA (1) Numele Italiei, după unii scriitori din antichitate, pentru faptul că Saturn*, detronat de lupiter*, s-a refugiat în Italia, la lanus*. (2) Epitet dat lu-nonei*, care era fiica lui Saturn*.
SAUR Tîlhar care devasta un ținut din Elida (Grecia). A fost ucis de Heracle*.
SAVITAR Divinitate vedică, care inspira bună dispoziție şi dorință de viață. Era identificată cu soarele.

SCHIRO Răufăcător. din Megara (Grecia), care-i silea pe străini să-i .spele picioarele, după care îi arunca în mare'. Teseu* i-a pregătit aceeaşi moarte.
SCILhA (1) Fiica lui Forcus în mitologia greacă, preschimbată de Circe* într-un monstru, deoarece Scilla îl iubea pe Glaucos* pe care îl iubea si ea. Scilla s-a îngrozit atîit de mult de noua ei înfățişare, încît s-a aruncat în mare şi în locul acela a apărut un munte tot atît 'de înfricoşător, în fața lui era un altul asemănător, al Caribdei*. Navigatorii care se aventurau să. treacă printre Scilla si, Caribda reuşeau cu greu să scape cu viață. Cînd Ulisc* a trecut pe acolo, i-au pierit toți tovarăşii de drum. După altă versiune, şi-a găsit moartea el însuşi în aceste ape. (2) Fiica lui Nixus, regele Me-garei, care şi-a trădat tatăl din dragoste pentru Minos*. Acesta a respins-o însă si a vrut chiar să o ucidă; ea şi-a luat singură zilele, aruncîndu-se în mare. Zeii « au prefăcut-o într-o pasăre.
Virgiliu, *Eneida,* III, 424 si urm.; Danie, *Infernul,* c. XXVI; frescă în Casa lui Castor si Pollux din Pompei; Ovidiu, *Metamorfoze,* VIII şi urm.
SEIA Zeiță romană, care proteja semințele neîncolțitc.
SELEN (1) Satir* iubit de nimfa* Argira*, îl însoțea în permanență pe Dionysos*. A fost preschimbat de Afrodi ta* într-un rîu, cînd nimfa, murind, a fost prefăcută într-un izvor. Mai tîrziu li s-iau unit apele şi deci şi viața. Dar Selen a uitat-o pe Argira şi la fel cei ce beau din apele lui uită orice sentiment. (2) Una din pleiade*.
SELENA Personificare a lunii în mitologia greacă. Era fiica lui Hiperion* si sora lui Hclios* şi a lui Eos*; identificată cu Artemis*, Perscfona* şi Hecate*. A fost venerată mai mult' de romani. Perugino, *Iubirea Selenei pentru Endimion,* pictură
SELLI Preoți ai oracolului* lui Zeus* din Dodona*. Tre-|buia să aibă picioarele „nespălate" şi să doarmă pe pă-mîntul gol.
] SEMELE Fiica lui Cadmos* şi a Hiarmoniei*. De la fcZeus*, Semele a avut un fiu, pe Dionysos*. Hera* invi-îdioasă, a îndemnat-o pe Semele să-i ceară lui Zeus să i se arate în toată strălucirea. Acesta într-adevăr i-a apărut înconjurat de tunete si fulgere, iar Semele a murit mistuită de focul divin.
SERAPIDE Divinitate egipteană din epoca greco-roma-nă, în care erau contopiți zeii Osiris* si Apis*. Socotit l şi ca o fuziune între Zeus* şi Hades*, Serapide era venerat şi în Roma şi Grecia, unde i se atribuiau virtuțile salutare ale lui Asclepios*.
SEREST Tovarăş al lui Enea*, care îl înlocuia în unele fapte de arme.
|'Virgiliu, *Eneida,* I, 611 şi urm.; IX, 171 ți urm.
\.SET Divinitate egipteană, simbolizînd pustiul acoperit Ide nisip al Egiptului de Jos.
SETEA PĂMÎNTULUI -V *SETILĂ*
SETILĂ, SETOSUL sau SETEA PĂMlN.TULUI Erou cu puteri neobişnuite, din basmele românești, vestit pentru
capacitatea de a bea cantități nesfîrsite de apă, rămî-Inînd totuşi mereu însetat. Era cunoscut si în folclorul
tracilor.

258
259
SETOSUL -4 *SETILA*
SFA.RMA-PIATRĂ Erou din basmele româneşti, înzestrat cu puteri excepţionale; sare în ajutorul voinicilor şi al lui Făt-Frumos* în luptele lor cu întruchipările răului.
SFINXUL Monstru legendar în mitologia greacă, cu corp de leu si cap de femeie. A fost trimis de Ilera* să răzbune moartea lui Cusip si să-i pedepsească pe supuşii tebani ai lui Laios*. îi ucidea pe toţi cei ce nti ştiau să răspundă la următoarea întrebare: „Care este fiinţa care dimineaţa merge în patru picioare, la prînz în două şi seara în trei". Cel ce o rezolva, putea deveni regele Tebei* (2). Edip* singur a ştiut să dea răspunsul cel bun: omul este cel care merge în copilărie în patru picioare, la maturitate în două şi la bătrîneţe în trei, sprijinit în toiag. Sfinxul s-a aruncat apoi do pe s.tîncă, iar Edip a ajuns regele Tebei. Cupă din sec. V î.Chr., din Muzeul Vaticanului
SHAMASII în mitologia babiloniană, judecător al oamenilor, întocmai ca Osiris*, la egipteni. Era fiu al lunii* şi personificare a soarelui, reprezentat ca un disc strălucitor, uneori înaripat, alteori în formă umană pe carul soarelui.
SIBARIS (1) Monstru oare trăia într-o peşteră pe muntele Parnas*. Un oracol* a hotărît să-i fie jertfit Alcio-neu*, dar în locul lui a intrat în peşteră Euriblat şi 1-a ucis pe monstru. (2) Numele unui tovarăş de lupte al lui Enea*, 'ucis de Turniis*. (3) Oraş din Magna Grecia (Calabria de azi), extins în antichitate pe o mare porţiune de 'pămînt, avea 300 000 de locuitori. Bogăţia şi prosperitatea lui au făcut ca moravurile locuitorilor să decadă într-atît, încît să ducă la distrugerea oraşului.
260
SIBILE Proteste ale zeului Apollo*, inspirate de zeul însuşi în profeţiile lor. Mai intîi a fost o singură sibilă, apoi zece sau douăsprezece. Este cunoscută mai ales sibilă din Eritrea, care a făcut numeroase prevestiri asupra Troiei* şi sibilă cumană din Italia (*Deifobe), care a prevestit viitorul glorios al lui Enea*. Altele mai erau: sibilă delfică, persană, libică, helespontică, tiburtină. "
Virgiliu, *Eneida,* VI, 10, 77, 83, 258; Michelangelo, plafonul Capelei Sixtine, frescă în Muzeul Vaticanului; picturi de Andrea del Castagno Guercino
SICA Nimfă* iubită de Bachus*, care a preschimbat-o într-un smochin, cu ale cărui frunze îi plăcea să se împodobească.
SIGEU Promontoriu din Marea Egee, pe care se ridica rhormîntul lîu Ahile*.
SIHEU Regele Tyrului, soţul Didonei*, viitoarea regină a Cartaginei. A fost ucis de Pigmalion* (2), care a vrut să pună stăpînire pe bogăţiile lui uriaşe.
Virgiliu, *Eneida,* I. 343 şi urm.
SILEN (1) Divinitate masculină în mitologia greacă, fiul lui Hermes* sau al lui Pan*. Făcea parte din suita lui Dionysos*, împreună cu satirii*. După o versiune, s-ar fi ocupat de educaţia lui Dionysos. Era iubit de păstori, care îl şi batjocoreau însă, fiindcă umbla continuu în stare de beţie, călare pe un măgar, în operele de artă apărea ca un bătrîn voluminos, cu un pîntec exagerat, abia ţinîndu-se pe un măgar caraghios. (2) Rege al Au-lidei, fiul lui Poseidon*. îi silea pe călătorii, străini să-i lucreze via, apoi îi omora. A" vrut să-1 oblige să facă acelaşi lucru si pe Heracles*, dar acesta 1-a ucis.
Sarcofag din Muzeul Naţional din Napoli; *Silen beat,* bronz, la Napoli; *Silen ţinut în braţe de Dionysos,* statuie la Luvru; *Silen 'vesel,* statuie din epoca imperială, la Muzeul Capitol in; *Silen care fugăreşte o menadă,* pe o cupă antică din sec. IV î.,Chr.,
261
la Luvru; *Silen muzicant,* frescă pompeiană, în Vila Misterelor **din** Pompei; J. de Ribera Spagnoletto, Rubens, Nicolas Pbussin *etc.,* pictură; Mărio Giuseppe Crespi, *Silen,* pictură, la Berlin; Van Dyck, *Silen beat,* Bruxelles, Spagnoletto, *Silen,* Napoli, pictură
SILFIDE Genii* feminine ale aerului în mitologia arabă. Geniile masculine se numeau

silfi. Erau închipuiți cu aripi şi obişnuiau să-i viziteze pe cei ce dorm.
SILVAN Zeul pădurilor în mitologia romană, protector a,l turmelor. Era identificat cu Faun*, reprezentat ca un bătrîn cu o cunună de spice pe cap. I se oferea lapte şi miere si primele roade ale naturii.
SILVIU Fiul lui Enea* şi al Laviniei*. A fost urmaşul lui Ascaniu*, primul fiu al lui Enea, la tronul cetății
Alba Longa*.
»
Virgiliu, *Eneida,* VI, 763
SIM Zeu domestic, patron al familiei, divinitate a vetrei în mitologia slavă.
SIN Zeul lunii* în mitologia babiloniană; zeul soarelui, Shamash*, era fiul lui. Proteja vegetația şi înmulțirea oamenilor şi animalelor.
SINIS Tîlhar diri Corint în mitologia greacă, fiul lui Poseidon*. li lega pe străini între doi copaci, pe care н apleca unul spre celălalt şi apoi îi lăsa să se îndrepte, făcînd astfel ca victimele să fie despicate de vii. A fost ucis de Teseu*, care i-a aplicat aceeaşi tortură.
SINON Spion grec. A abuzat de încrederea troienilor şi i-a sfătuit să lase în cetate calul de lemn, darul şiret al grecilor.
Virgiliu, *Eneida,* II, 17 şi urm.
SÎNZIENE ~> DRĂGAICE
SIRENE Fiice, ale nimfei* Forci şi ale lui Ahelou* sau, după o altă versiune, ale lui Oceanus* şi ale Amfitriei*. . Erau înzestrate cu trup şi oap de femeie, iar picioarele sfîrşeau în coadă de peşte; altele erau nimfe care trăiau libere în matură. După Ovidiu *(Metamorfoze,* V, 551 şi urm.), erau nimfe care trebuia să o răpească pe Proser-pina*, dar care nu au putut-o smulge din brațele lui Pluto* şi au fost preschimbate de Demetra* în păsări cu cap de femeie. După Homer, erau femei care îi ispitiseră cu cîntecul lor îmbietor pe corăbierii lui Ulise* în apele mării, ca apoi să-i ucidă. Ulise s-a legat de catargul corăbiei, ca să poată rezista chemărilor lor. Argonauții* au fost salvați de Orfeu* care le-a cucerit, la rîndul lui, cu cîntecul lirei. După unele versiuni, .sirenele au trăit în cîteva din insulele Golfului frapoli, între Sorrento şi Capri.
. Homer, *Odiseea,* XII, 39 şi urm,, 158—200; Dante, *Purgatoriul, c.* XIX. în arta arhaică, au fost prezentate cu trup de pasăre cu coadă şi aripi mari şi cu bustul feminin,[1] brațele goale, chipul cu trăsături ideale, cîntînd dintr-un instrument, de obicei citera; apăreau astfel pe vase, mozaicuri, sarcofage, în literatura europeană s-a ajuns la semnificația de femeie frumoasă, atrăgătoare.
SIRINGA sau *SYRINK* Nimfă* din Arcadia*, fiica zeului rîului Ladon* (.1). A fost urmărită de zeul Pan*, îndrăgostit de ea, şi a găsit salvare în apele rîului care a preschimbat-o într-o trestie. Pian a tăiat trestia şi a făcut din bucățile ei, puse una lîngă alta, un instrument muzical, asemănător naiului.
Ovidiu, *Metamorfoze,* I, 698; Dante, *Purgatoriul c.* XXII; frescă' la Pompei în Vila Misterelor; relief într-o statuie de centaur, în Muzeul Capitoliului, din Roma
S1.SIF (1) Fiul lui Eol* şi al nimfei* Enarete*, rege al Corintului. Era în stare de nelegiuirile cele mai feroce, î.n-cît era un pericol pentru oricine îl cunoştea. Ajuns în

Infern, a fost pedepsit sa ridice un bloc de piatra pînă în vîrfuil unei coline; o dată ajuns acolo, blocul se prăvălea Si cazna trebuia reluată. A fost interpretat si -ca divinitate a mării în luptă veşnică împotriva stâncilor sau ca ipostază a nesfârşitului efort al voinței umane către mai bine. (2) Fiul lui Perseu* si al Andromedei*, rege al Micenei. (3) Fiul lui Androgeu* şi frate al lui Alceu*.
Homer, *lliada,* VI, 152; *Odiseea,* XI, 593—600; Eschil, *Sisif fugărit,* dramă satirică; Euripide, *Sisif;* Ovidiu, *Metamorfoze;* Hol rațiu, Lucrețiu; *Polignot din Dslfos,* pictură
SITA Zeiță din mitologia vedică ocrotitoare a agriculturii şi a tuturor roadelor pămîntului.
SIVA Zeu vedic, care împreună cu Brahma* şi Vişnu* alcătuia trinitatea divină. Era socotit ca zeu reproducător, aşa cum Brahma era creator, iar Vişnu, conservator.
SKANDA Zeu războinic în mitologia vedică, închipuit cu şase capete şi călărind un păun.

STENO Una din cele trei gorgone*. Era'singura muritoare dintre ele.
STENTOR Erou grec din războiul împotriva Troiei*, a cărui voce era foarte puternică. A murit într-o întrecere cu Hermes*.
STIX Rîu din Infern, în fața căruia zeii greoi făceau jurăminte pe care, dacă nu le respectau, deveneau, muritori. •Virgiliu, *Eneida,* VI, 154, 439; Ovidiu, *Metamorfoze,* XII, 322
STRIBOG Zeu al vîntului si al,vremii urîte la slavi.
STRIGOI Personificări ale duhurilor rele, răufăcătoare, în basmele româneşti, în superstiții, personifică sufletele morților care îşi părăsesc noaptea mormintele pentru a se întoarce între vii şi a le provoca neajunsuri.
SLEIPNER Calul de luptă al zeului Odin* din mitologia germană, cu picioarele pline de sînge.
SOKAR Zeul morților în mitologia egipteană.
STRÎMBĂ-LEMNE Erou din basmele româneşti, înzestrat cu puteri supraomeneşti, putând ajisnge la dimensiuni neobişnuite: e dibaci în îndoitul lemnelor, pentru a fi util unuia sau altuia din eroii basmelor.
SPIRIDUŞ Drăcusor poznaş, slugă a unui drac*, în poveştile româneşti; putea lua înfățişarea oricărei vietăți.
STATU-PALMA-BARBA-COT Pitic, ființă fabuloasă, răutăcioasă din basmele româneşti, personaj diabolic. Uneori se întâmplă să aibă şi o atitudine binevoitoare şi salvatoare.
ȘTUMELOS Fiul lui Capaneu* şi al Evadnei*, unul din epigoni* în expediția împotriva Tebei* (2).
Virgiliu, *Kiieida,* II, 261.
264
STROFIU Rege din Focida, tatăl lui Pilade*, şi cumnat al lui Agamemnon*.
SUDJENITE -V *RODJEMITE*
SUOVETAURILIA Sacrificiu, la romani, în timpul căruia erau jertfiți un porc, o oaie şi un taur, cu scopul purificării celor ce luau parte la acest ritual.
265
SURYA Zeu solar binefăcător în mitologia vedică. Era întruchipat ca un om cu patru capete, conducând un car tras de şapte cai.

T

SUSANOVO Personificare a ploii, împreună cu Amate-rasu*, reprezintă divinitățile supreme ale mitologiei japoneze.
SVANTOVID Personificare a soarelui la popoarele slave din nord, zeu cil războiului.
SVAROG Cerul, în mitologia slavă-, în care domneşte zeul atotputernic Perun*. După o altă versiune, ar fi însuşi zeul Perun, întrupat în fulgere şi trăsnete sau în foc.
TAFIOS Fiul lui Poseidon* si al Ippotoei în mitologia greacă, întemeietorul oraşului Tafos, pe insula -cu acelaşi nume.
TAGETE Fiul lui Genius şi nepot al lui Zeus*. După o legendă, u ieşit din pămlnt în preajma Tarquinei şi i-a învățat pe etrusci arta prevestirii, după care a dispărut.
SVAROȘIC Zeu al soarelui şi al focului în mitologia sl;ivă, identificat cu Hefaistos* din mitologia greacă. Este fiul lui Svarog*.
SVETOID Zeul războiului î« mitologia slavă. *SYRINX -> SIRINGA*
TAIGETE Una din pleiade* în mitologia greacă, fiica lui Atlas* (1), frecventă în preajma Artemisei*, care a prefă-cut-o într-o căprioară, pentru a putea fi ascunsă "de Zeus*.
TALAO Regele Argeşului* (5), tatăl lui Adrast* (1).
T AL AS S Zeul protector al tinerilor căsătoriți la romani, corespunzător lui Himeneu* de

la greci. Cînd mireasa intra într-o casă nouă, îl invoca pe Talass.
y.'ALASŞA Personificare -a mării la greci. După Hesiod, fiica aerului si a luminii. Corăbierii îi ofereau jertfe înainte de a pleca în călătoriile lor.
TALIA (1) Muza comediei, a satirei si a poeziei comice în mitologia greacă. (2) Una din cele trei grații*; era reprezentată cu o mască comică în mînă şi un pantof cu
267
tocul scurt, spre deosebire de coturn, cu tocul înalt, puf-tat de actorii tragici. (3) -> Tealia.[1]-,
TALOS (1) Nepot şi discipol al lui Dedal*; i se atribuia invenția strungului si a fierăstrăului. Dedal 1-a ucis din invidie. (2) Uriaş din bronz oferit de Hefaistos* lui Minos*, ca să-i supravegheze Creta. Cînd întîlnea străini, se înroşea şi-i îmbrățişa, omorindu-i astfel în îmbrățişarea lui de foc. A fost scos din minți de Medeea*, cînd argonauții* s-au oprit în Creta, printr-o vrăjitorie. Monstrul s-a aruncat într-o prăpastie.
TALTIBIU Sol'al regelui Agamcrnnon* în timpul asediului Troiei*. I s-a ridicat un templu în Sparta.
Homer, *Iliada,* I, 320 şi.urm., IV, 192 şi urm.
T ANTAL (1) Fiul lui Zejus*. rege al Prigieî sau al Licliei, părinte al lui Pelope* şi al Niobei*. A intrat în dizgrația
.•zeilor, pentru mai multe motive, care figurează în versiuni variate: şi-a însuşit o parte din ambrozia* sau din
•.'.•nectarul zeilor si ar fi distribuit din ele semenilor lui; 1-a răpit dintre zei pe paharnicul lor, pe frumosul Ga-
';nimede*; a destăinuit lunonei* aventurile lui Zeus*. Fapta cea mai cumplită a fost aceea de a oferi zeilor, la un ospăț, trupul propriului copil, Pelope. Aceştia si-au dat
:seama la timp de monstruozitatea faptei şi după ce au readus la viață pe copil, 1-au condamnat pe Tantal la o sete şi o foame veşnică, cufundat într-o apă limpede, de care nu se putea atinge, şi pus sub un copac cu fructe gustoase, la care nu putea ajunge. Pedeapsa divină a atins-o si pe Niobe, ai cărei 14 fii şi fiice au fost săgetați de Apollo* si Artemis*. (2) Fiul lui Tieste*, ucis de Atreu*.
Ovidiu, *Metamarfozf.,* VI, 240; B. Peruzzi, *Tantal,* pictură, în Palatul Furnestina, din Roma
TAMIR Cîntăreț grec din Tracia, care s-a socotit superior muzelor* în această artă. Mîniate, acestea i-au scos ochii şi i-au luat glasul.
TAMMUZ Zeul vegetației la babilonieni, fiu al zeiței Apsu, adică al apei, cu care dă viață naturii.
TANAGRA Fiica lui EoP; *a* dat numele său oraşului Tanagra, din Beoția.
• *T AON* numele unuia din uriaşii (titani*) care s-au răzvrătit împotriva lui Zeus*..
TARANIS Zeul tunetului si al fulgerului la celți, *lupiter tonans;* i se sacrificau chiar şi oameni.
TARAS Fiul lui Poseidon*. A venit din Peloponez în Jtalia de sud si aici a întemeiat oraşul Taranto.
TANATOS Personificarea morții în mitologia greacă. Zeu crud, frate al somnului (Hypnos*). Este reprezentat că un. geniu* înaripat si tăcut, cu o torță stinsă sau răsturnată.
TARCON Erou etrusc, care 1-a ajutat pe Enea* împotriva lui Turnus*, regele rutuliilor*. A întemeiat oraşul Tarchonium, mai tîrziu Tarquinia. Virgiliu, *Eneida,* X, 153, 290, XI, 727, 746
TANIT Zeiță a iubirii, a voluptății si a primăverii la cartaginezi, preluată de la fenicieni, care o numeau As-tarte*. Era reprezentată cu un porumbel într-o mînă şi pe cap cu o semilună.
268
TARPEIA Fiica lui Spurius Tarpeius, apărătorul cetății capitoline, care, pentru a intra în grațiile unui războinic cel t sau sabin, a arătat acestuia drumul care ducea la
269
Capitoliu*. Trădarea a fost descoperită, si Tarpeia aruncată din vîrful unei stînci căreia i-a

dat apoi numele său. O altă legendă spune că ea, fiind cucerită de strălucirea brățărilor purtate de sabini pe brațul stîng, le-ar fi deschis calea spre Capitoliu, dar a fost pedepsită chiar de aceştia, fiind sufocată de greutatea cantității brățărilor si a scuturilor.dăruite în schimbul trădării. O altă versiune, mai binevoitoare', presupune că, de fapt, Tarpeia şi-a ară-• tât admirația pentru strălucirea metalelor de pe brațul stîng al invadatorilor, deci a scuturilor lor, intenționînd ca inamicul, o dată intrat în Capitoliu, să fie prins cu uşurință.
TARTAR Cea mai adîncă si mai înfiorătoare zonă a Infernului, aflată sub mare. Aici, Zcus* i-a închis pe titanii* care s-au răzvrătit împotriva lui. Tot aici, îşi ispăşeau pedeapsa' ciclopii*, danaidele*, Sisif* (1), Tantal* (1) şi alții. Tartarul este păzit de Cerber*.
TASCALAJULEA sau *TESCÂTLIPUTRA* Veche divinitate mexicană care împărțea pedepsele celor vinovați; i se jertfeau copii.
TATUSIO Divinitate adorată în Paraguay. Supraveghea puntea pe care sufletele celor morți ajungeau in lumea de dincolo.
TAUMANT Zeu marin, în mitologia greacă, fiul lui Pon-tos* şi al Geeî*, adică al pămîntului şi al mării.
TEA Fiica lui Uranus* si al Geei*. A dat naştere lui Helios*, Selenei* şi lui Eos*.
TE AU A sau *TALIA* (3) Fiica lui Vulcan*, nimfă* din Si-cilia. A fost iubită de Zeus* şi a dat naştere zeilor palici*.
270

T E AN A Fiica lui Cisseu si soție a lui Anterior*. A fost preoteasa Minervei* la Troia*. ,
TEBA (1) Fiica lui lupiter* si a lodamiei. (2) Oraş în Beoția construit de Cadmos* şi de Amfion* în sunetele lirei. A fost. teatrul mai multor, evenimente: tragedia dinastiei lui Edip*, războiul Celor şapte împotriva Tebei*, ,pornit de Polinice* împotriva fratelui său, Eteocle*, şi războiul epigonilor*. (3) Capitală a Tebaidei din Egipt. Oraş cu o sută de porți, sediul mai multor culturi religioase. (4) Oraş în. Cilicia, veche regiune din Asia Mică.
TELAMON Fiul lui Eac*, regele Eginei. Rege al Sala-minei, a luat parte la expediția argonauților*, la vînă-toarea mistrețului din Calidonia* si ia lupta lui Heracles* împotriva lui Laomedon*, regele Troiei*, pe a cărui fiică, Esiona* a luat-o de soție.
Homer, *lliada,* VIII, 283 şi urm.; Eschil, Sofocle, Livius Andro-nicus, Ennius
TEIjEFASSA Soția lui Agenor* şi mama lui Cadmos* si a Europei*.
TELEFOS Fiul lui Heracles* şi al principesei Auge, din Arcadia*; a fost aruncat, împreună cu mama sa, în apele mării; ajunşi pe țărmul insulei Misia, regele Teutra a luat-o pe Auge de soție şi, la moarte, i-a lăsat tronul lui Telefos. în timpul războiului Troiei*, Telefos a fost rănit de Ahile* şi vindecat apoi cu rugina de pe aceeaşi spadă care 1-a rănit.
' •
Eschil, Sofocle, Euțipide, literatură
TELEGON Fiul lui Ulise* şi al vrăjitoarei .Circe*. Dorind să-şi cunoască părintele, s-a dus în Itacă*, patria lui Ulise, işi acolo, într-o luptă, 1-a ucis, aşa cum fusese prezis ele un. oracol*[1]. A luat-o apoi de soție pe Penelopa*, de la
271
oare *a avut* un fiu, pe Italus*. Şi-a sfîrşit zilele în Italia, unde a întemeiat oraşele Tusculanum si Preneste.
TELEMAC Fiul lui Ulise* şi al Penelopei*. în absența lui Ulise din Itaca*, i-a fost sprijin mamei sale. L-a căutat pe tatăl său, ajutat de Atena*, care a luat înfățişarea lui Mentor*; 1-a regăsit, la reîntoarcerea lui în Itaca, şi împreună au izgonit pe pretendenții Penelopei (proci*). După unele versiuni, Telemac s-a căsătorit apoi cu Circe* sau cu fiica acesteia, sau cu Nausica*. I se atribuie virtuți morale deosebite, în primul,rînd filiale.
Antistene, *Atena sau.despre Telemac;* Homer, *Odiseea,* I, 113 ,.şi urm., IV, 660 ți urm., 768 şi urm.; Fenelon, *Aventurile lui Telemac;* Pinturicchio, *întoarcerea lui Ulise,* Londra, pictură

TELESFOR Zeu grec al medicinii, fiul lui Asclepios* şi frate al Igeei*.
TEMIS Zeița greacă a justiției. Fiica lui Uranus* şi a Geei*, prima soție a.lui Zeus*. Din căsătoria lor s-au născut orele* si moirele*. A avut un templu la Delfos*. La .romani era cunoscută cu numele de Justiția. Legenda p reprezintă stînd pe treptele tronului lui Zeus* şi inspi-rîndu-1 în. hotărîrile lui drepte, în mînă avea cornul abundenței* şi o balanță. Ovidiu, *Metamorfoze,* I, 321
TEMIST Fiica lui Tpseu, a treia soție a lui Atamant*. Cînd Atamant a vrut să se căsătorească cu Ino*, Temist a plănuit să-i ucidă acesteia fiii. Dar Ino, prinzînd de veste, a schimbat, în timpul nopții, copiii ei cu ai Temistei, în-cît ea şi-a ucis propriii copii.
TEN EDO Insula din fața Troiei*, de unde, după povestirea lui Enea* făcută Didonei*, au fost trimişi de Minerva* cei doi şerpi care 1-au ucis pe Laocoon*. şi pe fiii lui.
272
TERSILOH Fiul lui Antenor*; a fost ucis în timpul asediului Troiei*.
' *TESCATILPURTA* -i *?AS&ALAJULEA*
TESEU Fiul lui Egeu* şi al Etrei*. La 16 ani, în drum spre Atena,.a ucis mai m'ullți monştri uriaşi, printre care pe Perifete*, Sinis*, Cercione*, Procust*, Schiro*-. La Atena, unde Egeu era prizonierul vrăjitoarei Medeea* a înlăturat pe cei 50 de fii ai lui Pallante (3), care năzuiau la tronul lui Egeu şi apoi, ajutat de Ariadna*, a ucis Minotaurul*, scutind oraşul Atena de jertfa celor şapte fete si şapte băieți, la fiecare nouă ani; revenind la Atena pe mare, a uitat să ridice pînzele albe ale corăbiei, pentru a-i vesti tatălui său victoria, si le-a ridicat pe cele negre. Tatăl lui, crezîndu-1 mort de durere s-a aruncat în mare, iar marea de atunci s-a numit Egee. însoțit apoi de prietenul lui, Piri'tou*, Teseu a participat la vânătoarea mistrețului din Calidoniâ*, la expediția împotriva amazoanelor*, împotriva centaurilor*, la cucerirea lînii de aur*. A avut un fiu de la Hippdlita*, regina amazoanelor. De la o altă soție, Fedra*,'sora Ariadnei*, 1-a avut pe Acamant* (1). A vrut s-o răpească pe Persefona* din Infern, dar a fost surprins de Hades* şi salvat din mîinile lui de Heracles*. A găsit apoi adăpost la Licomede* (1), dar acesta 1-a ucis prin trădare, în perioada clasică, este eroul tipic atenian căruia i se atribuie unificarea Aticei. Personalitatea lui Teseu ,ar fi, după legendă, de origină solară. Grecii i-au ridicat în Atena un templu, Theseionul, unde a fost venerat oa un zeu.
Homer, *Iliada,* I, 265; Plutarh; Boccaccio, *Teseide;* basorelief în templul lui Apollo, sec. V î.Chr.; amfora lui Eutimide din acelaşi secol; fresce în Casa Poetului tragic, în aceea a Vînătorii şi în a Centaurului, la Atena pe frontonul Theseionului şi pe frontonul oriental al Templului lui Zeus din Olimpia; Nicolas Pousin, pictură
TESTIOS Rege al Tesaliei, tatăl Ledei*, soția lui Tindar*.
]8 — Dicționar de mitologie
273
TESTOR Preot şi prevestitor, tatăl • Leucipei* si al prevestitorului Calchas*.
TEUCRU . (1) Fiul zeului fluvial Scamandru şi al nimfei* Idea* (l,-); primul rege al Troiei*. Succesorul lui a fost Dardanos*, căruia i-a dat de soție pe propria-i fiică, Arisbea*, (2) Fiul lui Telamon* si al Esionei*, drept recompensă pentru ajutorul dat în. războiul împotriva lui Laomedon*. A fost cel mai vestit arcaş al. grecilor. Homer, *Iliada, VIII,* 266 şi urm., 300 şi urm.
TEUR sau *TEUTATE* Ființa supremă la celți .şi la germani. Cultul provenea de la egipteni, la care se numea Thot*. Era asemuit cu Mercur*, ca zeu al iscusinței.
TEUTATE -> TEUR
TEUTH -.> THOT
TEZOATLIPOCA Personificarea soarelui din timpul iernii, zeu ad tuturor binefacerilor, creatorul lumii, dar şi distrugătorul ei, în mitologia mexicană.
THETIS (1) Fiica lui Uranus* şi a Geei* în mitologia greacă, sora titanilor* si soția lui Oceanus*. (2) Cea mai .frumoasă dintre nereide*. Zeus* ar fi luat-o în căsătorie, dar auzind că fiul ei va depăşi în eroism si virtute pe propriul lui. părinte, i 1-a dat de soț pe Peleu*. Fiul lor a fost Ahile* care şi-a depăşit, într-adevăr tatăl. La nunta lui Peleu cu Thetis, au participat toate divinitățile, în afară de Discordia* care, nefiind invitată, a tri-

mis oaspeților un măr, mărul Discordiei, care trebuia oferit în dar celei mai frumoase dintre cele trei zeițe, prezente: Afrodită*, Hera* şi Atena*; Paris* a oferit mărul Afroditei si şi-a atras astfel mînia celorlalte, care s-au răzbunat atât pe el, cît si pe troienii lui.
Homer, *Iliada:* Dante, *Purgatoriul, c.* IV; Piero di Cosimo, *Nunta, lui Peleu cu Thetis,* pictură, la Luvru
THOR Primul fiu al lui Odin* şi al Freyei*, arbitru al războiului, zeu al vînturilor* si al furtunilor la scandinavi.
THOT sau *TEUTH* Zeu egiptean, 'protector al culturii si ştiinței..Identificat de greci cu Hermes*.
T/A Fiica lui Castalia, preot al lui Dionysos*. Orgiile în cinstea lui Dionysos au fost create de ea. Virgiliu, *Eneida,* IV, 302
TIAMAT Zeu al haosului* primordial în mitologia babiloniană. A fost învins şi ținut în frîu de Marduk*, care a restabilit ordinea în univers.
TIBRU Zeul rîului cu acelaşi nume. A fost binevoitor lui Enea* cînd acesta a venit de la Troia* în Latium*. în cinstea lui erau organizate Tibernaliile, 'la 17 august. Virgiliu, *Eneida,* VIII, 36, 86
TIBURT Primul fiu al lui Amfiarau*. A întemeiat în Italia oraşul Tibur (azi Tivoli), unde avea un altar în templul lui Hercu'le*.
TIDEU Fiul lui Eneu* şi tatăl lui Diomede* (1). A luat-o în căsătorie pe Deipile*; a participat cu socrul lui, Adrast* (1), la expediția celor şapte împotriva Tebei*, unde s-a dovedit pe cît de viteaz, pe atît *de* crud, fapt ce a

274
275
determinat-o pe zeița Atena* protectoarea sa, sâ-i ia nemurirea, transformîndu-1 într-un muritor' *de* rînd.
TIESTE Tatăl lui Tantal* (2) şi fratele lui Atreu* în mitologia greacă.
TIFON Monstru uriaş, fiul lui Tartar* şi al 'Geei* în mitologia greacă. In locul degetelor, avea o sută de capete de balaur, iar din coapSe îi ieşeau şerpi, împreună cu Echidna* a zămislit alți monştrii, printre care Cerberul* şi Himera*. A fost singurul uriaş care a pus stăpî-nire pe Zeus* în lupta uriaşilor împotriva acestuia. După ce Zeus a fost eliberat de Heraclcs*, 1-a trăsnit pe Tifon şi 1-a prăbuşit în fundul vulcanului Etna* (2). >
TIHE Fiica lui Oceanus* şi al zeiței Thetis* (1), zeița destinului ei a bunei stări, identificată de romani cu Fortuna*. Era reprezentată ca o femeie fără veşminte, cu cornul abundenței* într-o mînă, cu un picior în aer si cu celălalt pe o roată în mere sau ținîndu-1 în brațe pe Pluto*.
TINDAR Regele Spartei, soțul Ledei* şi, după o versiune mai puțin difuzată, tatăl Dioscurilor*, al Clitemnestrei* 'si al Elenei*. Fiindcă fiii lui au fost luați în cer şi făcuți zei, a lăsat tronul lui Menelau*, ginerele său, soțul Elenei.
TIR Fiica 'lui Salmoneu*. De la Poseidon* 1-a avut pe
Pelia*.
Homer, *Odiseea,* II, 120, IX, 235
T1RESIAS Prevestitor vestit din Teba* (2). Intervenind într-o neînțelegere dintre Zeus* şi soția lui, Hera*, aceasta 1-a orbit, iar Zeus i-a dat harul prevestirilor. El a fost
276
cel care i-a revelat lui Edip* adevărul asupra nelegiuirii comise. A păstrat şi după moarte darul profeției si, aflat în' Infern, i-a- dat sfaturi prețioase lui Ulise*. Homer, *Odiseea,* X, 492 şi urm., XI, 32 şi urm., XII, 267 şi urm.
TIRREN Fiul lui Atis*. A venit în Italia cu o colonie de lidieni, în teritoriul situat între Arno şi Tibru: Regiunea s-a numit Tirrenia, iar mai apoi Etruria (azi Toscana).
TIRS Nuia înlănțuită de ramuri şi frunze de iederă şi de viță de vie, purtată în permanență de Bachus* şi de bacante* mitologia romană.
TITANI Cei 12 fii ai lui Uranus* şi ai. Geei*, şase băieți (Oceanus*, Ceos*, Crio,

Hiperion*, lapet* si Cronos*) şi şase fete (Rhea*, Thetis* (1), Temis*, Mnemo-Sina*, Febe* (3), şi Tea*), în lupta lor împotriva zeilor, au fost învinşi de Zeus* si aruncaţi în Tartar*. Lupta lor, cunoscută sub numele de titanomahie, simbolizează furia forţelor instinctive, brutale, împotriva ordinei şi a justiţiei. Giganţii* sau uriaşii erau fiii lor. Rubens, *Căderea titanilor,* pictură, la,Bruxelles

TITIU Uriaş aţâţat, de Hera* împotriva zeiţei Latona*. A fost ucis de săgeţile lui Apol'lo* şi Artemis* şi aruncat în Infern, unde doi vulturi îi mîncau ficatul care se refăcea mereu. Homer, *Odiseea,* VII, 324, XI, 576; Virgiliu, *Eneida, VI,* 595; Ovidiu, *Metamorfoze,* IV, 457

TITON Fiul lui Laomedon* şi frate al lui Priam*. Soţia lui, Eos*, a obţinut pentru el, de la zei, darul nemuririi, dar a neglijat să-1 ceară şi pe acela al tinereţii veşnice. Astfei, Titon a îrnbătrînit şi soţia 1-a preschimbat într-un greier. De la el, Eos 1-a avut pe Memnon*, care a fost

ucis de Ahile*, în timp ce apăra eroic pe troieni. Lacrimile mamei s-au transformat în picături de rouă.

TLALOCH -> TbALOOS

TROFOMlU (1) Divinitate infernală in mitologia grâacâ, care-şi ducea existenţa în Beoţia, într-o peşteră unde dicta un oracol* celor ce se cufundau în somn. (2) Fratele lui Agamede*, împreună cu care a construit templul lui Apollo* din Delfos*.

TLALOOS sau *TLALOCH* Zeul ploilor si al fertilităţii în mitologia popoarelor mexicane, In timp de secetă, i se jertfeau copii.

TLAZOLTEOTL Zeiţă a iubirii senzuale în mitologia popoarelor mexicane.

TLEPTOLEM Fiul lui Heracles*, devenit rege la Rhodos,. după ce şi-a ucis unchiul, Liciniu. în timpul ră2boiului împotriva Troiei*, a fost ucis de Sarpedon* (2). Homer, *Iliada,* V, 659

TOOSA Fiica lui Foco şi a lui Cete*. De la Poseidon*, 1-a avut pe ciclopul* Polifem*.

TRACE Fiica lui Ares*. A dat numele său Traciei.

TRIMURT1 Trinitatea vedică divină: Brahma*, Siva* şi Visnu*.

T ROI A sau *ILION* Cetate antică în nord-vestul Asiei Mici, lîngă Pontul Euxin. A fost adusă la lumină de H. Schliemann si W. Dorpfeld în 1868, pe înălţimea His-sarlîk. Nouă sînlt straturile care dovedesc existenţa, a tot atîtea cetăţi construite în diverse epoci. Prima ar începe în 3000 î.Chr. Troia cîntată de Homer formează stratul al şaptelea, din epoca miceniană (sec. XIV—XII î.Chr.). Distrugerea ei a avut loc, după părerea arheologilor, în sec. XII.

TROILUS Fiul lui Priam*, regele Troiei*. A fost ucis de Ahile*, cind a ieşit în afara zidurilor, pentru a-şi adapă caii. yirgiliu, *Eneidu,* I, 474

TROOS Fiul lui Eritoniu, unul din strămoşii troienilor, Homer, *Iliada,* V, 205; XX, 230 şi'urm.

TUCHULCH Demon* în mitologia etruscă, care însoţea sufletele celor sosiţi în Infern.

TURMS Zeu în mitologia etruscă, mai tîrziu asimilat lui Mercur*.

TRITON Zeul mării în mitologia greacă, fiul lui Poseidon* şi al Amfiţritei*, jumătate om, jumătate peşte. Trăia în apele mărilor şi potolea apele agitate, cu trîmbiţe formate din scoici. Făcea parte din suita lui Poseidon*. Ovicliu, *Metamorfoze,* I, 333; G, L. Bernini, *Triton,* sculptură la Roma; Fr. Boucher, *Triton,* picturii

278

TURNUS Regele rutulilor*, înaintea lui Enea*. Virgiliu, *Kneida,* VII, 56, 641, IX, 728, 815, XII, 926

TURUS Numele zeului Mercur* în mitologia etruscă.

TUSCUS Fiul lui Tirren* şi nepotul lui Hercule* A domnit în Tirrenia.

TUTILINA Divinitate romană care veghea păstrarea în ^3 stare a cerealelor şi a celorlalte produse ale pa-'

u

Marte*.
?eu din mitol ogia nordică, avînd atributele lui
-t- '
UJUM-SIN Semizeu în mitologia chineză, care avea atributele lui Hercule*,
U LISE Fiul lui Laerte* şi al Anticleei*, soţul Penelopei* şi , tatăl lui Telemac*. De la Circe*, a mai avut un fiu, pe Telegon*. A fost regele insulei Itaca*. Cînd Agamemnon* şi Menelau* au hotărît să pornească războiul împotriva •Troiei*, Ulise, simulînd nebunia, .a refuzat să participe; a fost văzut, într-adevăr, semănînd sare printre brazde si arînd cu un plug la care înjugase un bou si un măgar. Palamed*, simţind înşelăciunea, i-a pus înaintea plugului pe propriul fiu, Telemac. Ulise 1-a văzut la timp, a lăsat deoparte nebunia şi s-a demascat. La rîn-dul lui, o dată ajuns sub zidurile Troiei, a descoperit înşelăciunea lui Ahile*, care se ascunsese printre femeile din Sci.r. în cei zece ani cît a durat asediul Troiei, ambii eroi şi-au arătat calităţile cu totul excepţionale. Ideea calului de lemn, introdus cu un grup de oşteni greci în Troia, în timpul nopţii, a fost a lui Ulise. După război, în drum spre Itaca, a trecut prin numeroase peripeţii, povestite de Homer în *Odiseea**. Cînd a ajuns în Itaca, i-a ucis pe toţi pretendenţii' (proci*) soţiei lui. La rîndul lui a fost ucis apoi de fiul avut cu Circe, Telegon, aşa cum prevăzuse un oracol*.
Homer, *Iliada, Odiseea;* Virgiliu, *Eneida;* Horaţiu, *Kpistola I,* l,
*"17—***22; Cicero, ,*De** *officiis,* **III,** 26; Dante, *Infernul, c.* XXVI; Giovanni Pascoli, *Ultimul drurfi;* Gabriele D'Annunzio, *Ulise;* James Joyce, *Ulise;* pictură pe.un vas grec; Pellegrino Tibq.ldi, *Uli-se şi*
'"• Circe etc., pictură '
231
U RĂNI A (1) Muza* astronomiei în mitologia greacă, reprezentată cu un glob în mîna stingă si un compas în dreapta, privind cerul. Iubită de Dionysos*, a avut .un fiu de la acesta. (2) Una din fiicele lui Oceanus* şi The-tis* (1). (3) Epitet al Afroditei*, opus aceluia de Pande-mia, care o caracteriza ca zeiţă a iubirii materiale, vulgare.
Le Sueur, pictură, la Luvru
URANUS Divinitatea cea mai veche din mitologia greacă, soţul Geei*. A fost părintele titanilor* si al ciclopilor*. Aflînd că va fi detronat de propriii fii, i-a aruncat în Infern pe ciclopi, dar a fost deposedat de tron de titani şi de Cronos*. înainte de a muri, i-a prezis lui Cronos aceeaşi soartă.
URASH Zeul plantaţiilor, al irigaţiilor şi al roadelor pă-mînitului la babilonieni.
.• . ...
UREUS Şarpele care îl însoţea pe zeul soarelui, pe Isis* si. pe faraoni, :figurînd ca simbol atotputernic deasupra capetelor acestora în mitologia Egiptului.
URSITOARE Fiinţe legendare din basmele româneşti, identice parcelor* din mitologia romană; sînt în număr de trei sau şapte, tinere şi frumoase sau urîte si bă-trîne. Ele hotărăsc destinul.,copiilor încă de la naştere.
USHAS Aurora*, în mitologia'vedică. Soarele, care era foarte îndrăgostit de ea, o urma îndeaproape.

V

VAIREVERT în mitologia vedică, >al treilea fiu al lui Siva*, care va provoca un cataclism,' atunci cînd va crede necesar.
•*iVALCONDRA* Paradisul zeului Visnu* în mitologia vedică.
VALKIRH Zeiţe fermecătoare în mitologia germană, care lîl ajutau pe războinici, iar pe cei ce mureau eroic, îi duceau în Walhalla*.
^Richard Wagner, *Walkiria,* operă lirică, diw tetralogia *Inelul ' Niebolungilor*
V AM Rîul învolburat al viciilor în mitologia scandinavă.

VARA Divinitate nordică; veghea jurămintele îndrăgostiților şi alle soților si pedepsea cu severitate pe cei ce nu ': le respectau.
VATA sau *VAYN* Zeul vîntu'lui în mitologia vedică; î$i ' anunța' sosirea venind într-un car zgomotos.
USHIL Zeul soarelui în mitologia etruscă.
282
VAYN -> VATA
VELES sau *VOLOS* Zeu al animalelor domestice în mitologia slavă. Voios, în mod special, zeu al recoltei. După
283
alții, diavol*, invocat pentru jurăminte,, stăpîn al regatului morților.
VENILIA (1) Mama lui Turnus*, regele rutulilor*. (2) Nimfă romană, soția lui lanus*.
Virgiliu, *Eneida,* X, 76; Ovidiu, *Metamorfoze,* XIV, 334
VESTALE Preoțesc ale cultului Vestei*, protectoare ale focului sacru din templul zeiței. Erau la început patru, Vapoi şase tinere fete din familii patriciene, alese chiar de marele preot. Timp de 30 de ani, se rugau pentru bunăstarea poporului şi a statului. .Se bucurau de.o stimă specială, pînă într-atît, încît cînd întîlneau un condamnat la moarte, acesta era grațiat. Locuiau în Atrium Vestae din vecinătatea templului Vestei din Forul roman.
VENUS Zeița, italică a vegetației, a primăverii, a frumuseții, a aurorei si a justiției, protectoare a grădinilor şi a viței de vie ete. Sub influența grecilor, a devenit zeița iubirii si a fost identificată cu Afrodita*. La Roma avea
două temple.
Virgiliu, *Ene.ida,* în întregime, dar mai ales, I, V, VIII, *X; Venus ți Marlc,* pictură pompeiană; *Venus din Milo,* statuie din sec. VI î.Chr., l a Luvru; *Venus din Cnidos,* sac. II, la Luv.ru; Sandro Botticelli, A. Bronzino, G. B. Giorgione, Fr. B. Guercino, pictură; Antonio Canova, sculptură
VERTHRAGNA Zeu din mitologia persană, cu atribute asemănătoare lui Hercule* adorai mai ales în Armonia.
VERTUMNUS Zeu tutelar al grădinilor şi al fructelor în mitologia romană, reprezentat ca un tînăr frumos, cu cunună de spice pe cap. Atributul lui era cornul abundenței*.
Faris Bordone, pictură la Luvru
VESTA Divinitate romană, fiica lui Saturn* şi a Rheei*, protectoare a vetrei, apoi a statului roman. Au oerut-o de soție Neptun* si Apollo*, dar ea i-a respins. Puritatea i-a fost personificată printr-un foc veşnic, supravegheat de preotesele- cultului ei, vestalele*, la Roma. Avea un templu pe colina Palatinului*; aici, vestalele păzeau şi Paladiul* si penații* aduşi de Enea* de la Troia*; templul din Forul roman a fost construit în sec. III î.Chr., de ssția lui Septirniu Sever,
JVICTORIA Personificare romană a victoriei, identificată cu zeița Nike* a grecilor. Avea un templu pe Palatin*, în Roma. Era mult mai venerată de romani.
VILA Divinitate a pădurilor, a apelor si izvoarelor la '••slavi.
VILE .Sirene*, în număr de treizeci, zeițe ale apelor în mitologia slavilor.
VIRACOCHA Zeul apelor, creator al soarelui şi oamenilor la peruvienii precolumbicni.
VIS Zeița care 1-a ajutat pe lupitcr* în lupta împotriva titanilor*. Era fiica Stigei şi a lui Pallant* (1).
VJŞNU Divinitate vedică; simboliza soarele şi apărea credincioşilor sub nouă înfățişări; cea de â noua încarnare se numeşte Budha*. A zecea încă nu a apărut; ea se va desăvîrşi la sfîrşitul lumii, cînd va deveni om, sub forma unui copil. O dată ou această nouă încarnare, va începe o eră a nevinovăției.
VÎRCOLAC Animal fantastic în mitologia românească, un fel de om-lup,- care prin muşcăturile lui provoacă întunecimile de pe Lună si ele pe Soare,
285

VOIOS -> VELES
VRITRA Şarpe uriaş în mitologia vedică, ucis de zeul furtunii, Indra*, cu trăsnetul. E un simbol al norilor şi al ploilor.

W

VULCAN Zeu roman al focului şi al metalelor, fiul lui lupiter* şi al lunonei*, soţ al zeiţei Venus*. La greci era Hefaistos*. Trăia în fundul vulcanului Etna* (2), unde îşi avea si atelierul în care a făurit armele de luptă pentru Enea*.
Virgiliu, *Eneida,* VIII, 372, 416, 424, 439; Vincenzo del Rossi, *Vulcan,* bronz, din Florenţa; *Vulcan şi Thetis,* frescă la Pompei; basorelief antic în Muzeul Conservatorilor, din Roma
WALHALLA Paradisul în mitologia germană, regatul lui Odin*, unde ajungeau toţi eroii căzuţi în lupte.
WODON -» ODIN
,. WOTAN -> ODIN

X

XANTOS Unul din caii lui Ahile*, prin care lunona* 1-a vestit pe erou că îi este aproape sfîrşitul. —> *BALIO*
XIQUA.NI Genii* binefăcătoare, protectoare ale sufletelor copiilor In mitologia japoneză.
XUTO Fiul lui Ellon* şi'al nimfei* Orseis. în Atica, a luat-o de soţie pe Creusa, fiica regelui Erehteu, de la care a avut doi fii, pe Aheu*, strămoş al aheilor, si pe Ion*, strămoş al ionilor. Acesta clin urmă ar fi fost fiul lui Apollo*.

Y

YATI Zeul soarelui şi strămoşul incaşilor în mitologia peruviană.
YSUM Zeu care conducea sufletele în Infern în mitologia japoneză, asemenea lui Mercur*.

Z

uşor înfăţişarea unui bărbat, a unei femei, a unui şarpe de foc sau a unei stele.
Ion Eliade-Rădulescu, *Sburătorul,* poem
ZALMOXE -> ZAMOLXE
ZEFIR Personificare a vîntului de est în mitologia greacă. Pentru romani, era mesagerul primăverii; aceştia îl mai pLumeâu „binefăcătorul" (Favonius*).
A. Coypel, *Zc.jir* şi *Flora,* la Luvru: Poussin, *Regatul Florei,* la X.uvru, pictură
ZAMOLXE sau *ZALMOXE Zeu* geto-dac, personaj legendar, care ar fi trăit, după mărturia istoricului Herodot si a lui Strabon, pe vremea expediţiei lui Darius al perşilor, în 513 î.Chr., pe meleagurile Daciei. Este întemeietorul religiei geto-dacilor. Cultul lui este identic aceluia al misterelor dionisiace sau orfice. A fost identificat mai tîrziu cu Gebcleizis*. Lucian Blaga, *Zamolxe,* dramă
ZARATHUSTRA sau *ZOROASTRU* în vechea limbă persană, „cel căruia cămilele îi sînt bătrîne". Predicator care a reformat vechea religie iraniană. După o Versiune, • si-a iniţiat activitatea profetică cu 258 de ani înainte de Alexandru cel Mare si s-ar fi născut în Atropatene (Azerbaidjanul de azi). A creat zoroastrismul, care i-a şi propovăduit

învățătura prin imnurile *Avuta* şi *Gaţha,* şi anume doctrina binelui sub orice formă, singura care salvează sufletul omului. Zeul suprem, după Zaralhustra, este Ormuzd*. '
'
ZBURĂTOR în basmele româneşti, tînăr înalt si subțire; poate apărea şi în formă de şarpe cu aripi sau ca o flacără. Personifică, de obicei, ființa iubită oare nu poate fi niciodată ajunsă. Acționează numai noaptea şi poate lua
ZETE -*• *CALAI*
ZETO Fratele geamăn al lui Amfion* în mitologia greacă, împreună au răzbunat-o pe mama lor, Antiope* (2), asuprită de Dirce*.
ZEUS Zeul suprem în mitologia greacă, părinte ai tuturor zeilor..si al oamenilor, stăpîn al universului. Numele lui însemna „cel plin de raze", „strălucitorul" si personifica cerul, firmamentul luminos. Proteja întreaga natură, viața socială si bunăstarea oamenilor, în desele lui capricii, venea pe pămînt, unde îşi alegea dintre muritoare pe cele mai frumoase, ceea ce trezea nemulțumirea soției lui, Ilera*, care nu de puține ori se răzbuna pe acestea. Era venerat mai ales în Dodona*, apoi la Olimpia* şi în Creta. Sediul lui era în Olimp* (1), în Te-,sa;lia, deşi îndrăgea muntele Ida*, din Frigia, şi muntele Liceu din Arcadia*. La romani era cunoscut sub numele de lupiter*. Era reprezentat ca un om viguros, cu barbă. Statuia sculptată de Fidias pentru templul din Olimp îl reprezintă aşezat; aceasta este una din cele şapte Minuni ale lumii*.
Gaetano Gandolfi, *lupitc.r şi Seinele;* Ingres, ***lupiter şi Thetis,* pictură.**
290
291
ZEUSIPPE Nimfă* iubită de Poseidon*, mama lui Ereh teu si *a* Filomelei*.

ZIBOG. Zeul protector al vieții în mitologia slavă.
ZISELBOG Personificare a lunii* în mitologia slavă.
ZÎNĂ Personaj fantastic feminin, bun sau rău —- zîne bune, zîne rele —• primele frumoase, celelalte, de obicei, urîte, din mitologia si basmele româneşti.
ZMEU Ființă legendară în basmele româneşti, asemenea balaurului*; apare şi ca ființă a văzduhului, cu atribute fantastice; varsă foc pe giură, umblă cu o falcă în cer şi . una în pămînt, iar pe cap are o piatră nestemată care luminează ca soarele. De obicei, adoră fetele frumoase, pe care le şi răpeşte, ceea ce îl face de temut. Este învins mai totdeauna de Făt-Frumos*.
Redactor: DINU TEODOR CONSTANTINESCU Tehnoredactor: MĂRIA BOCANEALA
Tiparul executat la:
Imprimeria „ARDEALUL" Cluj
B-dul 22 Decembrie nr. 146
C-da. nr. 37
ROMÂNIA
B;
^^^^^ ^^^^^^
MINUNI ALE LUMII: Capodopere ale arhitecturii ți sculpturii antichității: Piramida lui Keops, Grădinile suspendate ale Semirami-dei din Babilon; Statuia lui Zeus din Olimpia (în Peloponez), opera lui Fidias; Farul din Alexandria, în Egipt; Colosul din Rhodos; Templul zeiței Artemis din Efes; Mormîntul lui Mausol (rege al Cariei — Anatolia occidentală), dedicat acestuia de sofia sa, Artemi-sia, în Halicarnas.
HHMHHHHHMIH
Lei 308 2TL
ISBN 973 - 9008 - 28 - 3 Total 310
BBBBBBBBBBBBBBBIBBBIBBBBBBBBBK
•
_!".fcLfifIfW^^W»W^^W